

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**GRİ MADDE: KONUT ALANLARINDA YARI-KAMUSAL/YARI-ÖZEL
YARI-AÇIK/AÇIK MEKÂNLARIN GENÇ YETİŞKİNLER TARAFINDAN
ALGILANMA BİÇİMLERİ**

DOKTORA TEZİ

**Sedef ÖZÇELİK GÜNEY
(502112009)**

**Mimarlık Anabilim Dalı
Mimari Tasarım Doktora Programı**

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Yurdanur DÜLGEROĞLU

EKİM 2016

İTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü'nün 502112009 numaralı Yüksek Lisans / Doktora Öğrencisi Sedef ÖZÇELİK GÜNEY, ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı “GRİ MADDE: KONUT ALANLARINDA YARI-KAMUSAL/YARI-ÖZEL, YARI-AÇIK/AÇIK MEKÂNLARIN GENÇ YETİŞKİNLER TARAFINDAN ALGILANMA BİÇİMLERİ” başlıklı tezini aşağıda imzaları olan jüri önünde başarı ile sunmuştur.

Tez Danışmanı : **Prof. Dr. Yurdanur DÜLGEROĞLU**

İstanbul Teknik Üniversitesi

Jüri Üyeleri : **Prof. Dr. Gülçin PULAT GÖKMEN**

İstanbul Teknik Üniversitesi

Doç. Dr. Yasemin ALKIŞER BREGGER

İstanbul Teknik Üniversitesi

Doç. Dr. M. Ayla AYYILDIZ POTUR

Gebze Teknik Üniversitesi

Doç. Dr. Kutlu SEVİNÇ KAYIHAN

Gebze Teknik Üniversitesi

Teslim Tarihi : **07 Eylül 2016**

Savunma Tarihi : **27 Ekim 2016**

Nazife Hanım ve Hasan Basri Bey'in anısına;

ÖNSÖZ

Bu doktora tezi konut olgusunun sosyal yönünü kent merkezlerinde yeni bir profil oluşturan genç yetişkinler üzerinden incelemektedir.

Uzun bir yolculuk olan doktora eğitimi akademik olarak beni geliştirirken, birey olarak da farkındalığımı arttırmıştır.

Bu süreçte *Gri Madde* gibi bir biyoloji terimini konut araştırmasına ekleme fikrini destekleyecek kadar geniş bakış açısına sahip tez danışmanım sayın *Prof. Dr. Yurdanur Dülgeroğlu'na*; değerlendirmeleriyle bu tezin gelişmesine katkıları olan *Prof. Dr. Gülçin Pulat Gökmen'e* ve *Doç Dr. Ayla Ayyıldız Potur'a* teşekkürü borç bilirim.

Tasarım alanında başarılı olacağımı benden önce fark eden ve yönlendiren hocam *Prof. Dr. Tülay Tıkansak'a* teşekkür ederim.

Ayrıca sahip olduğum yetenekleri ortaya çıkaran ve kendimi gerçekleştirmem için tüm imkânı sağlayan, özgür ruhlu iki insan annem ve babam, *Beyda* ve *Kemal'e* minnettarım. Okumak, düşünmek ve yazmak bir kültürse; bunu onlarla yaşayarak kazandım.

Bu tezin her kelimesini bazen soru soran gözlerle, bazen de gülümseyerek düzelten gönüllü editörüm, yaşamımdaki her cesur adımda arkamda olan en yakınım, yol arkadaşım, eşim *Volkan'a*; sıra dışı ve hayal dolu tarafıyla her zaman ilham kaynağım olan, gerçek dostum, kardeşim *Selim'e* teşekkür ederim.

Gebze Teknik Üniversitesi'ndeki mesai arkadaşlarıma - yıllar içinde arkadaşlarım değil bu mesleğin bana hediye ettiği kardeşlerim oldular- içtenlikle teşekkür ederim.

Eylül 2016

Sedef Özçelik Güney
(Y.Mimar)

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖNSÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER	ix
ÇİZELGE LİSTESİ.....	xiii
ŞEKİL LİSTESİ.....	xv
1. GİRİŞ	1
1.1 Ana Problem.....	7
1.2 Alt Problemler.....	7
1.3 Problem Tanımı.....	8
1.4 Amaç	14
1.5 Sınırlamalar	19
2. GRİ MADDE OLGUSU	21
2.1 Gri Madde Tanımı.....	21
2.2 Gri Madde Alanlarının Tipolojisi.....	30
2.2.1 Kafe	30
2.2.2 Kafe/park.....	32
2.2.3 Park	34
2.2.4 Avlu/bahçe	35
2.2.5 Sokak/kaldırım/dikey dolaşım alanları	37
2.2.6 Teras/veranda:	38
2.3 Gri Maddenin Oluşumu.....	41
2.3.1 Kurgulanmış GM alanı.....	44
2.3.2 Kurgulanmamış GM alanı.....	47
2.4 Gri Madde Alanlarının Algılanması, Kullanımı ve Sosyal Etkileşimde Oynadığı Rol	48
2.4.1 GM alanlarının algılanması.....	50
2.4.2 GM alanının kullanımı	51
2.4.3 GM alanlarının sosyal etkileşiminde destekleyici rolü	53
3. METODOLOJİ	55
3.1 Probleme Yaklaşım	55
3.2 Temel Stratejiler.....	56
4. GENÇ YETİŞKİNLİK OLGUSU VE GÜNDELİK YAŞAM KÜLTÜRÜ	61
4.1 Genç Yetişkinlik Kavramı.....	61
4.2 Genç Yetişkinler ve Gündelik Yaşam Kültürü	64
4.3 Gündelik Yaşam Kültürü Kavramı	68
4.4 Genç Yetişkinlerin Aile Kökeni.....	72
4.5 Yaşam Tarzı Tercihleri	73
4.6 Gündelik Yaşam Kültürü ve GM Eğilimleri.....	76
4.7 Gündelik Yaşam Kültürü ve Sosyalleşme Eğilimleri	77
5. SAHA ARAŞTIRMASI	81
5.1 Örneklem.....	81
5.2 Pilot Çalışmalar	90
5.3 Araştırma Yöntemi ve Stratejileri	91

5.3.1 Adım 1 - gözlem (observance)	95
5.3.2 Adım 2 - tarama (survey)	96
5.3.3 Adım 3 - tarama (survey)	98
5.3.4 Adım 4 – örnek olay seçimi	100
5.3.5 Adım 5 – gözlem	103
5.3.6 Adım 6 – odak grup (focus group) görüşmesi	107
6. BULGULAR	111
6.1 Adım 1 Bulguları.....	111
6.2 Adım 2 ve 3 Bütünleştirilmiş Bulgular	117
6.2.1 Demografik yapı bakımından GM alanlarının oluşumu	117
6.2.1.1 Genç yetişkinlikte yaş grupları.....	118
6.2.1.2 Cinsiyet.....	121
6.2.1.3 Eğitim	122
6.2.1.4 Medeni Durum	123
6.2.1.5 Ekonomik gelir	127
6.2.2 Gündelik yaşam kültürü ekseninde GM alanı oluşumu	129
6.2.2.6 Çocuk sahibi olma durumu	130
6.2.2.7 Tek ebeveynlik	133
6.2.2.8 Aileden ayrı yaşama deneyimi	134
6.2.2.9 Konutun paylaşım şekli	134
6.2.2.10 Aile kökeni	137
6.2.2.11 Çalışma ve yaşam tercihleri	138
6.2.2.12 Konut tercihleri	146
6.2.2.13 Konut çevresinde sosyal etkileşim eğilimleri.....	162
6.2.2.14 GM alanında zaman geçirme eğilimleri	171
6.2.3 Fiziksel Özellikler Bakımından GM Alanları	188
6.2.3.15 Kurgulanmış/kurgulanmamış GM alanlarının sınıflandırılması	190
6.2.3.16 Ulaşılabilirlik.....	193
6.2.3.17 GM alanlarının yapısı	194
6.2.3.18 İklim etkisi.....	195
6.2.3.19 Kent morfolojisi	196
6.2.3.20 Manzara faktörü	197
6.2.3.21 GM alanlarının ölçeği.....	198
6.3 Adım 4 Bulguları.....	198
6.4 Adım 5 Bulguları.....	201
6.4.1 Örnek olay 1 / Beyoğlu ilçesi, Bereketzade Mahallesi	204
6.4.2 Örnek olay 2 / Beyoğlu ilçesi, Ömeravni Mahallesi	211
6.4.3 Örnek olay 3 / Şişli ilçesi, Feriköy Mahallesi	218
6.4.4 Örnek olay 4 / Beşiktaş ilçesi, Sinanpaşa Mahallesi	225
6.4.5 Örnek olay 5/ Sarıyer ilçesi, Maslak Mahallesi	232
6.4.6 Bütünleştirilmiş ön çıkarımlar.....	238
6.5 Adım 6.....	241
6.5.1 Demografik yapı.....	242
6.5.2 Gündelik yaşam kültürü	243
6.5.3 Genç yetişkinler olgusu.....	244
6.5.4 Genç yetişkinler olgusunun GM alanlarının tasarımına etkisi	245
6.5.5 Saha araştırmasının gerçekleştirildiği güzergâhın karakteristik özellikleri.....	246
6.5.6 Kurgulanmış ve kurgulanmamış GM alan tipleri ve profesyonellerin rolü.....	247
7. TARTIŞMA	251
7.1 Demografik Yapı Bakımından GM Alanlarının Oluşumu	251

7.1.1 Demografik yapı	251
7.1.2 Genç yetişkinlikte yaş grupları	252
7.1.3 Toplumsal cinsiyet	254
7.1.4 Eğitimi sürdürme ve çalışma durumu	255
7.1.5 Medeni durum	256
7.1.6 Gelir seviyesi.....	257
7.2 Gündelik Yaşam Kültürü Bakımından GM Alanlarının Oluşumu	259
7.2.1 Ailevi şartlar.....	259
7.2.1.1 Konutun paylaşım şekli.....	259
7.2.1.2 Aile kökeni	261
7.2.1.3 Aileden ayrı yaşama deneyimi	262
7.2.1.4 Çocuk sahibi olma durumu	264
7.2.1.5 Tek ebeveynlik	266
7.2.2 Çalışma ve yaşam tercihleri	266
7.2.2.6 Çalışma tipleri	266
7.2.2.7 Yaşam tercihleri	268
7.2.2.8 Sigara, kahve/çay ve alkol tüketim alışkanlıkları	270
7.2.3 Konut tercihleri	271
7.2.3.9 Konut tipi	271
7.2.3.10 Konutun tercih edilme sebebi.....	273
7.2.3.11 Konutta karşılanan ihtiyaçlar	274
7.2.3.12 Konutta yaşamaya devam etme tercihi	278
7.2.4 Konut çevresinde sosyal etkileşim eğilimleri	278
7.2.4.13 Komşularla görüşme eğilimleri.....	278
7.2.5 GM alanlarında zaman geçirme eğilimleri.....	282
7.2.5.14 Gündelik yaşam kültürü	282
7.2.5.15 GM alanlarında sosyal etkileşim.....	283
7.2.5.16 GM alanlarında gerçekleştirilen aktiviteler.....	284
7.2.5.17 GM alanlarının kullanıcıda oluşturduğu hissiyat	285
7.2.5.18 GM alanlarının tercih edilme sebepleri.....	290
7.2.5.19 Tercih edilen GM alanı tipi	291
7.2.5.20 GM alanında geçirilen zaman	293
7.3 Fiziksel Özellikler Bakımından GM Alanları	294
7.3.1 Kurgulanmış/kurgulanmamış GM alanı sınıflandırması.....	295
7.3.1.21 GM alanlarının özgün yapıları	298
7.3.1.22 Ulaşılabilirlik	307
7.3.1.23 GM alanının yapısı.....	307
7.3.1.24 İklim etkisi	308
7.3.1.25 Kent morfolojisi	308
7.3.1.26 Manzara faktörü	310
7.3.1.27 GM alanlarının ölçeği	310
8. SONUÇ.....	313
KAYNAKLAR	323
EKLER.....	335
ÖZGEÇMİŞ.....	357

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 2.1: GM parametreleri arasındaki ilişkiler.....	26
Çizelge 2.1: Örneklem tarafından tercih edilen GM tipinin oluşum bakımından sınıflandırılması.	58
Çizelge 3.1: Genç yetişkinlerin yaşları ile kent içindeki dağılımları ilişkisi.	91
Çizelge 3.2: Cinsiyet ile örneklem dağılımı.	92
Çizelge 3.3: Örneklemdeki genç yetişkinlerin cinsiyetlerine göre yaş.	93
Çizelge 3.4: Örneklem meslek dağılımı.	95
Çizelge 6.1: Örneklem tarafından tercih edilen GM kategorileri	119
Çizelge 6.2: İlçe dağılımına göre GM olarak tercih edilen Kafe tipi.	120
Çizelge 6.3: İlçe dağılımına göre GM olarak tercih edilen Kafe/Park tipi.....	121
Çizelge 6.4: İlçe dağılımına göre GM olarak tercih edilen Park tipi.....	121
Çizelge 6.5: İlçe dağılımına göre GM olarak tercih edilen Avlu/Bahçe tipi.....	122
Çizelge 6.6: İlçe dağılımına göre GM olarak tercih edilen Sokak/Kaldırım/Dikey Geçiş tipi.....	122
Çizelge 6.7: İlçe dağılımına göre GM olarak tercih edilen Teras/Veranda tipi.	122
Çizelge 6.8: Tercih edilen GM tiplerinin kategorileri.	123
Çizelge 6.9: Yaş ile tercih edilen GM tipinin ilişkisi.	126
Çizelge 6.10: Konut çevresindeki kafe/bar/restoranların sosyalleşme alanı olmasının yaş evrelerine göre ilişkisi.	127
Çizelge 6.11: Örneklem cinsiyet ile medeni durumu arasındaki ilişkisi.	129
Çizelge 6.12: Medeni duruma bağlı yaş dağılımı.....	130
Çizelge 6.13: Medeni duruma bağlı konut çevresindeki kafe/bar/restoranların sosyalleşme alanı olarak kullanılması tablosu.	131
Çizelge 6.14: Konut tercih sebebi ile medeni durum arasındaki ilişki.	132
Çizelge 6.15: Örneklem yer dağılımı ile aylık net gelir dağılımı ilişkisi.	135
Çizelge 6.16: Yaş ile aylık net gelir dağılımı arasındaki ilişki.....	136
Çizelge 6.17: Örneklem çocuk sahibi olma bağlamında konut çevresindeki kafe/bar/restoranların sosyalleşme alanı olarak kullanılması.	139
Çizelge 6.18: Çocuk sahibi olmaya bağlı konut tercih sebebi dağılımı.	140
Çizelge 6.19: Örneklem dağılımı ile evin paylaşıldığı kişiler arasındaki ilişki.....	143
Çizelge 6.20: Örneklem yaş evreleri ile evin paylaşıldığı kişiler ilişkisi.	145
Çizelge 6.21: Tercih edilen GM tipi ile sigara kullanımı arasındaki ilişki.....	149
Çizelge 6.22: Konut çevresindeki kafe/bar/restoranların sosyal etkileşim alanı olması ile sigara kullanım arasındaki ilişki.	150
Çizelge 6.23: Örneklem dağılımı ile konut tipi arasındaki ilişki.....	155
Çizelge 6.24: Örneklem ile sosyal yaşam (konutun bu ihtiyacı karşılaması) arasındaki ilişki.	159

Çizelge 6.25: Konutta memnun edici faktörler ile ilçelere göre örneklem dağılımı arasındaki ilişki.	163
Çizelge 6.26: Konut çevresindeki kafe/bar/restoranların sosyalleşme alanı olmasının örneklem yaş evrelerine göre dağılımı.....	166
Çizelge 6.27: Konut tercih sebebi bağlamında konutun paylaşıldığı kişiler.	167
Çizelge 6.28: Konut tercih sebebi bağlamında cinsiyet dağılımı.	169
Çizelge 6.29: Örneklem yaşadığı ilçeler bağlamında konut tercihinde GM alanının etkisi.	170
Çizelge 6.30: Komşularla görüşülen yerler bağlamında genç yetişkinlerin yaş evreleri.	174
Çizelge 6.31: Genç yetişkinlerin yaş evreleri bağlamında komşularla görüşme eğilimleri.	175
Çizelge 6.32: Cinsiyete bağlı komşularla görüşülen yerlerin dağılımı.....	178
Çizelge 8.33: Örneklem yaşadığı ilçeler bağlamında konut çevresindeki kafe/bar/restoranların sosyalleşme alanı olması.	182
Çizelge 6.34: İlçelere göre örneklem dağılımına bağlı GM tipi tercihi.....	192
Çizelge 6.35: Medeni duruma bağlı GM tipi tercihi.....	194
Çizelge 6.36: Çocuk sahibi olma durumuna bağlı tercih edilen GM tipi.	195
Çizelge 6.37: GM alanlarının fiziksel yapıya bağlı örneklem dağılımı.....	199
Çizelge 6.38: Örneklem oluşturulduğu ilçeler ve kapsadıkları mahalleler.....	210
Çizelge 6.39: Örneklem tarafından tercih edilen GM tiplerinin sınıflandırılması...	211
Çizelge 6.40: İlçelere göre örnek olayların dağılımı.	211
Çizelge 7.1: Örneklem tarafından tercih edilen GM tipinin oluşum bakımından sınıflandırılması.	307

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1.1: Yoğun kentsel doku içinde GM'nin konumu.	6
Şekil 2.1: Beyoğlu ilçesi, Setüstü Mahallesi, kot farklarını bağlayan yaya geçişleri haritası.	38
Şekil 2.2: Beyoğlu ilçesi, kafelerin açık alanlarının yer aldığı GM tipleri.	45
Şekil 2.3: Beyoğlu ilçesi, kafe/park GM tipi örneği, Fındıklı Parkı.	46
Şekil 2.4: Beşiktaş ilçesi, Mısırlıbahçe Parkı GM tipi örneği.	48
Şekil 2.5: Beyoğlu ilçesi, Saltı Pasajı, iç avlu/bahçe GM tipi örneği.	50
Şekil 2.6: Beyoğlu ilçesi, Setüstü Mahallesi, dikey dolaşım alanları.	52
Şekil 2.7: Beyoğlu ilçesi, Galata Mahallesi, kat terası örneği.	54
Şekil 2.8 : Beyoğlu ilçesi, Setüstü Mahallesi, dikey dolaşım alanları.	55
Şekil 5.1: İstanbul Avrupa yakasında araştırmaya konu olan metro güzergahı. Başlangıç Maslak, bitiş ise Beyoğlu kabul edilmiştir.	89
Şekil 5.2 : Araştırma tasarımı ve adımların sıralaması.	101
Şekil 6.1: Beşiktaş İlçesinde bulunan yeşil alanlar.	161
Şekil 6.2: Cihangir, Roma Merdivenleri ve konutların ilişkisi.	202
Şekil 6.3: Cihangir, Roma Merdivenleri ve üst kotta ulaştığı Cihangir Mahallesi..	203
Şekil 6.4: Cihangir, Roma Merdivenlerinin manzaraya göre konumu.	204
Şekil 6.5: Gözlem oturumlarında belirlenen aktiviteler ve davranışsal haritalarda kullanılan sembollerin lejantı.	215
Şekil 6.6: Örnek olay 1'in kent içindeki konumu.	216
Şekil 6.7: Örnek olay 1'in krokisi.	217
Şekil 6.8: Saltı Pasajı, Bereketzade Mahallesi, Beyoğlu İlçesi iki sokak arasındaki kotları birleştiren geçiş alanı.	218
Şekil 6.9: Saltı Pasajı, Bereketzade Mahallesi, Beyoğlu ilçesi avludan görünüm. .	219
Şekil 6.10: Saltı Pasajı Oturum 1, davranışsal harita, Bereketzade Mahallesi, Beyoğlu ilçesi.	220
Şekil 6.11: Saltı Pasajı Oturum 2, davranışsal harita, Bereketzade Mahallesi, Beyoğlu İlçesi.	221
Şekil 6.12: Saltı Pasajı Oturum 3, davranışsal harita, Bereketzade Mahallesi, Beyoğlu İlçesi.	222
Şekil 6.13: Saltı Pasajı Oturum 4, davranışsal harita, Bereketzade Mahallesi, Beyoğlu İlçesi.	224
Şekil 6.14: Örnek olay 2'nin kent içindeki konumu.	225
Şekil 6.15: Örnek olay 2'nin krokisi.	226
Şekil 6.16: Fındıklı Parkı, Ömeravni Mahallesi, Beyoğlu ilçesi.	227
Şekil 6.17: Fındıklı Parkı, Ömeravni Mahallesi, Beyoğlu ilçesi.	227
Şekil 6.18: Park/kafe'nin kış mevsiminde kullanımı, Fındıklı Parkı, Ömeravni Mahallesi, Beyoğlu ilçesi.	228

Şekil 6.19: Fındıklı Parkı, Oturum 1, davranışsal harita, Ömeravni Mahallesi, Beyoğlu ilçesi.....	230
Şekil 6.20: Fındıklı Parkı, Oturum 2, davranışsal harita, Ömeravni Mahallesi, Beyoğlu ilçesi.....	231
Şekil 6.21: Fındıklı Parkı, Oturum 3, davranışsal harita, Ömeravni Mahallesi, Beyoğlu ilçesi.....	232
Şekil 6.22: Fındıklı Parkı, Oturum 4, davranışsal harita, Ömeravni Mahallesi, Beyoğlu ilçesi.....	233
Şekil 6.23: Örnek olay 3'ün kent içindeki konumu.	234
Şekil 6.24: Örnek olay 3'ün krokisi.....	235
Şekil 6.25: Konut yanı oturma alanı, Feriköy Mahallesi, Şişli ilçesi.	236
Şekil 6.26: Konut önü oturma alanı, Feriköy Mahallesi, Şişli ilçesi.	236
Şekil 6.27: Alan içinde çitlerle çevrelenmiş oyun alanı, Feriköy Mahallesi, Şişli ilçesi.	237
Şekil 6.28: Konut yanında yeşil alan, Oturum 1, davranışsal harita, Feriköy Mahallesi, Şişli ilçesi.	238
Şekil 6.29: Konut yanında yeşil alan, Oturum 2, davranışsal harita, Feriköy Mahallesi, Şişli ilçesi.	239
Şekil 6.30: Konut yanında yeşil alan, Oturum 3, davranışsal harita, Feriköy Mahallesi, Şişli ilçesi.	240
Şekil 6.31: Konut yanında yeşil alan, Oturum 1, davranışsal harita, Feriköy Mahallesi, Şişli ilçesi.	241
Şekil 6.32: Örnek olay 4'ün kent içindeki konumu.	242
Şekil 6.33: Örnek olay 4'ün krokisi.....	243
Şekil 6.34: GM ile sokak dokusu arasındaki uyum, Mısırlıbahçe Parkı, Sinanpaşa Mahallesi, Beşiktaş ilçesi.....	244
Şekil 6.35: Mısırlıbahçe Parkı, Sinanpaşa Mahallesi, Beşiktaş ilçesi.	245
Şekil 6.36: Apartman sırası ile GM arasındaki ilişki, Sinanpaşa Mahallesi, Beşiktaş ilçesi.	245
Şekil 6.37: Konut yanında yeşil alan, Oturum 1, davranışsal harita, Sinanpaşa Mahallesi, Beşiktaş ilçesi.....	247
Şekil 6.38: Konut yanında yeşil alan, Oturum 2, davranışsal harita, Sinanpaşa Mahallesi, Beşiktaş ilçesi.....	248
Şekil 6.39: Konut yanında yeşil alan, Oturum 3, davranışsal harita, Sinanpaşa Mahallesi, Beşiktaş ilçesi.....	249
Şekil 6.40: Konut yanında yeşil alan, Oturum 4, davranışsal harita, Sinanpaşa Mahallesi, Beşiktaş ilçesi.....	250
Şekil 6.41: Örnek olay 5'in kent içindeki konumu.	251
Şekil 6.42: Örnek olay 5'in krokisi.....	252
Şekil 6.43: Gazeteciler Sitesi geçiş alanı, Maslak Mahallesi, Sarıyer ilçesi.	253
Şekil 6.44: Gazeteciler Sitesi dükkân önlerinde ve geçişte oluşan GM, Maslak Mahallesi, Sarıyer ilçesi.....	254
Şekil 6.45: Gazeteciler Sitesi geçiş alanı, Maslak Mahallesi, Sarıyer ilçesi.	254
Şekil 6.46: Konut yanında yeşil alan, Oturum 1, davranışsal harita, Maslak Mahallesi, Sarıyer ilçesi.....	256
Şekil 6.47: Konut yanında yeşil alan, Oturum 2, davranışsal harita, Maslak Mahallesi, Sarıyer ilçesi.....	257
Şekil 6.48: Konut yanında yeşil alan, Oturum 3, davranışsal harita, Maslak Mahallesi, Sarıyer ilçesi.....	258

Şekil 6.49: Konut yanında yeşil alan, Oturum 4, davranışsal harita, Maslak Mahallesi, Sarıyer ilçesi.....	259
Şekil 8.1: Tasarımda kurgulanmış ile kurgulanmamış GM arasındaki müdahale derecesi farkları.....	337
Şekil 8.2: GM alanlarının kullanıcı çeşitliliğine uygun dönüşebilir tasarım.	323
Şekil 8.3: GM tesisat duvarı üzerinde gündelik ihtiyaçların kurgulanması.	325
Şekil 8.4: GM alanlarının çevreleyici bir yapıda olması.	326
Şekil 8.5: GM alanlarının konutla ilişkili geçiş akslarında yer alması.	326
Şekil 8.6: GM alanlarının konutla ilişkili geçiş akslarında yer alması.	327

GRİ MADDE: KONUT ALANLARINDA YARI-KAMUSAL/YARI-ÖZEL YARI-AÇIK/AÇIK MEKÂNLARIN GENÇ YETİŞKİMLER TARAFINDAN ALGILANMA BİÇİMLERİ

ÖZET

Kentteki sıkışık yapı dokusuna bağlı olarak, konut çevresindeki açık alan ihtiyacının planlanmış (kurgulanmış) yarı-özel/yarı-kamusal, yarı-açık/açık alanlar kadar; kendiliğinden oluşmuş (kurgulanmamış) açık mekânlarda da karşılandığı gözlemlenmektedir. Bu tezde özel ve kamusal alanlar arasında kalan; kurgulanmış ya da kurgulanmamış mekânlar *Gri Madde-GM* (Grey Matters) olarak adlandırılmaktadır. Bir metafor olarak kullanılan bu isim, biyoloji terminolojisinde beyinde bulunan gri madde'ye işaret etmektedir. Beyinde sinir hücreleri, dendritler ve aksonları içeren gri renkli doku; beyin hücreleri arasında elektrik geçişlerine olanak sağlamaktadır. Konut çevresindeki yarı-özel/yarı-kamusal, yarı-açık/açık alanların elektrik geçişlerine benzer şekilde sosyal etkileşime izin verdiği varsayılmaktadır. Kent içinde dönüşen gündelik yaşam kültürü konut çevresindeki etkileşim mekânlarına da yansımaktadır. Bu dönüşüm genç yetişkinlere dair demografik yapı ve gündelik yaşam kültürünün yanında; GM'nin karakteristik özellikleriyle de ilişkilidir. Bu çalışma eğitimli genç yetişkinlerin GM tercihlerini algı, kullanım ve sosyal etkileşimde oynadığı rol bakımından araştırmayı amaçlamaktadır. Konut çevresindeki bazı yarı-özel/yarı-kamusal, yarı-açık/açık mekânlar genç yetişkinler tarafından konutun devamı olarak görülmektedir. GM alanlarının mimarlık literatüründe yer alan tasarlanmış açık alan tanımlamalarına tam olarak uyması beklenmemelidir. Metodolojik yaklaşım, araştırma sorusunu sahadan toplanan verilerle genişletme esasına dayanan temellendirilmiş kuramdır. Tez 6 adımdan oluşan bir saha çalışmasıyla özgün bulgulara ulaşmayı hedeflemiştir. Anket ve derinlemesine görüşme tipinde 49 kişilik bir örneklem grubuyla yapılan saha çalışması yapılmıştır. Verilerin işaret ettiği örnek olaylarda yapılan gözlemler ve profesyonellerle tasarım sürecine aktarımının tartışılmasıyla son bulmaktadır. Veriler yorumlamacı nicel yöntem ışığında analiz edilmiştir. Özellikle derinlemesine görüşmeler yoluyla elde edilen veriler, her kullanıcının kendi tercih ettiği bir GM'ye işaret etmekte ve onun tekil yapısına odaklanmaktadır. Demografi ve gündelik yaşam kültürü ekseninde, genç yetişkinlerin GM kullanım tercihleri çeşitlenmektedir. Bu araştırmanın sonuçları genç yetişkinlerin en azından "biraz nefes almak için" konut çevresindeki yarı-açık/açık mekânlara ihtiyaç duyduğunu göstermektedir. Ancak; sahada işaret edilen GM örnekleri, mimari açıdan her zaman kitap tanımlarındaki kadar tipik yapılar göstermemektedir. Benzer amaçlarla oluşturulmuş olsalar bile; bazı konut çevresindeki yarı-özel/yarı-kamusal, yarı-açık/açık mekânlar aktivite çeşitliliği ve sosyal etkileşim için tercih edilmemektedir. Diğer örnekler ise kendiliğinden oluşmuş olmalarına karşın benimsenmekte ve kullanılmaktadır. Bu durum; algı, kullanım ve bu mekânların sosyal etkileşimdeki destekleyici rolü üzerinden açıklanmaktadır. GM'nin algılanması, kullanılması ve sosyal etkileşimde destekleyici rol oynaması konusunda belirleyici parametreler bulunmaktadır. Bunlar;

genç yetişkinlerin yaş gruplarını ve medeni durumlarını içine alan demografik yapılar; çocuk sahibi olma, aile kökeni, çalışma tipleri, çay/kahve alkol tüketimi, sigara kullanma alışkanlığı ve hayat tarzını içine alan gündelik yaşam kültürü olarak sıralanmaktadır. Ayrıca, ulaşılabilir GM alanının gölge/güneşe dönüklük, yeşil öğeler, sandalye/masa/bank, diğer donatılar, deniz kenarında bulunan konumu ve manzarası ile ilişkisi dikkate alınmıştır. Çay/kahve tüketimi ve sigara kullanma gibi davranışlar da GM eğilimlerinde etkilidir. Dolayısıyla araştırma; 23-37 yaş aralığında en az üniversite derecesi almış, İstanbul Avrupa yakası metro taşıma güzergâhı üzerinde ikamet eden genç yetişkinlere odaklanmaktadır. Söz konusu güzergâh; büyük ölçekli bankaların ve yatırım kurumlarının yönetim merkezlerinin konumlandığı küçük metrekareli görece daha pahalı dairelerin bulunduğu Maslak ile başlamaktadır. Eski kent merkezinde üniversitelere, sosyal hayata ve iş imkânlarına yakınlığıyla bilinen Beşiktaş'la devam etmekte ve sosyo-kültürel yapısı, yaşam tarzı ve yoğun konut dokusu ile *entellektüel kentli* yaşamını temsil eden Şişli-Beyoğlu ile sonlanmaktadır. Araştırmanın İstanbul'da gerçekleştirilmesinin ardındaki sebep; kariyer olasılıkları, sosyal çekim alanları ve kültürel yapısı ile üniversite mezunları için çekici bir kent olmasıdır. Bazı durumlarda bilindik *konut yapıları arasında kalan mekânların* ya da kamusal merdivenler ile bir mahallenin iki kotunu bağlayan geçiş alanlarının genç yetişkinler için GM haline gelmesi planlanmadan gerçekleşmektedir. Oldukça sıkışık şekilde yapılaşmış bu kentsel aksın içinde yer alan bazı noktalar genç yetişkinler tarafından konutlarının adeta arka bahçesi, ön yeşilliği ya da terası gibi görülmektedir. Genç yetişkinlerin bu alanlarda okuduklarına, çalıştıklarına, egzersiz yaptıklarına, sosyal ilişki kurduklarına, hatta işleriyle bağlantılı toplantılar/görüşmeler gerçekleştirdiklerine, çay/kahve içtiklerine ve sigara kullandıklarına dair kanıtlar bulunmaktadır. Ayrıca bu noktalarda çocuklarıyla, partnerleriyle, eşleri, komşuları ve evcil hayvanlarıyla zaman geçirmektedir. Gri Madde alanları her ne kadar mülkiyet tanımlamaları bakımından *kimseye ait olmayan* kentsel parçalar olsa da; genç yetişkinler bu alanlar için bir aidiyet ve hatta sahiplenme duygusu geliştirmektedir. Dolayısıyla; demografik yapılar, gündelik yaşam eğilimleri ve fiziksel yapılar açılarından genç yetişkinlerin GM'yi algılama, kullanma ve sosyal etkileşime destek olma durumunun değişimi bu tez çerçevesinde araştırılmıştır.

Anahtar kelimeler Gri madde (GM), genç yetişkinler, konut alanları

GREY MATTER: PERCEPTION OF SEMI-OPEN/OPEN SEMI-PUBLIC/SEMI-PRIVATE SPACES IN THE HOUSING AREAS BY YOUNG ADULTS

SUMMARY

Due to the dense patterns in the Istanbul urban tissue, the need for outdoor usage around residential areas tends to vary from being planned (constructed) of semi-private/semi-public open/semi-open spaces to unconstructed outdoor spaces almost constituted by coincidence. In this study such spaces are named as *grey matters*-GM referring to the grey matter tissue in the brain which is a greish material maintaining dendrites, axons and nerve cells and enables electrical impulses. In the metaphorical senses grey matter takes a similar role with the semi-private/semi-public open/semi-open spaces in the housing circles. Grey matters create venues for social interaction just like electrical impulses in the social life. The changing daily living culture in the city addresses shifts in the spaces for neighbourhood interactions in terms of preferences. This shift is mainly related to demographic characteristics and daily living cultures of young adults; as well as the particular features of the grey matters. The study aims to explore tendencies of the educated young adults for using GM regarding perception, usage and the role of GM in their social interaction. Some semi-private/semi-public open/semi-open spaces are considered and used as the outdoor extensions of their dwellings. So the GM areas do not necessarily have to fit the architectural definitions of planned/designed shared residential open spaces. The reasons are sought for young adults about the understanding of these particular GM. The approach is grounded theory method in which the research question is extended through the data gathered from the field in a systematical order. The data is analysed by the interpretive qualitative method. The in-depth interviews are selected as the core tactic since every GM is unique for a particular residential area. With respect to the demography and daily living culture, the young adults' preferences for GM usage vary. The research displays that young adults need outdoor at least for "taking some air". Nevertheless the GM spaces are not always the *text book examples* in architectural senses. As some semi-private/semi-public, open/semi-open residential spaces are not considered to be a place for out-door activities and social interaction; some other spaces architecturally considered to be formulated *by coincidence* are perceived to be the most prominent open-air areas of the dwellings. This can be explained through the perception, usage and supportive social interaction role of GM; regarding demography such as age sub-groups for young adults, marital status, having children, income level and daily living culture such as flexible work patterns, family background, life-style preferences. Moreover, the physical features of the available GM such as shade/sun exposure, the green elements, benches/chairs/tables/other necessary equipments, the connection with the sea-front/the sea-view (specific for Istanbul), possibilities for coffee/tea consumption and smoking drive the tendency to use. The research focuses on 23-37 ages of young

adults with higher education degrees, specifically living on the metro line route on the European side, Istanbul. The research axis begins with Maslak where the headquarters of large banks and investment companies are located along with housing settlements of small apartments in large blocks, and continues with Beşiktaş with old housing blocks in the old city centre accessible to universities. There exists a wide range of job opportunities and social life ending with Şişli/Beyoğlu where a certain life-style with the city-centre living tendencies in a very dense housing pattern takes place. The study is conducted in Istanbul since it is appealing to university graduates due to career prospects, wide range of social attractions and cultural activities. The shift of the space between buildings or a walking path on the open-air stairs into a GM for young adults is a formulated without designing. In this very densely constructed urban axis, young adults prefer to use some particular spots in their neighbourhoods as if they were their own backyards, lawns or porches. They read study, exercise, connect socially, even make work-oriented small meetings, and drink coffee/tea and smoke. Moreover, they spend time with their children, partners, pets and neighbours in such spaces. They build a sense of belonging and even own GM even if they are *no man's lands* regarding the urban definitions. Thus; the dwellers' shifting grounds on demographic patterns and life-style tendencies, i.e. housing motivations, career prospects, similar levels of education, status, and their effect on perception, usage and supportive role in social interaction in the GM is explored.

Demography in this research addresses the age phases within 23-37 of ages (early phase/ 23-27, middle phase/ 28-32, latter phase/ 33-37), gender and marital status of young adults. In the much earlier stages of young adulthood, the apartments are shared mostly with family members or friends. Thus; their usage of GM is oriented more likely with a certain level of privacy. Since the home is shared with other people, young adults spend the time for their private life around the house. For instance meeting with friends or a private conversation takes place out of the shared living area. In the cases of sharing home with parents or a room-mate leads to GM usage earlier than age of 23 (beginning around the ages 17 or 18). Having children can be considered as a major game changer since young adults use GM areas with respect to children's playground demands. Moreover the levels of income indicate different perceptions, usage and social interaction manners among young adults.

Daily living culture notion refers to the individual preferences, life-style tendencies, and urban life patterns as Thorkild states in his study which connects the factor of lifestyle for the residential choice. In this case, the perception of GM is prominent and strongly related to the personal background. The background includes the socio-economic status, being raised in the city or rural areas, and the culture. Moreover, the religious beliefs, conservative tendencies and the professions are also components of the daily living cultures referring to work patterns. Some jobs are undertaken at home-offices and completed in flexible hours. For instance, a freelancer photographer's work pattern is not similar to bank accountants'. The understanding of leisure spaces, types of activities, and seasonal usage changes formulate different daily living cultures.

Physical features of GM areas stand for the specific characteristics of that particular GM. It can be assumed that a space that is not designed for sitting, chatting or drinking some coffee would not be used for such activities. On the contrary some GM areas in the unconstructed category are used frequently due to their unique features such as sea-front location, sea-view, protective formation from unpleasant

weather conditions or easy-to-access position. For instance the public stairs connecting two different street levels are used for activities mentioned above.

First this paper frames literature, then describes constructed and unconstructed GM notions. Then the analysis of data obtained via quantitative and qualitative research strategies are displayed with respect to grounded theory approach. Descriptive statistics culminated by questionnaires make reference to the interpretative qualitative findings of 49 in-depth open-ended interviews.

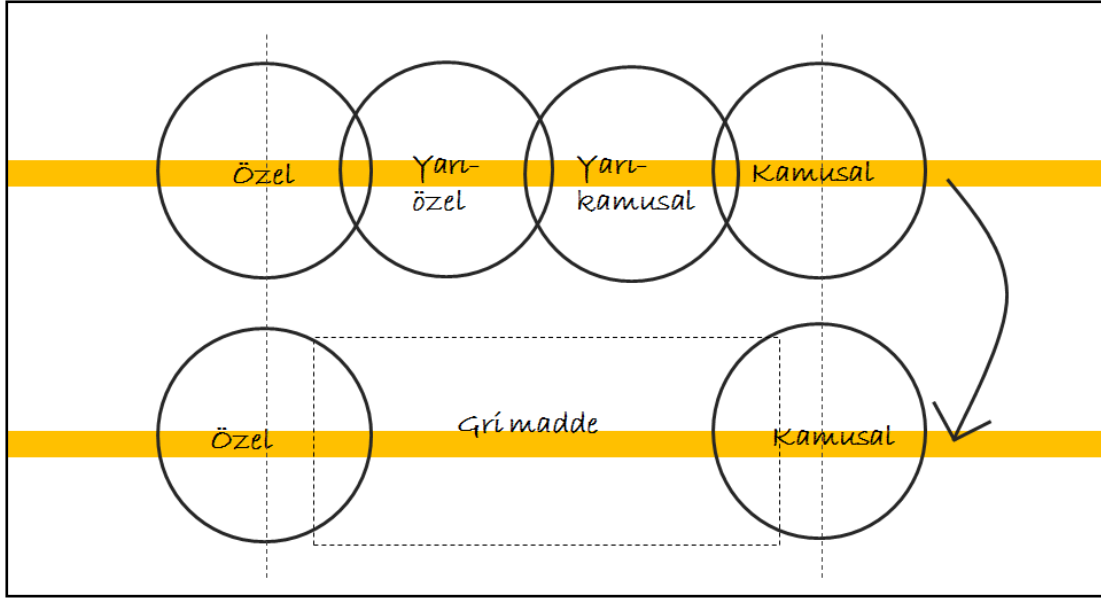
It can be stated that, the young adults give importance to the social life in the city centre. The demography, daily life and living culture of young adults are studied together with physical physical features of GM. The GM formation categories are listed as (1) constructed and (2) unconstructed. They their unique features and locations in the urban context are studied. These are taken as the characteristics that manipulate perception, usage and supportive role in their potential to evoke social interaction possibilities.

Keywords Grey matters (GM), young adults, residential areas

1. GİRİŞ

Konut çevresindeki yarı-özel/yarı-kamusal, yarı-açık/açık alanlar mimari kıstaslara göre tanımlansa da kentsel alandaki oluşumları teori kitaplarında işaret edilen tipolojilerden adeta kendiliğinden oluşmuş alanlara doğru kaymaktadır. Özellikle bu tür kurgulanmamış alanlar konutun dış mekânda bulunan uzantıları ya da açık alanda bulunan bölümleri gibi algılanmaktadır. Gehl (1986) bu durumu *yumuşak kenarlar* (soft edges) adı altında tanımlamıştır. Demografik yapı, gündelik yaşam kültürleri ve karakteristik özellikleri doğrultusunda tercih edilen bu alanlar; kentsel kurgu ile çeşitlenmektedir.

Konuta dair *özel* ve *kamusal* açık alan tanımları; sahiplerinin mülk üzerindeki bazı hak iddiaları ve kullanım sınırlanmaları durumuna referans vermektedir (Madanipour, 2003). Örneğin konutun sınırları içinde yer alan bir teras, konutu kullanan hane halkına; ya da kamusal bir park, kentin tamamına aittir (Altman ve Chemers, 1984). Bu tezde özel ve kamusal alanlar arasında kalan; konutla ilişkili yarı-özel/yarı-kamusal, yarı-açık/açık tüm mekânlar mülkiyet kavramı dikkate alınmaksızın *Gri Madde-GM* (Grey Matters) olarak adlandırılmaktadır. Bu isim biyoloji bilim alanında beyin organında bulunan gri madde terminolojisine referans vermektedir. Omurilik soğanı ile beyinde bulunan; sinir hücreleri, dendritler ve aksonları içeren gri renkli bu doku; beyin hücreleri arasında elektrik geçişlerine olanak vermektedir (<http://www.oxfordreference.com>). Konutla bağlantılı sosyal etkileşim platformları olarak görülen yarı-özel/yarı-kamusal, yarı-açık/açık alanların tamamı beyindeki gri madde ile benzer bir yapı göstermektedir. Yarı-açık/açık alanda konut blokları arasında yer alan merdivenler, bir kaç konut bloğuna hizmet eden giriş alanları, çitle çevrelenmiş küçük yeşil alanlar, yerel kafe/bar/restoranların açık alanda bulunan oturma mekânları bu grupta yer almaktadır. Konut çevresinde yaşayanların söz konusu Altman ve Chemers'in deyimiyle *ikincil bölgelere* aidiyet hissiyatının oldukça yüksek olduğuna dair kanıtlar bulunmaktadır (1980).

Şekil 1.1 : Yoğun kentsel doku içinde GM'nin konumu.

Kent kurgusu içinde; konutun özel alanından başlayarak geçirgen ve yarı-geçirgen bir yapı oluşmaktadır. Yukarıdaki şekilde üst sırada yer alan sarı hat, hane halkının konutundan kamusal alana geçişinde kat ettiği sahaları simgelemektedir. Yarı-özel ve yarı-kamusal mekânlar düzenli bir sırada bulunmakta ve konut çevresinde özel alan katmanları oluşmaktadır. Üstte yer alan sıralama kentsel açıdan ideal olan şemadır. Buna karşın günümüz kentsel yapısında yarı-özel ile yarı-kamusal arasındaki fark yoğun kent dokusu içinde ayırt edilememektedir. Bu iki *yarı-mekân* birbirine karışmakta ve sosyal etkileşim için bir ortak zemin oluşturmaktadır. Alt sırada yer alan sarı hat günümüzde hane halkının evinden kamusal alana geçişte deneyimlediği katmanları ifade etmektedir. Söz konusu yarı-mekânların yerini Gri Madde alanı almıştır. Gri maddenin geçirgen yapısı konuta bağlı bir *sosyal etkileşim ortamı* oluşturmaktadır (Şekil 1.1).

Bu konu akademik çevreler tarafından *yumuşak kenarlar- soft edges* (Gehl, 1986), *eşik-threshold* (Habraken, 1998), *arada kalan mekânlar-in between spaces* (Lord, 2000), *arayüz mekânlar* (Özsel, 2009) ya da *kolektif mekân-collective space* (Scheerlinck, 2012) gibi çeşitli terminolojiler altında incelenmiştir. Gehl (1986) bu geçiş alanı fenomenini *canlılık* fikri ile ilişkilendirmektedir. Konutla bağlantılı açık alanlarda gerçekleşen aktivite süreleri canlılığı oluşturmakta; *canlılık* (life) olgusu ise kişilerin bir alanda var olmaları ile açıklanmaktadır. Kentsel yönetimler tarafından kurgulanan bütün GM alanlarının belirli bir derecede canlılık yarattığını söylemek oldukça zordur. Mekânın güncel şartlara göre algılanması; demografi, gündelik

yaşam kültürü ve fiziksel özellikleriyle bağıntılıdır. GM'nin yoğun konut dokusu içinde konutun devamı şeklinde kullanıldığı tespit edilmiştir. Kamusal alana dair geleneksel öğretiler artık geçerli olmasa da; daha derinlemesine bir yorum yapabilmek amacıyla çoklu kavramların bu olguya eklenmesi gerekmektedir (Lopes, 2012). Son yıllardaki eğitim ve çalışma şartları genç yetişkinlerin kent merkezinde yaşama tercihlerinde rol oynamaktadır. Özellikle İstanbul metropolitan alanı dikkate alındığında; yorucu trafik koşulları ve kentin doğu-batı yönünde yayılmış yapısı uzun yolculuk sürelerine sebep olmaktadır. Ayrıca; ailevi sorumlulukların görece az yüklenildiği genç yetişkinliğin erken süreçlerinde; sosyal yaşamına daha kolay ulaşılan merkezi konumdaki konutlar tercih edilmektedir. Literatürde *staj kuşağı* (internship generation-generation praktikum) adı altında da yer bulan genç yetişkinler değişken iş olanaklarına göre *yaşamlarını bir konuma bağlama* çabası içinde bulunmaktadır (Knorr-Siedow, 2008).

Kentin merkezi akslarında yer alan konutların çoğunun yarı-açık/açık *özel* mekânları (balkon, teras vb.) bulunmamaktadır. Bu sebeple en yakın mesafede bulunan GM konutun açık alandaki devamı ya da *uzantısı* haline gelmektedir. Dolayısıyla genç yetişkinler açık hava ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla ya tasarlanmış yarı-kamusal /yarı-özel, kamusal alanları, ya da yapılar arasında kalmış uygun alanları kullanmaktadır. Hatta bazı durumlarda konut çevresinde tasarlanmış bir GM bulunsa da; genç yetişkinler kendiliğinden oluşmuş bir başka mekânı tercih etmektedirler. Gouldner (1979) genç yetişkinleri *yeni orta sınıf* olarak adlandırmaktadır. Bu sınıfın benzer mekânları; *yerel sosyal statüleri* (local social status) doğrultusunda tercih ettikleri görülmektedir (Hunter, 1974). Yerel sosyal statü, yerel sosyal tesislerin kullanımı, konutta yaşama süresi ya da konutun mülküne sahip olma durumu gibi yerel sosyal yapılar çerçevesinde bireylerin o yerel kurgu içindeki durumuna işaret etmektedir.

GM bu tezde *Kurgulanmış* (constructed) ve *Kurgulanmamış* (unconstructed) olarak iki grupta incelenmektedir. Kurgulanmış GM, çeşitli ortak açık alan aktiviteleri dikkate alınarak planlanmıştır. Bu durumda; donatılar (banklar, masa, sandalyeler), kullanıma uygun malzeme yapısı, gölgeleme elemanları (şemsiyeler, sundurmalar vb.), yeşil öğeler ve konumlanma gibi konular profesyoneller tarafından dikkate alınmıştır. Bu alanların tasarımı yapılırken konutlarda ikamet eden hane halkının

yapısı, ihtiyaçları ve demografik profili dikkate alınmaktadır. *Kentsel tasarım* ortak alanlarda çeşitlilik yaratma yönünden kritik rol oynamaktadır.

Kurgulanmamış GM ise konut çevresinde kendiliğinden oluşmuş yarı-açık/açık mekânlara işaret etmektedir. Bu alanlar, dış mekânda uzun zaman geçirme amacıyla tasarlanmamış; daha çok yatay ve düşey geçiş, konutla bağlantılı yeşil öğeler ya da kaldırımlar biçiminde örgütlenmiştir. Ayrıca konuta yakın mesafede, apartmanların zemin katlarında, bitişiklerinde yer alan yerel kafe/bar/restoranların yarı-açık/açık mekânları da; öncelikli olarak yeme-içme ile geçirilecek belirli zaman için tasarlanmasına karşın bu kategoride değerlendirilebilir. Kaldırımlarda, küçük avlularda, iç bahçelerde rastgele yerleştirilmiş masa ve sandalyeler ile ifade bulan mekânlar benzer şekilde kurgulanmamış GM tipleri arasındadır. Dışarıda genç yetişkinler tarafından gerçekleşen çoğu aktivite bu mekânlarda gerçekleşmekte ve konutun bir parçası ya da devamı gibi algılanmaktadır.

Araştırma çerçevesinde *kurgulanmış GM* ve *kurgulanmamış GM* konuları; (1) algı, (2) kullanım ve (3) genç yetişkinler için sosyal etkileşimde üstlendiği destekleyici rol yönlerinden ele alınmaktadır. Bu üç bakış açısı üç temel değişkenle ilişkili araştırılmaktadır:

1. Demografi,
2. Gündelik yaşam kültürü
3. GM'nin fiziksel özellikleri

Demografi başlığı altında; 23-37 yaş arası genç yetişkinlik evreleri (23-27/erken evre, 28-32 /orta evre, 33-37/ geç evre), toplumsal cinsiyet, medeni durum ve ortalama gelir gibi bileşenler yer almaktadır. Demografi verileri bu yaş grubunda belirgin kırılma noktaları bulunduğunu göstermektedir. Örneğin genç yetişkinliğin erken evresinde, konutlar daha fazla arkadaşlarla ya da aile üyeleriyle paylaşılmaktadır. Çocuk sahibi olma ise geç evrede ve evlilikle gerçekleşmektedir. Bu durum GM alanı tipinin tercihinde oyun ve güvenlik bakımından güçlü bir belirleyicidir (Stegman, 1969; Fischer, 1977; Jae-Hong ve diğ, 2003; Karsten, 2007). Gelir seviyesindeki farklılaşmalar ise algı, kullanım ve sosyal etkileşim davranışlarını dönüştürmektedir; hatta GM'den beklentilerde belirgin farklara işaret etmektedir.

Gündelik yaşam kültürü olgusu, bireysel tercihlere ve yaşam tarzı eğilimlerine bağlıdır. Bu başlık altında Thorkild'in (2006) sözünü ettiği *yaşam tarzı* kavramı dikkat çekmektedir. Konuta dair seçimlerle değerlendirilen kentsel yaşam kalıplarına yaşam tarzı referans vermektedir. Bu yönüyle GM'ye dair algı belirleyici ve kişisel kökenlerle yakından ilişkilidir. Aile kökeni bireyin büyütüldüğü ortamla bağlantılı sosyo-ekonomik statü, kentsel ya da kırsal alanda yetiştirilmiş olma, ailenin eğitim durumu ve kültür ile ifade bulmaktadır. Ayrıca dini inançlar, mutaassıp eğilimler, kentlerin kültürleri de aile kökeniyle ilişkili konulardır. Konutu paylaşma şekillerindeki çeşitlilik de GM'nin algılanmasında etkilidir. Örneğin tek başına yaşayan genç yetişkinlerin GM alanlarını çoğunlukla sosyal etkileşimde bir araç olarak gördükleri dikkat çekmektedir. Konutlarını diğer bireylerle paylaşanların ise GM'yi çoğunlukla *biraz temiz hava almak*, köpeklerini gezdirmek ya da işle ilgili bir görüşme yapmak amacıyla kullandıkları görülmektedir. Genç yetişkinlerin mesleklerinin de gündelik yaşam kalıplarını oluşturan çalışma biçimlerinde etkisi bulunmaktadır. Bazı meslekler ev-ofislerde sürdürülmekte ve esnek saatlerde tamamlanmaktadır. Örneğin serbest çalışan bir fotoğrafçı; bir bankacıyla aynı çalışma ritminde bulunmamaktadır. Boş zamanı değerlendirme anlayışı, aktivite tipleri ve mevsimle ilişkili kullanım değişimleri de gündelik yaşam kültürü paralelinde şekil almaktadır (Featherstone, 1991).

GM'ye ilişkin fiziksel özellikler başlığı altında iki temel konu bulunmaktadır. Bunlardan birincisi GM'ye ait fiziksel çevre koşullarıdır. Mekânın sıcaklığı, aydınlık derecesi, güneşe dönük konumu ve diğer ortam özellikleri birinci temel konuyu oluşturan bileşenlerdir. İkincisi ise GM'nin özgün yapısına dair ipuçları vermektedir. Bazı GM örnekleri kurgulanmamış şekilde oluşsa da; deniz kenarında yer almaları, manzara görmeleri, istenmeyen hava koşullarından koruyan yapıları ya da kolay ulaşılabilir olmaları gibi biricik özellikleriyle tercih edilmektedir. Bu karakteristik özellikler ile bazı GM tipleri genç yetişkinlerin sosyal yaşamında etkin rol oynamaktadır.

Bu doktora tezinin problemi literatür ekseninde oluşturulmuş; temellendirmiş kuram yaklaşımı ile yeni kavramlar ortaya atılmıştır. Söz konusu kavramlar literatürdeki paralel bulgularla ilişkilendirilerek tekrardan sınıflandırılmış ve içerikli biçimde tanımlanmıştır. Araştırma tasarımıdaki stratejilerle elde edilen veriler birbirleriyle ilişkili olarak yorumlanmıştır. Hatta bir stratejinin çıktısı bir sonraki işlem için girdi

haline gelmiştir. Örneklem; yaş, eğitim derecesi ve ikamet edilen yer bakımından filtrelenerek oluşturulmuş 49 kişilik gruptan oluşmaktadır. Çalışma içinde işlem sırası *adımlar* üzerinden sıralanmıştır. Araştırmanın ilk adımında bu örneklem en çok tercih ettiği GM alanı tespit edilmiş ve bunların özelliklerine, kullanıcılarına, gerçekleşen aktivite tiplerine dair notlar alınmıştır. Araştırmanın ikinci adımında örneklem demografik yapısını tanımlamak üzere kurgulanan soru setleri anket yöntemiyle sorulmuştur. Üçüncü adımda örneklem işaret ettiği GM tercihlerini belli bir sistematiğe araştırmak amacıyla aynı kişilerle *açık uçlu derinlemesine görüşmeler* (in-depth, open-ended interview) gerçekleştirilmiştir. Dördüncü adımda; birinci adımda örneklem işaret ettiği GM olarak tanımlanan alanlar ile derinlemesine görüşmelerin analizleri beraber ele alınmıştır. Sonucunda Maslak, Şişli, Beşiktaş ve Beyoğlu ilçelerinden toplamda beş adet *örnek olay* (case-study) seçilmiştir. Beşinci adımda her örnek olay hafta-sonu/hafta-içi, sabah/akşam olmak üzere dörder kez gözlemlenmiş ve davranışsal haritalar çıkarılmıştır. Altıncı adımda ise bulgular tasarım konusunda çalışan profesyonellerle bir *odak-grup* (focus-group) görüşmesinde paylaşılmış, tasarım sürecinde GM alanlarının konut üzerinden ne şekilde dikkate alındığı tartışılmıştır.

Tam zamanlı üniversite eğitimi sonrasında genç yetişkinlerin benzer entelektüel ve sosyal etkileşimi konut çevrelerinde aradıklarına dair kanıtlar literatürde yer almaktadır (Gehl, 1961; Sampson, 1988; Blockland ve van-Eijk, 2010; Levy ve Church, 2012). Konutla ilişkili ortak alanların varlığının sosyal etkileşimde genç yetişkinler için bu anlamda önemli olduğu söylenebilir. Bir nesnenin anlamı o nesnenin bireyle olan ilişkisi çerçevesinde var olmaktadır. Anlam ise bireyin o nesneyi kendine göre düzenlemesiyle ifade edilebilmektedir. Dolayısıyla bir nesnenin farklı kişiler için farklı anlamları olabilmektedir (Coolen, 2009). Kentin merkezi konumlarında yaşayan genç yetişkinlerin GM'yi algılaması, kullanması ve sosyal etkileşimdeki etkisi demografik yapı, gündelik yaşam kültürü ve GM'nin fiziksel yapısı bakımlarından bu bakış açısı dikkate alınarak araştırılmaktadır. GM alanının kentsel kurgu içindeki özgün karakteristik özellikleri bu yönüyle dikkate alınmaktadır.

1.1 Ana Problem

Algılama, kullanım ve sosyal etkileşime destek olma bakımından; kurgulanmış ve kurgulanmamış GM oluşumunda genç yetişkinler için, demografik yapı, gündelik yaşam kültürü ve GM'nin fiziksel özellikleri gibi parametrelerin etkisi bulunmakta mıdır?

1.2 Alt Problemler

Demografik yapı ekseninde:

Genç yetişkinlerin demografik yapısı GM eğilimlerinde etkili bir faktördür. Bireyin sosyo-kültürel özellikleri GM ile ilişkisi bakımından demografik veriler ışığında açıklanmaktadır:

- Genç yetişkinlerin yaş evrelerine göre gruplandırılması
- Toplumsal cinsiyet faktörü
- Lisans-üstü eğitimin sürdürülmesi ya da sadece profesyonel yaşama devam edilmesi
- Medeni durum
- Gelir seviyesi

Gündelik yaşam kültürü ekseninde:

Bireyin gündelik yaşam kültürü GM alanları ile kurduğu etkileşimde rol oynamaktadır. Bu başlık altında kent yaşamının zorunlulukları ve hayat tercihleri, konut tercihlerini ve bireyin konuttan beklentilerini belirlemektedir:

- Çocuk sahibi olma durumu
- Tek ebeveynlik statüsü
- Aile kökeni (kent/kırsal kökeni)
- İçinde yetiştirilen ailenin sosyo-ekonomik durumu
- Alınan mesleki eğitim
- Sürdürülen iş kolu
- Çalışma şekillerindeki çeşitlilik
- Çalışma mekânları
- Günün saatlerinde göre GM alanının yaşam içinde aldığı rol
- Hafta içi/sonu kullanım ve değişen aktiviteler

- Mevsimsel etki
- Konut çevresinde sosyalleşme eğilimleri
- Komşuluk yapma tercihleri
- Kent yaşamı pratikleri ve günlük aktiviteler
- Yaşam tarzına dair tercihler

GM fiziksel özellikleri ekseninde:

Araştırmanın gerçekleştirildiği güzergâh üzerinde örneklem tarafından işaret edilen GM alanlarının her biri için yapısal özellikler dikkate alınmıştır. Fiziksel özelliklere ilişkin bakış açısı konvansiyonel fiziksel konfor koşulları bileşenleri yanında, GM alanlarının bazı özgün karakteristiklerini de içermektedir:

- Malzeme seçimi
- Donatılar (masa, sandalye, bank vb.)
- Güneş kontrolünün sağlanması
- Güvenlik hissini oluşturan öğeler
- Rüzgâra göre konum
- Yeşil öğeler
- Konuta göre ulaşılabilir konum
- Kentteki hâkim iklim yapısı
- Araştırma güzergâhındaki yoğun konut dokusunu içeren ve açık alan olanakları bulunmayan kentsel yapı
- Manzaraya dönük konum
- Çevreleme ve sosyal etkileşim oluşturma bakımından ölçek
- GM alanının *Kurgulanmış* ya da *Kurgulanmamış* tipte olması

1.3 Problem Tanımı

Çoğunlukla çalışma ve buna ek olarak bazı durumlarda eğitim devam etme motivasyonu kent merkezindeki ulaşım akslarında yaşamakta olan en az lisans derecesinde eğitim almış genç yetişkinlerin aşağıda gruplanmış parametreler ekseninde yaşadıkları konut çevresindeki yarı-açık/açık, yarı-özel ve yarı-kamusal alanları algılama, kullanma ve bu kullanımın sosyal yaşamlarına destek olmasında farklılaşmalara sebep olduğu gözlemlenmiştir.

- Taşıdıkları demografik özellikler,

Yaş grubu - *Genç yetişkin* tanımı altındaki farklı evreler (23-37 yaş arası)

Toplumsal cinsiyet

Eğitim-çalışma statüsü - Bireyin profesyonel hayata geçmiş olması ya da lisansüstü eğitimi ile çalışma yaşamının birlikte sürdürülmesi

Medeni durum – Evli, bekâr, boşanmış ya da dul olma

Ekonomik gelir durumu - Gelir seviyesi

- Gündelik yaşam kültürü eğilimleri,

Ailevi koşullar

Çocuk sahibi olma – Çocukların sayısı ve yaşları

Tek ebeveynlik durumu - Ebeveynlik şekli

Konutu paylaşım şekli - Tek kişilik hane, ev arkadaşı, partner, eş ya da eş ve çocuk(lar)

Aileden ayrı yaşama deneyimi

Aile yapısı

Kökeni - Bireyin kent ya da kırsal kökenli olması

Sosyo-ekonomik yapısı – Bireyin yetiştiği ailenin sosyo-ekonomik durumu

Çalışma yapısı:

Meslek – Eğitimi alınan meslek dalı

Uğraşılan iş – Profesyonel olarak sürdürülen iş

Çalışılan mekân - Ofis, fabrika/üretim, açık alan, şantiye vb.

Çalışma şekli - Evden çalışma, hafta sonu çalışma, serbest, esnek vb.

Çalışma zamanları – Memuriyet tipi zaman aralıklarında, vardiyalı, hafta içi izin yapma, geç saatlere kadar çalışma, işe sabah erken ya da geç başlama

Yaşam tercihleri:

Konut kullanım şekli - Düzenli yemek pişirme, çalışma, sadece uyumak/dinlenmek için kullanım, konutta gerçekleşen hobiler vb.

Sigara kullanımı

Çay-kahve kullanımı

Ara-sıra da olsa alkol tüketimi

Konut tercih sebebi - Konuta dair yaşam trendlerinin takip edilmesi

Yaşam tarzı - Popüler sosyalleşme aktiviteleri, yeme/içme şekilleri, spor yapma, harcama eğilimleri vb.

Zaman geçirme – Hafta içi/hafta sonu aileye, sosyal yaşama, diğer aktivitelere vb. ayrılan zaman

Günlük yaşam - Gece yaşamı, eğlence anlayışı, erken/geç uyuma alışkanlıkları, yeme/içme alışkanlıkları vb.

Konut koşulları:

Konut tipi – Tek apartman, site içinde apartman, rezidans, lojman

Konutta karşılanan ihtiyaçlar – Ulaşım, sosyal tesisler, yeşil öğeler vb.

Konutun tercih edilme sebebi

Konutta yaşamaya devam etme isteği

Konut çevresinde sosyal etkileşim eğilimleri:

Yakınlarla kurulan ilişki - Ebeveynler, akrabalar, yakın arkadaşlar vb.

Konut çevresinde ilişki kurma – Sosyalleşme eğilimleri ve şekilleri

Komşuluk yapma tercihleri – Komşuluk ilişkisini talep etme, komşuluk olgusunun çağrıştırdığı anlam

Komşuluk derecesi – Samimiyet ve beraber vakit geçirme sıklığı

Sosyalleşme biçimleri - Evde buluşma, ev çevresindeki bir mekânın kullanması, sinemaya/tiyatroya/konsere gitme, maç izleme

Gri Maddede zaman geçirme eğilimleri:

GM’de geçirilen zaman

GM’de sosyalleşme

GM’de gerçekleştirilen aktiviteler

GM’de konfor algısı

Kullanıcıda oluşan hissiyat

GM’nin tercih edilme sebebi

Tercih edilen GM tipi

- Gri Maddenin fiziksel yapısı,

Fiziksel çevre koşulları:

Malzeme

Donatılar

Güneş kontrolü

Aydınlatma

Hâkim rüzgâr yönüne göre konum

Yeşil öğeler

GM’nin özgün yapısı:

Konuta göre ulaşılabilirlik

Hâkim iklim yapısı
Kentsel morfolojik yapı
Manzara faktörü
GM'nin büyüklüğü
Kurgulanmış/kurgulanmamış oluşum

Yaş aralığı 23-37 olan genç yetişkinler konut seçimlerini; kentin sağladığı sosyal imkanlarla bağlarını sürdürecektir biçimde düzenlemektedir. Sosyal imkânları kullanabilmek için kentin ulaşım akslarına yakın, merkezi noktalarda yaşamayı tercih etmektedirler. 2009 yılında İstanbul'da gerçekleştirilen Urban Age Konferansında (Deutsche Bank tarafından desteklenmiştir) raylı ve karayolu taşımacılığının ekonomik işlevleri ve konutun merkezileşmesindeki kritik rolü vurgulanmıştır. Ulaşım kurgusu kentsel form ve strüktürü de şekillendirmektedir (Yardım ve Hacıhasanoğlu, 2015).

Dünya, bireyden ayrı olmuş bir zaman ve mekân sıralaması değil; çeşitlenen kaynaklar ve kanallarla olmuş bir var oluş biçimidir (Giddens, 1991). Çevreye dair özellikler dinamik bir birey-çevre ilişkisinin bir yönü; bireylerin davranış sebepleri ise diğer bir yönüdür. Birey-çevre ilişkisi; anlamlı çevresel yapıların seçiminde, keşfedilmesinde ve yaratılmasında belirleyicidir (Heft, 2001). Bu çerçevede demografik yapı belirleyici rol oynamaktadır. Yapılı çevrenin kullanıcıyla etkileşimini dikkate alan araştırmalar nüfus sayımı verilerine başvurmaktadır. Konutla yer üzerinden tanımlanan kimlik olgusunu araştıran Bell ve Ward (2000), yedi anahtar değişkenden söz etmektedir: yaş, konut yapısı, iş gücü statüsü, işe ulaşma yöntemi, meslek, iş kolu ve eğitim durumu. Bu tez de paralel şekilde GM alanının demografik yapı, gündelik yaşam kültürü ve fiziksel özellikler ekseninde algılanması, kullanılması ve sosyal etkileşime destek olmasına odaklanmaktadır. Genç yetişkin bireyler konutla ilişkili yapıları çevrede ortak mekânları kullanma yönünden görece az incelenmiştir. Özellikle davranışsal analiz temeline oturan psikoloji ve mimarlık arakesitindeki literatür; çoğunlukla çocuklar ya da yaşlılar üzerinedir (Sommer, 1969). 80'lerin sonlarından başlayarak genç bireyler ile mekân arasındaki karmaşık ilişkiler araştırma konusu haline gelmiştir. Bu ilişkiler sosyal, ekonomik, siyasi, kültürel, fiziksel ve zamansal gibi çeşitli biçimlerde gerçekleşmiştir (Hill ve Bessant, 1999). Çalışma ve sosyal yaşam ile konut çevresinde zaman geçirme eğilimleri bu araştırmalarda görece az yer bulmaktadır.

Oysa sosyal yaşamın oldukça aktif olduğu, aileden ayrı yaşamın başladığı bu yaş aralığında, genç yetişkinlerin yaşadıkları konutlarda da bir sosyal yaşam oluşturma çabası verdiklerine dair kanıtlar bulunmaktadır. İstanbul kenti de genç yetişkinler tarafından; eğitim ve çalışma olanaklarının çeşitliliği, gündelik yaşam kültürünün genç bireylere sunduğu imkânlar (sosyal aktivite, sinema, tiyatro, konser, maç, sergi, gece yaşamı v.b.) sebebiyle tercih edilmektedir. Diğer yandan üretim ve servis hizmetlerinin kent merkezine yakın konumlarda toplandığı, ulaşım ağlarının kesişimde yer alan İstanbul; iş olanakları ve eğitime ulaşılabilirlik açısından da bir çekim noktasıdır. İstanbul kent merkezleri yoğun, genç nüfusu barındıran yapısıyla konut çevresindeki etkileşimi araştırmak için uygun bir zemin hazırlamaktadır. Teknolojik gelişmeler, geleneksel yaşam biçimlerinin genç yetişkinlerin eğitim ve çalışma alışkanlıklarıyla örtüşmemesi; konut çevresinde yeni algı, kullanım ve etkileşim kalıpları oluşturmuştur. Literatür de yerlerin sosyal içerikleriyle şekillendiğini göstermektedir. Bu yönüyle son yıllarda yapılan çoğu çalışma modernizasyonun kimlik üzerindeki etkisine odaklanmaktadır (Cuba ve Hummon, 1993). Genç yetişkinlerin konut eksenli sosyalleşmesi, en belirgin haliyle konut çevresindeki yarı-özel/yarı-kamusal; açık ya da yarı-açık alanlarda göze çarpmaktadır. Tezde *Gri Madde* (GM) olarak adlandırılan bu alanlar; mülkiyet konusu dikkate alınmaksızın konut çevresindeki bu mekânların genç yetişkinler tarafından:

- Algılanması,
- Kullanılması,
- Sosyal yaşama destek olması

yönleriyle ele alınmıştır. Lefebvre (1968), kent hayatının karşılaşmalardan oluştuğunu ve ayrımcılığı dışladığını savunmaktadır. Farklı işlere ve varoluş biçimlerine sahip insanlar ortak bir yer ve zamanda bir araya gelmekte ve kent toplumunu bir *farklılıklar kümesine* dönüştürmektedir (Lefebvre, 1968). Bu doktora çalışmasına göre GM genç yetişkinler dikkate alındığında karşılaşmalar ve etkileşim için uygun ortamlar sağlamaktadır.

Tam anlamıyla özel ya da kamusal karakterli olmayan bu mekânlar; kentsel bağlam içinde kamusal alanlar gibi temel insani ihtiyaçları karşılamaktadır. Bu alanlar toplu aktivitelerin gerçekleştiği, sivil toplulukların gelişebileceği arenalar; ortak

platformlardır (Carr ve diğ, 1992; Madanipour, 1996). Yarı-özel ve yarı-kamusal mekânlar kenti tanımlamakta, ona kimlik ve anlam katmakta; kentlilerin kentle bağ kurma durumlarını en iyi şekilde yansıtmaktadır. Ortak alan bireylerin serbest aktiviteleriyle oluşsa da; aynı aktiviteler bu mekânlar tarafından şekillendirilmektedir (Mensch, 2007). Paylaşılan alanlar üzerinden dengeli topluluklar, kentle bağlar kurarken; yapı tipleri ve kullanıcı açısından çeşitlilik önem kazanmaktadır. Plancılar, konut biriminin tipik kesitleri ile yaş grupları ve sosyo-ekonomik seviyelerine işaret eden nüfus karakteristiklerinden oluşan dengeli konut alanlarını savunmaktadır (Gans, 1961).

Doktora tezinin konularından biri de sözü edilen GM yapısının oluşum şeklidir. Corner'in (1999) *kenar* (edge) olarak adlandırdığı konut çevresinde yer alan noktalar bazı durumlarda plancılar tarafından tasarlanmakta; bazı durumlarda ise o noktanın özellikleri doğrultusunda planlanmamış olmasına karşın kullanılmaktadır. Ekolojik anlamda da, *kenarın* kent içinde verimli alanlar oluşturduğu çünkü bireylerin ve güç gruplarının bu alanlarda karşılaştığı ve etkileştiği bilinmektedir (Corner, 1999). Örneğin, konut çevresinde çocuk parkını, yeşil öğeleri ve diğer dış mekân kullanım donatılarını bulunduran yarı-kamusal karakterli bir alan belediye tarafından tasarlanmış (Kurgulanmış) yapıdadır. Ancak kot farkı bulunan iki paralel sokağı bağlayan kamusal merdivenler manzaraya bakışı sebebiyle bir seyir terası olarak kullanılmakta ise bu alan yakında konutu bulunanlar için kurgulanmamış bir GM alanıdır. Saha araştırmasının gerçekleştiği kent aksları; kentin topografik yapısı, eski yerleşmelerin üzerine katmanlar haline gelmiş sıkışık konut dokuları, manzara alan konumları ve küçük metrekaireli konut stoklarıyla kurgulanmamış GM oluşumuna oldukça elverişli alanlardır.

GM'nin *Kurgulanmış* ya da *Kurgulanmamış* tiplerinin tercih edilmesinde yaşam tarzı eğilimlerinin de etkisi bulunmaktadır. Araştırmanın odaklandığı grup beyaz yakalı, kentli genç yetişkinler olarak temsil edilmektedir ve Gans'ın (1961) sözünü ettiği orta sınıf içinde değerlendirilmektedir. Literatür, orta-sınıf bireylerin kulüpler, kent grupları ve komşuluk yapıları gibi gönüllü organizasyonlarda işçi sınıfına göre daha aktif rol aldığını göstermektedir (Gans, 1961). Çevreyle bu anlamda kurulan yakın etkileşim büyük oranda yaşam tarzı refleksiyle şekil almaktadır. Örneğin saha araştırmasında dikkate alınan Beyoğlu ilçesinin Cihangir Mahallesi, kent içinde entelektüel, aydın, kentli kimliği ile bilinmektedir. Bu çevrede yaşam, bu düşünsel

nitelikle özdeşleştirilmiştir. Konut etrafında kullanılan GM alanları da bazı yaşam tarzlarının moda olmasıyla tercih edilir hale gelmiştir. Giddens tarafından tüketici kategorilerini oluşturan sosyal sınıflandırmalara göre *satış paketleri* (1991) şeklinde tanımlanan bu eğilimler GM'nin kurgulanmış/kurgulanmamış tercihinde etkindir.

Dinamik değişimin belirgin olarak gözlemlenebildiği genç yetişkinlik durumu, ortak alan algısının değiştiğine işaret etmektedir. Bu eğilimin geniş çevrelere yayılması yarım yüzyıldan daha az zamandır gerçekleşmektedir. Çevresel kurguda halen kabul görmemiş ve toplumsal olarak sindirilememiş bazı değişiklikler son yıllarda daha fazla gerekli olmuştur. İşlev ve form arasındaki yakın ilişki; tarihi yaya dokusu hatırlandığında oldukça tanıdık ve büyük kentsel kurgular için tekrar yorumlanabilir. Bu yorumun sonucu kent formu içinde daha zengin bir hiyerarşik yapı oluşturabilir (Habraken, 2000).

1.4 Amaç

Genç yetişkinlerin konut tercihlerinde; işe ulaşım kolaylığı, kent içindeki merkezi konum ve sosyal yaşamla olan ilişkilerin sürdürülmesi diğer yaş gruplarına göre daha etkindir. Modernite ile bütünleştirilen gündelik yaşam kültürü kentli bireyin tercihlerini yönlendirmektedir. Le Corbusier'in yaşama, çalışma ve rekreasyon alanlarını ulaşım ile birbirine bağlama prensibi bu anlamda önemlidir. Nüfus artışı ve yapısına göre konut ve çalışma alanları değişmekte, günlük yaşam mekânları çoklu işlevler kazanmaktadır (Kurukawa, 1977). Genç yetişkinler için gündelik yaşam sosyalleşmeyi azaltmakta; profesyonel yaşamı yoğunlaştırmaktadır. İstanbul kenti gibi metropollerde ulaşımın zorluğu ve trafik faktörü konut çevresindeki sosyalleşmeyi arttırıyor olabilir.

Genç yetişkinler tam zamanlı üniversite eğitimi sonrasında geride bıraktıkları entelektüel ve sosyal ortamı sürdürmeyi istemektedir. Çoğunlukla ailelerinden ayrı yaşayan bu bireyler konut çevresindeki sosyal ilişkileri bu sebeple önemsemektedir. Genç yetişkinlerin kent merkezine, eğitim ve iş yerlerine kolay ulaşılabilir konutlar seçtikleri, Cihangir semtinde 2001-2006 yılları arasında ikamet edenlerin eğitim seviyesindeki artışla kanıtlanmıştır (Öztel-Ağsakallı ve Zeren-Gülersoy, 2015).

Doktora tezinin amaçları bu anlamda;

Kurgulanmış ve Kurgulanmamış GM sınıflandırması açısından:

Örneklemin oluşturulması ve örnek olayların seçiminde İstanbul kent yapısı dikkate alınmıştır. Kent, ulaşım akslarının izinde gelişmekte; genç yetişkinler de bu güzergâhlarda yaşamayı tercih etmektedir. Kentin sosyal ve ekonomik yer değiştirmesi ulaşım kurgusuyla gerçekleşmektedir. Dolayısıyla karakteristik yapı günümüzde büyük ölçüde ulaşım döngüsü ile tanımlanmaktadır (Yardım ve Hacıhasanoğlu, 2015). İstanbul Avrupa yakası yer altı taşıma (metro) güzergahı üzerinde yer alan Beyoğlu, Beşiktaş, Şişli ve Sarıyer ilçeleri dikkat çekmektedir. Kentin merkezinde yoğun konut dokusu içinde yarı-açık/açık alanlara görece az rastlanmaktadır. Söz konusu aks üzerindeki GM tipleri bu bakış açısıyla incelenmiştir. Saha sürecinde; katılımcıların tercih ettikleri GM örnekleri fotoğraflar, alan notları, anketler ve derinlemesine görüşmeler ışığında listeler oluşturmuştur. Bu listelerden sistematik sınıflandırmalara ulaşılmıştır. Araştırmanın başlangıcındaki öngörüler literatür ışığında; sadece ortak bahçeler, avlular, yarı-özel teraslar ve konuta ulaşımında kullanılan geçiş alanlarını GM tipolojileri olarak işaret etmiştir. Ancak temellendirilmiş kuram yaklaşımı; bu tipolojilerin gündelik yaşam pratikleriyle değiştiğini ve çeşitlendiğini göstermektedir. Veriler, söz konusu tipolojilerin araştırılan güzergâh üzerinde kafelerin yarı-açık/açık alanları, kent parkları içinde yeme-içme hizmetinin de bulunduğu kafe/parklar, konutla ilişkili kent parkları, avlu/bahçeler, kaldırımlar ve teraslar olduğunu göstermektedir. Konut çevresinde *nefes almak* ya da *açık havada sosyalleşmek* amacıyla tercih edilen GM tipleri, mimari tasarım kitaplarındaki tanımlarla farklılıklar göstermektedir. *Yumuşak kenarların* (soft edges) caddelerdeki canlılığı destekleme konusunda son derece önemli fiziksel elemanlar olduğuna dair önermeler de dikkate alındığında (Gehl, 1986); tasarlanarak oluşturulmuş ve *tesadüfen oluşmuş* GM tipleri tespit edilmiştir. Araştırmanın ilerleyen süreçlerinde tasarlanmamış bazı GM tiplerinin tesadüfen oluşmadığı; sıradışı özgün yapıları sebebiyle tercih edildikleri görülmüştür. Yine de tasarlanmadan oluştuklarından bu alanların *kendiliğinden oluştukları* söylenebilir. Dolayısıyla GM alanlarının bu iki oluşum şekli Kurgulanmış ve Kurgulanmamış olarak ikiye ayrılmıştır. Bu şekilde, tercih edilen GM'nin oluşum gruplamasının tespit edilmesi amaçlanmaktadır. Diğer yandan kurgulanmış ya da kurgulanmamış GM alanlarının kullanım tercihlerinin; demografik yapıyla, gündelik yaşam

kültürüyle ve GM'nin fiziksel özellikleriyle ilişkilerinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

Demografik yapı, gündelik yaşam kültürü ve GM'nin fiziksel özellikleri açısından:

Kent, mekânsal kurgunun üst-üste gelmiş; birbirini etkileyen ve etkileşen katmanlarından oluşmuş karmaşık bir sistemler bütünüdür (Cruz, 2011). Kentin yapısında heterojenlik (çeşitlilik) bulunmaktadır. Demografi ile ilişkilendirilen heterojenlik, çeşitliliğe açık olma ve daha iyi yaşam şekillerinin oluşması konusunda imkânlar sağlamaktadır. Yaş aralığı 23-37 olan, beyaz yakalı örneklem orta sınıfa ait temel demografik karakteristiklere işaret etmektedir. Gans (1961) de, orta sınıfın geleneksel olarak konut alanlarında egemenlik kurduğunu belirtmektedir. Belirlenen demografik yapı çerçevesinde çeşitlenmeler araştırmayı zenginleştirmektedir. Bir bakıma yere dair kimlik ya da *yer kimliği* (place identity) oluşumuyla bağlantılı olan bu doktora tezi, kimlik olgusunun çeşitli sosyal ve fiziksel faktörlerle ifade edildiğini göstermektedir. Yer kimliği yerlerin özelliklerinden etkilense de; bu araştırma, yer kimliğinin bireylerin deneyimleri, demografik yapısı doğrultusunda o yeri yorumlaması anlamına geldiğinin de altını çizmektedir (Cuba ve Hummon, 1993).

Demografi ile gündelik yaşam kültürünün ara kesitinde yer alan *sosyal kimlik* (social identity) kavramı; yerler ve ifade ettiği anlamların kimlik kavramına sağladığı katkıyı ifade etmektedir. *Yer duygusu* (sense of place); kişisel kimlikler (bireyi diğerlerinden ayıran yaşam geçmişi kurgusu) ve sosyal kimlikler (belirli bir sosyal sınıfa işaret eden gruplar) üzerinden mekânın birey için anlamına işaret etmektedir (Goffman, 1963). Yer kimliği üzerine yapılmış önceki araştırmalarda genel olarak iki temel işleve odaklanılmıştır: teşhir ve eğilim. Teşhir, kişilerin bireysel özelliklerini göstermek üzere yer kavramını kullanmasıdır. Kentli yaşam pratikleri ile ifade edilen gündelik alışkanlıklar, seçimler, çalışma günlerini/hafta-sonlarını/tatilleri değerlendirme biçimleri, komşularla ilişki ve sosyalleşme tarzları GM alanının kullanım eğilimlerini farklılaştırmaktadır. Diğer yandan; kitlesel medya yaşam tarzı tercihlerini sürekli olarak bireylerin arzulayacağı şekilde sunmakta, bazı yaşam formlarına ulaşma isteği uyandırmaktadır (Giddens, 1991). Yaşam tarzı tercihleri de gündelik yaşam kültüründe belirleyici bir yapı sergilemektedir. Bu araştırma, GM sınıflandırmasında ve tercihlerinde demografik yapı ile gündelik yaşam kültürünün etkisini araştırmayı hedeflemektedir.

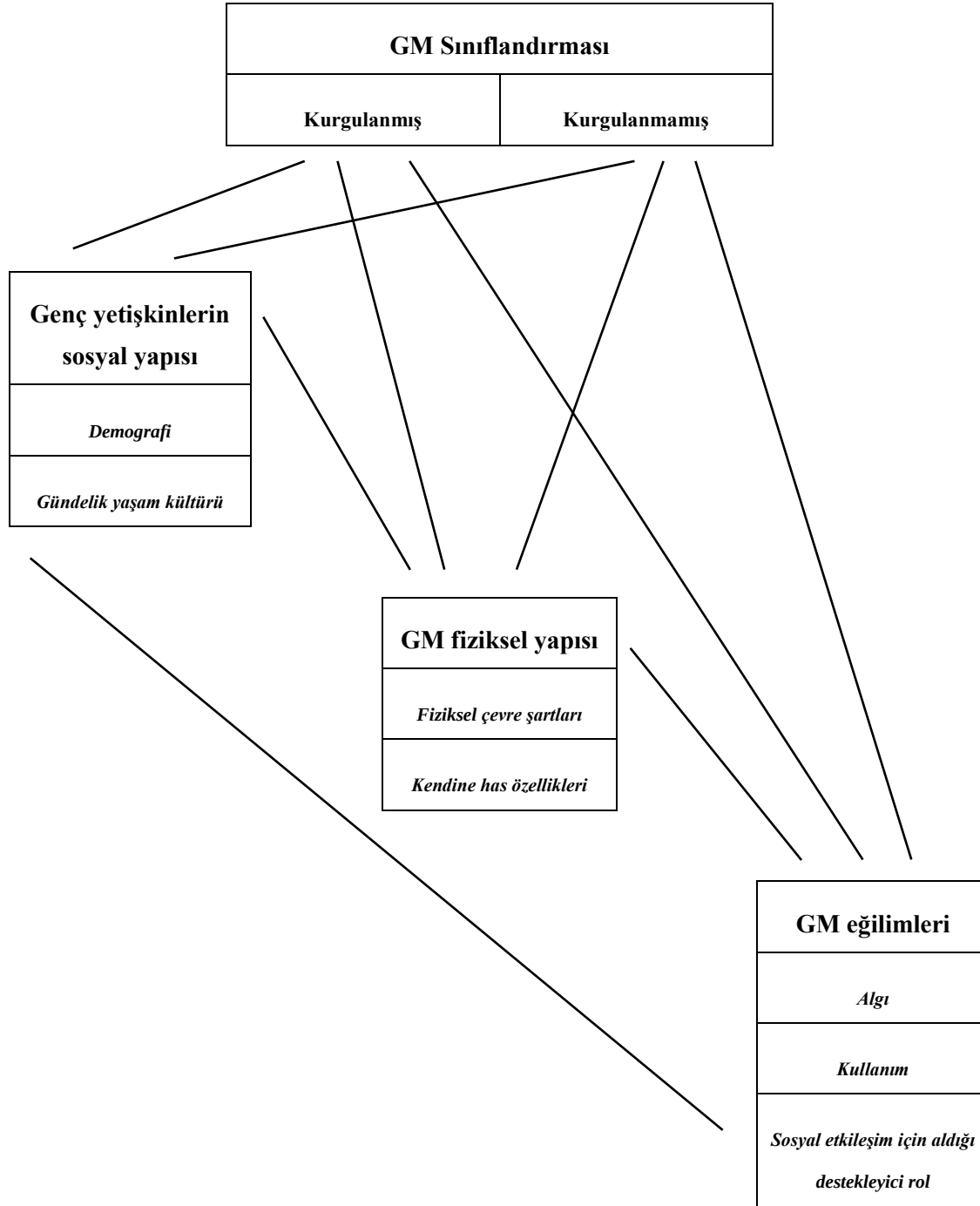
Gündelik yaşam kültürünün ve yaşam tarzı tercihlerinin sosyal sınıfla ilişkili olduğu söylenebilir. Bu açıdan genç yetişkinin içinde büyüdüğü ailenin kültürü önem kazanmaktadır. Öncelikle kentsel öğelerin kullanım pratiklerinin kır ya da kent kökeniyle yakın ilişkisi bulunmaktadır. Ayrıca, içinde yetişilen ailenin sosyo-ekonomik yapısı da GM tercihlerinde belirleyici rol oynamaktadır. Araştırma içinde *konfor* ya da *huzur* gibi değişkenlerle işaret edilen bu olgular aile yapısına ilişkin ipuçları vermektedir. Dolayısıyla bu çalışmada GM alanının algılanması, kullanılması ve sosyal etkileşimi desteklemesi üzerinde aile kökeninin etkisi incelenmektedir.

Diğer yandan yine saha araştırmalarından toplanan veriler örneklemin işaret ettiği GM alanlarının konvansiyonel fiziksel konfor koşulları dışında manzaraya göre konum, sıkışık kent dokusu içinde ihtiyaç/zorunluluk, konuttan kolay ulaşılabilirlik vb. tikel özellikleri sebebiyle bazı durumlarda kurgulanmamış olmalarına karşın tercih edildiklerini göstermektedir. Bu sebeple; GM'nin algılanma, kullanılma ve sosyal etkileşimi desteklemesi konusunda etken olan fiziksel yapıların incelenmesi amaçlanmaktadır.

GM'nin algılanması, kullanılması, sosyal etkileşime destek olması açısından: Araştırmada GM'nin algılanması, kullanılması ve sosyal etkileşime destek olması değişkenleri üzerinden genç yetişkinler için konut çevresinde etkileşimin ayrıştırılması amaçlanmaktadır. Bireyin GM ile kurduğu ilişki; yakınlık duygusu, ev hissiyatı, kamusal alan üzerinde *yarı-kamusal* ya da *yarı-özelmişçesine* hak iddia etmesi, sahip çıkması ya da bağ kurması gibi geniş bir çeşitlilik oluşturmaktadır. Kurulan bu bağ ya da hissiyat kullanımda etkilidir. Araştırma verileri, sık kullanılan alanlarda sosyal etkileşimin tanıdıklık duygusu sebebiyle kolaylaştığını göstermektedir. Konut çevresindeki GM alanlarının genç yetişkinlerin sosyal hayatlarına destek olma durumu bu yönüyle dikkat çekmektedir. Sosyal etkileşim açısından ortak alan bir ihtiyaç, bir ortaklaşa yaşam hakkı ve bireylerin deneyimlerini arttırarak anlamlı yaşamlara sahip olabilmesi için bir imkândır (Carr ve diğ, 1992; Parkinson, 2009). GM'nin konut çevresi ile ilişkilendirilmesi ise bireylerin yerel yaşamlar yaşamaya devam etmesine dayandırılmaktadır. Yerel yaşam (local life) kavramı özellikle kent merkezinde yaşayan bireylerin bu alanda sosyalleşmesi ve yakın çevresinin sunduğu olasılıkları değerlendirmesi anlamını taşımaktadır. Bedenin

sınırlılıklarının zaman ve mekânla ifade bulması yerel yaşam bakımından da dikkat çekicidir (Giddens, 1991).

Çizelge 1.1 : GM parametreleri arasındaki ilişkiler.

Araştırmanın amaçları; parametrelerin arasındaki ilişkiler ve GM sınıflandırması bakımından bağlar kurmaktadır (Çizelge 1.1). Araştırma yaklaşımı doğrultusunda parametreler alandan alınan verilerin özgün bulgulara dönüştürülmesine yardımcı olmaktadır.

1.5 Sınırlamalar

Araştırma; örneklem yapısı, örnek olay çeşitliliği, araştırma alanının sınırları, GM'nin oluşum sınıflandırması ve araştırmada incelenen parametreler ile bir çerçeve oluşturmaktadır.

Örneklem yapısının sınırlandırılmasında genç yetişkinlere dair literatür taranmıştır. Ergen, genç ve yetişkin gibi sınıflandırmalar farklı kaynaklarda sıkça kullanılmaktadır. Ancak *genç-yetişkinlik* kavramı kültür ve coğrafyaya göre değişiklikler göstermektedir. Batı kültüründe genç yetişkinlik bir tür *geçiş süreci* olarak tanımlanmaktadır. AB (Avrupa Birliği) normları genç yetişkinliği 18-25 yaş arası olarak ifade etmektedir. *Gençlik* (youth) ya da *genç birey* adlandırması en bilinen şekliyle 16-25 yaş arası bireyler için kullanılmaktadır. Avustralya İstatistik Dairesi, genç yetişkinlik için 15-24 yaş arasındaki bireyleri işaret etmektedir. Gorman-Murray'in (2015) araştırmasında 18-25 yaş, Batı toplumlarında ortak olarak kabul edilen bir aralık olarak tanımlanmıştır. Genel hatlarıyla yirmili yaşların başlangıcı genç yetişkinliğin de başlangıcıdır (Arnett, 2000). Bu süreçte genç yetişkinler eğitim, iş ve evlilik açısından yaşamlarına yön verecek seçimleri gerçekleştirmektedir. Arnett (2000) özellikle yüksek eğitim olanakları olan, orta-üst sınıfa mensup bireyler için genç yetişkinliğin uzadığına işaret etmektedir. Bu sınıftan gelen genç yetişkinlerin birçoğu bu yaş aralığında yaşama dair sorumlulukları az seviyede üstlenmektedir (Rogers ve diğ., 2016). Dolayısıyla genç yetişkinlik, gençlikle yetişkinlik arasında *bir yerde* olma durumu şeklinde adlandırılmaktadır (EGRIS, 2001). Genç yetişkinlikte yaş sınırları kültürlere göre değişmektedir. Türkiye'de lisans derecesinde eğitimin tamamlanması, askerlik, lisans üstü ve doktora eğitimine devam etme dikkate alınarak; yaş aralığı 23-37 arasında sınırlanmıştır. En az üniversite eğitimi almış olma durumu aileden ayrı yaşama, konut tercihinde eğitim ve iş ekseninde belirli olacağından; çalışma hayatına devam etme ise gündelik yaşam pratikleri ekseninde bir sınırlama olarak belirlenmiştir. Bu filtreleme sistemi ile evrenin sınırlandırılması sağlanmıştır.

Kentsel ulaşım sistemleri, günlük işlevleri belirleyen bileşenler olarak dikkat çekmektedir. Özellikle 20. yy ikinci yarısından sonra, bireylerin kent içindeki hareketliliği sınırlı hale gelmiştir. Sonrasında kentler önemli küresel ve ulusal ekonomik yapıların merkezi haline gelmiş ve gelişimle doğan ihtiyaçlarla ulaşım sistemleri inşa edilmiştir (Yardım ve Hacıhasanoglu, 2015). Araştırma alanı,

örneklem yapısı ve örnek olayların belirlenmesindeki sınırlar zincirleme bir yapı şeklinde kurgulanmıştır. Örneklemin oluşturulma stratejisi katmanlı rastlantısal yapıdadır. Dolayısıyla örneklem genç yetişkin, eğitilmiş ve çalışan bireyleri kentin kendisi gibi geniş bir çeşitlilikte temsil etmektedir. Odaklanılacak kent aksının seçiminde İstanbul'daki ulaşım altyapısı incelenmiştir. İstanbul raylı taşıma sistemi haritası, kentin farklılaşan yapılarını ve onların üst-üste oturan ilişkilerini göstermektedir. Taşıma ağının yoğunluğu da kent içindeki kurgulara göre geliştirilmiştir (Yardım ve Hacıhasanoğlu, 2015). Hacıosman-Şişhane metro hattı bu yoğunluğa işaret eden belirleyici ve öncül bir güzargahtır. Metro yapımı öncesinde trafik ve uzaklıklar bakımından birbirinden kopuk olan bu farklı karakterlere sahip merkezler arasında bağlantılar kurulmuş, şehir içi kara trafiği ile oluşan zorluklar aşılmıştır. Dolayısıyla araştırma alanı bu hat ile sınırlandırılmıştır. Örneklem bu hat üzerinde ikamet eden genç yetişkinlerden seçilmiştir. Sonrasında, örnek olaylar sadece anket ve derinlemesine görüşmelerde örneklemin işaret ettiği alanların, sahadaki notlar ve fotoğraflarla beraber dikkate alınmasıyla seçilmiştir. GM'nin oluşum sınıflandırmasına dair sınırlandırmalar temellendirilmiş kuram ekseninde belirlenmiştir. Böylece Kurgulanmış GM ve Kurgulanmamış GM iki kategori olarak öne çıkmıştır.

Çoğunlukla konut çevresine ilişkin çalışmalar kentleşme, yaşam-döngüsü, sosyal statü, yaş faktörüyle bireylerin ayrışması, yabancılaşıma ve sosyal toplumsal katılım ekseninde kurgulanmaktadır (Sampson, 1988). Bu çalışmada birey-sosyal yaşam ve kentsel yapı; demografi, gündelik yaşam kültürü ve GM'nin fiziksel özellikleri ile sınırlanarak incelenmiştir. Literatürde işe gitmek için yapılan kısa süreli seyahat, göç kavramıyla ilişkilendirilmektedir. Demografik yapılar; gündelik yaşam kültürü bağlamındaki sınırları çalışma ve yaşama aktiviteleriyle belirlemektedir (Cuba ve Hummon, 1993).

Yerlerin kimlik kazanmasıyla, konut yerleşkesinden büyük topluluklara ya da alanlara uzanan ölçeklerde eleştirel çalışmaların azlığından söz edilebilir (Cuba ve Hummon, 1993). GM'ye dair algı, kullanım ve sosyal etkileşimde üstlendiği rolün bu ana ulaşım aksında çeşitli tipolojiler üzerinden çalışılması bu anlamda önemlidir. Sadece her GM tipinin bir örnek olay ile temsil edilmesi sınırlılığı getirilmiştir. Bu sınırlamayı sağlayabilmek için; anketler öncesindeki görüşmeler ve anket sürecinde katılımcıdan tercih ettiği sadece bir GM alanını adres göstermesi istenmiştir.

2. GRİ MADDE OLGUSU

2.1 Gri Madde Tanımı

Tezin temel konusu olan *Gri Madde* olgusu, konutun sembolik anlamı ile ilişkilendirilmektedir. Konut mekânı, yaşam boyu biriktirilen kişisel sembollerin depoları olarak tanımlanmıştır. Bu semboller aynı zamanda bireyin kendisine ve kişisel kimliğine de işaret etmektedir (Csikzentimihalyi ve Rochberg-Halton, 1981). Konut ve çevresindeki yarı-açık/açık alanlar iç ve dış kavramı bakımından ele alındığında; konut ile dışarıdaki dünyaya dair bir manifestonun diyalektik bölünmesi dikkat çekmektedir. Konuta ait özel yapı; güvenli ve delinemez bir mahremiyet öneren *klostrofobik* iç alan ile sınırları belirsiz, serbest, hatta *agorafobik* dış ortamın bütününe ifade etmektedir (Madanipour, 2003). Bu durum sosyal etkileşim konusuna konut çevresi yönüyle farklı bir perspektif kazandırmaktadır. Konut çevresindeki paylaşılan alan sosyal bir ihtiyaç ve yaşama anlam katan bir bileşendir (Carr ve diğ., 1992; Parkinson, 2009).

Gri Maddeyi oluşturan yarı-özel ve yarı-kamusal alanlar temel olarak mülkiyet kavramının ve mekân üzerindeki hâkimiyetin seviyelerini belirtse de; gündelik yaşam pratiklerinde ortak mülkiyet algısını hatırlatmaktadır. Konutla ilişkili bazı bölümler mülkiyet bakımından sınırlandırılmıştır. Ancak bazı durumlarda geçirgen yapı; özel mülkiyetin pratikte ortak kullanılmasında etkili olmaktadır (Habraken, 2000). Örneğin kaldırımı kesin olarak ayrılmamış yeşil ön bahçe, yağmur yağdığında sığınılan saçak altları bu şekilde tanımlanabilir. Hatta belli bir katta bulunan teras, teorik olarak bu katta yaşayanların mülkiyetindedir; ancak komşularla sohbet etmek ya da çocukla vakit geçirmek için tüm apartman sakinleri tarafından kullanılabilir. Konutla ilişkili yarı-özel/yarı-kamusal alanlar, küçük topluluklarda bağların güçlenmesi için destekleyici rol üstlenmektedir. *İkincil alanlar* (secondary territories) olarak da adlandırılan bu mekânlar; daha az mahrem, psikolojik olarak kullanıcının yaşamında daha az merkezi ve daha az gözetim altında bulunmaktadır

(Altman ve Chemers, 1980). Kullanıcının tam hâkimiyetinin bulunduğu özel alanlarla, kamusal alanın başlangıç eşiğinde yer almaktadırlar. Altman ve Chemers'ın (1980) öne sürdüğü *kamusal ulaşılabilirlikle*; kullanıcının gözetiminin bir arada bulunması bu alanların dikkat çekici özelliklerindendir. Kamusal alan ile özel alanın birleşiminde ikincil bir eşik; özel ve kamusal ortamlar arasında köprü görevi yapmaktadır. Yarı-kamusal ve yarı-özel alanlar; kentin geri kalanı için bir bakıma kamusal karakterde iken; bu alanda yaşayanlar için tanıdık, özel/yarı-özel alan algısı yaratmaktadır (Altman ve Chemers, 1980). Belirgin şekilde ifade edilmese de bir cadde üzerinde yer alan konut bölgesinin bu alanlar yardımı ile sosyal ilişkiler kurmaya açık hale geldiği birçok örnekte görülmektedir.

Tezde konutların çevresinde bulunan yarı-özel, yarı-kamusal ve yarı-açık/açık alanların *konut çevresindeki sosyal etkileşime sağlayacağı katkıyı* öne çıkarmak amacıyla *Gri Madde* (GM - Grey Matters) adı önerilmektedir. Biyoloji terminolojisine referans veren bu isim; *omurilik soğanı ve beyinde bulunan; sinir hücreleri, dendritler ve aksonları içeren gri renkli doku* şeklinde tanımlanmaktadır. Beynin bu elemanı beyin hücreleri arasındaki elektrik geçişlerine olanak vermektedir (<http://www.oxfordreference.com>). Metaforik olarak konut çevrelerinde sosyal ilişkilere ortam sağlayan alanlar Gri Madde ile özdeşleştirilmektedir. Konutun sınırları içinde bulunan özel alan ile kentin kamusal alanları arasında yer alan gri madde alanları yerel bireyler için bir etkileşim alanı, sosyalleşme, aidiyet oluşturma açısından geçirgen ve dinamik ortamlar olma potansiyeline sahiptir.

Konut çevresinde tam olarak özel ya da kamusal olmayan alanlar, Nolan'ın (1995) *Kamusal Yaşamdaki Standartlar* üzerine yazdığı rapordaki *gri* renkle örtüşmektedir. Bu ifade, beyaz ve siyah arasında kesin olmayan bir statüye işaret eder. Her ne kadar tanımlama gri madde kavramı ile benzeşse de; İngiliz başbakanının kamu çalışanlarınca *ahlaki olarak şüpheli davranışların, gri alanlar* olgusu içinde kabul edilemeyeceğini ifade etmesi (Madanipour, 2003); bu yönüyle araştırmadaki çerçevenin dışında kalmaktadır. Nolan'a (1995) göre gri alanlar marjinaldir ve kontrolü zordur. Gri madde olgusu bu tezde işaret ettiği konut kurgusuyla ilişkili anlamıyla literatürde çeşitli terimler altında araştırılmıştır. Konunun geniş çerçevesini anlamak açısından, araştırmacıların çok yönlü akademik yaklaşımları aşağıda sıralanmaktadır:

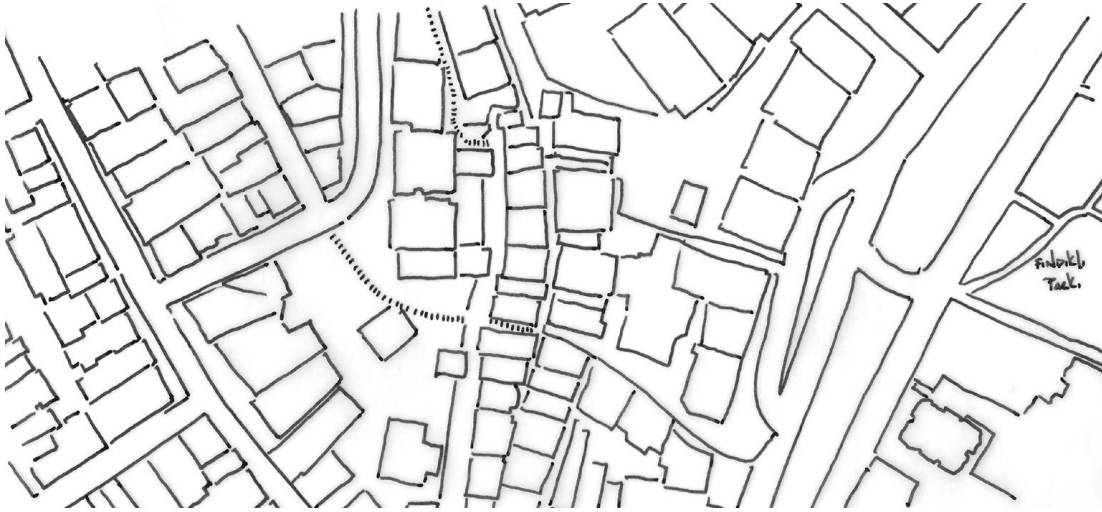
Rapoport'un (1969) *arada olma durumu* (the state of being in-between) deyimiyle tanımladığı yaklaşımla, GM kavramı paralellik göstermektedir. 60'ların sonunda *eşik* (threshold) adı altında Rapoport tarafından çeşitli kültürlerde geniş bir araştırma yürütülmüş; olgu büyük oranda yerel özelliklerini koruyan, avlulu evlerdeki geçiş alanlarıyla ilişkilendirilmiştir. Birimlerin birbirinden ayrılması (benzer ihtiyaçlar doğrultusunda); hem hiyerarşik, hem de karmaşık yapıli kültürlerde dikkat çekmektedir. Bu alanları oluşturunun ardındaki prensip temelde benzerdir. Eşik oluşturan alanların formları uzun süreçler boyunca ve geniş coğrafyalarda benzer kalmıştır. Eşik temel olarak bir aile ya da klanla bir arada yaşamayı sürdürürken; o topluluk içinde mahremiyeti sağlayacak bir mesafe kazanma ihtiyacına dayanmaktadır. Birimlerin hiyerarşik olarak birbirinden ayrılması bu mesafeyi sağlamaktadır.

Rapoport'un (1969) çalışmaları geleneksel yaşam çevrelerine ve biçimlerine odaklansa da; geçiş olgusu, mahremiyet ile tanıdıklık oluşturma açısından aynı kalmıştır. *Eşik olgusunun kutsallığı* (sanctity of threshold) ile tanımlanan alan sürekli kullanımın gerçekleştiği ortamlar için önem kazanmaktadır. Özellikle eşik kavramının tanımı çeşitli kültür ve süreçlerde değişiklik göstermekte; dönüşmektedir. Eşiği tanımlayan araçlar çeşitlendiği gibi, eşiğin kendisi de bütüncül alan içinde farklı noktalarda yer almaktadır.

Konut çevresindeki sosyalleşme açısından Batı toplumunun eğilimlerini inceleyen Gehl (1986); apartman blokları, banliyö evleri ve konut yerleşkelerinde yaşayanlar arasındaki etkileşimlerin bazı durumlarda arttığını tespit etmiştir. Bu durum, *yumuşak kenarlar* (soft edges) adı altında kavramsallaştırılmıştır. Konut alanları içindeki caddeler ve sokaklar; (1) hafif trafik, (2) az katlı (1 ile 4 kat arası) yapı tipleri, (3) kentin yoğun yapılaşma kalıpları ya da teras evler (alçak apartman tipleri) ve (4) ön kapıların caddeye baktığı sokak kurgusu ile karakterize edilmektedir (Gehl, 1986). Söz konusu sokaklar/caddeler dış mekâna geçişi sağlamakta ve hane halkının dış mekân kullanımını arttırmaktadır. Görece yoğun dokulu alçak konut yapılaşması ve hafif yerel trafik konut çevresinde canlı bir kamusal kullanımın oluşmasında etkin faktörlerdir (Appleyard ve Lintell, 1972). *Yumuşak kenarlar* kavramı GM'ye göre sadece konut çevresindeki sokak ve caddelerin kaldırımalarını dikkate almaktadır. Bu kavram, GM'nin tiplerini belirlerken ve sınırlarını oluştururken dikkate alınmıştır. Konut çevresindeki sosyal etkileşime olanak sağlayan yumuşak kenarlar; konutla iç-

içe olan cadde ve sokaklarda çeşitli aktivitelerin suresini temel almaktadır. Konutla ilişkili sokak ve caddelerdeki canlılık (life) ya da durağanlık-cansızlık (lifelessness) durumunda, geçirilen sure önem kazanmaktadır. Bireylerin buralarda var olmasıyla tanımlanan *canlılık/hayat* (life) kavramı bu yönüyle açıklanmaktadır. Canlı bir sokak, insanların fazla bulunduğu, uzun sure kullandığı bir alandır; durağan bir sokak ise *tenhalık* ifade etmektedir ve terk edilmişlik duygusu uyandırmaktadır (Gehl, 1986).

Habraken (2000) ite kalan araziden dış mekâna hareket suresince geçilen sınır sayısına *Mekânsal Derinlik* (territorial depth) adını vermektedir. Evlerin arkasında bir geçiş aksı oluşturan arka patikalar daha geniş ızgara planlı yapılar içinde *ikinci dereceli* alanlar haline gelmektedir. İki katlı yapılar içinde benzer şekilde arka bahçeye açılan geçiş aksları ile ana cadde gibi tanımlı alanlar arasında ölçek bakımından belirgin farklar bulunmaktadır. Bu patikalar konut blokları içinde makro ölçekli kentsel ağı bozmadan dönüşmüşlerdir. Dolayısıyla bu ağ biçimlerinin morfolojisi bir kafes hiyerarşisi şeklinde temsil edilmektedir. Bir patika, bir diğer konut bloğuyla çakıştığında ikincil bir ızgara yapı haline gelmektedir (Habraken, 2000).

şekil 2.1 : Beyoğlu iesi, Setüstü Mahallesi, kot farklarını bağlayan yaya geçişleri haritası.

İstanbul'un araştırma alanı içinde bulunan organik dokusu Habraken'in ızgara plan önermesinden farklıdır. Ancak, yapıların arkalarında bulunmaları ve ana sokak ya da caddeye dokunmadan oluşan ağlılarıyla benzer bir yapıya işaret etmektedir. Kentin topografik farklılıkları bu *organik ikincil alanlara* olasılık sağlamaktadır. Haritada yer alan geçişler çoğunlukla açık alan merdivenleridir ve farklı kotları birbirine

bağlamaktadır (Şekil 2.1). Bazı durumlarda bu patikalarla sokaklar birbirine eklense de; ana sokak dokusuna çıkmadan bu geçişlerle ikincil alanlarda kullanım olasıdır.

Yapılar arasında kalan alanlar (space between buildings) terimi; farklı kişiler için, farklı zamanlarda, farklı anlamlar kazanabilen çok-amaçlı sahaları tanımlamak üzere kullanılmıştır (Ford, 2000). Ford bu yaklaşımı ifade edebilmek için fotografik materyalden yararlanmış ve bu şekilde sözü geçen alanlara *var olan fiziksel durumun ilerisinde anlam yükleme tehlikesinden kaçınmaya çalışmıştır*. *Arada* (between) kelimesi hem yapıları çevreleyen ve kelime anlamıyla da yapılar arasında kalan kapı geçişleri, merdiven aksları, verandalar gibi yarı-özel alanları; hem de yürüyüş hatları ve araç park alanlarını işaret etmektedir. Ford (2000) bu mekânları üç kategoride incelemektedir: (1) Mimari biçimler, cepheler ve süslemeler (*mekân çevreleyicileri* - enclosers of space); (2) çimenlikler (lawns), bahçeler ve peyzaj elemanları (*mekân şekillendiricileri* - shapers of space); (3) caddeler, yollar ve park alanları (*geçiş şekillendiricileri* - shapers of access). Cepheler ve yeşil öğeler yapının sınırlarını belirlemekte ve şekillendirmektedir. Caddeler, yollar ve park alanları ise konut çevresindeki kullanımı oluşturmakta ve kullanıcıya ipucu vermektedir. Örneğin yol bir akış tariflemektedir ve konut sakinlerine içinde yürümek, kenarında beklemek ya da bir tanıdıkla karşılaşınca durup sohbet etmek gibi kullanım şekilleri önermektedir. Ford; sundurma, veranda, merdiven, kapı, teras ve sert döşemeler gibi bazı açık yapıları ve devamındaki kamusal mekânlar arasında oluşan kamusal/özel etkileşimi bu anlamda araçlar olarak tanımlamaktadır.

Özsel (2009) GM benzeri alanlara *arayüz mekânlar* adını vermektedir. Modern yaşamla birlikte kentsel dış mekânlar önemini yitirmekte ve yayanın kent yaşamında kendine yer bulması zorlaşmaktadır. *Yayalaştırma uygulamaları* açısından gereklilikler tasarım ve uygulama aşamasında dikkate alınmamaktadır. Dolayısıyla yaya mekânlarını çevreleyen binaların kentsel mekânla etkileşim yüzeyi *arayüz* kavramını beraberinde getirmiştir. Arayüz, bina ile kentsel yaya mekânı ilişkisine ışık tutmakta; biçim ve kullanım özellikleri açısından önemli vurgulanmaktadır.

Scheerlinck (2012), Habraken'in mekânsal derinlikteki genişleme olasılıklarına atıfta bulunmaktadır. Özel alana ulaşmak amacıyla geçilen mekân sayısının artması ile mekânsal hiyerarşi içindeki farklı seviyeler ilişkilendirilmektedir. Scheerlinck, konutun özel sınırlarından sonra gelen tüm sınırlarının geçirgen olduğunu ifade etmekte ve ortak alana *kollektif mekân* (collective space) adını verilmektedir. Bu

kavram özel alanlara geçmeden önce oluşturulmuş bütüncül bir paylaşılan mekânı tanımlamaktadır. Genellikle kolektif mekân, özel ve kamusal alanlar arasında *sandviçlenmiş* bir yapıya işaret etmektedir. Ne var ki; çeşitli kentsel proje örnekleri üzerinden tanımlanan kolektif mekânın geçiş, kesişme, geçirgen yapı; yumuşak ve geçişli mekânsal etki yaratan *arada kalan mekân* (in-between space) olgusu GM'nin tam karşılığı değil; kamusal alana yayılmış daha geniş halini temsil etmektedir.

Konut çevresinde kullanıcının *kontrol* etme ve hâkimiyet gücü üzerinden konut çevresini sınıflandıran Altman ve Chemers (1980); GM olarak işaret edilebilecek sahaya *ikincil alanlar* (secondary territories) adını vermektedir. Özelden kamusala doğru devam eden kentsel hiyerarşi kurgusu bu sistem içinde açıklanmaktadır. İkincil alanlar, küçük topluluklarda bağların güçlenmesi açısından destekleyici roller üstlenmektedir. Bu mekânlar; daha az mahrem, psikolojik olarak kullanıcının yaşamında daha az merkezi ve daha az gözetim altında bir yapı çizmekte ve kamusal alanın başlangıç eşiğinde yer almaktadır. Ayrıca ikincil alanlar; GM kavramında da belirtilen konut çevresindeki alanlar için kamusal ulaşılabilirlik ile kullanıcının belli bir dereceye kadar gözetim altında tutabilme olasılığının birleşimine işaret etmektedir.

Gri Madde alanı tanımı içinde de yer alan *kontrol* olgusu Habraken'in de ifade ettiği gibi mülkiyet konusunu içermemekte ve bu olgunun var olmasını gerekli bulmamaktadır (2000). Çünkü bu konu davranış bilimi çerçevesinde incelenmektedir. Fiziksel mekânın bir parçası üzerinde hâkimiyet kurma çabası; bir birey ya da grup tarafından alanın belirlenmesiyle sonuçlanmıştır. *Savunulan alan* (territoriality) kavramı, bu durumla yakından ilişkilidir. Çevre psikolojisi konusunu araştıranlar tarafından savunulan alan, *fiziksel mekânın sahiplenilmesine dayanan bir grubun sergilediği davranış ve bilişsel sıralamalar* olarak tanımlanmaktadır (Bel ve diğ., 1996). Bu açıdan *sınır* (boundary) kavramı; GM olgusunun bir parçasıdır. Mekân üzerindeki hâkimiyet ya da kontrol gücü tarafından istenmeyen müdahalelere karşı oluşturulan savunma hattına işaret etmektedir. Hâkimiyet altındaki mekân bir *saha* (territoriality) belirlemektedir. Bu sahayı ayırt edebilmek; toprak üzerinde hak iddası açısından önem taşımaktadır. Alanın kontrol edilmesi; bir mekânın çevresinin kapatılabilme ve girişin engellenme gücü anlamına gelmektedir. Habraken'e (2000) göre bu durum belki de insanların yapılı çevre konusunda öğrendikleri birincil kuraldır. Dolayısıyla yerel kurallar, resmi ya da gayri-resmi olarak, daha geniş

kentsel doku içinde mekânsal derinliğe işaret etmektedir. Lynch (1992), kenti okunabilir hale getirmekte ve fiziksel yapısını anlaşılır kılan öğeleri belirtmektedir. Bu yaklaşımla sınırların işlevi kente ilişkin bilişsel olgular halinde ifade bulmaktadır.

Madanipour'a (2003) göre kişisel mahremiyeti koruyan özel alan katmanları, kent içinde daha büyük ölçeklere ve daha karmaşık yapılara doğru gitmektedir. Bir anlamda, birey çok katmanlı bir kabuğun çekirdeğine yerleşmiştir ve soğana benzer koruyucu zarlar ile sarmalanmıştır. Bu noktada *eşik* tanımı önem kazanmaktadır. Bir duvarın içinde yer alan kapı, evin içi ile caddeye ait dış dünya arasındaki başlangıç noktasıdır. Bazı koşullarda sınır iki tarafa da ait bir parça olabilmekte ya da; kendi başına bir saha oluşturabilmektedir. *Kamusal* ve *özel* olguları, bireyin kendisine dair klasik bakış açısıyla değerlendirilmelidir. Özel alan, bağımsız bireyin hâkimiyeti altında yer almaktadır. Yine de özel alanın hâkimiyeti altındaki diğer bireylerle iletişim; kamusal bir saha oluşturmaktadır (Madanipour, 2003).

GM alanının kent içinde oluşturduğu morfolojik yapı ve somut sınırları dışında, düşünsel bir derinliği de bulunmaktadır. Lefebvre (1968); kent hayatında gerçekleşen karşılaşmalara değinmektedir. Kentsel yapı ayrımcılığı dışladığı; farklı sınıflardan gelen, farklı işlere ve varoluş biçimlerine sahip insanların bir araya gelebileceği yer ve zaman sağlamaktadır. Sosyal olanaklara sahip bir kent toplumu, sınıfların ortadan kalkması temeline oturmaktadır. Bu olgu; bir farklılıklar kümesini kapsamakta ve bu farklılıklarla ifade bulmaktadır. Zaman kentsel olan içinde ve kentsel olan aracılığıyla doğal hale gelmiş olan döngülerden bağımsızlaşmıştır. Hatta zaman olgusunun çizgisel ayrımlarının dışında yer almaktadır. Lefebvre (1968) bu şekilde kent olgusunu zaman ve mekân ekseninde konumlandırmaktadır. Zaman olgusu ile kent yaşamı hafıza kazanmakta ve derinleşmektedir. Dolayısıyla zaman kavramı kent yapısında çizgisel değil; olgusal derinlikler meydana getirmektedir.

Mekân kavramı açısından; bireyin özel alanı ile kent kurgusunda *ortak zemin* oluşturan kamusal alan arasındaki geçişin irdelenmesi araştırma bağlamında anlamlıdır. Doğu kültüründe yer almayan *bireyin kendi olma nosyonu* (being self) için *bağımsız birey* (independent self) terimi kullanılmaktadır. Bu durumda bireyler arasındaki sınırlar bulanıklaşmakta ve grup karakteristiklerinden daha bağımsız yapılar sergilenmektedir (Moghaddam, 1998). Özel mekânın büyük bir kısmı kişisel mekândır. Bu ifade sosyo-psikolojik ve görünmez; yine de diğer bireylerin onay almadan giremediği; her bireyin çevresinde var olan bir kişisel çerçevedir. Beden,

bireysel olan düşünce ile kamusal olan beden çevresi arasındaki sınır; bu iki sahanın birbiriyle ilişki kurduğu alandır. Bilinç ve aklın özel yapısı, algının mahrem, tikel ve soyut deneyimi karşısında; beden diğer bireyler tarafından görülen ve dokunulan bir nesnedir. Bu açıdan kentte yer alan her fiziksel yapı beden için bir sınır oluşturmaktadır. Kent mekânı çok katmanlı kurgular ve anlamlar içeren birçok form ve sınır derecesi ile şekillenmiştir. Bu sınırlar her ne kadar iki sahayı birbirinden ayırsa ve bunları birbirinden sakınsa da; ara yüzler bu iki sahanın iletişim alanları haline gelmektedir (Madanipour, 2003).

Kent mekânı; gerekli şartlar sağlandığında GM alanının etkin biçimde kullanımına zemin hazırlamaktadır. Konutların önlerinde bulunan yarı-özel yeşil alanların *bireyleri kamusal alan kullanımından uzaklaştırıp özel sahalara çektiği* ile ilgili iddialar ortaya koyan akademik tartışmalarda Gehl'e (1986) göre haklılık payı bulunmaktadır. Yine de yarı-özel alanların varlığı konut sakinlerine evlerinin oluşturduğu özel alandan kamusal alana geçişte yardımcı olmaktadır. Ön bahçe ya da avlular kullanıcılar için ev ile ortak alan arasında, ilk ve en zor adımı atmalarını sağlamaktadır (Gehl, 1986).

Savunulabilir mekân (defensible space) geniş kamusal mekânları daha küçük parçalara ayırmakta ve daha küçük toplulukların kullanımına *özel alanlar mışçasına* izin vermektedir (Newman, 1972). Bu şekilde suç oranı düşmektedir çünkü oluşacağı alanlar yok edilmektedir. Hatta bir topluluk ya da konut yerleşkesinde yaşayan suçlular hareketlerinin belirgin şekilde engellendiğini fark edecektir. Ayrıca savunulabilir mekân düşük gelirli ailelerin toplumla bütünleşmesinde ve katılımında destekleyici rol üstlenmektedir.

Günümüz Batı kentine odaklanan araştırmalar; mülkiyetin ortak olduğu alanları, geçiş olanağı veren açık drenaj kanallarını, sulak alanları, yerel yapıyı çevreyi, permakültür sahalarını ve kullanıcıların yapıyı peyzajın yönetimine katılma imkânlarının tamamını paylaşılan kent mekânları içinde değerlendirmektedir. Bu araştırma GM'yi kamusal alanları içine alarak incelemese de; sokaklar ve sokak köşeleri, boş parseller gibi diğer arda kalan alanlar da (Francis, 2011); iç avlular/bahçeler, yapı kamusal yapı parklar/içlerinde yer alan kahveler, kaldırımlara/iç bahçelere taşan kafeler, kentsel geçiş alanları ile birlikte GM kavramının içinde yer almaktadır. Ayrıca kentsel yapının dışında değerlendirilmesi

imkânsız olan bu açıklıklar; Meiss'in (1994) de vurguladığı gibi ait oldukları yerlerin doğasının ve yapısının işareti olmaktadır.

Livesey (2007), ortak alanlara yönelik müdahalelerin kentlilerin gündelik yaşamlarından kentin genel tarihine kadar her katmanıyla kente zarar verdiğini savunmaktadır. Ayrıca cüretkâr kentsel müdahalelerin kentin birçok kamusal alandan ve açık alandan mahrum kalmasına sebep olduğu ifade edilmektedir. Konut, kent üzerinde dikkate değer bir katman oluşturmaktadır. Coolen (2009), konut sınıflandırmalarının kent yapısında bir çeşitlilik (heterojenlik) oluşturduğunu ifade etmektedir. Diğer yandan bireyler konutu sadece bütüncül olarak değil; taşıdığı özelliklerle de algılamaktadır. Her konut belirgin bazı özelliklerin birleşiminden oluşmaktadır ve birçok potansiyel kullanımı barındırmaktadır. Bu sebeple farklı anlamlar yüklenebilen çok işlevli konutların tercih edildiği görülmektedir. İşlevler arasındaki ilişkiler bir yandan konutların anlamı; diğer yandan da bireylerin amaçları ile şekillenmektedir (Coolen, 2009).

Konut çevresinde gerçekleşen etkileşim; kent mekânında mikro ölçekli karşılaşmalar, kesişmeler ve zenginleşen bir konut yaşamına olanak sağlamaktadır. Bir bakıma *olay* (event) olgusunu içeren bu etkileşim; Deleuze'un (1969) çalışmalarıyla paralellik göstermektedir. Olay kavramının tek olan durumu, biriciklik özelliği; dönüm noktaları, alçalıp yükselme, düğümleme; karışma, çözülme, kaynama; sevinç ve gözyaşı, hastalık ve sağlık, umut ve heyecan gibi insan deneyimlerinin hassas noktalarına işaret etmektedir. Ait hissetme, sahip olma duygusu, kimlik oluşturma gibi temel konular da duygusal deneyimler sonucunda gelişmektedir. Olay teorisi, Deleuze'un dikkate aldığı Whitehead'e (2004) göre karmaşa ve kaosa dair güncel teoriler bağlamında hissiyat, zaman, mekân ve kurgu arasında dünyaya dair önemli içerikler oluşturmaktadır.

Lefebvre (1968) ise algılanan, tasarlanan ve yaşanan olgulara odaklanmaktadır. Aslan-Avar'a (2009) göre toplumsallığın bu üç boyutu; maddi, kavramsal ve sembolik üretime, mekânsal pratik, mekân temsilleri ve temsil mekânları aracılığıyla birbirine bağlanmaktadır. Mekân olgusu, bu yönüyle somut bir materyal ve bir kavram/deneyim süreci ikilisinden oluşmaktadır. Mekân, bireysel ve toplumsal olmanın yanında; toplumu oluşturmakta ve bu tür süreçleri kurgulamaktadır (Aslan-Avar, 2009). Olay ve oluşma durumu; Whitehead (2004) ve Deleuze'e (1969) göre süreç, yenilik ve çok sesliliği ifade etmektedir. Deleuze'un *oluşum* (becoming)

kavramını Stagoll (2010); *gündelik olan olay; evrende sürekli değişim akışının teklik özelliği gösteren anları* şeklinde açıklamaktadır. Aldo Rossi (1981) bu kavramı kentin ortak alanlarıyla tekrar tanımlamış; kentin ortak alanlarının insana dair olaylar için sabit bir sahne görevi gördüğünü belirtmiştir.

2.2 Gri Madde Alanlarının Tipolojisi

Sınır kavramı bazı durumlarda geçirgenliğe ve sosyal etkileşime izin veren esnek bir yapı oluşturmaktadır. Mekânsal sınırların sıralanması; alanlar arasında bağlar kurmak anlamına gelmektedir. Bu bağlar sosyal etkileşim ve canlılığı kent mekânında oluşturmak açısından önem taşımaktadır (Madanipour, 2003). Mekân olgusu, kendi içinde mutlak ya da göreceli değildir; ancak şartlara bağlı olarak biri ya da her ikisi halini alabilmektedir. Bir mekânın kavramsallaştırılması problemi kullanım ve buna bağlı yönleriyle çözülebilir (Haug, 1993). Bu anlamda mekânların evrensel akışı içinde mimarlık; yapılara ait mekânlar ile kenti ilişkilendirilmeye devam etmektedir (Yardım ve Hacıhasanoglu, 2015). Whitehead'e (2004) göre olaylar aynı zamanda kalıplar yaratmaktadır. Bu kalıpların *olagelme* (becoming) olasılıkları; dünyanın bir organizma gibi var olduğunu kanıtlamaktadır.

GM alanlarının tipleri de konut çevresinde oluşturduğu geçirgen sınırlar ve kent içindeki akış hiyerarşisini kurgulamaktadır. Algı, kullanım ve sosyal etkileşim koşullarında bu açıdan çeşitlenmeler ortaya çıkmaktadır. Araştırma ekseninde sahada belirlenen GM tipleri; konut çevresinde yer alan kafe/bar/restoranların yarı-açık/açık oturma alanları, korunaklı konumundan dolayı yarı-kamusal özellikli parklar ve kamusal özellikli parkların içinde yeme-içme hizmeti veren yarı-özel/yarı-kamusal kafelerdir. Ayrıca; konut yapısının bahçe, avlu, yeşil alanları, kamusal özellikli olmasına karşın yerel kullanımı sebebiyle yarı-özel/yarı-kamusal karakterli kentsel düşey/yatay geçiş aksları, kaldırımlar ve konut sakinleri tarafından ortak kullanılmakta olan verandalar, teraslar, sundurmalarıdır. GM alanı tipleri aşağıda derinlemesine irdelenmiştir:

2.2.1 Kafe

Kentin yoğun konut dokusu içinde ihtiyaç duyulan açık havada zaman geçirme; kaldırımlara ya da iç bahçelere yerleştirilmiş masa ve sandalyeler ile bazı semtlerde kafelerde giderilmektedir. Bu kurguyu Cruz (2003); kamusal alanlarda rastgele

yapılan *cerrahi müdahaleler* olarak tanımlamaktadır. Yerel kafeler alış-veriş merkezleri, tema parkları ya da kapalı mülkiyetlere göre daha küçük ölçekli olsa da; açık alandan faydalanmayı bir ticari faaliyet içinde gerçekleştirmeleri sebebiyle benzerlik göstermektedirler. Özellikle Türkiye’de “Tütün Mamullerinin Zararlarının Önlenmesine Dair Kanun” çerçevesinde 2009 yılı itibariyle kapalı ve yarı-kapalı kamu kullanımına açık alanlarda sigara tüketimi yasaklanmıştır (Kanun no. 5727). Bu yıldan itibaren restoran/kafe/bar gibi işletmeler sigara içilebilmesi için dış alanlarda her mevsime uygun kullanımı sağlayacak yatırımlar yapmıştır. Açık alan ısıtıcıları, geniş şemsiyeler de masa ve sandalye gibi donatılara eklenmiştir. Genellikle restoran ve barların yarı-açık/açık alanlarını GM olarak ifade edilmemektedir. Bu şekilde sadece çay-kahve vb. alkolsüz içeceklerin yanında basit atıştırmalıklar sunan kafelerin açık alanlarında kullanım ise oldukça yaygındır. Kafelerle ilişkili GM genç yetişkinler için çay-kahve ve sigara içerek sosyalleşmenin yanında; ofis dışında çalışanlar için kısa iş buluşmaları yaptıkları toplantı alanları ve gündelik işlerini yapmak üzere bilgisayarları ve tabletleriyle zaman geçirdikleri ofisleri halini almıştır.

Şekil 2.2 : Beyoğlu ilçesi, kafelerin açık alanlarının yer aldığı GM tipleri.

Kafelerin yarı-açık/açık alanlardaki yapılanması morfolojik açıdan dikkat çekicidir. Kent içinde kaldırımların ticari işletmeler tarafından kullanılması yerel yönetimler tarafından desteklenmese de; hafif trafiğin bulunduğu, geniş kaldırımlı kentsel yapılarda GM alanı oluşmaktadır. Hatta araç girişinin mümkün olmadığı dar sokaklar, kafelere bitişik iç parseller ve aralıklar da yeme-içme amaçlı oturmaya hizmet vermektedir (Şekil 2.2). Habraken (2000) kaldırımın ticari kullanımlar sebebiyle kısa süreli işgalinin yaygın ve evrensel bir uygulama olduğunu

belirtmektedir. Kaldırım işgali restoran girişlerini gösteren mütevazı tabela ve satılan ürünlerin vitrin önlerinde teşhir edilmesinden kaldırım üzerinde kafeler oluşturmaya kadar geniş bir çeşitlilik göstermektedir. Sokak duvarı ve kaldırım taşı kullanım sınırlarına hareket olasılığı veren paylar oluşturmaktadır. Alan sınırı yapı ile değil, alçak seviye elemanlarla işaret edilmektedir. Örneğin bir dükkânın kaldırımda geçişe izin veren bir alan bırakarak yapıya göre belirlediği sınır; alışkanlıklar, kullanım kolaylığı ve toplumun kabul edeceği bir seviyeye işaret etmektedir (Habraken, 2000). Bu uygulamalar özellikle sıkışık konut dokusu içinde açık alanda zaman geçirmeye olanak vermekte ve yerel yaşamı canlandırmaktadır.

İstanbul'un hâkim iklim yapısı yazın sıcak havada akşam kullanımına; kışın ise sıradışı hava koşulları dışında sürekli kullanıma izin vermektedir. Bu hava şartları dışarıda vakit geçirmek için elverişli koşullar sağlamaktadır. Ayrıca güneşli gün sayısının oranı da görece fazladır. Yaşam kültüründe dikkat çeken Akdeniz iklimi etkisi; kentin kültüründe de bulunan yarı-açık/açık alanda zaman geçirme, genç yetişkinler için konut çevresinde etkileşim sağlama olasılıklarını arttırmaktadır.

2.2.2 Kafe/park

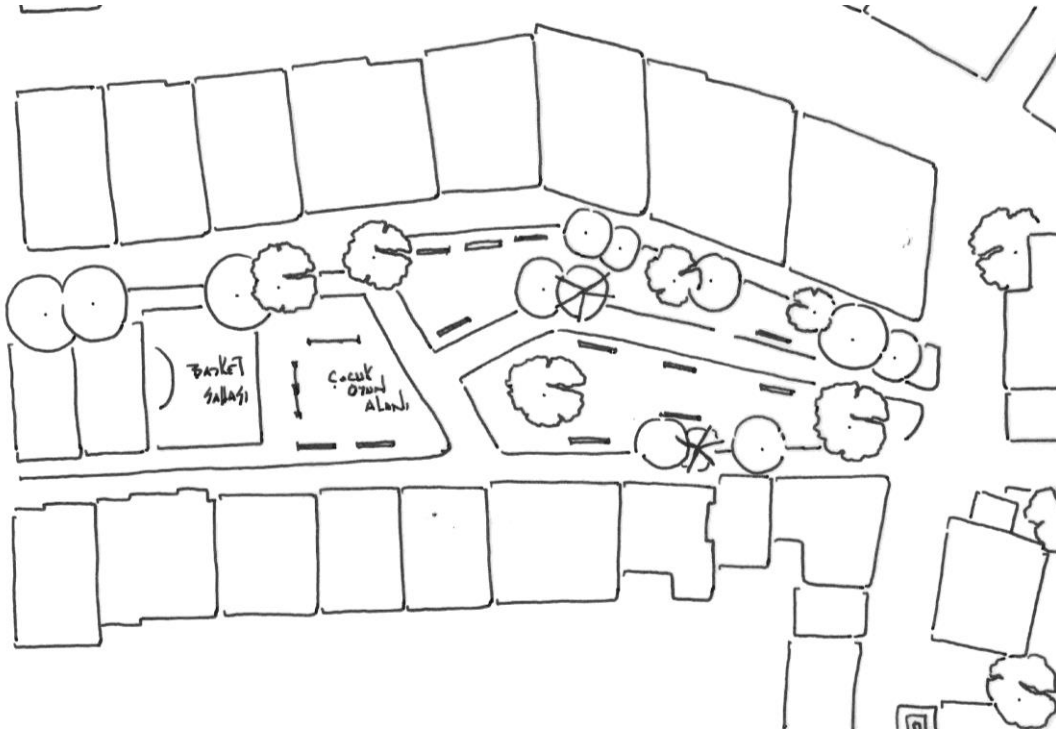
Şekil 2.3 : Beyoğlu ilçesi, kafe/park GM tipi örneği, Fındıklı Parkı.

Kentin merkezinde bulunan kamusal parkların bazıları GM alanları haline gelmiştir. Konumları sebebiyle tercih edilen bu alanların özgün bazı özellikleri bulunmaktadır. Örneğin; Beyoğlu ilçesinin Cihangir Mahallesi'nde bulunan Fındıklı Parkı deniz kıyısındaki konumuyla özellikle Cihangir'de yaşayanlar için GM alanı olarak kullanılmaktadır. Boğaz kıyısındaki konumu ve denizle kurduğu yakın ilişki alanın özgün özellikleridir. Bu durumda kamusal kullanım için yeşillendirilmiş peyzaj alanı (park), çay-kahve satan küçük büfelerin önündeki masa ve sandalyelerle yarı-kamusal bir yapı kazanmıştır (Şekil 2.3). Kafe/parkları kafelerden ayıran özellik; sundukları geniş açık alan, coğrafi özelliklerle oluşmuş denizle buluşma gibi imkânlardan yararlanma ve yeşil öğeleridir. Genç yetişkinlerin GM alanı tercihinde özellikle bu öğeler önem kazanmaktadır.

Diğer yandan çocukla vakit geçirmede de algı, kullanım ve sosyal etkileşim motiflerinde farklılaşma görülmektedir. Francis'in (2011) *karma kullanım* olarak nitelediği ortak alanlarla kafe/parklar benzerlik göstermektedir. Bu tip çok işlevli kullanımlar *yeni kentsel kurguların en temel yapılarından* sayılmaktadır. Bu tür karma yapıları oluşumlara ilişkin tartışmalar sürmektedir. Karma yapılar kullanıma uygun kamusal alan oluşturmanın bir yolu olarak iyi niyetle ele alınsa da; kentsel tasarımda gerekli olan demokratik ilkelere zarar verdiği savunulmaktadır. Bu tür kamusal alanlar sonuçta bir gruba ait hale gelmekte; sadece kentin homojen ve küçük gruplarına hizmet etmektedir (Francis, 2011). Bu anlamda kafe/parklar ticari işletmelerdir ve Francis'in belirttiği durum bu tez çerçevesinde araştırılan GM tiplerinde de tespit edilmiştir. GM alanında zaman geçirmeyi konut çevresinde de bir ücret ödeme karşılığında gerçekleştirme anlamına gelen kafe/park kullanımı; genç yetişkinleri bu anlamda ayırmaktadır. Kent içinde konumuyla özgün olan bu yerel yarı-kamusal yapılar bir anlamda ticarileşmiştir.

Diğer yandan yeme-içme aktiviteleri GM'de geçirilen zamanı uzatmaktadır. Yine Akdeniz kültürü ile ilişkilendirilebilecek açık havada yeme-içme eşliğinde sosyalleşme GM alanı tercihinde etkilidir. Bu aktiviteler GM ile kurulan bağı güçlendirmektedir. Örneğin kafe/parkta bulunan büfenin kahvesinin genç yetişkinler tarafından lezzetli bulunması; bu alanda geçirilen zamanı artırmaktadır.

2.2.3 Park

Şekil 2.4 : Beşiktaş ilçesi, Mısırlıbahçe Parkı GM tipi örneği.

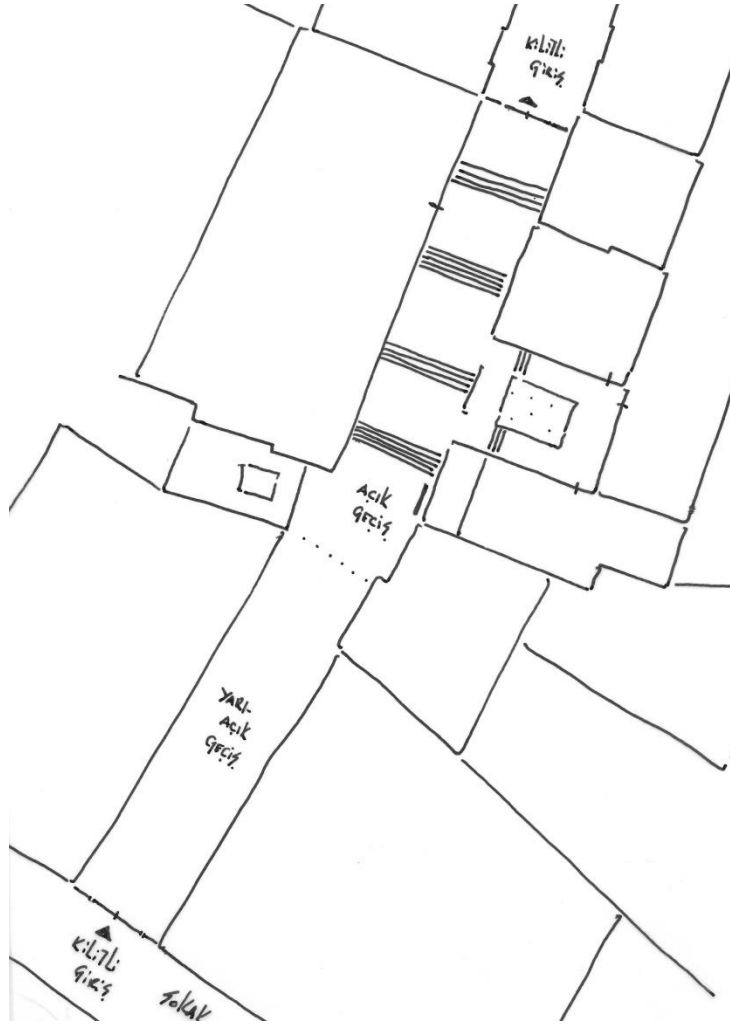
GM alanı tipolojisi içinde yer alan park; kent içinde ölçek ve ulaşılabilirlik bakımından tam anlamıyla kamusal özellikli değildir. Her ne kadar bu alanlar kent yönetimleri tarafından *kamusal* olarak tanımlansalar da; korunmuş, çevrelenmiş ve küçük ölçekli yapılarıyla daha çok yarı-kamusal bir karaktere bürünmüşlerdir. İstanbul'un merkezinde bulunan konut aksında apartmanlara ait girişler genel olarak kaldırımlara açılmaktadır. Kentin önceleri sahip olduğu bitişik ahşap konut dokusu günümüz sokak yapılarında da okunmaktadır. Yıllar içinde ahşap yapılar yıkılmış; bu arsalara dar cepheli apartmanlar yapılmıştır. Dolayısıyla kent merkezi çoğunlukla ön bahçeleri bulunmayan dar cepheli bitişik nizam apartmanlardan oluşmaktadır. Arka bahçeler ise otopark ihtiyacının artması, bu alanların kiraya verilmesi ya da çıkılamaması sebebiyle ya yok olmuş; ya da kullanılamaz hale gelmiştir. Bitişik konut bloklarının bulunduğu mahallelerde konutlarla çevrelenmiş, belediye tarafından peyzajı yapılmış, küçük çocuk parkları, oturma alanları; hatta spor yapmak için tek potalık basketbol sahalarının bulunduğu alanlar yer almaktadır. Büyükçe avlular, bahçeler ya da çevresinde yoğun trafik akışının bulunmadığı yeşil alanlar bu tür parklara dönüşmüştür. Konut sakinleri için *nefes alınabilecek* küçük yeşil parçalar olan bu parklar tam da kamusal özellik göstermemektedir. Örneğin Şişli ilçesinde bulunan Maçka Parkı ya da Beşiktaş ilçesindeki Barboros Bulvarı

boyunca uzanan Serencebey Parkı kolay ulaşılabilir; kentin tamamı tarafından bilinen kamusal alanlardır. Ancak; bu büyük kamusal alanlar genç yetişkinler tarafından görece daha az tercih edilmektedir. Bunlar yerine, Beşiktaş ilçesinde sıkışık konut dokusu içinde görece oldukça küçük olan Mısırlıbahçe Parkı/Bahçesi sadece çevrede yaşayanlar için park işlevi görmektedir (Şekil 2.4). Yerel kullanımı bulunan bu parklar; yine yerel yönetimler tarafından düzenlenmiş, kentsel donatıları bulunan alanlardır. Korunaklı yapıları sebebiyle genç yetişkinlerde sahiplenme hissiyatı oluşturmakta ve *kendi konutlarının devamıymışçasına* kullanılmaktadırlar.

Bu parkların yarı-kamusal yapısı Rossi'nin (1981) olay kavramını tanımlarken kullandığı *kamusal alana* göre oldukça küçük olsa da; konut sakinlerini bir araya getirmesiyle etkileşim ve olay platformunun oluşmasında etkilidir. Livesey (2007) de bir park ve onun daha geniş içerikli kullanımını *olay* olarak tanımlamaktadır. Dolayısıyla olaylar, parkı zaman ve mekân içinde çok çeşitli güçlere göre, yerini belirleyerek oluşturmakta ve yaşayan bir yapı haline getirmektedir (Livesey, 2007). Bu şartlar GM alanının park tipi için de geçerlidir, sağladığı sosyal etkileşim olasılıklarıyla kullanıcıları için olaylar oluşturabilir. Bu oluşan olaylar ise konut sahiplerinin hafızasında yer almakta; GM ile bağ kurmaktadır. Ayrıca farklı gruplardan genç yetişkinler için parklar yetişkin bireylerin bakışlarından uzak bir alan sunmaktadır (Gidlow ve Ellis, 2011).

2.2.4 Avlu/bahçe

Gehl (1986) konuyu 80'lerin ortalarında sokak ve caddelerdeki yaşamı destekleyen önemli fiziksel elemanlar olan yarı-özel ön bahçeler üzerinden bir bütün olarak ele almıştır. Küçük ölçekli paylaşılan kamusal alanların (mahalli toplanma alanları, konuta yakın caddeler ve banliyö konut alanları) etkin kullanımı halinde iyi kalitede dış mekânlar sağladığını savunmuştur.

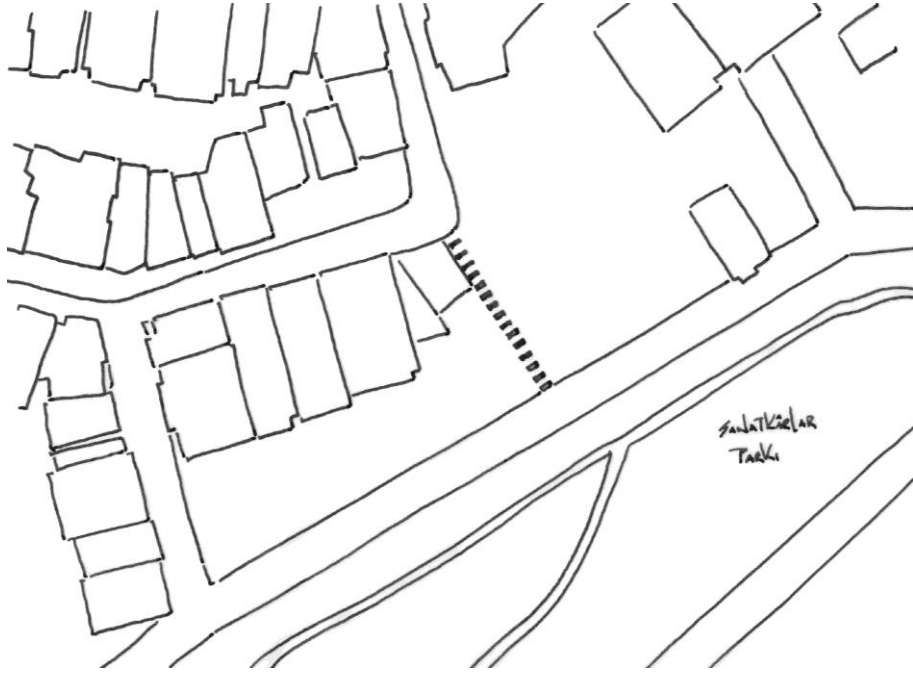
Şekil 2.5 : Beyoğlu ilçesi, Saltı Pasajı, iç avlu/bahçe GM tipi örneği.

İstanbul merkezinin konut stoğunu oluşturan apartmanlarda ön bahçe sık rastlanan bir özellik değildir. Bahçeler genellikle yapı adalarının iç kısımlarında, yani konutların arkalarında yer almaktadır. Bu anlamda bazı şartlarda bu iç bahçeler kullanıcılar için bir avlu olarak kullanılmaktadır (Şekil 2.5). Yarı-özel ve yarı-kamusal alanların toplumsal kodlamaları doğrultusunda avlu ve bahçeler yarı-özel karakterleri sebebiyle yarı-geçirgen özellik göstermektedir. Kullanıcıların bu tür alanlarda hâkimiyetleri bulunmaktadır. Hatta bu alanlar park edilen bir bisiklet, bahçede kullanılan bir oturma grubu, çiçek ekilmiş saksılar ile kişiselleştirilmektedir. Bu tür elemanlar yarı-özel alanın *yabancılar* için geçilebilir olma durumunu daha da azaltmaktadır. Alana giriş ancak izin almak ya da davet edilmek suretiyle sağlanabilmektedir. Ayrıca; bu tür alanlar genellikle sembolik ya da geçişi tam olarak engelleyen kapı, çit ve duvarlarla kamusal ya da yarı-kamusal sahadan ayrılmıştır. Kullanıcılar birbirine tanıdık. Girişi sağlayan ana giriş anahtarı sadece o avlu ya da bahçede kullanım hakkı bulunanlarda mevcuttur. Bu tip GM alanları ile

kurulan bağ daha güçlü, aidiyet derecesi daha yüksek ve sosyal etkileşim olasılıkları daha fazladır. Bunun sebebi sakinlerinin bu alanı her kullanıcı *komşusu* olarak kabul etmesi ve bir dereceye kadar güven unsurunun bulunmasıdır.

2.2.5 Sokak/kaldırım/dikey dolaşım alanları

Kopenhag'ın çok sayıda merkezi caddesi ve meydanında 1968 ve 1983 yıllarında gerçekleştirilen anketler (kentin nüfusu da bu süre içinde artmıştır) bu alanların kullanımının 15 yıl içinde dikkat çekici şekilde arttığını göstermektedir (Gehl, 1984). Bu alanlar daha fazla insan tarafından kullanılmaktadır ve aktivitelerde çeşitlilik artmaktadır. Bu aktiviteler müzik, tiyatro, politik ve ideolojik grupların toplantıları, cambazlık, komedyenlik ve diğer performanslar gibi daha yaratıcı ve bireyin ifade edildiği aktivite tiplerine dönüşmüştür (Gehl, 1984).

Şekil 2.6 : Beyoğlu ilçesi, Setüstü Mahallesi, dikey dolaşım alanları.

İstanbul'daki açık alan kullanımı da benzer şekilde artmaktadır. Özellikle genç yetişkinler, kentin ortak alanlarını alternatif etkinliklere uygun platformlar olarak görmektedir. Kamusal kullanım amacıyla tasarlanmış yarı-açık/açık pasaj, patika ya da konutlar arası geçişler çevredeki konut sakinleri için GM haline gelmiştir. Bir mahallenin topografik sebeplerle birbirinden ayrılmış parçalarının kamusal merdivenlerle bağlandığı akslar, ya da iki mahalleyi yatay hatta bağlayan köprü benzeri geçiş elemanları GM alanları tipleri içinde yer almaktadır. Beyoğlu ilçesinin Setüstü Mahallesi ile Cihangir Mahallesi'ni bağlayan merdivenli geçişler sosyal

etkileşim için uygun hale gelmiştir. Bunlar geçişin yanında bank gibi kullanılan basamaklarıyla buluşma noktaları olarak kullanılmaktadır (Şekil 2.6). Ayrıca kafelerin kaldırımlara taşmış, ticari alanları dışında bulunan banklar, oturulabilecek yükseklikte kaldırım taşları ya da ağaç altları da oluşturdukları mekânın şartları sebebiyle GM olarak kullanılmaktadır. Bu alanlarda saksılar, konut sakinleri tarafından yerleştirilen dış mekân mobilyaları ve diğer elemanlarla mekânın kişiselleştirilmesi söz konusudur.

GM olarak geçiş, kaldırım ve sokak gibi alanların tercih edilmesinde çeşitli faktörler etkilidir. Bunlardan birincisi GM alanlarının konuta göre konumudur. Konutla iç-içe, rahat ulaşılabilen ve konuttan göz temasının kurulabildiği alanların ortak alan olarak tasarlanmamış olsa da kullanım olasılıkları artmaktadır. Örneğin konut girişi üzerinde ya da çok yakınında bulunan bu tür geçiş ve kaldırım alanları sıklıkla GM halini almaktadır. Bunun yanında GM alanına engemelere rastlamadan ulaşmak da tercihte etkili olmaktadır. Bir diğer önemli faktör GM'nin kullanımında etken olan özgün yapısıdır. Örneğin manzara bu tür bir özelliktir. Manzara gören kamusal merdivenlerin özellikle konut çevresinde yaşayan genç yetişkinler için GM haline geldiği, merdiven basamaklarının bank gibi hizmet verdiği örnekler dikkat çekmektedir. Denizle olan yakın ilişki de kullanımı arttırmaktadır. İstinye Sahilinde yer alan yürüyüş aksının yoğun kullanımında bu tür bir etkiden söz edilebilir.

Konut sakinleri bu alanları kullanımla sahiplenmektedir. Bu durum bir dükkân sahibinin alanı belirleme şekli ve saygısıyla paralellik göstermektedir. İki durumda da sınırı tanımlayan pay yumuşatılmış; mimar tarafından ince bir hat olarak işaretlenen çizgi yeniden düzenlenmiştir (Habraken, 2000).

2.2.6 Teras/veranda:

Madanipour (2003) konut çevresindeki sosyal etkileşimi evin giriş verandası üzerinden tariflemektedir. Bu mekân özel alana dair bir sınırın etkileşim ve iletişim alanına dönüşmüş halidir. Her ne kadar bu örnek verilirken Amerikan banliyö evleri dikkate alınsa da, yoğun kent dokusundaki apartman girişi sundurmaları bu verandalara benzer şekilde geçiş ve dış mekândaki hava koşullarına hazırlanma elemanları olarak kullanılmaktadır. Ayrıca bu alanlar geçiş aksında yer almaları sebebiyle sosyal etkileşim için uygun koşullar oluşturur. Özellikle genç yetişkinler için apartman önündeki sundurmanın altında merdivenlere oturup kısa bir mola

verme, sigara içme, telefonda konuşma, birini bekleme ve tanıdık yüzlerle karşılaşma çok yaygın aktivitelerdir.

Şekil 2.7 : Beyoğlu ilçesi, Galata Mahallesi, kat terası örneği.

Şekil 2.8 : Beyoğlu ilçesi, Setüstü Mahallesi, kat araları dolaşım alanları.

Teraslar ise bazı örneklerde apartmanların çatılarında, bazılarında konutların kapılarının açıldığı kat sahanlıklarında yarı-açık/açık alanlardır. Teraslar, diğer GM alanları arasında en belirgin sosyal etkileşim koşullarını oluşturan tiptir. Konut kapısının evin devamı olarak algılanması, buraya paspas, kapı süsleri, şemsiyelik ya da saksılar yerleştirerek sahiplenme çok yaygındır. Ayrıca karşılaşmalar ve sosyal etkileşim en yakın komşularla gerçekleşmekte ve güven uyandırmaktadır (Şekiller 2.7 ve 2.8). GM tipleri olay ideolojisinin yaşayan yapısını değişik biçimlenmeler üzerinden açıklamaktadır. Algı, kullanım ve sosyal etkileşim bakımından olaylar; kentsel yapıyı bir arada tutmaktadır. GM alanları da konut çevresindeki sosyal yaşamdaki kurguya katkı sağlamakta; hatta var oluşuyla o alanda bir yaşam kurgusu önermektedir. Bir yapının canlılığını gösteren değişen bir ilişkiler ağı; olaylar yani planlanmamış sosyal kesişmeler ve etkileşimler oluşturmakta ve daha fazla olay üretmektedir (Livesey, 2007).

Bu anlamda olay, *olagelme* (becoming) şeklinde açıklanmaktadır. Whitehead (2004) ve Deleuze (1969) bu durumu *süreç* (process), *yenilik* (innovation) ve *çoklu yapı* (plurality) üzerinden tanımlamaktadır. Etkileşim süreci GM alanlarında geçirilen süre ve yapılan aktiviteyle önem kazanmaktadır. Bu durumda süreç değişebilir ve dönüştürülebilir. Yenilik ise GM'nin önerdiği aktivite ve farklılıktır. Değişen deneyimler, şaşırtıcılık ve GM alanının bu anlamda sunduğu imkânlar çeşitlenen taleplere ve yaşayışlara ayak uydurma şeklinde açıklanabilir. Çoklu yapı ise karma işlev, kullanıcıların çeşitliliği ve yoğun etkileşim anlamına gelmektedir. Kentin ana akslarındaki tekdüze konut yapısı için GM'nin yapısıyla olay meydana getirecek süreçler, yenilikler ve çoklu yapı önerebilmesi onun fiziksel özellikleri tarafından algılanma şekliyle de ilişkilidir.

2.3 Gri Maddenin Oluşumu

Bu çalışmada GM alanının oluşum şekli kent morfolojisinin doğurduğu tipolojiler ekseninde incelenmiştir. Tarihi kentlerdeki konut yapıları kentliler tarafından üretilmiş tek evler olmuştur. Tarihi kentlerde yazılı olmayan kurallara, stillere, tipolojilere ve geleneklere bağlı olsalar da; konut bir grubun kendi kontrolünde üretilmekteydi. Dolayısıyla eski dönem konutları tek tip değildir; onlar yerel bir temanın çeşitlenmeleri olarak dikkate alınmaktadır. Konut çevresindeki ortak alanlar da bu yapı içinde çeşitli formlarda kurgulanmış, kent bütününe parçaları olarak değerlendirilmektedir. Konut çevresindeki kentsel ortak alanlar ev olgusunun uzantısıdır. Önceleri geniş aile için inşa edilmiş olan avlulu tek konut tipleri günümüzde küçük bir köy halini almış, işçi sınıfından çok sayıda çekirdek aile hanesi tarafından kullanılmaktadır. Bazı örneklerde alansal kurgu avlu biçimi ile kesin olarak ifade edilmiştir. Bu bölünmeler sonrasında avlu çevresindeki özel odalar, ikili ya da üçlü gruplar halinde önlerinde küçük açık alanlarıyla daha geniş avlu alanından kopmuş, her konutun açık alanları ayrı olarak kullanılmaya başlanmıştır. Avlu içindeki kamusal mekân ise geçiş alanı yapısı olarak küçülmüştür (Habraken, 2000). Bu anlamda ikamet etme fiili; yapıli biçim içinde mekânı işgal etmeye dayalı bir yerleşme hareketidir ve yapıli çevrenin bir parçası olarak tanımlanmaktadır. Oda, ev ve apartman belirli formlara işaret etse de; bunlar gerçekten ikamet edildiklerinde konut haline gelmektedirler (Habraken, 2000).

GM alanının kent kurgusu içindeki oluşumu da toplumun değişen ve dönüşen yapısı ile evirilmektedir. Demografi ve gündelik yaşam kültürü bu evirilme sürecinde kritik önem taşımaktadır. Aynı toplumdaki sınıfların yaşam alanlarının yerleri değiştiğinde (örneğin işçi sınıfı, göçmenler, kır kökenliler vb.) konut çevresindeki alanların örgütlenmesinde de dönüşüm gözlenmektedir. GM alanı olarak; demografik yapı ve gündelik yaşam kültürü ekseninde bazı tasarlanmış alanlar tercih edilirken; bazı durumlarda da açık ortak alanların işlevlerinde kaymalar görülmektedir. Konut çevresinde etkileşim bazı belirgin işlevlerle tanımlanmaktadır. Bazı aktiviteler için bir alanın seçimi rastlantısal olarak da gerçekleşebilmektedir. Örneğin iki mahalleyi birbirine bağlayan açık alanda yer alan kamusal merdivenler ya da yaya aksı, çevredeki konut sakinleri için manzara izlenebilecek bir seyir terasına dönüşebilmektedir.

Bir planlama otoritesi ya da yerel yönetim tarafından tasarlanmadığı için bu alanlar kendiliğinden oluşmaktadır. Bu anlamda ilk bakışta bu tasarlanmadan kullanım *tesadüfî* olarak görülebilir. Ancak planlama süreci gerçekleşmediği için GM'nin oluşumu tesadüfî olmakla beraber; genç yetişkinlerin bu alanları tercihi tesadüfî değildir. Tam tersine kentin özel bir noktasındaki dikkat çekici bir özellikten bilinçli bir şekilde faydalanmayı amaçlamaktadır. Dolayısıyla kent dokusu içindeki bazı GM alanı tipleri kurgulanmış ya da kurgulanmamış olsun; belirgin şekilde tercih edilmektedir. *Kurgulanmamış* olarak oluşmuş bazı sürprizli mekânların kullanımına genç yetişkinlerin gösterdiği hassasiyet; hatta bu özellikleri benimsemek konusundaki refleksleri dikkate alınarak sınıflandırma yapılmıştır.

Kurgulanmış GM alanları ise yerel yönetimler tarafından yarı-kamusal ya da kamusal kullanım için düzenlenmiş yarı-açık/açık alanlardır. Bu alanlarda kullanım için gerekli donatılar kamuya ait eşyalar olarak yerleştirilmekte; yeşil öğeler, zemin yapısı, aydınlatma ve gölgeleme elemanları bazı tasarım normlarına göre yerleştirilmektedir. Bu alanlarda donatıların çeşitlenmesi ekseninde aktivite tiplerinde de çeşitlenme gerçekleşse de; sosyal etkileşim doğrultusunda gerçekleşecek aktiviteler bazı örneklerde görece az olabilmektedir. Kurgulanmış GM alanları egzersiz yapmak ya da açık havada oturmak amacıyla kullanılırken; kurgulanmamış GM alanları sosyal etkileşimin bir parçası olma motivasyonu ile daha fazla tercih ediliyor olabilir. Daha küçük ölçekte, yerel özellikli konutla ilişkili sokaklar ve kent dışındaki konut alanlarında; paylaşılan mekân görece daha yeni

olan, dış mekânın daha kaliteli olduğu alanlarda daha geniş kullanım göstermektedir (Bundgaard ve diğ., 1982). Kurgulanmış GM'nin tercihinde genç yetişkinleri de dikkate alan kullanım alternatifleri, kullanım kalıplarını da dönüştüren ve konut çevresinin kalitesini arttıran bir girdidir.

Çizelge 2.1 : Örneklem tarafından tercih edilen GM tipinin oluşum bakımından sınıflandırılması.

	GM SINIFLANDIRMASI	
	Kurgulanmış	Kurgulanmamış
Tercih edilen GM tipi	Park	Kafe
	Avlu/bahçe	Kafe/park
	Teras/veranda	Geçiş alanları/Sokak/Kaldırım

Tez kapsamında bahsi geçen tipolojiler incelenerek *kurgulanmış* ve *kurgulanmamış* GM alanı olarak, oluşum biçimleri doğrultusunda kategorize edilmiştir. Kurgulanmış GM tipleri imar planlarında tanımlanmış rekreatif amaçlı parklar, yapı ya da yapı grubu ölçeğinde konutla ilişkili bahçe ve avlular ve tekil yapı ölçeğinde o apartman bloğu içinde düzenlenmiş kat terasları, apartman girişlerindeki sundurmalar ve verandalar olarak sıralanabilir. Kurgulanmamış GM alanı tipleri içinde ise, kafelerin yarı-açık/açık alanları, parkların içinde yer alan kiosk benzeri içecek hizmeti veren alanlar, kaldırım, sokak ve geçiş alanları sayılabilir (Çizelge 2.1).

Kurgulanmamış GM alanları; sınıflandırma prensibi olarak bir GM'nin oluşma amacının dışında ortak alan olarak işlev görmesini dikkate alınmıştır. Bireyin kendisini ifade etmesi Dekart'tan beri modern felsefenin ana konusu olmuştur (Scruton, 1996). Bireylerin talepleri doğrultusunda kendi iradeleriyle dönüştürdükleri mekânlar olan GM alanları; Sommer'in (1969) önerdiği *kişisel mekân* kavramını hatırlatmaktadır. Kişisel mekânlar, kullanıcıları tarafından kişiselleştirilmiş alanlara da referans vermektedir (Sommer, 1969). Örneğin; yeme-içme işlevi bulunan ticari işletme tipleri olan kafeler; yarı-açık/açık alanları sebebiyle yakın mesafede konutları bulunanlar için konutların devamı gibi kullanılmaktadır. Bu anlamda kafenin işlevinde bir kaymadan söz edilebilmektedir. Kafe/park tipi de benzer şekilde park alanı içinde küçük yeme-içme hizmeti veren yapılardır. Ancak bu alanlar GM halini almış ve alanın geri kalanına göre daha çok tercih edilen bir özellik kazanmıştır. Kaldırımlar da geçiş amaçlı planlanmış kentsel öğelerdir. Ancak bazı alanlardaki genişliği, üzerinde yer alan bank, kiosk ya da ağaç altları ile GM olarak işlev

yapmaktadırlar. Bu durumda GM alanı kendiliğinden; dahası kullanıcının iradesiyle oluşmuş mekânlar olarak dönüşmüştür.

GM alanlarının sınıflandırması açısından; bireyler mekânı sahiplenme konusunda biçime göre farklı davranışlar sergilemektedir. Alan sınırları aktivite ile belirlenmekte ve biçimle ilişkili oluşmaktadır. Dolayısıyla mekânlar sınırlarına göre dönüşmektedir. Yapılı çevre her koşulda alan tanımını yapmaktadır. Ancak kurgulanmamış GM tipleri için süregelen işgal durumu bir hak iddia etme haline almaktadır. Mekân kurgusunda biçim; mekânsal ve zamansal olarak değişim göstermektedir (Habracken, 2000).

Whitehead (2004) *olay* kavramını ortak mekânın içinde ve bireyin çevresinde gelişen bir olgu şeklinde anlatmaktadır. Olaylar fiziksel deneyimin geliştiği; hatta deneyim içinde olgunlaştığı ortamları ifade etmektedir. Deleuze (1969), Whitehead'in tanımı üzerinden olayın gerçekleşmesinde etken dört koşula işaret etmektedir: (1) etki alanı, (2) niyetler, (3) birey ve algısı, (4) mutlak objenin bulunması ve olaya dâhil olması. GM alanının kurgulanmış ve kurgulanmamış sınıflarının her ikisi de konut çevresindeki yerel çerçevede olay olarak adlandırılabilir sosyal etkileşimler için bu dört maddeyi sağlamaktadır. Alan içinde aktiviteler gerçekleşirken; bireyin kendisi ile diğer kişi arasındaki fiziksel sınır kurgulanmaktadır; böylece özel ile kamusal ilişkisindeki temel olgu meydana gelmektedir (Madanipour, 2003). Genç yetişkinler paylaştığı, konutunun uzantısı olarak algıladığı alanda söz sahibi olmakta ve kullanım üzerindeki dönüşümü yönetmektedir. Coolen (2009) da, bireylerin karşılaştıkları yaşamı oldukları gibi kabul etmediklerini ve çevrenin sürekli olarak dönüştüğünü savunmaktadır. Bu teze de yön veren kullanıcı profilindeki farklılaşmalar; daha geniş bir mekân tipolojisini gerekli kılmaktadır. Çocukları, gençleri, göçmenleri ve yeni konut sakinlerini de içine alanlar projeler gerçekleştirmek gereklidir (Francis, 2011). Bu sınıflandırma yerel otoriteler tarafından gerekli çeşitlilik sağlanamadığında kullanıcının inisiyatif kullandığını göstermektedir.

2.3.1 Kurgulanmış GM alanı

Kurgulanmış GM alanı, yarı-açık/açık, yarı-özel/yarı-kamusal alanların profesyoneller tarafından açık alan aktiviteleri için planlandığı durumu ifade etmektedir. Konutla ilişkili avlular, bahçeler, çocuk oyun alanları, teraslar,

sundurmalar ve açık hava kullanımı için tasarlanmış diğer mekânlar *kurgulanmış* olarak sınıflandırılmaktadır.

Bu tezde sözü edilen *kurgulanmışlık* durumu kullanıcı profili dikkate alınarak konutla ilişkili ortak mekânın yerel otorite ya da yapılı çevre üreticileriyle ortak çalışan tasarımcılar tarafından planlanması anlamına gelmektedir. Dolayısıyla *kurgulanmış GM*, yapılı çevrede bilinçli bir müdahaledir ve yapılı formun dönüşümün kontrol edilmesi anlamına gelmektedir. Müdahale durumunda tasarımcı ile kullanıcı arasındaki ayrım yok olmaktadır. Tasarım faaliyetindeki döngü, kullanım ve yapıma ilişkin kontrol kalıplarıyla başlamaktadır. Yapılı formun dönüşüm sürecinde yapılı çevre belirgin *müdahale evrelerine* maruz kalmaktadır; bunların ilki *fiziksel düzenleme* (physical order) olarak adlandırmaktadır. İkinci müdahale evresi *alansal düzenlemedir* (territorial order). Bu evrede mekân forma dair kontrolü ele geçirmekte; mekân ve form olguları birbirini tanımlayan ve yorumlayan kavramlar haline gelmektedir (Habraken, 2000). Bu şekilde tasarımcı ve kullanıcı etkileşime geçmekte; düzgün üretilmiş yapılı çevre için bütünleşmiş tek bir aktör olarak çalışmaktadır.

Tschumi (1983) *olay* (event) kavramını; her mekânın olay için bir potansiyel yarattığı ve her mimarinin bir program doğrultusunda yaratıldığı prensibinden hareketle açıklamaktadır. Kurgulanmış GM, mimarları ve kentsel tasarımcıları olay kavramı bakış açısıyla birleştirmektedir. Tasarım; sosyal etkileşim, toplanma ve diğer birleştirici durumlar için mekânı oluşturmaktadır. Tasarlanmış mekân bir alanın nasıl kullanılabileceği ya da mimari ve kentsel mekânın nasıl olaylar yaratabileceği konusunda irdelenmektedir (Livesey, 2007). Tasarım olgusu; özel alan ile başlayıp, yarı-özel/yarı-kamusal ile devam etmektedir. Tasarım kamusal alana kadar genişleyen iyi planlanmış bağlantılar için anahtar öge olarak kabul edilmektedir. Son yıllarda kamusal alanın önemini kaybettiği ve göz ardı edildiğine dair yargılar artmaktadır. Ortak kullanım mekânlarının kentsel kurgu içinde önemini arttırmak amacıyla yapılı çevrenin kurgulanmasında çeşitli tasarım metodolojileri deneyimlenmiştir. Öncelikle planlama politikasının belirli uygulamaları en iyi şekilde iki adımda tartışılabilmektedir; bunlardan ilki apartman bloğu yaşamı seviyesinde; ikincisi ise daha geniş alanlı toplum yaşamı seviyesindedir. Planlama uygulamaları sürecinde kullanıcının dikkate alınması kritik önem taşımaktadır. Çeşitli (heterojen) ve tek tip kullanıcı (homojen) bulunmasının avantajları üzerine

yapılan çalışmalar sonucunda Gans (1961); bu ayrıma gereğinden fazla önem verildiğı sonucuna varmıştır. Tasarımda ve ortak alan kullanımında heterojenlik ya da homojenlikten biri diğetine göre daha kaliteli, iyi ya da kötü olarak tanımlanamamaktadır. Bu tür u yapıların ikisi de istenmemektedir (Gans, 1961). Dolayısıyla kurgulanan mekân tasarım aşamasında tüm kullanıcıları misyon edinmelidir.

Kurgulanan mekânın kullanıcının memnuniyeti bakımından başarısı üzerine üretilmiş sayısız çalışma bulunmaktadır. Öncelikle oturma elemanları, malzeme kalitesi, kent mobilyası, içerikli tasarım, gölgeleme, mikro-iklimlendirme gibi donatılar ortak alanlarda konfor oluşturmak için kritik girdilerdir (Lopes ve diğ, 2012). Bu doğrultuda tasarım yolları için de formüller üzerinde çalışılmıştır. Carr ve diğ. (1992) mekân ve kullanıcıları arasında *konfor, rahatlama, edilgen/etken katılım ve keşfetme* (comfort, relaxation, passive and active engagement, and discovery) gibi beş temel olgu üzerinden kurulan bağlantılara işaret etmektedir. Montgomery (1998) yaptığı çalışmada kentsel alanlardaki tasarım başarısını  belirgin zelliğ. bağlamaktadır. Bunlar ortak alanda önerilen aktivite, oluşturulmak istenen imaj ve ortak alanın biçimdir (activity, image, form). Whyte (2000) *Kamusal Alanlar için Proje* (The Project for Public Spaces) adı altında; planlama kalitesini kentsel alanda yükseltmeyi amaçlayan bir organizasyon kurmuştur. Bu projede planlama süreci dört temel özellik yardımı ile sistematik olarak kurgulanmaktadır. Bunlar; geçiş ve bağlantılar, kullanım ve aktiviteler, konfor ve imaj ve sosyalleşme şeklinde sıralanmaktadır.

Başarılı ortak alanlar yaratmada kentsel tasarımın etkisi karma yapılıdır. rneğ. oğ. ortak mekân günümüzde girişi sınırlandırılarak ya da özel bir grubun kullanımına ayrılarak özel hale getirilmektedir (Banerjee 2001). Sosyal kuramcılar ve bazı tasarımcılar ortak yaşamın tasarlanmasında daha kapsayıcı bir yaklaşımı desteklemektedirler. rneğ. Walzer (1986) kentsel mekânın iki belirgin tipine işaret etmektedir. Birincisi tekil kullanıma yönelik olan önermedir. Diğ. ise öngörülebilir ya da öngörülemez kullanımları, farklı merakları olan kullanıcılar için tasarlanmış çok işlevli yapıyı önermektedir. Bu mekânlar karşılıklı saygı, politik dayanışma ve medeni tartışma için platform oluşturmaktadır.

2.3.2 Kurgulanmamış GM alanı

Mekânın çevrelenmesi kurgulanmamış GM alanı açısından dikkat çekicidir çünkü planlanmadan oluşmuş bir alanın mekân olabilmesi için çevrelenme hissiyatı vermesi gerekmektedir. Ayrıca kurgulanmamış GM büyük çoğunlukla konutun uzantısı olarak görülmektedir. Çevreleme; bir kapı ile geçilebilen duvarlardan kolonlarla ayakta duran bir çatıya kadar çok farklı biçimlerde yapılabilir. Birincisi kapalı alanın kesin sınırlarını belirtirken; diğeri bir çatı iz düşümüyle mekânın okunmasını sağlamaktadır (Habraken, 2000). Sınırların ifadeleri yoluyla işaretlenen çevreleyici karakter yapıları çevrenin her düzeyinde bulunmaktadır. Sınırlanan bir boşlukla, sınırlayan öğelerin ortak oluşturdukları bir olgu olarak tanımlanabilecek mekânı sadece boşluklar ya da sınırlarla açıklamak yeterli değildir (Mumcu-Uçar ve Özsoy, 2006). Kurgulanmamış bir şekilde oluşan GM alanları boşluklar/doluluklar ve sınırlar barındırır; diğer özellikleri ile bir mekân haline gelmektedir. Jencks (1993) tasarımda kesinleşmemiş ve olasılıkların değerlendirildiği durumlar için *gayri-resmiyet* (informality) terimini kullanmaktadır. Bir mekânın ortak kullanımda tercih edilen bir alan haline gelmesinde değişmez ve durağan biçim göz ardı edilmemektedir; ancak bu durum zaman ve mekân bakımından *yoruma açıktır*. Dolayısıyla GM'nin tesadüfi oluşumu; daha geniş kentsel doku içinde *alansal derinlik* (territorial depth) oluşturan gayri-resmi bir *yerel oluşumdur* (Habraken, 2000).

Gehl (1987) kamusal alanı; herhangi bir yapıdan dışarı çıkıldığında karşılaşılan tasarlanmış ya da doğal açık alan olarak ifade etmektedir. Bu tanımda mülkiyet ayrımı göz ardı edilmekte ve yapılar arasında kalmış olan sokaklar, kaldırımlar, deniz/nehir/göl kenarları ve kentsel bahçeler de ortak kullanımın bir parçası olarak kabul edilmektedir (Francis, 2011). Lopes ve diğerleri (2012) sosyal ve kentsel işlevli kafeler, kitapçılar, barlar vb. *yarı-kamusal mekânların* mülkiyet konusu dikkate alınmaksızın ortaklaşa kullanım karakterine sahip olduğunu belirtmektedir. Ayrıca kurgulanmamış GM, alanı kullanım süresi üzerinden de tanımlanmaktadır. Mekânın tasarlanmış ve yapılandırılmış olmasının ilerisinde; süregelen işgal etme durumu gerçek hak iddia etme zamanını belirlemektedir (Habraken, 2000). Konut çevresindeki ortak alanda geçirilen zaman bir anlamda GM alanı oluşturmakta ve planlanmış mekân kurgusu gerekliliğini kaybetmektedir.

Kurgulanmamış GM alanlarında kullanıcının mekânla kişisel bir ilişki geliştirerek oluşturduğu *hafif sahiplenme* (soft possession) gözlemlenmektedir. Hafif sahiplenme kavramı; özel olmayan saha ile kullanıcının kurduğu bağ, aidiyet duygusu ve birey için yüklendiği anlam şeklinde tanımlanabilir. Diğer bir deyişle *yere dair anlamlar daha derinlemesine olarak* hafif sahiplenme ile oluşmaktadır (Lopes ve diğ, 2012). Modern kent kurgusunda *yer duygusu* değişmekte, kişilerin sosyo-ekonomik durumlarının farklılaşması konutta da değişime sebep olmaktadır. Sonuçta bireye göre yer olgusu; kültürel aktiviteleriyle bir mekânı farklılaştırmaktadır (Mumcu-Uçar ve Özsoy, 2006). Bu anlamda konut çevresinde yer duygusunu oluşturan bir alan sosyal ve psikolojik açıdan önemlidir.

Her ne kadar savunulan alan olgusu kendi profesyonel oyuncularını; yani tasarımcıyı bir aktör olarak yaratsa da; formlar arasındaki ilişki hâkimiyet ve bağlı olma bakımından çeşitli şekillerde oluşmaktadır. Dolayısıyla bu durumda biçimlerin özgürce seçildiği ya da insan etkisinin dışında olduğu söylenemez (Habraken, 2000). Coğrafyacılar ve mekânla ilgili diğer çalışanlar yer kavramını yaşanan deneyimlerle tanımlanan belirgin bir mekân olarak ve aidiyet fikrinin ifadesinde temel bir konu olarak belirtmektedir (Blokland ve van-Eijk, 2010). Yaratıcılık fikri güçlerin ya da olayların ani yakınlaşmaları sonucunda yeni bir olay, hissiyat ya da yapı ortaya çıkmasıyla sonuçlanmaktadır. Kurgulanmamış GM alanı için objenin olay kavramına dâhil oluşu; kendini etki altındaki obje haline getiren ve olayın karakteriyle şekillenen bir yapı oluşturmaktadır (Livesey, 2007). Piaget ve Inhelder (1956) mekânlara düzen getiren ilk ilişkilerin topolojik türden ilişkilerden oluştuğunu, form veya ölçü değişmezliğinden önce geliştirilmiş olduklarını belirtmektedir. Kurgulanmamış GM ise tam anlamıyla bu tür ilişkiler sonucunda mekân olmaya işaret etmektedir.

2.4 Gri Madde Alanlarının Algılanması, Kullanımı ve Sosyal Etkileşimde Oynadığı Rol

GM tercihlerinde belirleyici olan temel konular, bireyin bu alanlara olan bakış açısı ile ilişkilidir. Tercihler bireysel eğilimleri yansıtmaktadır. Mahremiyet olgusu ise, kişiye özel kullanıma işaret etmektedir. Konutla ilişkili yaşam olgusu mahremiyetin ortak alanda aldığı biçimdir. Habraken'in (2000) sözünü ettiği yapıli çevreye dair üç temel güç derecesi bu anlamda dikkate alınmıştır. Bunlardan biri *fiziksel düzendir*

(physical order). Yapılı form, özgün niteliklerin hiyerarşisi üzerinden müdahalenin seviyelerini oluşturmaktadır. Kullanıcılar arasındaki etkileşim bu hiyerarşi derecelerini etkilemekte ve geliştirmektedir. *Alansal düzen* (territorial order), alan üzerindeki hâkimiyetin tüm yapıyı çevreye eşit derecede nüfuz etmesidir. Bu durum hiyerarşiktir; ancak sözü edilen hiyerarşi tam olarak formla paralel değildir. Bu iki olgu birbirini yorumlamakta ve tanımlamaktadır. Üçüncü güç katmanı ise bu anlayış ve yargıyla ilişkilidir. Şekilsel ve davranışsal kalıplar, tipler ve sistemler; kavram ve çeşitliliklerle hayata geçmektedir. Kullanıcılar için ortak fikir oluşturan üçüncü güç derecesi *kültürel düzene* (cultural order) işaret etmektedir (Habraken, 2000).

Lefebvre'in de içinde olduğu çok sayıdaki kent teorisyeni; kenti ritim ve müzik bağlamında tanımlama yoluna gitmiştir. Mumford (1970) bir yazısında Whitehead ve Deleuze'e referans vererek; zamanın çeşitli yapılarının, kenti sadece şu andan ve gelecek ile geçmişin tekdüzeliğinden kurtardığını anlatmaktadır. Zamanla mekânın karmaşık bir orkestra meydana getirmesi, kenti bir senfoniye benzetmektedir. Araştırmada dikkate alınan GM alanları, bireyin kişisel geçmişi ve mekânın hafızası ile anlam kazanmaktadır. Gündelik yaşam pratiklerinin genç yetişkinlerin yaşamına kattığı yaşam ritmi; bireyin algısıyla da birleşerek kullanım tiplerini yönlendirmektedir. GM alanında gerçekleştirilen aktiviteler, bunların süresi ve yaşam içindeki etkinlik derecesi bu anlamda dikkat çekicidir. Sosyal etkileşim bağlamında GM'nin oynadığı rol; algı ve kullanım eğilimlerine göre şekillenmektedir. Konutun devamı gibi algılanma, *nefes almayla* ilişkili aktiviteler dışında *sosyalleşme* amacıyla da bu alanların kullanılması konut çevresindeki sosyal bağların güçlenmesinde etkindir.

Son yıllarda gerçekleşen sosyal ve mekânsal değişimler kamusal alana bakışı, verilen değeri ve kullanım karakterini değiştirmiştir (Lopes ve diğ, 2012). Özel ve kamusal sahayı birbirinden ayıran sınırlar sosyal yaşamın mekânsal bölünmesine dair söylemlerde yer almaktadır. Sınırın mimari ve coğrafi sırası bölünmenin ve sosyal düzen işaretlerinin biçimsel halidir (Madanipour, 2003). GM'nin birey üzerinde bıraktığı etki, toplumsal sınırlara da referans vermektedir.

GM alanı konutla ilişkili ve yerel kullanıma yönelik bir karakter çizdiğinden *gruplara ait alanlar* olarak tanımlanabilir. Konut çevresindeki yaşamda mahremiyetin korunması ve *diğerleri* ile ilişkilerde baskın olma gözlemlenmektedir. Bu durum Batılı olmayan toplumlar için daha önemlidir çünkü toprak ortak olarak

sahiplenilmiştir; sosyal etkileşim ise statü sırasını düzenlemektedir (Sommer, 1969). Modern kent yapısında da ortak alanlar üzerinde hak iddia edilmesi açısından benzer eğilimler dikkat çekmektedir. Genç yetişkinler GM'yi sahiplenmekte, oraya kişisel anlamlar yüklemekte ve yabancılara karşı savunmaktadırlar. GM alanının mahalle dışından gelen *başkaları* tarafından istila edilmesi ve belli gruplar dışında *tanıdık olmayan* kişiler tarafından kullanılması bu sebeple hoş karşılanmamaktadır. GM'nin algı, kullanım ve sosyal etkileşime destek olma konusu bu yönleriyle önem kazanmaktadır.

2.4.1 GM alanlarının algılanması

Formun Düzeni (the order of form) terimi ile tanımlanan kurgu *form*, *yer* ve *algı* kavramlarından oluşan üçlü bir sıralamaya işaret etmektedir. Bunlar fiziksel şartları yapılı çevrenin bileşenleri haline getirmektedir. Formun düzeni, tüm yaşayan canlılar için mekânsal davranışın gözlemlenebildiği, mekânı kontrol ile kuşatan bir yansımadır ve biyolojik ortamla çevreyi birbirine bağlamaktadır. Harekete geçmeden önce alternatifleri tartmak ve yansıtmak insanların karakteristik yapısıdır. Dolayısıyla *algının düzenlenmesi* (the order of understanding) öncelikli olarak sosyal bir durumu akla getirmektedir (Habraken, 2000).

Mimari disiplin çerçevesinde; yarı-özel ya da yarı-kamusal olarak sınıflandırılan bu yarı-açık/açık alanlar kullanıcının mekânla ilgili hislerini belirlemektedir. Örneğin yabancı gözlere açık, yarı-kamusal özellikli bir mekân; bireyin hatıraları, mensubu olduğu sosyo-ekonomik sınıf, aile kökeni ya da aldığı öğrenim dalı doğrultusunda farklı şekillerde algılanmaktadır. Ayrıca; kullanım günü/saati, kullanıcıya tanıdık görünen biçimler, renkler, yeşil ile ilişki ya da manzara ögesi sebebiyle kamusal yapılı bir alan son derece kişisel (yarı-özel ya da özel) bir his uyandırabilmektedir.

Mülkiyete ilişkin bilimsel sınıflandırmalar genel kullanıcı için bu kadar keskin ayrımlar barındırmamaktadır. Kentsel yapılar pratikte sınırların bu denli keskin olmadığını; daha çok yarı-geçirgen yapılı olduğunu göstermektedir (Madanipour, 2003). Epstein (1998) yarı-geçirgen sınırları olan yapının özel mülkiyet olgusunu güçlendirebileceğini savunmaktadır. Algı kavramı; yarı-geçirgen mülkiyet yapısı ile bireyde oluşturduğu hissiyata göre şekillenmektedir. Araştırmanın gerçekleştirildiği güzergâhta en belirgin sınır özel konutun giriş kapısı ve pencereleridir. Kentsel

bakımdan geriye kalan neredeyse tüm sınırlar muğlak; dolayısıyla yoruma açıktır. Bu anlamda algı GM alanının kullanımında kritik öneme sahiptir.

Bireyler bir kent içinde mekân ve zaman olgusuyla var olmaya zorlanmaktadır (Giddens, 1991). Kullanım eğilimleri algı ekseninde ortaya çıkmaktadır. Charles Jencks'in (1993) ifadesiyle *doğaçlama şekilde gelişen bir gayri-resmi tasarım* kullanım ile ortaya çıkmaktadır. Algı meselesi, duruş ve temel tavrı; kesin olmayanın olasılıklarını kapsamaktadır (Jencks, 1993). Buna ek olarak, sosyo-ekonomik statü ya da ırk-etnik grup gibi demografik bilgiler kullanıcıların potansiyellerini ortaya koymaktadır (Cosco ve diğ, 2010). Sınırlar ve birey arasındaki belirli ilişki; farklı kültürler için farklı şekillerde gelişmektedir (Hall, 1966). Kişisel alan *taşınabilir egemenlik alanı* olarak düşünülmekte, bazı özel durumlarda da ortadan kalkmaktadır (Mumcu-Uçar ve Özsoy, 2006). Yerin anlamı ile bağlantılı olarak algı; etnisite, ırk ve sınıfın oluşturduğu çoklu katmanlar üzerinden de açıklanabilir (Blokland ve Van Eijk, 2010). Dışarıdaki yaşamı tam anlamıyla yabancılaştırıcı görmek yanlıştır; hatta sosyal sistemlerin ölçek olarak genişlediği ve mekânsal olarak bireyden uzaklaştığı durumlarda bu yerin anlamı önem kazanmaktadır (Giddens, 1991).

2.4.2 GM alanının kullanımı

Algıyla ilişkili olarak, GM alanında gerçekleştirilen aktiviteler genç yetişkinlerin konut çevresindeki tercih ve eğilimleri konusunda belirleyicidir. Bu aktiviteler iki tipte incelenebilir. Birinci tip, sosyalleşme amacı dışında GM'nin açık alan ihtiyacı doğrultusunda kullanıldığı aktivitelerdir. Aktivite tiplerinin özellikleri ve konutlardaki özel açık alanların bu aktivite tiplerine uygun olmadığı durumlarda çevredeki bireylerle sosyalleşmeye başvurmaksızın bu faaliyetlerin gerçekleştiği görülmektedir:

- Geçiş
- Bekleme
- Sigara içme
- Açık havada çay/kahve içme
- Mola verme
- Çocukla vakit geçirme
- Evcil hayvanla vakit geçirme
- Spor yapma
- Güneşten faydalanma
- Kitap/gazete okuma

- Hava alma
- Telefonda konuşma

İkinci tip ise sosyalleşme içerikli faaliyet kalıplarıdır. Demografik özellikler, GM alanının fiziksel karakterine ek olarak bu noktada da öne çıkmaktadır. Kentsel yapıda özel ve kamusal kullanım hiyerarşisi kuralları kullanıcılar tarafından konulmaktadır. Bu davranışlar ile yapıları çevrede aktörlerin belirlendiği bir toplumsal kimlik oluşmaktadır. Sosyo-ekonomik çevre bu yönüyle mekânın kullanımını ve sosyal etkileşimi de yansıtmaktadır. Sosyal etkileşime destek olan bu aktivite tipleri aşağıdaki gibidir:

- Selamlaşma
- Tanışma
- Kısa süreli sohbet etme
- İşle ilgili kısa buluşmalar
- Arkadaşlık kurma
- Beraber vakit geçirme
- Toplanma

Birinci tipte sıralanan aktivitelerin, ikinci tipe giren sosyal etkileşim yapılarına imkân sağladığı görülmektedir. *Bölünme* kavramı etkileşim içeriklerinin çeşitlenmesi şeklinde tanımlanabilir. Birçok modern yerleşkede, bireyler çeşitlenen durumlar ve alanlarla karşılaşmaktadır, her bir farklı durum ona *uygun davranışı* beraberinde getirmektedir (Giddens, 1991). Bu anlamda GM alanının özgün yapısı mercek altına alınmalıdır. GM fiziksel ve duygusal bakımdan sağladığı olasılıklar, algı ile birleşerek aidiyet hissini güçlendiren ve gri madde olarak tanımlanan alanlarda geçirilen süreyi uzatan etkenlerdir. Bir ortak alanda ortaya çıkan sosyal etkileşim, alanın çok sayıda birey tarafından uzun sürelerde kullanılmasıyla gerçekleşmektedir.

Kurgulanmış ve kurgulanmamış GM alanlarının gruplandırılması burada etkili olmaktadır. *Kurgulanmış GM*, aktivite çeşitliliğine ve işleve göre planlanmış yapısıyla kullanım çeşitliliğine zemin oluşturmaktadır. Bu tür alanlarda sosyalleşme amaçlanmadan dış mekânda vakit geçirme kalıplarına çoğunlukla rastlanmaktadır. *Kurgulanmamış GM alanı* ise sosyalleşme, çay-kahve ya da sigara içme gibi aktiviteler için kullanılan alanlardır. GM'nin manzara gören, deniz kenarında bulunan konumu, korunaklı yapısı ya da konutla iç-içe olan yerleşimi kullanımı destekleyen faktörlerdir.

2.4.3 GM alanlarının sosyal etkileşiminde destekleyici rolü

GM alanında gerçekleşen etkileşimin sosyal yaşama destek olması algı ve kullanım parametreleri ile beraber yorumlandığında anlam ifade etmektedir. GM'nin fiziksel koşulları, demografik yapı ve gündelik yaşam kültürü GM olarak tanımlanan alanlarda ortaya çıkan sosyal etkileşime yön vermektedir. Lefebvre (1968), *katılım* ya da *topluluk* olarak adlandırdığı sosyal yapı içerisinde gündelik yaşam pratiklerinin örgütlendiğinden söz etmektedir. Sosyal etkileşim sadece GM alanının fiziksel yapısı ve sağladığı aktivite olasılıklarına değil; hayata dair bazı tercihlere de işaret etmektedir. Paylaşılan alanlarda özellikle genç yetişkinler için *uygun bulunan* davranış kalıpları, sosyalleşme biçimleri ve moda olan aktiviteler izlenmektedir. *Yaşam tarzı* kavramı içinde *trendleri takip etme* durumunu bulundurmaktadır. Bir bakıma genç yetişkinler GM alanını yaşam tarzlarını göstermek için bir *vitrin* olarak kullanmaktadır. Bu anlamda sosyal etkileşim kalıpları GM'nin fiziksel yapısına işaret eden yumuşak ve sert, malzeme ve sosyal yaşam arasındaki ikili bölünmelerden çok; zaman ve mekân içinde gerçekleşen olayların karmaşık etkileşimi halini almaktadır (Livesey, 2007).

GM'nin sosyal yaşama destek olması, bireyin konut ekseninde oluşturduğu etkileşim derecesiyle ilişkilidir. Kurulan toplumsal bağlar üzerine yapılan çalışmalar, bireylerin yaşadıkları alanlar çevresinde (yerel yaşamlarında) kendilerine dair duygu ve anlam ifade eden konumlar oluşturmaya devam ettiklerini ortaya koymaktadır (Duncan, 1973; Kasarda ve Janowitz, 1974; Rivlin, 1987; Sampson, 1988; Gerson ve diğ., 1977; Feldman, 1990; Hummon, 1990). Sosyal etkileşimde yere ilişkin yapısal özellikler bu açıdan dikkat çekicidir. Kamusal ile özel arasındaki sınır mesafesi (bu mesafe bazı durumlarda GM alanı şeklinde gözlemlenebilir) ne kadar yoruma açıksa, o yer daha medeni bir sosyalleşme durumuna işaret etmektedir. İki saha kesin duvarlarla birbirinden ayrıldığında, etkileşim kısırlaşmakta, iletişim sınırlandırılmakta ve sosyal yaşam zayıflamaktadır (Madanipour, 2003). Dolayısıyla GM alanının kentsel alanda var olma şansı ortadan kalkmaktadır. Topluluk olgusu bu sınırların etkileşime açık olduğu durumlarda ortaya çıkmakta ve yerel kültüre işaret etmektedir. Bireyin konut çevresinde oluşturduğu sosyal ilişkiler, yerle kurduğu bağ semt, mahalle ya da sokak ölçeğinde bir topluluk olma fikri geliştirmektedir. Yazılı olmayan kurallar ve anlayışlar mekânı kişiselleştirme, müdahale karşısında tavır alma şekilleri

oluşturmaktadır (Sommer, 1969). Bu durum sosyal etkileşim kurma kalıplarına da etki etmektedir.

3. METODOLOJİ

3.1 Probleme Yaklaşım

Bu doktora çalışması; *temellendirilmiş kuram* ya da *alansal kuram* (grounded theory) adıyla bilinen yaklaşım esas alınarak gerçekleştirilmiştir. Strauss ve Glaser (1967) tarafından ortaya atılan bu yaklaşım, sosyal gerçekliğin mevcut teorilerle anlaşılması ve açıklanmasında güçlük çekildiğinde yeni bakış açıları oluşturma amacı taşımaktadır (Gençoğlu, 2014). Bu yaklaşımla deneye dayalı araştırmalardan hareketle teoriye ulaşmak öngörülmektedir. Bilimsel kriterler çerçevesinde, sosyal bilimlerin anlama ve açıklama kapasitesinin artırılması bu şekilde gerçekleşmektedir.

Temellendirilmiş kuram; toplanan verilerin bilimsel analizi üzerine temellenmiş yeni kavram ve kuramlar oluşturacak yaratıcılığı sağlama potansiyeli taşımaktadır. Araştırmının kavramlar üzerinden oluşturduğu metaforik bakış açısı da dikkate alındığında; temellendirilmiş kuram yaklaşımının araştırmanın doğasına uygunluğundan söz edilebilir. Söz konusu yaklaşım; bir olgu ile ilgili hipo-dedüktif yöntem yoluyla teori geliştirmek üzere oluşturulmuş bir nitel araştırmadır. Yaklaşımın temel fikri gözlemlenen gerçekliğin teorik kurgusunu oluşturmaktadır. Burada araştırma konusuna ilişkin bir teoriyi test etmek değil; yeni bir teori oluşturmak hedeflenmektedir. Yöntem, belirli sistematik işlemlere dayanmaktadır. Alandan elde edilen verilerin soyutlanmasına ilişkin teknikleri oldukça ayrıntılı olmasına rağmen; esnek bir araştırma süreci önermektedir (Corbin ve Strauss, 1990).

Sosyal gerçeklik, doğal gerçeklikten farklı bir alandır. Sosyal gerçekliğin kendi bağlamında derinlemesine anlaşılması için bu yöntemin kullanıldığı bir saha araştırması gereklidir. Araştırma alanlarının kendi karakteristik özellikleri bağlamında; belirli bir örneklemin konut çevresini kullanım şekillerine ve bunun sosyal ilişkilere olan etkisine odaklanılmıştır. Araştırma, konuya dair kavramların karşılıklarını alanda aramak yerine; alandan üretilen kavramların incelenmesine

odaklanmaktadır. Sosyal inceleme çerçevesinde dikkate alınan çevrenin yapısı üzerinden özgün bulgular öngörülmektedir. Araştırmanın tasarımı temellendirilmiş kuram yaklaşımı çatı kabul edilmiş; nicel ve nitel stratejiler bu çatı altında birlikte kullanılarak anlamlı bütünler oluşturulmuştur.

Nitel yöntemler, özellikle de temellendirilmiş kuram bazı araştırmacılar tarafından genellenebilir olmadığı, güvenilirlik ve geçerliliğin bulunmadığı sebepleriyle bilimsel olarak yeterli kabul edilmemektedir (Çelebi, 1994). Ancak Glazer (1965), Strauss (1990), Corbin ve Charmaz'ın (1991) öncülük ettiği bu yaklaşım; yorumcu paradigma ekseninde sosyal dünyayı özgün kültürel bağlamı içinde anlamak üzere bir dil geliştirme amacındadır. Dolayısıyla genelleşebilir olma durumu bilimselliğin bir ölçütü olarak kabul edilmemelidir. Önemsinmesi gereken; toplanan verilerin sosyal gerçekliği anlama gücüne sahip olması durumudur. Nitel araştırmada sayılara dayalı ölçümler yapılmadığından bu yönüyle güvenilirlik ve geçerlilik bilimselliğin ölçütü değildir. Bu yaklaşımda ve diğer nitel yaklaşımlarda üretilen bilginin tutarlılığı dikkate alınmaktadır. Nitel araştırma yardımıyla veriler haline gelen gerçeklerin daha derinlemesine sonuçlara ulaştırması amaçlanmaktadır. Bu sebeple nitel araştırma içinde nicel tekniklerden de yararlanılmıştır. Teknikler ise; verilerin çözümlenmesi sırasında ortaya çıkan kuramsal gelişmeler tarafından yönlendirilmektedir. Yaklaşım doğrultusunda verilerin karşılaştırılması ve verilerde temellenen kavramsal açıdan soyut kategorilerin oluşturulması öngörülmüştür. Araştırma süreci, başlangıçta bazı temel araştırma soruları ile elde edilmiş sınırlı miktarda veri ile başlamıştır. Her noktada veriler hemen çözümlenmiş; çözümlemede ortaya çıkan yönelimlere göre bir sonraki veri toplamaya geçilmiştir (Gençoğlu, 2014).

3.2 Temel Stratejiler

Araştırma yaklaşımı gereği; standart veri analiz tekniğinden söz etmek son derece zordur. Nitel araştırmalarda, araştırmanın güvenilirliği ve geçerliliği kullanılan araştırma tekniğine; araştırma sürecinin her aşamasında gerçekleştirilen uygulamaların belli bir sistematığa sahip olması ve ayrıntılı şekilde tanımlanmasına dayanmaktadır (Punch, 2005; Neumann, 2008). Tezin özgün kısmında; tasarlanan adımlar saha araştırma sürecinde öngörülen katkıyı sağlamadığında stratejilerde değişiklikler gerçekleştirilmiştir. Örneğin; araştırmanın öncül planlamasında; anketlerle

sürdürülecek ilk aşamanın sonuçlarına göre, katılımcı gözlemle sürdürülmesi öngörülmektedir. İkinci adımda incelenecek veriler ışığında araştırmanın çapında daraltma ya da genişletmeye gidilmesi planlanmıştır. Sonrasında; araştırmanın üçüncü adımında açık uçlu odak grup görüşmeleri yardımıyla, anket ve gözlemlerin sonuçlarının kullanıcı ile derinlemesine irdelenerek anlamlandırılması öngörülmektedir. Temel araştırma yönteminde değişiklik olmamasına karşın; taktikler saha çalışmasının uygunluğuna göre tekrar gözden geçirilmiştir. Veri toplamak, bu verileri sistematik ve detaylı olarak analiz etmek amacıyla; nicel ve nitel yapıları taktiklerin çapları, sıralamaları ve kurguları değiştirilmiştir. Yaklaşım doğrultusunda verilerin karşılaştırılması ve verilerde temellenen kavramsal açıdan soyut kategorilerin oluşturulması esas alınmıştır. Kategorilerin kavramsal olarak geliştirilmesi bu noktada önem kazanmaktadır. Oluşturulan kategorilerin özellikleri belirlenmekte ve bu özellikler boyutlandırılmaktadır. Özellikler bir kategorinin nitelikleridir, boyutlar ise bir özelliğin belli bir süreklilik içindeki konumudur. Özellikler ve boyutların farkında olmak ve onları sistematik olarak geliştirmek, kategoriler ve alt kategoriler arasında ilişki kurmak açısından önemlidir (Corbin ve Strauss, 1990).

Örneklemin çok tabakalı yapısı gereği; rastlantısal yöntemle hedeflenen örnekleme (23-37 yaş arası, en az üniversite mezunu, çalışan, Maslak/Beşiktaş/Beyoğlu/Şişli ilçelerinde metro güzergahı üzerinde yaşayan genç yetişkin) ulaşmakta zorluk çekilmiştir. Dolayısıyla; başlangıçta öngörülen araştırma verilerinin sınıflandırmasının geniş çaplı anket yöntemiyle anlamlı sonuçlara ulaşamayacağı görülmüştür. Temellendirilmiş kuramın özünü oluşturan alandan alınan gerçekliğin kuram oluşturmaya bu haliyle sağlıklı bulunmamıştır. Örnekleme yer alan her kullanıcının belirttiği GM alanı tipine odaklanmak amacıyla anketteki öncül ve genel bulguların; derinlemesine görüşmelerle içerik kazanmasına odaklanılmıştır. Araştırmanın sıralaması aşağıdaki gibidir:

Adım 1: Saha araştırması - Gözlem / observance

Adım 2: Tarama (survey) araştırması - Anket çalışması

Adım 3: Tarama (survey) araştırması - Derinlemesine görüşme

Adım 4: Örnek olay alanlarının belirlenmesi

Adım 5: Saha araştırması - Gözlem / observance

Adım 6: Tarama (survey) araştırması - Odak gruba açık uçlu görüşme

Araştırmanın *birinci adımı*nda, örneklemin tercih ettiği ve adres gösterdiği GM alanlarında *öncül gözlem* yapılmıştır. Gözlem sürecinde her söz konusu alan için *gri maddeye ilişkin özellikler*, fotoğraf ve alan notlarıyla tespit edilmiştir. *Araştırmanın ikinci adımı*nda genel olarak GM alanlarının kullanım eğilimlerini belirlemek amacıyla 49 kişilik örneklem grubuyla anket gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler uygunluk analizi ile değerlendirilmiştir. Anketlerin araştırma konuları kodlamalarla birbirinden ayrılmış; kategorize edilmiştir. *Üçüncü Adımda*, derinlemesine görüşme kurgusu ilk adımdaki alan notları ve anketlerde tespit edilen genel eğilimler doğrultusunda aynı 49 kişiyle tamamlanmıştır. Derinlemesine görüşmeler kodlamaların kategorize edilmesiyle düzenlenmiştir. İlk üç adımda adres gösterilen GM tipleri arasından çeşitlilik oluşturacak örnek olaylar *dördüncü adımda* seçilmiştir. *Beşinci adımda*, örnek olaylarda sistematik gözlem gerçekleştirilmiştir. *Altıncı adımda* tüm bulgular derlenmiş, ham sonuçlar konut ve çevresi konusunda çalışmalarını sürdüren profesyonellerle bir *odak-grup* (focus-group) görüşmesinde paylaşılmıştır. Kurgulanmış ve kurgulanmamış GM alanı tipleri ve tasarım ilkelerindeki öneriler üzerinde durulmuştur. Bu adımlarda araştırmanın odağında bulunan genç yetişkinler dikkate alınmıştır. GM tercihleri genç yetişkinlerin konutla ilişkili algılamaları, kullanmaları ve bu alanlarda sosyal etkileş içinde olma durumlarını araştırılmaktadır. Araştırmanın ilerleyen adımlarında temellendirilmiş kuram esasına uygun olarak *kurgulanmış* ve *kurgulanmamış* GM gruplaması kavramlar haline gelmiştir. Sınıflandırmada belirlenen kriterler, analizler yoluyla bu kavramları temel ayrımlar üzerinden tanımlamaktadır.

Demografik yapı, anketler üzerinden genç yetişkinlerin belli bir grubuna odaklanması bakımından önemlidir. Belirlenmiş yaş aralıkları içinde (1) erken evre/ 23-27, (2) orta evre/ 28-32 ve (3) geç evre/ 33-37, medeni durum, yüksek eğitim durumu ve ortalama gelir bu anlamda GM alanının kullanım eğilimlerinde farklılaşmalara sebep olabilmektedir. Örnek alınan araştırmalardan birisinde demografik yapı bakımından iki farklı data seti oluşturulduğu tespit edilmiştir. Bunlardan birincisi topluluk seviyesinde, her topluluğa dair makro ölçekli sosyal özellikler; diğeri her topluluk içinde bireylerin içerikli bilgilerini araştırmaktadır (Sampson, 1988). Literatürdeki bu tür sınıflandırmalar araştırma yaklaşımlarını yönlendirmiştir.

Gündelik yaşam kültürü; *sosyal-sermaye* konusuyla ilişkilidir ve toplumsal çeşitlilik kaynaklara ulaşmakta önemlidir. Bu kaynaklar sosyal hareketliliğe katkı sağlamaktadır (Granovetter, 1973; Portes, 1998; Putnam, 2000; Lin, 2001; Ooka ve Wellman, 2006). Ayrıca sosyal yapıda bölünme ve ayrışmayı azaltabilecek bağlar bu gruplar arasında köprüler kurmaktadır (Blokland ve van-Eijk, 2010). Bu anlamda gündelik yaşam kültürünün içinde yer alan sosyal etkileşim eğilimleri, GM alanının sahiplenilmesi ve aidiyet hissinin gelişmesi açısından önem kazanmıştır. Araştırmının bu eksenini kent yaşamıyla değişen yaşam kalıpları, tercihler, komşuluk ve sosyalleşmeden genç yetişkinlerin beklentileri gibi konulara odaklanmaktadır. Dolayısıyla aktivite tipleri de algı kullanım ve sosyal etkileşime destek olmada açısından ölçülen değişkenlerdir. Aktivite çeşitlerinin ilki GM’de vakit geçirmede etken olan; geçme, bekleme, evcil hayvanla vakit geçirme, egzersiz yapma, çay-kahve-sigara içme, hava alma şeklinde sıralanabilir. İkinci tip ise sosyal etkileşim eksenli aktivitelerdir. Bunlar selamlaşma, tanışma, kısa süreli sohbet, arkadaşlık kurma, buluşma gibi sıralanabilir. Araştırma stratejileri belirlenirken bu veri ayrımlarına dikkat edebilmek üzere taktikler geliştirilmiş; araştırma tasarımı bunlara göre yapılmıştır.

Araştırma kurgusu sadece ham veriler değil, bu verilerin işaret ettiği anlamların da kavramlaştırılmasını öngörmektedir. Aynı olgularla ilişkili anlam grupları üzerine analizler yapılmış; temel kategoriler şekillendirilmiştir. Bu şekilde veriler kategorilere ayrılmıştır. Anlamların birbirleri olan ilişkileri her araştırma adımı sonrasında tekrar karşılaştırılarak sınıflandırılmıştır. Bu kategorilerin temsil ettikleri anlamların daha üst seviyede üstlendikleri anlamlar ve soyut yapıları dikkate alınmıştır. Bu ilişkiler ağı kurulurken temellendirilmiş kuram metodunun temel prensipleri dikkate alınmıştır (Corbin ve Strauss, 1990). Alandan elde edilen verilerin analizinde kullanılan temel işlem verileri parçalanarak kavramsallaştırılmakta, sonrasında farklı yollarla analitik bir bütünlük içerisinde yeniden bir araya getirilmektedir. Bu işleme *kodlama* adı verilmektedir. Kodlamaları doğru yapabilmek amacıyla verileri çeşitlendirmek gerekmektedir. Araştırma sürecinde her bireyin kullandığı GM alanı farklı olduğundan, kodlama süreci katmanlı hale gelmiştir. Anket yardımıyla her veriyi genellemek yerine; derinlemesine görüşme yardımıyla birbiriyle benzerlik gösteren bulgular, kodlama yöntemiyle gruplandırılmıştır.

4. GENÇ YETİŞKİNLİK OLGUSU VE GÜNDELİK YAŞAM KÜLTÜRÜ

4.1 Genç Yetişkinlik Kavramı

Konut tipi, konumu ve büyüklüğüne dair tercihler kişisel özellikleri ve yaşam pratiklerini yansıtmaktadır. Değişen yaşam şartları ile birey kendisini bu tercihler üzerinden farklı şekillerde ifade etmektedir (Giddens, 1991). Bu çalışmada GM alanı oluşum sınıflandırması ve tercihlerinde genç yetişkinlere odaklanılmaktadır. *Genç yetişkinler* terimi en fazla sosyal psikoloji, demografi ve sosyoloji alanlarında olmak üzere; ilk kez 1980'lerin sonuna doğru sosyal araştırmalarda kullanılmaya başlanmıştır (Chernova, 2014). AB ülkelerinde *gençlik* kavramının artarak genişlediği konusunda fikir birliği bulunmaktadır. Bu sebeple toplumun bu kesiminin içinde bulunduğu yaşam evresi; erginliği erişkinliğe bağlayan bir süreç olarak tanımlanmaktadır. Bu tanım; yaş ya da statü gibi standartları bulunmayan bir durum ortaya koymaktadır (Cuzzocrea, 2011). Örneğin genç yetişkin erkekler için bu statünün en belirgin işareti ekonomik özgürlük olarak kaydedilmiştir (Chernova, 2014).

Genç yetişkinlik kavramı kültürle göre değişiklik göstermektedir. Batı toplumlarında *genç* olma tanımının göstergesi *çocukluk ile yetişkinlik arasındaki evre* olarak tanımlanmaktadır. Bu yaş aralığı aileye bağımlı ya da bağımsız olma arasındaki *geçiş* (transition) sürecidir. Genç erkekler için Batı toplumunda genel olarak 18-25 yaş arası geçiş süreci olarak isimlendirilmektedir. Kronolojik olarak *gençlik* ve *genç birey* en bilinen şekliyle 16-25 yaş arası bireyleri tanımlamak için kullanılmaktadır. Avustralya İstatistik Dairesi, genç yetişkinleri Avrupa çerçevesine tam uymasa da 15-24 yaş arasındaki bireyler olarak tanımlamaktadır. Gorman-Murray'in (2015) araştırmasında 18-25 yaş Batı toplumlarında ortak olarak kabul edilen bir aralık olduğundan tercih edilmiştir. Aynı zamanda 18 yaşından büyük genç bireyler hukuki olarak da *yetişkin* sayılmaktadır.

Birçok birey için, yirmili yaşların ilk yılları genç yetişkinliğin başlangıcıdır (Arnett, 2000). Batı Almanya’da genç kadınlar için ortalama olarak ebeveyn evinden ayrılma yaşı 21; erkekler için ise 23’tür (Berngruber, 2015). Bu yıllar içinde birçok genç yetişkin eğitim, iş ve romantik ilişkiler gibi temel alanlarda yaşamlarına yön verecek seçimleri yapmaktadır. Arnett (2000) ABD gibi Batı toplumlarında özellikle yüksek eğitim olanakları olan, orta-üst sınıftan gelen bireyler için bu sürecin uzadığını iddia etmektedir. Sonuç olarak, birçok genç yetişkin gerçek sorumlulukları üstlenmediği ya da toplumsal rol sahibi olmadığı bir süreci deneyimlemektedir (Arnett ve Tanner, 2006). Hatta genç yetişkinlerin birçoğu, yaşama dair sorumlulukların fazla olmadığı bu süreci yaşamda *bir mola fırsatı* olarak görmektedir (Rogers ve diğ, 2016).

Bu anlamda kendine has, karmaşık ve belirsiz olan gençlikten yetişkinliğe geçiş; diğer bir deyişle gençlikle yetişkinlik arasında *bir yerde* olma durumuna *genç yetişkinlik* adı verilmektedir (EGRIS, 2001). Genç bireyler öğrenimlerini genellikle 20’li yaşlarının başında tamamlamaktadır. Her ne kadar gençlikten yetişkinliğe geçişte belirleyici olan bazı eşikler genellikle 30’lu yaşlarda geçilse de; bu geçişin günümüzde daha az çizgisel, daha karmaşık ve geri dönüşlü olduğu öngörülmektedir (Berngruber, 2015).

Dolayısıyla genç yetişkinlik kavramı sadece bireyin biyolojik yaşıyla değil; toplumda kendisine yüklenen kültürel ve sosyal anlamlarla da ilişkilidir (Chernova, 2014). Yaş grubu aralığı bakımından son yıllarda yapılan araştırmalar geçerli ve kesin sınıflandırmalar önermemektedir (Payne ve diğ, 2002; Knorr-Siedow, 2008). Güvenilir kriterler ancak ampirik çalışmalar üzerinden, genç yetişkinlerin çeşitlilik barındıran ve farklılaşan yaşam durumları ile tanımlanabilmektedir (EGRIS, 2001). Türkiye’de gençlik 15-24 yaş arası olarak tanımlanmaktadır (TUİK, 2012). Ancak bu yaş aralığı genç yetişkinlikten çok erginliğe işaret etmektedir. Yükseköğretimde net okullaşma oranı 18-22 yaş aralığıdır (TUİK, 2012). Gençlerin % 35’i yükseköğretime devam etmektedir (TUİK, 2012). Bu veriler ışığında genç yetişkinlik için yaş aralığı bu tezde yorumlanmıştır. Dolayısıyla Türkiye eğitim sisteminde lisans eğitiminin tamamlanması, ortalama iş bulma, evlilik ve diğer yaşam kararları 23-37 yaş aralığına işaret etmektedir. Üniversite yurtlarında oda paylaşma ya da ebeveynlerle beraber yaşama 23 yaş öncesinde daha fazla görülmektedir. Büyük çoğunlukla üniversite mezunları için *bireysel yetişkin yaşamı* üniversite eğitiminin bitişyle başlamaktadır. Genç yetişkinliğin ailevi sorumlulukların arttığı, konut

tercihlerinin çeşitlendiği 37 yaşına kadar sürdüğü söylenebilir. Bu yaşların sonrasında kent çeperinde, düşük yoğunluklu konut tercihi, kent merkezine daha uzun sürelerde ulaşılmasına karşın kent dışında konumlanmış daha geniş konutların seçilmesi; daha iyi okul olanakları ve konutun kalitesi konut tercihlerinde belirleyici olmaktadır (Stegman, 1969; Brown, 1975; Kim ve diğ, 2003).

Bu tezde genç yetişkinlik dönemini derinlemesine inceleyebilmek amacıyla yaşa dair evreler (23-28, 29-33, 34-37) belirlenmiştir. Kurgulanmış ve kurgulanmamış GM alanı oluşumlarında bu yaş evrelerine göre aktivite tipleri, hafta-içi/hafta-sonu kullanım zamanları ve sürelerinin farklılaştığı öngörülmüştür. İklimle ilişkili GM kullanım eğilimleri de genç yetişkinliğin erken ve geç dönemlerine göre farklılaşmaktadır. Ebeveyn olma durumu da orta ve son genç yetişkinlik evrelerinde daha fazla görülmektedir. Bu durumda sosyal etkileşim şartları; evlilik, çocuk sahibi olma ve çocukla vakit geçirilen yer parametreleriyle şekillenmektedir (Karsten, 2007). Genç yetişkinliğin geç evresinde yaşamın çocukların ihtiyaçlarına göre kurgulandığı bilinmektedir. Tek başına yaşamının da geç genç yetişkinlik sürecinde görece azaldığı; gündelik yaşamın diğer zorluklarıyla başa çıkma ve ailevi sorumlulukların arttığı dikkat çekmektedir (Payne ve diğ, 2002). GM alanlarının oluşum sınıflandırmaları da bu ekseninde çeşitlilik göstermektedir. Bazı araştırmalar eğitilmiş genç yetişkinleri *staj nesli* (Generation Praktikum-internship generation) adı altında tanımlamaktadır. Bu grup, konutlarını kent içinde değişebilecek iş olanaklarına göre tercih etmektedirler (Knorr-Siedow, 2008).

Günümüz Batı toplumlarında, yüksek eğitim alan genç bireylerin sayısının artması, okul süresinin uzaması, çalışma kalıplarındaki değişiklikler, aile ve çoğalma yapılarının dönüşmesi genç yetişkinlerin özel bir sosyal grup olarak kabul edilmesinde etkili olmuştur (Giddens, 1999). Genç yetişkinlik kavramı olarak geçiş sürecindeki belirsizlik ve temel değişiklikleri ifade etmektedir. Bu grup artık *genç* olarak isimlendirilemezken; yetişkin olmanın sosyal statüsüne de geleneksel anlamda ulaşmamıştır (EGRIS, 2001). Dolayısıyla günümüzdeki yaşam pratikleri dikkate alındığında genç yetişkinler için özel ve kamusal çevrede davranış yapıları da çeşitlenmektedir (Chernova, 2014).

Kentsel kurgudaki sosyal yapılar düşünüldüğünde; genç yetişkinler eğitimleri ve aile evinden uzak yaşamla birlikte gelen kısa süreli hareketlilikleri dolayısıyla konut çevresindeki etkileşim kalıplarında dikkate alınmıştır. Etkin iş yaşamına işaret eden

bu yıllarda kısa süreli taşınmalar, iş seyahatleri ve uzak mesafe gidiş-gelişler çoğunlukla deneyimlenmektedir. Konut tercihleri de değişen iş alanları ekseninde daha çok çalışma motivasyonu ile gerçekleşmektedir (Bell ve Ward, 2000). Bir bireyin hareketliliği ile yerleşim alanlarının uyumlu olduğu çok az görülmektedir. Yerellikler sosyal yaşamın bir parçası olarak kabul edilmiş az etkili faktörler olarak kabul edilmektedir. Tüm bireyler aktif olarak, her zaman bilinçli olmasa da; günlük deneyimlerin seçici öğeleri haline gelmektedir (Giddens, 1991).

4.2 Genç Yetişkinler ve Gündelik Yaşam Kültürü

Yer kavramı *aidiyet* (sense of belonging) olgusunu hatırlatmakta; bireyin yaşadığı yere dair özellikler de sosyal kimliği ile ilişkilendirilmektedir. Akademik çevrelerde; konut tiplerinin aynı zamanda stereotipler ürettiği ya da insan tiplerinin belirgin konut tiplerini şekillendirdiğine dair tartışmalar sürmektedir. Örneğin Hummon (1990) yerleşke tiplerinin konut sakinlerine kentli, taşra, banliyö insanı gibi toplumsal kimlikler kazandırdığını savunmaktadır. Hatta özellikle Amerikan kültüründe tek aile konutu/apartman, özel/sosyal konut üzerinden ikonlaşmış bazı kalıplara dair okumalar yapmak mümkündür.

Diğer yandan globalleşme, iş hayatının her iki cins için de yaygınlaşması, artan nüfusla kurgusu değişen metropol yaşamı toplumsal yapıdaki değişimleri de tetiklemektedir. Genç yetişkinler bu değişiklikleri kent yaşamına, çalışmaya ve popüler tüketime aktif katılımlarıyla etkin olarak yansıtmaktadırlar. Gehl (1986) toplumdaki bu dönüşümü, bunun konuta ve çevresine yansımaları dört temel başlıkla açıklamaktadır: (1) Hane halkı sayısında azalma, (2) Nüfusun yaş yapısındaki değişim, (3) Çalışma yapısındaki değişim ve (4) Teknolojik gelişmelerle çalışma saatlerinin kısalması.

Hane halkı nüfusundaki azalma, Gehl (1986) tarafından Danimarka ile örneklenmektedir. Avrupa'daki eğilimlerle paralel olan bu veriler; ortalama hane halkı büyüklüğünün 1900'lerde 4,7 kişiden 1985'te 2,1'e gerilediğini göstermektedir. Kent merkezlerindeki ortalama hane halkı sayısı ise bu yıllarda daha da düşük tespit edilmektedir (Kopenhag 1,75 kişi). AB 2015 verilerine göre 28 AB ülkesinin hane halkı ortalaması 2,3'tür. Almanya bu ortalamanın en düşük olduğu ülke iken; Türkiye halen görece kalabalık hane halkı yapısına sahip olsa da (EUROSTAT); ülke genelinde tek kişilik hanelerin 2014 yılı verilerine göre % 9'a yükseldiği, iki kişilik

hanelerin ise ortalama % 25 civarında olduğu belirlenmiştir (TUİK, 2014). Bu hanelerin üçte biri tek ebeveynli ailelerden oluşurken, geri kalanı çocuksuz çiftlerin oluşturduğu ailelerdir. Dolayısıyla önceden hane halkı içinde gerçekleşen işlevlerin bir kısmı günümüzde hane dışında gerçekleşmektedir. (Gehl, 1986). Bu anlamda evlilik olgusuna bakışın da değiştiğı söylenebilir. Önceki nesillerde yetişkinliğe geçiş için bir eşik olarak kabul edilen evlilik; son yıllarda bu zorunluluk ortadan kalkmıştır. Evlilik oranlarındaki düşüş ve evlilik kararının ertelenmesi, evliliğin geleneksel anlamının genç yetişkinler tarafından reddedildiğini akla getirmektedir (Willoughby ve diğ, 2015).

Nüfusun yaş dağılımlarına göre değişimi toplumdaki yapısal farklılaşmanın bir diğer göstergesidir. Özellikle Batı toplumlarında nüfus oranı içinde ve aile ölçeğinde çocuk sayısı oranında azalma kaydedilmektedir. Çocuk oyun alanları ve kamusal alanların konuta göre konumu kullanıcılar için farklı anlamlar içermektedir (Gehl, 1986). Genç yetişkinlerin GM alanlarında gerçekleştirdikleri aktiviteler bakımından da önemli olan ebeveynlik durumu son yıllardaki gündelik yaşam pratikleriyle değişmektedir. Yaş dağılımları evlilik ve çocuk sahibi olmaya dair kararlarla ilişkili değerlendirilmektedir çünkü aile kurma ve çocuk sahibi olma eğilimleri nüfus desenlerinde etkili olmaktadır. Genç yetişkinlerin konutta yaşamaya dair özgürlüklerini erken elde etmek istedikleri ancak çocuk sahibi olma gibi uzun vadeli kararları yaşamlarının ileriki yıllarına erteledikleri görülmektedir. Dolayısıyla kariyer, düzenli iş, evlilik, aile kurma gibi profesyonel ve ailevi statüler geleneksel olarak yetişkin yaşamının evreleri olarak kabul edilmektedir. Ne var ki, özellikle günümüz Batı toplumlarında ve yüksek eğitimli bireylerde bu süreçlerin daha ileri yaşlara rastladığı görülmektedir (Chernova, 2014). Dolayısıyla genç yetişkinler için bu süreç aile içinde üstlenilecek rol için hazırlık, yaşama dair olasılıkları değerlendirmeye ayrılmış bir zaman olarak algılanmaktadır (Rogers ve diğ, 2016).

Çalışma kalıplarındaki gelişmeler de toplumdaki dönüşümde etken bir diğer konudur. Yakın gelecekte çok sayıda bireyin otomasyon ve teknolojik gelişmeler sebebiyle daha az tatmin edici ve daha az yaratıcı işlerde çalışacakları öngörülmektedir. Bu değişimin bireylerin yaşam eksenini iş yerinden; birçok yaratıcı ve sosyal aktivite ile donatılmış konut alanına kaydıracağı düşünülmektedir (Gehl, 1986). Son yıllarda çalışma yapılarındaki çeşitlilik de bu bulguyu desteklemektedir. Özellikle İstanbul gibi metropollerde ofise ulaşma giderleri ve harcanan zaman

evden çalışma oranını arttırmaktadır. Bu haliyle konut, eve dair işlevleri üstlenmenin yanında; ofis işleviyle de dönüşmektedir. Ayrıca mesleklerdeki çeşitlenme ve üretim şekillerinde esneklikler bireyin konutla kurduğu bağda farklılıklar oluşturmaktadır.

Özellikle çalışma ve kariyer motivasyonu ile yeni bir konuta taşınma genç yetişkinlerin yaşamında büyük bir yer tutmaktadır. Meslek eğilimlerinin ve kariyerin şekillendiği iş yaşamının erken zamanlarına tarihlenen genç yetişkinlik; ailevi sorumlulukların da görece az olmasıyla oldukça etkin hale gelmektedir. Uzun süreli stajyer olarak ya da tam zamanlı çalışanlar; yöneticiler ve profesyoneller, savunma ve diğer kamu personeli, beyaz yakalı olmayan üretimle ilişkili meslekler çalışma motivasyonu ile konut değiştiren grupların başında gelmektedir. Bunların yanında taşıma, inşaat, ticaret alanlarında çalışanların ve işçilerin de yüksek oranda hareketli oldukları tespit edilmiştir (Bell ve Ward, 2000). Profesyonel anlamda kendini gerçekleştirme ve başarılı bir kariyer planı açısından; uzun süreli iş sorumlulukları sebebiyle genç yetişkinler kolay taşınabilmeyi ve kişisel özgürlüğü tercih etmektedirler. Bu grubun yapısı üretim giderlerinin, anapara hareketinin azaldığı yeni tipte ekonomik sektörlerin ortaya çıktığına, geliştiğine ve yeni esnek çalışma kalıpları bulunan işgücü yapısına işaret etmektedir (Chernova, 2014).

Son olarak teknoloji ve diğer alanlarda meydana gelen gelişmeler toplam çalışma saatlerini azaltmaktadır. Dolayısıyla bireylerin zaman ve enerjisi çalışma yerinden konut çevresine aktarılmaktadır (Gehl, 1986). Nüfusun yaşa göre oranları *hareketlilik* (mobility) açısından bu anlamda dikkate alınmaktadır. Kalıcı göç kategorisinde klasik ayrım iş-eksensiz göç ve yaşam koşullarına göre konutun düzenlenmesi üzerinden yapılmaktadır (Bell ve Ward, 2000). Süreç içinde bakıldığında, çok az hareketlilik tipi gerçek anlamda kalıcıdır. Örneğin Avustralya’da bireylerin yaşamlarındaki değişikliklerle ilişkili olarak ortalama olarak her 12 yılda bir konut değiştirdikleri saptanmıştır (Bell, 1996).

Eğitimli genç yetişkinler ebeveynleriyle ve üniversite yurtlarında geçirdikleri süreç sonrasında kendilerine ait konutta ikamet etme eğilimi göstermektedir. Tercih edilen bu konutlar bireylerin kimliklerine dair ipuçları vermektedir. Ayrıca konut tercihi bireyin kişisel özelliklerini yansıtanın yanında; işgücü piyasası, kariyer beklentileri ve özel hayata da ışık tutmaktadır. Son yıllarda metropollerde değişen hane halkı profilleri ve onların GM alanı tercihleri üzerinden takip edilebilmektedir. Görece genç profesyoneller ve beyaz yakalı çalışanlardan oluşan *yeni yaşam-tarzı grupları*

geleneksel konut formlarını ihtiyaçları için yetersiz ve pahalı bulmaktadır. Genç yetişkinlerin eēitim seviyeleri ve ortalama kazançları dikkate alınarak; konut tercihlerin eēitim ve sınıf durumunu yansıttığı görülmektedir (Bourdieu, 1989). Birey olma durumu *yaşam tarzı* kavramı ile metalaştırılmaktadır. Bunun yanında genç yetişkinlikle yakından ilişkili olan kendini gerçekleştirme olgusu da bir tkretim ürünü haline gelmiştir. Yeni konut algısı ve çevresindeki yaşamla baēlantılı olarak; bireysellik fikrinin kişisel haklar ve sorumluluklar anlamında piyasalar tarafından teşvik edildiēi dikkat çekmektedir (Giddens, 1991).

Sosyo-kültürel perspektiften bakıldığında *gençlik* ve *yetişkinlik* olguları genç kadın ve erkeklerin yaşamlarında bütünleşmektedir. Yaşam tarzlarına, konut tercihlerine, ilişki kalıplarına, toplumsal cinsiyet rollerine ve mesleki kariyer kavramına bakılarak genç yetişkinlik deēerlendirilmektedir. Genç yetişkinlerin geleneksel kalıplarla tam da örtüşmeyen yaşam tercihlerini birey olmanın verdiēi sorumlulukların bazılarını üstlenme; bazılarından da kaçınma yoluyla dengeledikleri görülmektedir (EGRIS, 2001). Ancak genç yetişkinlerin bu alternatif yaşam eēilimleri birbiriyle ilişkili sosyal, toplumsal ve politik deneyimler için olanaklar saēlamaktadır. Bu şekilde yaşadıkları çevrede cemiyetler ve iletişim aēlarında yer alarak; yerel kimlikler ve aidiyet duygusunun oluşmasında etkili olmaktadır (Yeung ve diē, 2012). rneēin; Cihangir, Karaköy ve Kuzguncuk gibi soylulaşmış çevrelerde yaşamak İstanbul'da *sosyal kalite* anlamına gelmektedir. Bu tür tercihler gündelik yaşam kültürü ve genç yetişkinlerin hayata bakış açısını yansıtmaktadır.

Konutun konumu da tkretim kültürü açısından farklılaştırıcı bir olgu olarak kabul edilmektedir. Bu dönüşüm toplumsal yapıda çeşitlilik için bir fırsat olarak görülmektedir. Yerel demokrasinin oluşması, sosyal ve politik anlaşmazlıkların azalması açısından tolerans yerel kimliklerdeki bu çeşitlilik ve alternatif yaşam tercihleriyle gerçekleşebilmektedir (Gans, 1961). Gündelik yaşam kültürlerinin çeşitlenmesinde yerel deēiřkenler kadar ailevi kökenler ve etnik yapıların da etkisi bulunmaktadır. Genç yetişkinlerin evlenmeden ailelerinden ayrı yaşama zgrlēne ulaşabilmek için ekonomik özgürlük kazanması beklenmektedir. Bunun için Türkiye'de niversite okumak ve kent merkezlerinde yaşamak bir zorunluluktur. Oysaki Batı kültürlerindeki örnekler evden ayrılma sürecini niversite öncesine işaretlemektedir. rneēin Almanya'da ayrı konutta yaşama zgrlē orta ēretim sonunda başlamaktadır. Bu süreçten sonra ekonomik olarak da zgrleşen

Almanya'daki genç yetişkinler finansal desteği sadece aileler üzerinden değil; değişik biçimlerdeki sosyal yardımlarla da gerçekleştirebilmektedir (Berngruber, 2015). GM alanlarına dair eğilimler, konut çevresindeki toplumsal yapıyla kurulacak ilişkilerin seviyesinde ve etkinliğinde farklılaşmalara sebep olmaktadır.

Mekân kavramı birey ve toplumsal kimlikle yakından ilişkidir. Genç yetişkinlerden oluşan bir grup başkaları tarafından hâkimiyet altına alınmış bir alanı oluşturdukları toplumsal kimlikleriyle ele geçirmektedir. Bu yönüyle işsizlikteki yüksek seviyelere karşın; çoğu genç yetişkin tüketici olarak oldukça etkin bir güç oluşturmaktadır (Hill ve Bessant, 1999). Genç yetişkinlerin bu çeşitlilik içeren yapısı; klasik yetişkin statüsünün ilerisinde yüksek bir kültürel sermaye (cultural trend-setter) oluşturmaktadırlar (Du Bois-Reymond, 1998). Toplumsal istikrarsızlığın konut çevresiyle olan duygusal bağları zayıflatmasının aksine; konut çevresindeki istikrar toplumsal bağlarda, yerel sosyal etkileşimde ve boş zaman aktivitelerine katılımı etkili bulunmaktadır. Bu genel etkiler kentleşme, yoğun yapı dokusu ve geniş çeşitlilikte hâkimiyetler gibi birçok özelliğe güç vermekte ve sürmesini sağlamaktadır (Sampson, 1988). Bu anlamda genç profesyonellerin meslek yaşamında *yetersiz* bir evrede bulunduğu dair kanılar yersiz bulunmaktadır (Cuzzocrea, 2011).

4.3 Gündelik Yaşam Kültürü Kavramı

Gündelik yaşam kültürü kavramı, *güncel ve modern üretimin içinde bulunan* kentli birey üzerinden bir *yaşama biçimi* şeklinde tanımlanabilir. Bu yaşama biçimi; endüstri devriminden sonraki modern üretim ve kent merkezli yaşamın ritim ve dinamiklerini içinde bulundurmaktadır. Genç bireyin üniversite eğitimi, çoğu zaman kurumsal çalışma kalıpları; bunlar çevresinde şekillenen özel ve sosyal yaşam bu tezde üzerinde durulan günlük davranışlar ile yansıtılmaktadır. Alınan en az dört yıllık formel meslek eğitimi, staj ve kurslarla desteklenen mesleki pratikler genç yetişkinlere bazı yaşam pratikleri aşılarmaktadır. Bu açıdan bakıldığında; üniversite eğitimi almış, düzenli bir iş, kazanç ve aile hayatını kendine amaç edinen genç birey kentteki bazı gündelik davranışları sürdürme eğilimindedir. Lefebvre (1968), gelir ve sınıf farkı gözetilmeden *yeni kent sakininin* genel anlamda proleter bir statüsü olduğunu savunmaktadır (memurlar, beyaz yakalıları, küçük ve orta düzey teknisyenler, küçük ve orta düzey yöneticiler gibi). Gündelik yaşam pratikleri temel

olarak işe yakın yaşama, serbest zamanlarda kullanılan yaşam alanları ve geçen süreyi de kapsamaktadır.

Bu tezde işlendiği şekliyle *genç yetişkin* kent kavramından ayrı düşünülemez. Mumford (1961), kenti bütüncül anlamıyla, coğrafi bir yerleşim, ekonomik bir düzen, kurumsal bir süreç, sosyal faaliyetin sahnesi ve ortak iradenin estetik sembolü olarak tasvir etmektedir. Kent kurgusu, iktidar ve kültürün bir toplum içinde en fazla birbirine karıştığı sahadır ve iç-içe geçmiş sosyal ilişkilerin form haline gelmiş durumudur. Bu yönüyle kent, üretme, tüketme ve yeniden üretim süreci ekseninde modernitenin gereklerine zemin hazırlamaktadır. Gündelik yaşam pratikleri, kent içinde bireyler için şartlar hazırlamakta ve bu da zamanla evirilmektedir. Her kent kendi yaşam pratiklerini yaratmaktadır. Yine de üretim ve tüketim diyalekti tüm dünya kentlerinde benzer yaşam dinamikleri oluşturmaktadır. Dolayısıyla bireyler yerel yaşamlar yaşasa da; bu yaşamın sorunsalları büyük çoğunlukla gerçek anlamda küreseldir (Giddens, 1991).

Kent, gündelik yaşam pratikleri bakımından örgütlenme önermektedir. Bu pratiklerin işaret edildiği ve semboller üzerinden okunduğu tipik, anlamlı ortam yeni kent olmaktadır. Gündelik yaşamın kurgulanması ve işlevlere ayrışması (iş, özel hayat, boş zaman) ve zaman kavramının titiz bir şekilde düzenlenmesi kent kurgusu içinde anlam kazanmaktadır. Bu anlamda zaman kullanımı yeni kullanım şekillerinin oluştuğunu göstermektedir. Süreçler (günün, haftanın, ayın, yılın saatleri), zorunlu zaman (mesleki işe ayrılan), serbest zaman (eğlenceye ayrılan), *zoraki* (ulaşım, yürütülecek işlem, formaliteler gibi iş dışındaki çeşitli gerekliliklere ayrılan) zaman şeklinde üç kategoriye ayrılmaktadır (Lefebvre, 1968). Bu çerçevede zoraki zaman; boş zamana göre insan yaşamında daha hızla artmaktadır. Bu şekilde *gündelik* olma durumu; gündelik hayatın zorlamaları ile bütün olarak kentli bireyin yaşamını tanımlamaktadır. Başka bir deyişle *modern hayatın* yarattığı yorgunluklar, eğlenmeyi, hoş vakit geçirmeyi ve gevşemeyi gerekli kılmaktadır (Lefebvre, 1968).

Sosyal kimlik yer üzerinden tanımlanmaktadır. Aidiyet olgusu yerle kurulan bağın ifadesi olarak görülmektedir. Konutun *yer olması*; diğer bir deyişle kentteki konumuna, sembolize ettiği ekonomik/sosyal sınıfa ve buna bağlı kültürel tüketime gönderme yapmaktadır. Yaşam alanının da bir parçası olduğu beğeniler ve tercihler; eğitim ve sınıf yapısına işaret etmektedir (Bourdieu, 1986; Jenkins, 1996). Dolayısıyla beğenilerdeki farklılaşma sosyal gruplarla özdeşleştirilmektedir

(Blokland ve van-Eijk, 2010). Örneğin; Maslak'ta *rezidans* olarak tanımlanan bir kapalı yerleşkede kullanım değil; yalnızca görsel amaçlı planlanmış yeşil alan parçası ya da burada evcil hayvan beslenmesinin yasak olması gündelik yaşam pratiklerinin kültürel tüketimle şekillenmesi olarak açıklanabilir. Dolayısıyla Batı toplumlarında toplumsal ve kültürel ihtiyaçlar derinlemesine incelenmemekte; (ödeme gücü odaklı talep) sadece bireyin şartları dikkate alınmaktadır. Kentsel yaşama özgü toplumsal gereksinim, geç keşfedilmiş ve bütünüyle karşılanamamış durumdadır. Burada önemli olan tüketici ya da tüketilen nesne değildir; tüketimin topluma sunulmasıdır (Lefebvre, 1968).

Gündelik yaşam pratikleri bireye bazı davranış kalıplarını dayatmaktadır. Sonuçta buna bağlı algı kodları gelişmektedir. Bir bireyin gözlerinden dünyayı görmek; aralarında boşluklar olan parçaların bütünleşmesi olarak tanımlanabilmektedir. Diğer yandan, bireyi kamusal alan üzerinden ifade eden sosyal yapının bir parçası olarak görmek; bireyin nesnel ve biyolojik varlığını yok etmek anlamına gelmektedir. Bu anlamda biyolojik ve sosyal bireyselliklerin kesişimi insanı oluşturmaktadır (Madanipour, 2003). Modern bağlar bireye çoğunlukla kesin ve hareket için sınırlı alan sunan bir yapı oluşturmaktadır. Geleneksel yaşayışın *modernle* yer değiştirmesi; bireyin topluma karşı daha zayıf hissetmesine sebep olmaktadır (Giddens, 1991). Gündelik yaşam pratikleri etkin ve güçlüdür, modern insanı da kendi dinamikleri içinde zorunlu şekilde dönüştürmektedir.

İş, aile ve eğitim sebebiyle kent içinde ve kentler arasında yer değiştirme genç yetişkinler için oldukça yaygındır. Gündelik yaşam etkisiyle gerçekleşen bu nüfus hareketleri mekân ve zaman boyutunda gerçekleşmektedir. Bunlar en tipik halleriyle standartlaşmış zaman ve mekân sınırlamalarına referans vermektedir (Bell ve Ward, 2000). Lefebvre (1968) bu sınırlamaları *teknoloji toplumu tanımı* üzerinden eleştirmekte ve bu tür bir yaşayışın toplum kavramını yok ettiğini savunmaktadır. Toplum teknik bir nesne gibi davranmaktadır. Toplumsal hayatı canlandıran ideolojiler, değerler, anlam ve göstergeler ortadan kalkmaya başlamaktadır. Teknoloji, topluma kent aracılığı ile girmekte ve bir *ortam* oluşturmaktadır. Kent kurgusu dışında teknolojinin etkinliği azalmaktadır (Lefebvre, 1968).

Genç yetişkinler, bu tez kapsamında *yeni kullanıcılar* olarak da tanımlanmaktadır. Konut çevresindeki yarı-özel/yarı-kamusal alanlar, gündelik yaşam kültürüyle ortaya çıkan yeni sosyal ilişki kalıpları oluşturmaktadır. Bourdieu (1959) tarafsız ilişkileri,

statüler çerçevesinde sosyal mekân içinde sahip olunan varlıklarla tanımlamaktadır. Aktörler ve kaynaklar, farklı ekonomik ve kültürel katmanlara göre sosyal mekânda yer almaktadır. Toplum içinde benzer aktörler ortak mekânlarda yer alma eğilimi göstermektedir. Birey sosyal mekânda aldığı yerin şartlarına göre şekillenmektedir. Goffman (1959) bu durumu *kişinin yer duygusu* (sense of one's place) ile açıklamaktadır. Kişinin yer duygusu, sosyal etkileşim sırasında bazı insanların konumunu; diğerlerinin ise *mesafeyi koruduğu, kendi statülerini savundukları* ya da *çok yakın olmadıkları* durumu ile tarif edilmektedir. Bu etkileşim sosyal stratejileri ve mesafeleri insan bedeni, dil ve ilişkilerle istemsiz olarak şekillendirmektedir. Heidegger (1927) toplumla birey arasındaki ilişkiyi *kamusal olma* ve *birey olma* alanları ya da ayrı durmanın (uzaklaşmanın) özellikleri olarak tanımlamaktadır. Gündelik yaşam kültürü ile de şekillenen bu algı; konut çevresindeki davranışları da kontrol etmektedir. Dreyfus (2007) tarafından *paylaşılan kamusal mekân*, sınırları çizilmiş alanlardan çok dünyaya ait mekânı tanımlamaktadır. Dünyaya ait mekân ise *herkesle paylaşıldığı* için kamusal bir hissiyat oluşturmaktadır (Arisaka, 1995). Dreyfus (2007) mekânsallığı Heidegger'e referans vererek açıklamaktadır. Mekânsallık bireyler için bazı özelliklerin var olması anlamına gelmektedir; dolayısıyla kamusal mekânın kesin olarak ayrıştırılması oldukça güçtür.

Gündelik yaşam kültürü, bireyin günlük yaşamındaki rutinleri mercek altına almaktadır. Bu yaşamın bazı pratikleri konut gibi özel mekânlarda geçerken; kentli için özel alan dışındaki sosyal etkileşim kaçınılmaz olmaktadır. Toplumdaki çeşitlilikle açıklanan iki hareket biçimi gündelik yaşam kültürüne ışık tutmaktadır. Bunlardan birincisi kalıcı göç olan; evlilik, aile kurma, boşanma, iş değişiklikleri ya da emeklilik gibi olaylara işaret etmektedir. Diğerleriyse konut değişiklikleri ve güncel koşulları yansıtmaktadır. Taşınan bireyin o andaki durumu bireyin evreleri arasındaki geçişlerin ya da yaşam döngüsündeki aşamaların bir ürünüdür (Bell ve Ward, 2000). GM alanının kullanımı açısından incelendiğinde bireylerin var oluş deneyimi kamusal (paylaşılan) mekânı kurabilecek bazı özellikleri bulundurmaktadır (Arisaka, 1995). Gündelik yaşamla başa çıkmaya çalışan genç yetişkinler, kentteki ortak mekânları ihtiyaçlarına göre kullanmakta ve dönüştürmektedir.

4.4 Genç Yetişkinlerin Aile Kökeni

Yerleşim birimlerinin çevresindeki sınırlar; hem mekânlar ve odaların iç organizasyonu, hem de farklı mekânların sembolik ve hukuksal tanımları haline gelmektedir. Ayrıca bu sınırlar; kullanıcıların amaç ve kişisel istekleri, farklı insan gruplarının sosyal gelenekleri, kültürel kuralları ve mekânlar arası geçiş bakımından fiziksel engellerdir (Lawrence, 1987). Rapoport'un (1969) da altını çizdiği gibi; inançların, aile yapısı, yaşam biçimleri, değerleri, dünya görüşleri ve aktiviteleri kültürün alt bileşenleri olarak evin şekillenmesinde rol oynamaktadır.

Savunulan alan (territoriality) kavramı *evde olma* hissini (at-homeness); konutun konumu, toplum ve coğrafi sosyal katılım üzerinden tanımlamaktadır. Bunlar; yerin birey için ifade ettikleri, yerel sosyal katılım, mekânsal aktivite ve demografik geri-plan olarak sıralanmaktadır (Cuba ve Hummon, 1993). Dolayısıyla genç yetişkinler için özel ve kamusal çevrelerde bireyin var olma şekli literatürde görece az yer almaktadır (Cuzzocrea, 2011). *Genç bireyin bağımsızlık kazanma* sürecinde aile kökeni, cinsel kimliği, beraberlikleri, çocuk sahibi olmaya bakışı, yaşam tarzı ve vatandaşlık algısı belirleyicidir (EGRIS, 2001).

Aile olgusu toplumla sürekli bir bağ kurulmasında etkili olumlu bir olgu olarak ifade edilmektedir (Yeung ve diğ, 2012). Bu anlamda aile kökeni ve bireyin içinde yetiştiği kültürel yapı etkili olmaktadır. Konut çevresinde zaman geçirme kalıpları ve davranış normlarının aile kökeni ve kültürü ile ilgisi bulunmaktadır. Örneğin son yıllarda yapılan çalışmalar, Almanya'daki Türk ailelerde yetişmiş bireylerle Alman ailelerde yetişmiş bireylerin farklılıklarını ortaya koymaktadır. Türk kökenli genç yetişkinlerin ebeveyn evinde, Almanlara göre daha uzun kaldıkları görülmektedir. Türk kökenli ailelerin görece korumacı yapısı, mutaassıp aile değerleri ve yakın duygusal bağları üzerinden bu eğilim açıklanmaktadır (Berngruber, 2015). Evlilik olgusunun yaşamın merkezinde bulunması da benzer şekilde cinsiyet ve din olgularıyla ilişkilidir (Willoughby ve diğ, 2015).

Ergenlik ile *erişkinlik* arasındaki geçiş sürecinde ekonomik yeterlilik birincil önem taşımaktadır. Cinsiyet, etnik köken ve aile yapısı gibi sosyo-demografik değişkenler ekonomik koşulları izlemektedir (Berngruber, 2015). Yönelimler, bireysel yaşam sürecinin içinde geçişleri tamamlayıcı parçalardır. İşgücüne katılım durumu, eğitim ve meslek olanakları, genç yetişkinler için karşılanabilir konut, hak ve sorumluluklar

için hukuki yaş sınırı, evlilik öncesi bir arada yaşamayı engelleyen ya da izin veren şartlar ve maddi destekler bu yönelimlerde etkili olmaktadır (EGRIS, 2001). Yine de hayattaki yönelimlerine dair kararlar alabilmek, toplumun orta ve üstü sınıflarında gerçekleşmektedir (Chernova, 2014). İyi bir eğitim almanın önemli kabul edildiği orta ve üst-orta sınıf hane halkı ile orta-alt sınıf hane halklarının bu kavramlara bakış açılarında farklılıklar bulunmaktadır (Gans, 1961). Tezin üniversite mezunu genç yetişkinlere odaklanması, bu bağımsız kararları da inceleme olanağı sağlamaktadır. Diğer yandan da aile kökeni ekseninde bu kararların GM alanlarının algılanması, kullanılması ve sosyal etkileşime zemin hazırlamasına etkisi ortaya çıkmaktadır.

4.5 Yaşam Tarzı Tercihleri

Rapoport (1988, 1990) yapılı çevrede anlam oluşumunu üç farklı seviyede açıklamaktadır. *Üst seviye anlamlar* (upper level meanings), kozmoloji, dünya görüşü ve felsefi sistemlerdir. Yapılı çevrenin ifade ettiği, felsefi anlam ve işaretler bu seviyede yer almaktadır. *Orta seviye anlamlar* (middle level meanings) kimlik, mahremiyet, statü, zenginlik ve iktidardır. Bireyin, yapılı çevrenin olasılıklarıyla sağladığı imkânlar olarak tanımlanmakta ve *gizli işlevler* şeklinde isimlendirilmektedir. *Alt seviye anlamlar* (lower level meanings) ise, gündelik yaşam pratiklerine işaret etmektedir. Bu seviye; bireyin yapılı çevrede gözlemlediği ve kullandığı fiziksel durumdur. Geçiş, oturma düzenleri ve hareket olarak sıralanan alt seviye anlamlar aynı zamanda *açık işlevler* olarak da isimlendirilmektedir. Bunlar aynı zamanda mekânın da sunduğu olanaklardır. Rapoport'a (1990) göre alt seviyede bulunan gündelik anlamlar yapılı çevrenin anlaşılması için gerekli olmasına karşın, çoğunlukla göz ardı edilmektedir. Bireyin gündelik yaşam pratikleri içinde yaptığı tercihler alt seviye anlamlar üzerinden okunabilmektedir. Bu okumaların tamamı *yaşam tarzı* adı altında sınıflandırılmaktadır.

Yaşam tarzı (life-style) kavramı, ilk kez Lazer (1963) tarafından ortaya atılmıştır. Bu kavram bireylerin içinde yaşamayı tercih ettikleri zaman ve para harcadıkları kalıplar olarak tanımlanmaktadır (Lazer, 1963; Plummer, 1974, Chaney, 1996; Holt, 1997; Kaynak ve Kara, 2001). Chaney (1996), yaşam tarzlarının bireyleri birbirinden farklılaştıran ve toplumdaki gruplara işaret eden davranış kalıpları önerdiğini savunmaktadır. Yaşam tarzı olgusu toplumlardaki kültürel tercihler, entellektüel birikim ve tüketim eğilimleri üzerinden gelişmektedir. Altmışlı yılların başındaki

birinci dalga yaşam tarzı araştırmaları bireylerin eğilimlerini incelemektedir. Bu alanda yapılan *ikinci dalga* araştırmalarda, *kişilik* kavramıyla yaşam tarzı arasında yakın bağlar kurulduğu; hatta yaşam tarzının kişilik kavramıyla yer değiştirdiği gözlemlenmiştir.

Bireyin yaşama dair eğilimleri *psikografik* araştırmalarla değerlendirilmektedir. Demby (1974) tarafından ortaya atılmış olan bu terim; *psikoloji* ile *demografi* kavramlarını bir araya getirmektedir. Yaşam tarzı incelemelerinde, bu iki değişken bir araya gelerek birey için bir yaşam tercihleri seti oluşturmaktadır. Giddens (1991), günümüz yaşam kültüründe bu tercihlerin *dilemmalar* yarattığını savunmaktadır. Konu, algılama üzerinden incelenebilmektedir. Giddens'in (1991) sözünü ettiği *dilemma* (çelişkili, çözülemez durum) kişisel kimliğin uygun ifadesinin ifşa edilmesiyle tanımlanabilir. Carpenter ve Lees (1995) de yeni kentli orta sınıfın kentsel yapı içindeki sembolik işaretleri kullanarak kimliklerini ortaya çıkardıklarını söylemektedir. Dahası; bireyselliklerini ifade edebilmek amacıyla kent içinde *sıradan olmayan ortamlar* oluşturmaya çabalamaktadırlar (Carpenter ve Lees, 1995). Güvenlik sistemleri ve kapalı bahçe kapıları bu grubun kent içindeki yaşam konusunda çok da rahat olmadıklarını ortaya koymaktadır (Anderson, 1990).

Plummer (1974), yaşam tarzı kalıplarının pazarlamayla olan ilişkisi üzerinde duran ilk araştırmacı olmuştur. Yerlerin kültürel imajları, bireyin kendini ifade etmesiyle ilişkilidir. Örneğin kent yaşamını önemseyen bir grup; kendisini sofistike, politik olarak farkındalık geliştirmiş, toleranslı ve özgür olarak tanımlamaktadır (Feldman, 1990; Hummon, 1990), dolayısıyla bu grubun benimsediği yaşam tarzı diğerlerine göre faklılaşmaktadır. Dolayısıyla yer kimliği, bireyin aidiyet duygusu ve sosyo-mekânsal dünyasına düzen getirmekte; belirgin yerelliklerine işaret etmektedir (Cuba ve Hummon, 1993). Gündelik yaşam kültürü ile yaşam tarzı birleşerek bireye bir tür toplumsal kimlik kazandırmakta, onu seçimleri ve yaşam pratikleri üzerinden tanımlamaktadır. Bu konuyu Bauman (2007) bireyin hareket serbestliği, kendini tanımlaması, özgün bir yaşam ya da kişisel mükemmeliyet oluşturması üzerinden açıklamaktadır. Birey amaçladığı hale bürünebilmek amacıyla bazı nesnelere sahip olma ve piyasada arz edilen malların tüketme ihtiyacı duymaktadır. Yaşam tarzı, bu şekliyle tüketim mallarının kullanım değerine dönüşmektedir. Bu tüketim ve gereklilikler gerçekteştirilmediğinde, yetersizlik duygusu ve gerginliğe yol açmaktadır. Giddens (1991), insan ihtiyaçları ile bireysel arzular arasındaki

boşluğun, piyasa gücü ile doldurulduğunu savunmaktadır. Piyasa kendi ürettiği boşluğu beslemekte; tüketme davranışı ile bunu yok etmeye çalışmaktadır.

Konut ve çevresinde oluşan yaşam da; ister kapalı yerleşkede; ister kent merkezinde yer alsın, bir tüketim nesnesine dönüşmektedir. Bireyin kendisini ifade etmek için kullandığı en belirgin araç konuttur. Konut tercihi toplumsal eğilimler, değişen modalar ve gündelik yaşam kültürleri ile hassas bir şekilde ayarlanmaktadır (Giddens, 1991). Konuta dair sosyal, fiziksel ya da estetik hizmetler üretim tarafından değil, tüketim tarafından yönlendirilmektedir (Bell ve Ward, 2000). Konut ve çevresindeki yaşamın heterojen, çeşitli ve çok aktörlü olması gerektiğine dair fikirler, kar amacı güden kuruluşlar tarafından desteklenmiş, çeşitli formlar yardımıyla fakir olanla zengin olan aynı çatı altında ikamet ettirilmeye çalışılmıştır (Knorr-Siedow, 2008).

Ne var ki yaşam tarzı olgusu, özellikle konut çevresinde belirgin bir sınıf ya da grup fikrini de beraberinde getirmektedir. Çeşitli insan tiplerinin bir arada yaşamasıyla ortaya çıkan çeşitlilik (heterojenlik); her durumda iyi komşuluklar, arkadaşlıklar ya da farklılıklara saygıyı oluşturmamaktadır. Gans (1961), bu beklentinin geçerli olmadığını savunmaktadır. Bütün yaş ve sınıflardan gelen grupların var olduğu fazla heterojen topluluklarda en iyi olasılıkla saygılı fakat sıcak olmayan ilişkiler ortaya çıkmaktadır. Ortak yargıların bulunmadığı ve etkileşimlerle doğacak karşılıklı zenginleşmenin gerçekleşemeyeceği bir sosyal ortam öngörülmektedir.

Yaşam tarzı araştırmacıları potansiyel tüketicileri homojen gruplara ayıran bir çok kriter kullanmaktadır. Genel olarak bu değişkenler üç kategoride toplanmaktadır. Bunlardan birincisi; üretim özelinde, davranışsal işaretler yoluyla satınalma davranışlarına odaklanmaktadır ve ilişkili ürün tiplerine göre tüketicileri sınıflandırmaktadır. İkincisinde homojen bir hedef piyasa oluşturmak üzere tüketicilerin genel fiziksel işaretlerine, coğrafi, demografik ve sosyo-ekonomik değişkenlerine bakılmaktadır. Üçüncüsü ise; genel, psikolojik ayrımlarla standart kişilik özelliklerinden ya da yaşam tarzı analizlerinden tüketici profilleri geliştirilmektedir. Bu ayrıştırma çoğu zaman psikografikler üzerinden yapılmaktadır (Vyncke, 2002).

Farklı grupların eğilimlerini anlayabilmek amacıyla, tüketici davranışının daha iyi anlaşılması gerekmektedir. Chiagouris (1991) tarafından yapılan araştırma piyasa iletişiminin yaşam-tarzı profillerine göre şekillendiğini göstermektedir. Yaşam tarzı

kavramı, gündelik yaşam kültürü içindeki eğilimleri bu yönüyle tüketim nesnelere dönüştürmektedir. Günümüz kent yaşamının gerekleri olan çalışma, dinlenme ve sosyalleşme olguları yaşam tarzı bakımından homojen gruplar oluşturmaktadır. GM alanlarının tercih edilmesi de grup eğilimlerini yansıtmaktadır. Hatta kurgulanmış ve kurgulanmamış bazı GM tiplerinin genç yetişkinlerin demografik yapıları ekseninde tercih edilmesi yaşam tarzı olgusuyla açıklanmaktadır.

4.6 Gündelik Yaşam Kültürü ve GM Eğilimleri

Saunders'a (1990) göre ev, modern toplumun çekirdek kurumudur; dolayısıyla kimliklerin şekillendiği, anıların köklerinin bulunduğu yerdir. Bu yönüyle toplumun kilit noktası olarak değer görmektedir (Madanipour, 2003). Kent içindeki yoğun konut dokularında GM alanı konutun tam olarak karşılayamadığı açık alan ihtiyacına yanıt vermektedir. GM olarak isimlendirilen alanlar çoğu zaman genç yetişkinler için bir anlamda konutun devamı, açık havada bulunan oturma odası halini almıştır. *Mimarlığın Metabolizması* kitabında Kurukowa (1977) kent mekânlarının da konut ya da çalışma alanları gibi nüfusun artışına ve yapısına göre değiştiğini söylemektedir. Le Corbusier'e referansla kentin yaşama, çalışma ve rekreasyon sahalarının ulaşım ile birbirine bağlanmasından oluştuğunu ifade etmektedir. Genel olarak gündelik yaşam mekânlarının en önemli niteliği, bu yapıyla ilişkili şekilde çok işlevli olmasıdır.

GM alanı tercihleri bakımından incelendiğinde tezin odaklandığı eğitimli genç yetişkinler orta sınıfın büyük bir çoğunluğunu oluşturmaktadır. Orta sınıfın var oluşu ise toplumsal bütünleşmeye katkı sağlamakta, teorik olarak orta sınıf konut sakinleri bu bütünleşmeye katılmaktadır. Öncelikle, kendi alanlarındaki yaşam kalitesini arttırmak amacıyla konut çevresinin güvenliğinde, korunmasında ve sürdürülmesinde yer almaktadırlar (Blokland ve van-Eijk, 2010). Dolayısıyla kurgulanmış GM alanlarının tercih edilmesi gündelik yaşam kültürü ve yaşam tarzları ekseninde değişse de; genç yetişkinler için toplumsal bütünleşmenin odağında çeşitli ortak alanlar bulunmaktadır. Algı, kullanım ve sosyal etkileşime destek olma bakımından GM alanları yaşam kültürünü yansıtmaktadır. Bu anlamda çağdaş kent; kendisi ve çevresindekilerle yerel, bölgesel ve küresel ölçekte ilişkiler kuran parçalı bir yapı olarak görülmektedir. Kentler aynı zamanda düzenlenmiş ve ihtiyaçlara göre talep edilecek karmaşık olay yapılarına işaret etmektedir (Livesey, 2007).

Yukarıda sözü geçen *taleplere göre oluşturulma* genç yetişkinlerin gündelik yaşam kültürleri ile şekillenmektedir. Kurgulanmış ve kurgulanmamış GM sınıflandırmaları planlanmada bireylerin taleplerinin dikkate alınması; bireyin ihtiyaçlarına, yaşam ritmine ya da beğenilerine göre bir mekânı GM'ye dönüştürmesi şeklinde gerçekleşmektedir. Yerellik olgusu önemlidir; çünkü altyapı ağları ve ulaşımındaki düğüm noktaları yerel özelliklerle alanın diğer katmanlarını birleştirmektedir (Yardım ve Hacıhasanoğlu, 2015). GM alınının kullanımı ve kimlikleri birbirini tekrar üreten yapılar haline gelmektedir.

GM alanlarının oluşumunda popülerlik kazanan bazı mahalleler, gündelik yaşam kültürü bağlamında değerlendirilmektedir. Homojen yapılar oluşturan, bazı gruplar tarafından tercih edilen yaşam alanları yaşam biçimlerini de beraberinde getirmektedir. Geniş kentsel alanlar; yerellik geleneğini destekleyen kamusal nirengi noktalarıdır. Yerel hafızayla güçlü bir yerel kültür oluşturmakta ve yerel bireylerin kimliklerini desteklemektedir (Tuan, 1974; Karp ve diğ., 1977). GM alanlarının oluşumu ve kullanıcının tercihleri de bu kimliğin bileşenleridir. Örneğin; Cihangir Mahallesi her zaman çeşitli kullanıcılar için popüler bir konut alanı olmuştur. Bunun sebebi dikkat çekici özelliklere sahip, kent merkezine yakın bir tarihi konut dokusunun günümüze kadar yaşamış olmasıdır (Öztel-Ağsakallı ve Zeren-Gülersoy, 2015). Bu yapıda yaşam, işe ulaşma, dış mekânda vakit geçirme ve sosyalleşme eğilimleri de belirlenmektedir. Yerel bir kimlik oluşturan bu gündelik pratikler GM alanlarına dair eğilimlere de yansımaktadır.

4.7 Gündelik Yaşam Kültürü ve Sosyalleşme Eğilimleri

Gündelik yaşam kültürü, konut çevresinde sosyalleşme sıklıklarını ve desenlerini belirlemektedir. Kentsel kurgu içinde kaçınılmaz olan sosyal etkileşim, demografik yapıyla şekillenmekte ve gündelik yaşam kalıplarını şekillendirmektedir. Örneğin; ev-ofis çalışma şekliyle profesyonel yaşamını sürdüren çocuklu bir bireyin; çocukla vakit geçirme, alışveriş ve çalışma saatleri sosyalleşme eğilimlerini farklılaştırmaktadır. Dolayısıyla, gündelik yaşam pratikleri ile konut çevresinde tercih edeceği GM tipi de farklılaşmaktadır. Kullanım saatleri ve sıklığı ise sosyal etkileşim olasılıklarını değiştirmektedir. Diğer yandan bireyin hayat görüşü doğrultusunda konut çevresinde sosyal etkileşime yaklaşımı önemli bir belirleyicidir. Bazı genç yetişkinler konut çevresinde geleneksel anlamda komşuluk değil,

arkadaşlıklar geliştirmektedir. Bir diğer genç yetişkin grubu ise sosyal etkileşimde mesafeli olmayı tercih etmekte; GM alanlarını sadece açık hava aktiviteleri için kullanmaktadır.

Özel alana dair birçok özelliğin evin mekânsal biriminde toplanması yanında, çevresi de başka özellikler barındırmaktadır. Kişisel mekân, doğal etkilerden korunmak için bir yer olduğu kadar; toplumsal olarak da kabul görmüş ve resmileşmiş haliyle sosyal yaşama katılmak için bir konumdur. Konut, özel sahanın sembolü ve metalaşmış hali olarak kabul edilmektedir. Konutun iç-içe geçmiş iki farklı boyutu, iç-dış ortam arasındaki ilişkileri de akla getirmektedir (Madanipour, 2003).

Mimari düzenlemeler ve vaziyet planları komşular arasındaki ilişki için caydırıcı ya da cesaretlendirici olabilmektedir. Ancak ilgi, beğeni ve aile kökenindeki benzerlikler saygılı ve mesafeli bir selamlaşmanın ilerisinde ilişkiler kurabilmek için gereklidir. Bu tür bir homojenlik olmadan yoğun sosyal ilişkilerin gelişimi zorlaşmaktadır. Komşular arasındaki ilişkiler, arkadaşlıklar ve bunların özgürce seçimi istenen değerler arasında gerçekleşebilmektedir (Gans, 1961). Bu yönüyle konutta yaşama süresi, birey seviyesinde yerel dostlukları, cemiyet bağlarını ve yerel sosyal aktivitelere katılımı etkilemektedir (ziyaretler, eğlence, spor olayları) (Sampson, 1988). Aidiyet fikri sosyal etkileşimin derinliğiyle şekil almaktadır. Bir yerde çocukluğundan beri yaşayanların; orayla ilgili anılar biriktirdikleri ve alışkanlıklar kazandıkları bilinmektedir. Bu şartlar gündelik yaşam ekseninde sosyalleşme eğilimlerinde etkili olmaktadır. Dostluk fikri; konutla ilişkili bağların topluluk içindeki yeri haline gelmektedir. Bu durum ev hissiyatı oluşturmakta, yer ile birey arasındaki ilişkiyi güçlendirmektedir. Çok yer değiştiren bireylerin o alana ait yer kimliklerinin oluşmadığı yer duygularının gelişmediği görülmektedir (Cuba ve Hummon, 1993)

Modern toplumda bireyin kendisi üzerine çalışan bütün araştırmacıların ortak noktası, karma ve büyük ölçekli sosyal evrende bireysel deneyimler ile oluşan duygular ve otorite karşısında güçsüzlük durumudur (Giddens, 1991). Otorite kentin yönetiminde sözü geçen siyasi güç kadar, kentin birey üzerindeki dayatmalarıdır. Gündelik yaşam kültürü ile ilişkili haliyle sosyal etkileşim, bu dayatmalarla da şekillenmektedir. Örneğin; yoğun iş yaşamı ve uzun çalışma saatleri sebebiyle konut çevresinde sosyalleşememe bu tür bir dayatma olarak kabul edilebilir. Bu tezin odaklandığı kent olan İstanbul'da alanların karakteristik özellikleri kentin kendi

sosyal ihtiyaçları doğrultusunda alt yapı ile şekillenmiştir. Dolayısıyla; kentlerdeki insanların yaşam tarzları, onların alım gleri ve hareket kapasiteleri kamusal alanı doğrudan etkilemektedir (Yardıı ve Hacıhasanoğlu, 2015).

5. SAHA ARAŞTIRMASI

5.1 Örneklem

Türkiye'nin en büyük kenti olan İstanbul'un nüfusu son resmi verilere göre 14 milyon 657 bin kişidir (TUIK, 2015). Kentin kuzey-güney yönü hinterlandında gerçekleşen yüksek oranlı sanayi üretimi; servis sektörünün gelişmesinde etkili olmuştur. Aynı zamanda oldukça yoğun deniz, hava ve kara limanlarıyla finans ve ticareti de merkezine taşımaktadır. Bu yapı saygın yükseköğretim kurumlarının da İstanbul'da yer almasında etkili olmuştur. Dolayısıyla kent; özellikle genç yetişkin gruptan ulusal ve uluslararası yoğun göç almaktadır. Siyasi bağlamda işsizlik sorunu tartışmaları sürse de; İstanbul iş olanaklarındaki çeşitliliği ile çekici imajını korumaktadır.

Kentin Avrupa yakasında yer alan ulaşım aksı son on yılda yer altı taşıma hattının (metro) uzatılmasıyla gelişmiştir. Lynch'e (1960) göre kentin stratejik alanları düğüm noktalarıdır (nodes) ve ulaşım aksındaki bağlantıları ifade etmektedir. Urban Age Raporu (2009), kentin ekonomik işlevlerini ve konutun merkezileşmesini kentsel raylı sistemlere ve ulaşımın güzergâhlarıyla ilişkilendirmektedir. Dolayısıyla ulaşım alt yapısı kentsel biçimin ve kurgunun kritik belirleyicisidir. Sahalar arasındaki geçişler ve koridorlar, ulaşım aksında çok katmanlı bir yapı oluşturmaktadır. Kentsel zeminin fiziksel önemi, taşıma alt yapısı için bir saha oluşturmaktadır. Kentin dinamizmi ulaşımın sınırlarında, biçiminde ve şekillerinde belirleyici olmaktadır (Yardım ve Hacıhasanoğlu, 2015). Diğer yandan ulaşım aksının sınırları da kentin dinamizmi için katalizör görevi görmektedir.

İstanbul'daki yapısal hiyerarşi kentin büyümesinin bir sonucudur ve eklenme (var olan yapının çevrenmesi, ring yollarının ve büyük ana yolların bu ağı eklenmesi), dönüşüm (konut alanlarındaki caddelerin genişletilmesi), yoğunlaşma (sokakların, bağlantı yollarının daha yoğun ağlara geçişi) yollarıyla gerçekleşmektedir. Başlangıçtan itibaren planlamanın işin içine girmesiyle var olan kısımların

iyileştirilmesi, bilindik yol hiyerarşileri ve kent içi trafik akışları ortaya çıkmaktadır (Habraken, 2000).

Şekil 5.1 : İstanbul Avrupa yakasında araştırmaya konu olan metro güzergahı. Başlangıç Maslak, bitiş ise Beyoğlu kabul edilmiştir.

İstanbul’da kent içinde birçok alan eş zamanlı olarak genişlese de; Avrupa yakası üzerinde tarihi ve kültürel alanlar ile ticari faaliyeti birbirine bağlayan güzergâh önemini korumaktadır. Bu aks haritada sarı ile gösterilen haliyle kentteki eğitim, finans, kültür/eğlence ve konut alanlarını birbirine bağlamaktadır (Şekil 5.1). Aksın yoğun kullanımı, kentin finansal merkezi kabul edilen Maslak’tan (Sarıyer) başlamaktadır. Sonrasında Beşiktaş ve Şişli mahallelerinin metro duraklarına yakın bölgelerindeki sosyal çekim ve konut alanları ile devam etmektedir. Kentin sosyal yaşam, kültür, tarih ve eğlence merkezi olan Beyoğlu ilçesi ise bu hattın devamıdır, araştırma alanının da sonudur. Söz konusu metro güzergahı kent içinde bulunan çeşitli işlevler ve profiller arasında bağ kurmakta ve bazı konut alanlarının popüler olmasını sağlamaktadır. Yardım ve Hacıhasanoğlu (2015) tarafından yapılan çalışma, metro istasyonları çevresinde dikkat çeken sosyal etkileşim olasılıklarını göstermektedir. Hatta bu yeni raylı ulaşım güzergâhı üzerinde kalan bazı tarihi mahalleler genç yetişkinler tarafından tekrar keşfedilmiş; kültür-sanat açısından *hipster* (bağımsız düşünceye, karşıt-kültüre, progresif politikaya, sanat, indie-rock, yaratıcılık ve zekâyâ değer veren, genelde 20’li ve 30’lu yaşlardaki kadın ve erkeklerin benimsediği bir alt kültürdür) alanlar haline gelmiştir. Cihangir, Karakoy,

Galata, Kabataş-Setüstü mahalleleri bu tip yerleşkelerdir (Öztel-Ağsakallı ve Zeren-Gülersoy, 2015; Yardım ve Hacıhasanoğlu, 2015).

Yukarıda sözü edilen kent aksı; son yıllarda oluşan konut ve yaşam eğilimleri dikkate alınarak seçilmiştir. Oldukça geniş olan evren bu tür girdiler düşünülerek filtrelenmiştir. Tabakalı örnekleme tabakalar şu şekilde oluşturulmuştur:

- (1) *Yaş* – 23/37 yaş aralığı bireyler,
- (2) *Konum* – İlçe sınırları ile belirlenmiş metro akslarındaki konutlarda yaşama,
- (3) *Eğitim* – Yükseköğretim kurumlarından en az lisans derecesi ile mezuniyet.

Literatürde de tabakalarla benzer araştırmaların evreninin sınırlandırıldığı görülmektedir. Örneğin Gans (1961); yaş, sınıf ve ırk gibi toplumsal hayatı etkileyen ve farklılaştıran kriterlerle tartışmalarını sınırlandırılmıştır. Başka bir araştırmada derinlemesine görüşmeler; sosyal ağlar bakımından göreceli bir heterojlik değerini üç yönüyle oluşturmuştur. Bunlar etnik köken, eğitim ve kabul edilen sınıf statüsü olmuştur (Blokland ve van-Eijk, 2010). Bu tezde de literatürle benzer şekilde *teorik örnekleme tekniği* kullanılmıştır. Belirlenen tabakalar yardımıyla katılımcıların seçilmesi amaçlanmıştır. Bu *rastlantısal tabakalı örnekleme* (random, layered sampling), araştırmanın tasarım sürecinde öngörülmemiş verilere ulaşılmasında etkili olmuştur. Özetlemek gerekirse teknik; katmanlı, rastlantısal örnekleme kategorisindedir (Bal, 2010). Analizler bakımından örneklemin sayısal temsil gücü değil; araştırılan konuya ilişkin derinlemesine verilere ulaşma olasılığı esas alınmıştır.

Araştırma evreni Maslak-Beyoğlu güzergâhı arasında yaşayan, eğitimli ve çalışma hayatını sürdüren 23-37 yaş aralığındaki genç yetişkinlerden oluşmaktadır. Yaklaşık 56 adet bu özelliklere sahip bireye ulaşılmıştır. Ancak; katılımcıların araştırma sürecine katkısı, çalışma durumu ve araştırmaya uygunluğu veriler toplandıktan sonra tekrar incelenmiştir. Bu amaçla tekrar eleme yapılarak sadece 49 katılımcı örneklem olarak değerlendirmeye alınmıştır. Örneklem, söz konusu güzergâh üzerindeki Beyoğlu, Şişli, Beşiktaş ve Sarıyer ilçelerinin mahalleri olarak seçilmiştir. Bireylerin adresleri farklı sosyal ağlardan, olabildiğince çeşitli konut alanlarına referans verebilmek amacıyla edinilmiştir. Her ilçeden seçilen 12-13 katılımcı ile

örneklemin orantılı yapısı korunmuştur. İlçelerdeki mahallerden ise yine o mahallelerin büyüklükleri ile oranlı seçimler gerçekleştirilmiştir.

Literatürdeki çeşitli araştırmalarda da benzer örneklem yapıları dikkat çekmektedir. Örneğin; genç yetişkinler üzerine yapılan bir çalışma 60 adet derinlemesine görüşme ile sınırlandırmıştır ve bulgulardaki çeşitliliği artırma amacıyla yerleşim alanları beraber değerlendirmiştir (Cuzzocrea, 2011). Amerika’da yapılan bir araştırmada, veriler bir kentin üç yönetimi altındaki alanı bölgeler üzerinden yapılmıştır (Cuba ve Hummon, 1993). Konut tercihlerine dayanan araştırmasında Sampson (1988), odak grup seçiminde birbirinin benzeri olmayan iki ilçenin karşılaştırmasını anketler yardımı ile gerçekleştirmiştir. Bu araştırmada da; söz konusu örneklem ilk üç adımında kullanılmıştır. Sonrasında bu bireylerin işaret ettikleri GM alanları arasından örnek olayların seçimi yapılmıştır.

Çizelge 5.1 : Genç yetişkinlerin yaşları ile kent içindeki dağılımları arasındaki ilişki.

Yaş ve örneklem verileri arasındaki ilişki			Örneklem									
			Beşiktaş		Beyoğlu		Sarıyer		Şişli		Toplam	
			sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%
Yaş	23-27 yaş	Yaş	2	13,3	4	26,7	5	33,3	4	26,7	15	100
		Örneklem		18,2		28,6		41,7		33,3		30,6
		Toplam		4,1		8,2		10,2		8,2		30,6
	28-32 yaş	Yaş	4	33,3	4	33,3	2	16,7	2	16,7	12	100
		Örneklem		36,4		28,6		16,7		16,7		24,5
		Toplam		8,2		8,2		4,1		4,1		24,5
	33-37 yaş	Yaş	5	22,7	6	27,3	5	22,7	6	27,3	22	100
		Örneklem		45,5		42,9		41,7		50		44,9
		Toplam		10,2		12,2		10,2		12,2		44,9
Toplam		Yaş	11	22,4	14	28,6	12	24,5	12	24,5	49	100
		Örneklem		100		100		100		100		100
		Toplam		22,4		28,6		24,5		24,5		100

Yapılan literatür incelemesi İstanbul kültürüne uyarlanmış ve araştırma kapsamında genç yetişkinlik süreci yaşlara göre üç alt gruba ayrılmıştır:

- Erken genç yetişkinlik evresi (23-27 yaş arası)
- Orta genç yetişkinlik evresi (28-32 yaş arası)
- Geç genç yetişkinlik evresi (33-37 yaş arası)

Örnekleme ilişkin tanımlayıcı analizler yaş grupları arasında dengeli bir dağılım olduğu görülmektedir. Genç yetişkinliğin erken evresi kabul edilen 23-27 yaş grubu üçte birden biraz fazla ve geç evresi kabul edilen 33-37 yaş grubu yaklaşık % 45’lik dilimle temsil edilmektedir. Yaş ile örneklem dağılımının istatistiksel çaprazlaması dikkate alındığında; örneklemin yaş gruplarına göre dağılımının dengeli olduğu görülmektedir (Çizelge 5.1).

Çizelge 5.2 : Cinsiyet ile örneklem dağılımı.

Cinsiyet ve Örneklem verilerinin arasındaki ilişki			Örneklem									
			Beşiktaş		Beyoğlu		Sarıyer		Şişli		Toplam	
			sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%
Cinsiyet	Kadın	Cinsiyet	5	17,2	8	27,6	7	24,1	9	31	29	100
		Örneklem		45,5		57,1		58,3		75		59,2
		Toplam		10		16,3		14,3		18,4		59,2
	Erkek	Cinsiyet	6	30	6	30	5	25	3	15	20	100
		Örneklem		54,5		42,9		41,7		25		40,8
		Toplam		12,2		12,2		10,2		6,1		40,8
Toplam		Cinsiyet	11	22,4	14	28,6	12	24,5	12	24,5	49	100
		Örneklem		100		100		100		100		100
		Toplam		22,4		28,6		24,5		24,5		100

Örneklemin cinsiyete göre dağılımı; % 59 oranında kadın, % 41 oranında erkek şeklindedir. Cinsiyet verileri ile örneklem dağılımının istatistiksel çaprazlaması, araştırmanın gerçekleştiği ilçelere göre oranlı cinsiyet dağılımına işaret etmektedir (Çizelge 5.2).

Çizelge 5.3 : Örneklemdaki genç yetişkinlerin cinsiyetlerine göre yaş dağılımları.

Yaş ve cinsiyet verilerinin arasındaki ilişki			Cinsiyet					
			Kadın		Erkek		Toplam	
			sayı	%	sayı	%	sayı	%
Yaş	23-27 yaş	Yaş	9	60	6	40	15	100
		Cinsiyet		31		30		30,6
		Toplam		18,4		12,2		30,6
	28-32 yaş	Yaş	6	50	6	50	12	100
		Cinsiyet		20,7		30		24,5
		Toplam		12,2		12,2		24,5
	33-37 yaş	Yaş	14	63,6	8	36,4	22	100
		Cinsiyet		48,3		40		44,9
		Toplam		28,6		16,3		44,9
Toplam		Yaş	29	59,2	20	40,8	49	100
		Cinsiyet		100		100		100
		Toplam		59,2		40,8		100

Genç yetişkinlik evreleri ile cinsiyet verilerinin dağılımı, genç yetişkinliğin farklı zamanlarında bulunan bireylerin örneklem içinde oranlı dağıldığını göstermektedir (Çizelge 5.3). Cinsiyet verileri özellikle kadınların anne olma durumları ve eve ilişkin sorumlulukları sebebiyle GM alanı tercihlerinde önem kazanmaktadır. Çocuk sahibi olma durumu günümüzde eğitilmiş genç yetişkinler için ileri yaşlara ertelenmiş görünmektedir. Araştırmalar, birçok genç yetişkinin hayatının bir noktasında evlense de; 30’lu yaşlarına çoğunlukla bekâr olarak girdiklerini göstermektedir (Kreider ve Ellis, 2011). 20’li yaşlardaki eğilimlerinin ise görece daha farklı olduğu dikkat çekmektedir (Willoughby, 2015).

Yukarıda da belirtildiği üzere araştırma en az üniversite mezunu bireyler arasında gerçekleştirilmiştir; eğitim dereceleri % 82 lisans, % 12 lisansüstü ve % 6 doktora eğitimi oranlarına işaret etmektedir. İstatiksel çaprazlama verileri, örneklemdaki rastlantısal sonuçları göstermektedir. Sadece lisans derecesi 23-27 ve 28-32 yaş evreleri için % 30 civarında iken; 33-37 yaş aralığında (geç genç yetişkinlik evresi) örneklemin oranı % 42,5’tir. Örneklem için yüksek lisans derecesi dengeli bir dağılım göstermektedir (her alt yaş grubu için % 4 civarında değerler görülmektedir). Doktora derecesi ise genç yetişkinliğin sonlarına doğru alınan bir derecedir ve

doktoralı örneklemin tümü geç geç yetişkinlik evresinin üyeleridir (% 6,10). Örneklemin neredeyse tamamı eğitimini tamamlamış (% 98) ve profesyonel yaşamlarına devam etmektedir. Sadece bir bireyin yüksek-lisans eğitimini sürdürürken çalıştığı kayıt edilmiştir.

Çizelge 5.4 : Örneklemin meslek dağılımı.

ÖRNEKLEMİN ALDIĞI MESLEK EĞİTİMİ	Sayı	%
MUTERCİM TERCÜMANLIK	1	1,8
BANKA VE SİGORTACILIK	1	1,8
BEDEN EĞİTİMİ	1	1,8
CALISMA EKONOMİSİ	1	1,8
CEVRE MUHENDİSLİĞİ	1	1,8
COĞRAFYA/ EDEBİYAT FAKÜLTESİ	1	1,8
DIS TİCARET	1	1,8
ELEKTRİK ELEKTRONİK MUHENDİSLİĞİ- EKONOMİ	1	1,8
FOTOĞRAF ALANI ANA SANAT DALI	1	1,8
GAZETECİLİK	2	3,6
HALKLA İLİSKİLER	3	5,5
HALKLA İLİSKİLER VE REKLAMCILIK	1	1,8
HAVACILIK YÖNETİMİ	1	1,8
HUKUK	1	1,8
İKTİSAT	1	1,8
İLETİŞİM	2	3,6
İLETİŞİM FAKÜLTESİ	1	1,8
İNSAAT MUHENDİSLİĞİ	1	1,8
İŞLETME	8	14,5
İTÜ İNSAAT	1	1,8
KİMYA	1	1,8
KİMYA MUHENDİSLİĞİ	1	1,8
MADEN MUHENDİSLİĞİ, İŞLETME	1	1,8
MALİYE	1	1,8
MATEMATİK ÖĞRETMENLİĞİ	1	1,8
MEDYA İLETİŞİM	1	1,8
MİMARLIK	2	3,6
MUHASEBE	1	1,8
PAZARLAMA	1	1,8
PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK VE REHBERLİK	1	1,8
RADYO TV- SINEMA	1	1,8
SINIF ÖĞRETMENLİĞİ	1	1,8
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİSKİLER	1	1,8
SOSYOLOJİ	1	1,8
SU ÜRÜNLERİ	1	1,8
TİBBİ SEKRETERLİK	1	1,8
TİP FAKÜLTESİ	1	1,8
TURİZM İŞLETMECİLİĞİ	1	1,8
TURİZM OTELCİLİK	2	3,6
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI	2	3,6
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ÖĞRETMENLİĞİ	1	1,8
Toplam	55	100

Örneklem grubunun meslekleri; sanat, fotoğrafçılık, iktisadi/idari bilimlerden iletişim, öğretmenlik, mimarlık, mühendisliğin çeşitli alanları, sosyal bilimlerden hukuka kadar çeşitlilik göstermektedir (Çizelge 5.4). Meslek verileri çalışma tipi, yeri, saati ve esnek çalışma yapısına ışık tutmaları sebebiyle GM alanlarının kullanım eğilimlerinde kritik rol oynamaktadır. Ayrıca meslek dalı bireyin yaşama bakış açısında da etkilidir. GM tercihlerinde estetik yönü olan meslek dallarından mezun bireylerin manzara, mekânın estetik özelliklerine daha çok önem verecekleri varsayılabilir. Ayrıca, bazı meslek dallarının diğerlerine göre daha fazla kazandırıyor olması konfor koşulları ve konut çevresindeki beklentilerde değişikliğe sebep olabilmektedir.

Medeni durum incelendiğinde örneklemin yarıdan fazlasının bekâr bireylerden oluştuğu görülmektedir, üçte birden biraz fazla ile temsil edilen bir kısım evli; çok küçük bir grup boşanmıştır. GM alanlarının kullanım ve tercihlerinde ebeveynlik evliliğe göre daha etkindir. Oransal olarak bu yaş grubunun geç evresinde çocuk sahibi olma görülmektedir, yaklaşık üçte bir oranında temsil edilmektedir (% 29). Örneklemin sigara içme alışkanlıkları son yıllarda yürürlüğe giren kapalı ve yarı-kapalı alanlarda sigara içme yasağı bağlamında incelenmiştir. Araştırmanın başında bu yasağın GM alanlarının kullanım eğilimlerinde değişikliğe sebep olma olasılığı dikkate alınmıştır. Konutu paylaşım biçimleri son yıllarda geleneksel kalıplardan farklılaşan gündelik yaşam kültürlerine işaret etmektedir. Örneklem içinde genç yetişkinliğin geç evrelerinde evini eşi ve çocuk(lar)la, erken dönemlerinde ise aileyle paylaşma eşit oranlardadır. Bütün örneklemin üçte birinin yalnız yaşıyor olması dikkat çekicidir. Bu veri son yıllarda metropollerde tek kişilik yaşamın arttığına dair bulguların İstanbul ile de örtüştüğünü göstermektedir (Gehl, 1986; Payne ve diğ., 2002; Knorr-Siedow, 2008; TUIK, 2014; Berngruber, 2015; EUROSTAT, 2015; Willoughby ve diğ., 2015). Örnekleimde sadece eşle, kardeş/akrabayla, partnerle, arkadaşla ev paylaşma ya da tek-ebeveynlik görece düşük oranlarla temsil edilmektedir. Genç yetişkinlerin kazançları da GM eğilimlerinde etkin bir konu olmaktadır. Örneklemin çoğunluğu araştırmanın dağılımına göre orta seviye kabul edilebilecek 3000-4999 TL aylık gelir seviyesinde bulunmaktadır, üst seviye (7 000 TL ve üzeri) aylık gelire sahip grup ise tüm örneklemin yaklaşık onda biri oranındadır.

5.2 Pilot Çalışmalar

Saha araştırmasına başlamadan önce iki pilot çalışma gerçekleştirilmiştir. Bunlardan birincisi dış mekân aktivitesinin ve sosyal etkileşimin yoğun olduğu bilinen bir konut alanı içindeki ortak açık alanda gerçekleşmiştir. Bu alan çevresinde bulunan beş kişiye anket taslakları gönderilmiş ve iki oturumluk gözlem yapılmıştır. Anketler yanıtlandıktan sonra bu bireyler ile bir araya gelinmiş ve anlaşılamayan, yanıtlamakta zorlanılan konular kendilerine sorulmuştur. Geri dönüşler dikkate alınarak mimarlık mesleğinden terminolojiler sorulardan çıkarılmıştır. Örneğin *giriş aksı* terimi *ana giriş kapısı doğrultusu* olarak değiştirilmiştir. GM olarak adlandırılan alan tiplerinin bilimsel isimleri değiştirilmiştir. Gözlem oturumlarında ise düşünülmeyen bazı aktiviteler; örneğin dışarıda telefonla konuşma, alışveriş etme, evden getirilen bir yiyeceğin komşularla paylaşılması ya da bisiklete binme gibi aktiviteler kayıt edilmiştir. Ayrıca pilot çalışma öncesinde gözlem yoluyla yeni tanışan bireylerin anlaşılabilirliği öngörülmüştür. Ancak; gözlem süresinde sadece selamlaşma ve konuşma gibi sosyal etkileşimler tespit edilebilmiştir. Akrabalık, arkadaşlık, eski ve yeni dostlukların gözlemle tespitinin oldukça zor olduğu görülmüştür. Bu konular *sosyalleşme içerikli aktiviteler* olarak ayrıştırılmış ve derinlemesine görüşmelerde irdelenmiştir.

İkinci pilot çalışmada, bir birey ve bir GM alanı üzerinden tüm saha süreci baştan sona denenmiştir. Bunun için tespit edilen araştırma güzergâhında yer alan Sarıyer ilçesi Maslak Mahallesiindeki bir siteye ait kafenin yarı-açık/açık alanı kullanılmıştır. Önce bu alan fotoğrafla tespit edilmiş, sonrasında burayı kullanan ve bu sitede yaşayan örnekleme uygun bir genç yetişkinle anket ve derinlemesine görüşme yapılmıştır. Derinlemesine görüşmede bazı konuların mimarlık eğitiminden gelmeyen bir bireye anlatılma şekilleri konusunda fikir edinilmiştir. Örneğin kurgulanmış ve kurgulanmamış GM alanı sınıflandırmasının anlaşılması örneklem için oldukça güç olmuştur. Bu fikri anlatabilmek için *tesadüfi olarak* oluşmuş deyiminin kullanılmasına karar verilmiştir. Ayrıca aile kökeninin sorulmasının oldukça zor olduğu görülmüştür. Bu soruyu sormak için yollar aranmıştır.

Gözlem oturumlarında kullanım durumunun sistematik kaydı için etnografik fotoğraflama yönteminin kullanılması öngörülmüştür (Farmer ve diğ., 2007; Özdamar-Akarçay, 2013). Bu yöntem belli zaman aralıklarıyla aynı noktadan çekilen fotoğraflardaki aktivite ve birey yoğunluğu durumlarının tablolarla aktarılması

şeklinde. Literatür, genellikle bu tür bir gözlem oturumunun 45-90 dakika arasında zaman aldığını belirtmektedir. Fotoğraflama aralıkları ise; 3, 5, 6, 10 dakika arasında değişmektedir. Pilot çalışmada güvenilir fotoğraflama için fotoğraf makinasının hareketsiz olarak ve aynı açıdan kayıt oluşturmasını sağlayacak bir tripod kullanımının gerekli olduğunu görülmüştür. Gözlem süreçlerinde ortalama 55 ile 70 dakika arasında süren gözlem oturumları gerçekleştirilmiştir. Ancak kullanıcılar tarafından bu yöntemin rahatsız edici olduğu görülmüştür. Ayrıca doğrudan gözlemden gözlemcinin silik olması gerekmektedir. Tripoda takılı fotoğraf makinası dikkat çekici bir nesne olduğundan, gözlemlerin saha notları ve daha az fotoğraf ile yapılmasına karar verilmiştir.

5.3 Araştırma Yöntemi ve Stratejileri

Temellendirilmiş kuram alandan elde edilen verilerin analizinde kullanılan temel işlem verilerinin parçalara ayrılarak kavramsallaştırılmasını, sonrasında farklı yollarla analitik bir bütünlük içerisinde yeniden bir araya getirilmesini öngörmektedir. Bu süreçte veriler çeşitli kategorilere ayrılarak *kodlar* oluşturulmakta ve bulgular bu yolla sistematik hale getirilmektedir. Verileri kategorileştirme süreci şeklinde isimlendirilebilecek kodlama işlemi aynı zamanda analitik bir izlek oluşturmaktadır (Gençoğlu, 2014). Kodlamaları doğru yapabilmek için verileri çeşitlendirmek gerekmektedir. Araştırma sürecinde her bireyin kullandığı GM alanları farklıdır ve kodlama süreci bu anlamda katmanlı hale gelmiştir. Araştırmada tek başına anket yardımıyla her veriyi genellemek yerine; anket, derinlemesine görüşme ve örnek olaylardan oluşan melez bir kurguya gerek duyulmuştur.

Bu araştırma olgunlaşma sürecinde bu yönde değişiklikler geçirmiştir. Öncül tasarımda temel verilerin anket çalışması ile elde edilmesi öngörülmüştür. Anketlerin belirlenmiş araştırma aksında daha büyük bir örneklem sayısına ulaşarak görece genel algılar, kullanımlar ve sosyal etkileşime destek olan durumlar üzerinden yapılması öngörülmüştür. Ne var ki; araştırmanın ilerleyen süreçlerinde bu yaklaşım saha uygulanmasında iki belirgin çekince ortaya çıkarmıştır. Bunlardan birincisi; örneklemin çok tabakalı yapısı gereği; rastlantısal yöntemle istenilen sayıda örnekleme (23-37 yaş arası, en az üniversite mezunu, çalışan, Maslak/Beşiktaş/Beyoğlu/Şişli ilçelerinde yaşayan genç yetişkin) ulaşmakta zorluk çekilmiştir. Anket yapmak üzere belirlenen alanlarda basit rastgele örnekleme

yöntemiyle başlangıçtan itibaren her üçüncü adresin kapısı çalınarak anket yapılmaya çalışılmıştır. Örneklemin tabakalarından biri *çalışıyor olma* olduğundan çoğunlukla kişilere gündüz saatlerinde ulaşamamıştır. Araştırmanın iş saatleri dışında gerçekleştirilmesi kararlaştırılmış; ancak ulaşılan bireylerin çoğunluğu metropol yaşamındaki güvenlik kaygısıyla bu saatlerde yanıt vermekte isteksiz olmuş ve ankete katılmayı reddetmiştir. İkinci çekince ise; her bireyin kullandığı GM alanının karakteristik özelliklerinin biricik olması ve verilerin karşılaştırılmasında zorluk yaşanması olmuştur. Dolayısıyla; başlangıçta öngörülen araştırma verilerinin geniş çaplı anket yöntemiyle anlamlı sonuçlara ulaştırmayacağı görülmüştür. Temellendirilmiş kuramın özünü oluşturan alandan alınan gerçekliğin kuram oluşturması bu haliyle sağlıklı bulunmamıştır.

Örnekleme randevu oluşturabilmek amacıyla yapılan ilk telefon görüşmesinde GM konusu kısaca açıklanarak, tercih ettikleri GM alanı sorulmuştur. Bu telefon görüşmelerinde verilen bilgilere göre adresler ziyaret edilmiş, fotoğrafları çekilmiş ve alanın özellikleri not edilmiştir. Sonrasında, saha araştırmasının randevu ile ulaşılan 49 birey ile anket ve derinlemesine görüşme halinde gerçekleştirilmiştir. Bu adımda uygulaması tamamlanmış 49 anket, veri analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Veri analizini gerçekleştirmek amacıyla bir dijital yazılım olan SPSS'den faydalanılmıştır. Öncelikle toplanan verilerin frekans analizleri yapılmıştır. Sonrasında demografik veriler ve örneklem verileriyle araştırılan her soru konusu, anket yanıtlarına göre ikili çaprazlamalarla karşılaştırılmıştır. Bu çaprazlamalar arasında araştırmanın problem tanımı, amacı ve sınırlılıkları dikkate alınarak anlamlı sonuçlara ulaşabilecek olanlar seçilmiştir. Söz konusu işlem dizisinden çıkan sonuçlar bir rapor haline getirilmiştir. Anket verileri, sadece ham veriler olarak değil, bu verilerin işaret ettiği anlamların da kavramlaştırılması üzerine analizler için bir altlık olarak değerlendirilmiştir. Aynı olgu ile ilişkili anlam grupları şekillendirilmiştir. Bu şekilde veriler kategorilere ayrılmıştır.

Derinlemesine görüşmelerde alınan detaylı veriler güdümlü okuma yolu ile ayrıştırılmış ve kodlamalara göre sınıflandırılmıştır. Anket verileriyle oluşturulan raporla bu kodlamalar birleştirilmiştir. Anlamların birbirleriyle olan ilişkileri her araştırma adımı sonrasında tekrar karşılaştırılarak sınıflandırılmıştır. Bu kategorilerin temsil ettikleri anlamların daha üst seviyede üstlendikleri anlamlar ve soyut yapıları dikkate alınmıştır (Corbin ve Strauss, 1990). Sampson (1988) araştırmasında iki

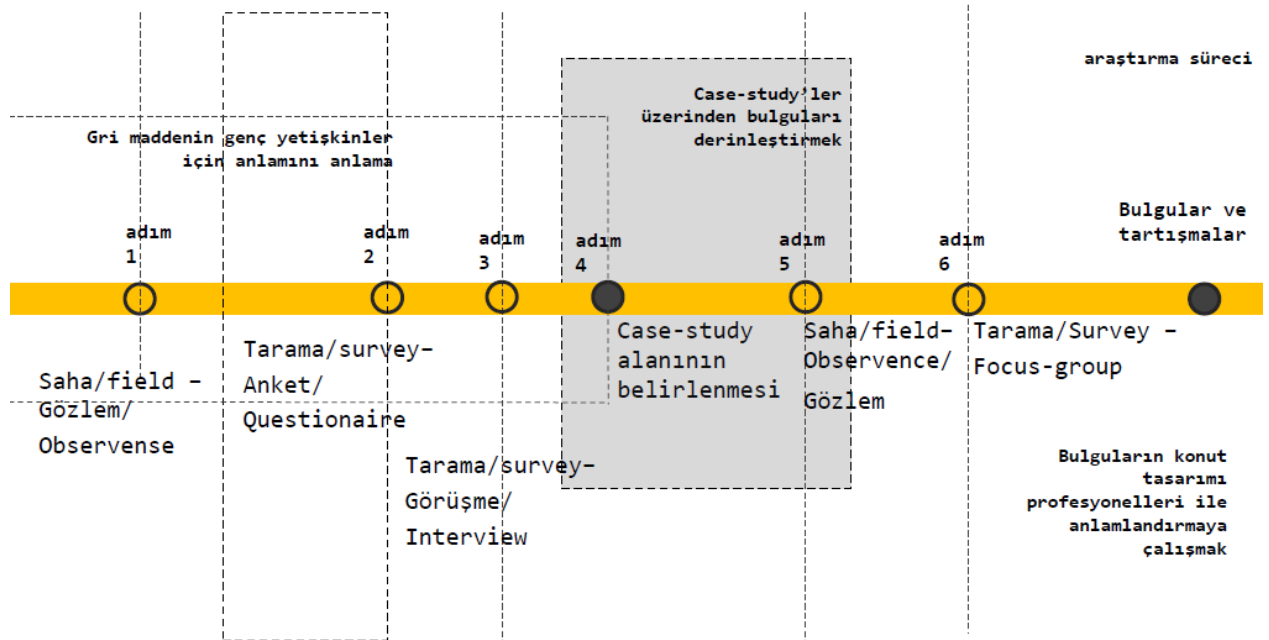
farklı veri seti oluşturduğundan söz etmektedir. Bunlardan biri her topluluğa dair makro ölçekli sosyal özellikler; diğeri ise bireylerin kişisel içerikli bilgileri seviyesindedir. Bu araştırmada ise GM alanının algı, kullanım ve sosyal etkileşime destek olma durumu; demografi, gündelik yaşam kültürü ve GM'nin fiziksel özellikleri veri setlerini ortaya çıkarmıştır.

Yukarıda sözü geçen veri setleri *kurgulanmış* ve *kurgulanmamış* GM sınıflandırmalarını doğurmuştur. Birçok katılımcı bu yoğun konut dokusu içinde tesadüfen oluşan alanlarda açık alan aktiviteleri ve sosyal etkileşim gerçekleştirdiklerini belirtmişlerdir. Örnek olayların seçilmesi ve gözlemlenmesi sürecinde *kurgulanmış/kurgulanmamış* GM alanlarının sınıflandırması belirlenmiştir. Literatür de bu tür yapıları çevre ve kullanıcı ilişkisini inceleyen araştırmalarda gözlem, görüşme, konut kullanım sonrası değerlendirmeler, haritalamalar ve katılım çalışmalarını içeren analizlerin faydalı metotlar olduğu savunulmaktadır (Zeisel 2006). Kamusal alanların başarısını ölçmek üzere, devam eden uzun süreli gözlemlerin yapılmasına bu anlamda ihtiyaç bulunmaktadır (Francis, 2011). Örnek olaylardaki gözlem sürecinde mekânların değerlendirilmesi basit görsel gözlemlere dayanmaktadır. Aktiviteye bağlı olanlar gibi belirli bir zamanla anlam kazanacak göstergelere özel bir dikkat verilmiştir (Lopes ve diğ, 2012).

Son aşamada tüm bu bulgular kodlamalar altında birleştirilerek ham sonuçlar elde edilmiştir. Ham sonuçlar profesyonel olarak konut ve tasarım üzerine çalışan bireylerle yapılan bir odak görüşme ile bütünlenmiştir. Bu aşamada mimari tasarım açısından *kurgulanmış* ve *kurgulanmamış* GM alanlarının oluşum süreçleri ve bu sürece kullanıcının katılımıyla; mekânın gerekleri üzerine bir tartışma yapılmıştır. Gri maddenin etkin kullanımı ve kent içindeki sosyal yaşama katkısının artması için gerekliliklerin tasarımda yer bulması; tezin mimarlık alanına bir nebze katkı sağlaması açısından önem arz etmektedir.

Saha çalışmasının ilk üç adımını gerçekleştirebilmek amacıyla İstanbul Teknik Üniversitesinin (İTÜ) Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) kapsamında yer alan araştırma fonundan burs alınmıştır. Bazı süreçler doktora araştırmalarını da kapsayan bu fon desteği ile bir araştırma şirketiyle ortak olarak sürdürülmüştür. Araştırmanın ilk adımından rastlantısal olarak örneklemin katmanlı olarak seçilmesi bu şirket aracılığıyla yapılabilmektedir. Aksi takdirde bu güzergâhta yaşayan gerekli özelliklere sahip genç yetişkinlere hedeflenen sayıda ulaşılamamıştır. Ayrıca pilot çalışmalar

araştırmanın kendisi tarafından gerçekleştirilmiş ve bunlardan elde edilen notlar doğrultusunda araştırma araştırmacı tarafından düzenlenmiştir. Araştırmanın ilk adımında telefon görüşmeleri üzerinden bilgi formlarının doldurulması, GM olarak adlandırılan alanların katılımcılara anlatılması bir araştırma takımı tarafından tamamlanmıştır. Sonrasında araştırmacı doğru alanların seçilemesi için verilen adresleri ziyaret etmiş, fotoğraflar çekmiş ve alan notları almıştır. İkinci ve üçüncü adımlarda ise araştırma şirketi tarafından görevlendirilen beş görüşmeciye araştırmacının kendisi tarafından eğitim verilmiştir. Her sorunun sorulma tekniği ve varılmak istenen veri yapısı açıklanmıştır. Araştırmacı; görüşmecilerle beraber anket ve derinlemesine görüşmelerin yarısından fazlasına katılmıştır. Araştırma şirketi toplanan istatistiksel verileri ham olarak araştırmacı ile paylaşmıştır. Derinlemesine görüşmelerin de ses kaydı olarak kayıt edilmiş ve kayıt cihazlarından deşifre edilmiş hallerini paylaşmıştır. Sayısal verilerin tablolaştırılması ve yazılı görüşme metinlerinden güdümlü okuma yöntemi ile kodlamaların yapılması araştırmacının kendisi tarafından tamamlanmıştır. Sonra bu veriler yine araştırmacının kendisi tarafından birleştirilmiştir. Sonraki dört, beş ve altıncı adımlar araştırmacının kendisi tarafından gerçekleştirilmiştir.

Şekil 5.2 : Araştırma tasarımı ve adımların sıralaması.

Dolayısıyla; araştırmanın işlem sırası aşağıdaki gibidir (Şekil 5.2):

- **Adım 1: Saha araştırması - Gözlem (observance)**

- **Adım 2:** *Tarama (survey) araştırması - Anket çalışması*
- **Adım 3:** *Tarama (survey) araştırması - Derinlemesine görüşme*
- **Adım 4:** *Örnek olaylarının belirlenmesi (case-study)*
- **Adım 5:** *Saha araştırması - Gözlem*
- **Adım 6:** *Tarama (survey) araştırması - Odak grupla açık uçlu görüşme (focus group)*

5.3.1 Adım 1 - gözlem (observance)

Saha araştırmasının ilk adımında, tercih edilen GM alanının fiziksel özellikleri ve konumu dikkate alınmıştır. Araştırma sorunsalı bağlamında kuramsal gerçekliklerle pragmatik olarak sahada var olanın birleştirilmesi amacıyla araştırılacak fiziksel çevrelerin öncelikle tespit edilmesi öngörülmüştür. Yerler, sosyal içerikte yer kimliğini de şekillendirmektedir. Literatürde modernizasyonun kimlik üzerindeki etkisi üzerine çalışmalar bulunmaktadır. Konutun yerine göre, konut ile iş alanının tarihsel ayrımı, aile hayatının mahremiyeti ve kadınların domestik rolü gündelik yaşamda *evde olma* (at-homeness) deneyimini zenginleştirmekte ve konuta ilişkin deneyimi oluşturmaktadır (Loyd, 1982; Rybczynski, 1986).

Bu yaklaşımdan yola çıkarak, Adım 2'deki tarama çalışması öncesi katılımcıların işaret ettiği alanlarda öncül gözlemler gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın devamında, anket ve derinlemesine görüşmelerin yapılabilmesi için çeşitli sosyal ağlardan tabakalı örneklem sistemine uygun bireyler seçilmiştir. Bu bireyler, anket ve derinlemesine görüşmeleri yapmak üzere randevulaşmak amacıyla telefonla aranmıştır. Bu aramalarda *görüşme formu* adı verilen dokümanlar doldurulmuştur. Telefonda öncelikle bireye, tezin kapsamı ve GM olgusu anlatılmıştır. Sonrasında böyle bir araştırmaya katılmaya gönüllü olma durumu sorulmuştur. Örneklemen doğru özellikte olabilmesi için formda olan; yaş, eğitim ve çalışma durumuna dair bilgilerin yanında; telefon numarası dışında iletişim bilgileri ve kapı numarası vermeden adres bilgileri alınmıştır. Anket ve derinlemesine görüşmeleri gerçekleştirmek amacıyla buluşma saati ve yeri de bu forma kayıt edilmiştir. Formlar araştırmanın ilerleyen süreçlerinde sistematik veri toplayabilmek açısından da önemli rol oynamıştır. Formların doldurulduğu bu görüşmenin sonunda görüşülen kişiye anlatılan GM alanına benzer bir alanı kullanıp kullanmadığı sorulmuştur. Bu alanın

adını söylemesi ve yerini tarif etmesi istenmiştir. Bu formlar üzerinden örneklemin adres gösterdiği bir GM alanları listesi oluşturulmuştur. Sonraki araştırma sürecinde bu GM listesi ve görüşme formlarından faydalanmıştır.

Ayrıca, GM alanı olarak örneklem tarafından işaret edilen alanın özelliklerini anlayabilmek ve büyüklükleri düzenlemek amacıyla bu adım yararlı olmuştur. Anket ve derinlemesine görüşme randevularından önce söz konusu GM'ye dair saha notları gözden geçirilmiş ve derinlemesine görüşmelerin bu anlamda etkin olmasına çalışılmıştır. Öncül gözlem sürecinde her söz konusu alan için gri maddeye ilişkin özelliklerin tespit edilmesinde aşağıdaki araçlardan yararlanılmış ve bir saha notları dokümantasyonu yapılmıştır:

- Fotoğraflar
- GM alanının konfor koşullarına ilişkin notlar
- GM alanının özgün fiziksel karakterine ilişkin notlar (manzaraya/denize göre konumu, konutla olan ilişkisi, yer aldığı ilçe ve mahallenin özelliklerinin bu alan yansıması)

Öncül doğrudan gözlemin, diğer saha metotlarına bir alternatif olmadığına dikkat edilmesi gerekmektedir. Araştırmanın işaret ettiği ortamı, bireylerden oluşan gruba ya da davranış gruplarını anlamak, anket ve derinlemesine görüşmeleri geliştirmek için öncül bir yaklaşım olması sebebiyle benimsenmiştir.

5.3.2 Adım 2 - tarama (survey)

Araştırmanın ikinci adımında 49 katılımcıyla anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Anketler yaklaşık 15 dakika sürmüştür. Genel hatlarıyla, katılımcıya genç yetişkin bireyin GM alanı eğilimleri; algı, kullanım ve sosyal etkileşimde oynadığı role dair sorular yöneltilmiştir. Anketin kurgusu oluşturulurken içerik olarak bu tezle benzeşen diğer doktora tezleri incelenmiş, anket soruları dikkate alınmıştır (Özmen-Yanar, 1994; Çerçi, 1997; Desagis, 2006; Ilgın, 2006). Ayrıca bazı akademik yaklaşımlar önemsenmiş ve anket sorularına yol göstermiştir. Caddelere göre tabakalı örneklemin oluşturulduğu; farklı caddelerin farklı konut sakini tipleri; dolayısıyla yaşayanlar arasında çeşitliliği yansıttığı çalışma anket sorularının sınırlandırılmasında ve düzenlenmesinde faydalı kılavuzlar haline gelmiştir (Blokland ve

van-Eijk, 2010). Ankete katılan bireyler; eğitim durumu, yaş aralığı, yaşadıkları ilçeye göre ayrıştırılmıştır. Anket sorularının çatkısı aşağıdaki gibidir:

- Demografik sorular
 - Yaş,
 - Cinsiyet,
 - Eğitim/çalışma,
 - Medeni durum,
 - Çocuk sahibi olma,
 - Aylık net gelir
- GM algısına ilişkin sorular
 - Konutun seçilme sebebi
 - Komşularla görüşme sıklığı
- GM kullanımına ilişkin sorular
 - GM kullanımında etkenler
 - Sigara tüketimi, çocuk sahibi olma ile kullanım arasındaki ilişkiler
 - GM’de gerçekleşen aktiviteler
 - GM fiziksel özelliklerinin kullanımındaki etkisi

Literatürde yer kimliği, demografi/göç karakteristikleri, sosyal katılım ve aktivite konumuna kadar çeşitlenen yönleriyle konut çevresindeki etkileşim biçimleri incelenmiştir (Cuba ve Hummon, 1993). Anket çalışması kapsamında genç yetişkinlerin bulundukları konutta yaşama sebepleri; GM algılama, kullanma ve bu alanların sosyal etkileşimlerine destek olma potansiyelleri ile birlikte değerlendirilmiştir. Ayrıca; GM alanlarının algılanma biçimleri, kullanımı ve sosyal etkileşimde rol oynaması demografik yapı ekseninde incelenmiştir. Bunlardan başka, örneklemdaki genç yetişkinlerin GM algı ve kullanım eğilimleri ile gri maddenin konfor koşulları ve özgün fiziksel özellikleri arasındaki ilişki sorgulanmıştır.

Anket çalışması sahada tamamlandıktan sonra verileri değerlendirmek amacıyla uygunluk analizi yapılmıştır. Sağlıklı istatistiksel verilere ulaşabilmek için dijital ortamda bir istatistik yazılım olan SPSS kullanılmıştır. Bu aşamada anketlerin araştırma konularının kategorilere ayrılması hedeflenmiş ve 3. Adım’da yapılacak kodlama çalışmasına altlık oluşturması planlanmıştır.

5.3.3 Adım 3 - tarama (survey)

Araştırmanın üçüncü adımında saha taraması derinlemesine görüşme şeklinde gerçekleştirilmiştir. İşlem sırası içindeki ikinci ve üçüncü adımlar birbirini tamamlama amacı gütmektedir. Demografik yapı ve GM algı ve kullanım eğilimleri ikinci adımdaki anket çalışmasında genel eğilimler olarak araştırılmıştır. Bu adımda ise örneklem ile çalışma sürdürülmüştür. Bu iki adım ard-arda ve aynı görüşme randevusu içinde yapılmıştır. Genel eğilimler istatistiksel verilere dönüştürüldükten sonra; birbiriyle karşılaştırılması olanaklı olmayan bazı yapılara mercek tutulması hedeflenmiştir. Bu adımda örneklem ile GM'ye dair aşağıdaki konularda derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir:

- Aile kökeni ve sosyo-ekonomik yapıya dair sorular
 - Aile kökeni ve yetişilen yer ile GM alanının kullanım eğilimleri arasındaki ilişki
- Genç yetişkinlerin genel olarak GM alanlarını algılaması değil; kendisi tarafından işaret edilen bir gri madde üzerinden algılama, kullanma ve sosyal etkileşime destek olma durumunun araştırılmasına dair sorular
- GM algılanmasına dair sorular
 - Sıfat çiftleri,
 - Sıfatlar üzerinden tanımlamaların sorulması
 - Söz konusu GM alanı ile ilgili hissiyata dair sorular
 - GM alanı ile kurulan bağ
- GM kullanılmasına dair sorular
 - Gün saatlerine göre kullanım
 - Haftalık kullanımda günlere göre kullanım tercihleri
 - GM alanında gerçekleşen aktiviteler
 - GM alanında gerçekleşen sosyalleşme aktiviteleri
- GM alanı ve sosyal etkileşim eğilimlerine dair sorular
 - Komşuluk etme durumuna yaklaşım
 - GM alanında sosyalleşme olasılıkları ve dereceleri
 - Konut çevresinde sosyalleşmenin tercih edilme durumu
- GM alanının fiziksel yapısı
 - GM tiplerinin tespit edilmesi,
 - GM alanlarının *kendiliğinden* oluşma durumu
 - *Kurgulanmış/ kurgulanmamış* GM alanlarının oluşum sınıflandırması

- GM konfor koşullarının kullanıcının algısı ile tespit edilmesi
- GM özgün fiziksel özelliklerinin tercih edilmede etkisi

Açık uçlu, yarı-yapılandırılmış formdaki görüşmeler kullanıcıların kendi yaşamlarında kullandıkları belirgin bir GM alanına odaklanmaktadır. Literatürde açık uçlu sorulara verilen yanıtların yer ile olan ilişki için bir ölçü oluşturduğu görülmüştür. Katılımcıların bu tür sorulara birden çok yanıt vermesine izin verilmiştir; bu yanıtlar bireyin kendisiyle ilgili kategorilere göre gruplanmıştır (Cuba ve Hummon, 1993). Araştırma kapsamındaki görüşmelerde de bu prensipler benimsenmiştir. Algı, kullanım ve sosyal etkileşim bakımından sorular birbirinden ayrılmakla birlikte çoğu zaman da iç-içe geçen sonuçlara işaret etmektedir. Bu anlamda bireyin kendi gündelik yaşam eğilimleri anlaşılmaya çalışılmıştır. Araştırmada da değerlendirilen bu grup, kültürel siyaset üzerinden *yeni orta sınıf* ya da kültürel burjuvazi hipotezi ile ifade edilebilir (Gouldner, 1979). Bu grup beğenilerinde diğerlerine göre çeşitlilikleriyle farklılaşmaktadır. Genel olarak yeni orta sınıf kendini sahip oldukları iş tipine göre tanımlamaktadır (Blokland ve van-Eijk, 2010). Katılımcıların yaptıkları işlere göre sınıflandırılması ve mesleğinin görüşme boyunca ön planda tutulması bu anlamda değerli bulunmuştur. Diğer yandan ev ve çevresinde vakit geçirme, hafta içinde sahip olunan boş zamanlar da genç yetişkinler için büyük çoğunlukla iş eksenlidir.

Diğer yandan anket içinde sorulması güç olan bazı hassas konular, yönlendirici ve açık uçlu şekilde sorulmaya çalışılmıştır. Örneğin örneklemin içinde yetiştiği ailenin kır/kent kökenli oluşu ve sosyo-ekonomik durumu basitçe *Nasıl bir ailede büyüdünüz?* sorusu ile yoklanmıştır. Yanıtın kısa ve yetersiz olduğu durumlarda katılımcılara örnekler verilerek derinlemesine yanıtlara ulaşmaya çalışılmıştır.

GM alanlarının fiziksel özelliklerine dair sorularda da literatür taranmış ve mimari özellikler (Blokland ve van-Eijk, 2010) konusu çevre konfor koşulları ile manzara, denize yakın olma, evden kolay ulaşabilme gibi biricik fiziksel yapılardan oluşma gibi alt kategorilere bölünmüştür. GM'nin fiziksel yapısına dair konular derinlemesine görüşme içinde algı eksenli olarak sorulmuştur. Bu anlamda büyük ölçüde algıya bağlı olarak kullanımın gerçekleştiği öngörülmüştür. Katılımcının ifade etme olasılıklarını arttırmak amacıyla sıfat çiftlerinden yararlanılmıştır. Derinlemesine görüşme içinde görüşmeci ile katılımcının ortak olarak her sıfatı

irdeleyip; bunları kendi tercih ettiği GM için seçmesi yoluyla yapılmıştır. Sonrasında bu sıfat çiftlerinin neden seçildiği detaylandırılmak üzere sorgulamalar yapılmıştır. Bu sıfat çifti tablosu oluşturulurken anlam eşleri dikkate alınmıştır. Biçim ifade eden kelimelerin çoklu anlamlarının bulunduğu bilinmektedir. Aynı kelime birçok biçimi belirtmektedir. Sonuç olarak bir biçimi ifade eden isim asla tekil bir anlam taşımamaktadır ve belirsiz anlamlara işaret etmektedir. Günlük konuşmada aynı anda birçok anlamı çağrıştırmak olası iken ve zorlanmadan anlamları çeşitlendirmesi gerçekleşirken (Habraken, 2000); derinlemesine görüşmede bunların kesin olması gerekmektedir. Bu sebeple bu bölüm anket yerine derinlemesine görüşme kısmına eklenmiştir.

Derinlemesine görüşmeler 45 dakika ile 1 saat arasında zaman almıştır. Görüşme süresince görüşmeci olabildiğince az konuşarak ve kısa yanıtlardan sonra katılımcıdan konuyu detaylandırmasını isteyerek olabildiğince içerikli veri toplamaya odaklanmıştır. Görüşme randevusu oluşturulurken katılımcılar görüşmenin kayıt altına alınacağı konusunda bilgilendirilmiştir. Sahada bu adımın uygulaması tamamlandıktan sonra her görüşmenin zmlmeleri yapılarak yazılı metinler haline getirilmişlerdir. İkinci adımda sözü edilen analiz işlemleri sonucunda ortaya çıkan raporlardaki konular ışığında, metin çözümleri üzerinde güdümlü okumalar yapılmıştır. Raporlarla paralel, çelişkili ve ilişkisiz giden durumlar tespit edilmiştir. Her yazılı görüşme metninden aynı kategoriye ait konular alınmış ve gruplanmıştır. Sonrasında raporlar ışığında daha derinlemesine veriler elde edilmiştir.

5.3.4 Adım 4 – rnek olay seçimi

Nitel araştırmalarda sık olarak kullanılan örnek olay metodu belirli bir bireyin ya da içeriğin derinlemesine araştırılması esasına dayanmaktadır. Örneğin Freud (Jung, 1907) eşitli bireylerin örnek olayları ile psikoanalizin temel teorisini geliştirmiştir. Piaget (1965) ise çocukların gelişim aşamalarını örnek olaylar yardımı ile belirlemiştir. Bir rnek olayı incelemek için bir tek yol yoktur, metotlar bir araya getirilerek kullanılabilir (rneğin yapılandırılmamış görüşme, doğrudan gözlem gibi). rnek olayların seçiminde araştırılacak içeriğin temsil edileceği örnekler dikkate alınmalıdır. Literatürde rnek olaylar seçilirken birbirinin yapısal olarak zıttı ya da özellik olarak farklı ancak açık alan metrekareleri ve davranış oluşturan şartların

tipleri bakımından benzer alanların tercih edildiği görülmektedir (Cosco ve diğ., 2009). Örneklem içinde örneğin alanların yerleşimi ve düzenleme tiplerinin birleşim şekilleri araştırmanın parametreleri halini alabilmektedir.

Araştırmanın önceki adımlarında GM alanına ilişkin demografi ve gündelik yaşam kültürü bağlamında algı ve bir ölçüde kullanım incelenmiştir. Tezin yapıllı çevre açısından kullanım ve fiziksel özelliklerinin araştırılması örnek alanlar üzerinden gerçekleşmektedir. Bu adımda saha araştırmasının birinci adımında örneklem tarafından işaret edilen GM listesi tekrar gözden geçirilmiştir. Bu listedeki veriler ile derinlemesine görüşmedeki veriler ışığında dikkat çekici örnekler tespit edilmiştir. Örneklemi oluşturulduğu dört ilçenin her birinden en az bir örnek olay alınması öngörülmüştür. Seçimi kolaylaştırmak amacıyla öncelikle her ilçeden ikişer olmak üzere toplamda sekiz adet örnek olay belirlenmiştir. Sonrasında tekrar öncül taramadaki GM'lere dair alan notları ve fotoğraflar gözden geçirilmiştir. Bu son seçimde araştırma durumuna uygunluk kadar; başta belirlenen GM alanı tiplerinin çeşitlendirilmesine de dikkat edilmiştir. Bazı tipolojilerde melez yapılar bulunmaktadır. Örneğin Fındıklı Parkı hem kafe, hem de kafe/park açısından önemli bir örnektir ve Cihangir mahallesi üzerinden Beyoğlu'nun zengin sosyal ve kültürel yapısının (Öztel-Ağsakallı ve Zeren Gülersoy, 2015) bir yansıması olarak kabul edilmektedir. Bu sebeple iki tipoloji bir örnek olay içinde incelenmiştir.

Bu adımda araştırmanın sürdürüldüğü dört ilçeden tipoloji çeşitliliği sağlamak üzere toplamda beş adet örnek olay seçilmiştir. Literatürde örnek olay seçim kriterlerine dair birçok örnek bulunmaktadır. Örneğin yine konuta ilişkin sınırları inceleyen bir araştırma, coğrafi yapı analizi ve var olan ulaşım şeması yardımı ile kent imajını oluşturan öğeleri değerlendirilmiştir (Öztel-Ağsakallı ve Zeren-Gülersoy, 2015). Bu tez için seçim kriterleri örneklemin sıra dışı bir konumda bulunması, özgün özellikleri ya da yoğun konut dokusu içinde konut sakinleri tarafından tercih edilme olasılığının fazla olması ve söz konusu kentsel dokuların karakteristik özelliklerini yansıtmaya açıklandığıdır. Bu girdiler dikkate alınarak dört ilçeden GM alanı tiplerini de çeşitli örnekler üzerinden derinlemesine inceleyebilmek amacıyla toplamda beş adet örnek olay seçilmiştir. Süreç içerisinde öncül olarak seçilen sekiz örnek olay tekrar ziyaret edilmiştir. Kullanıcıların araştırmaya izin vermesi, gözlemlenebilir bir alan olması, içinde fiziksel çeşitlilik barındırması dikkate alınmıştır. Örneğin; Şişli ilçesinin Feriköy mahallesinde bulunan bir apartmanın çatı

katı terası kullanıcıların araştırmaya izin vermemesi sebebiyle seçilen örnek olayların arasından çıkartılmıştır. Aranılan özelliklere sahip seçilen örnek olaylar aşağıdaki gibi karakterize edilebilmektedir:

Beyoğlu ilçesinden tipoloji çeşitliliği sebebiyle iki adet örnek olay seçilmiştir. Bunlardan birincisi; Bereketzade (Galata) mahallesinde *Saltı Pasajı* ismiyle bilinen iç avlu bahçesi, *geçiş ve ortak bahçedir*. Bu GM alanı, tarihi Galata’da kot farkı bulunan Küçük Hendek Sokak ile Tımarcı Sokağı basamaklı bir geçişle birbirine bağlamaktadır. Yüzyıl başından kalmış 4-5 katlı eklektik karakterli apartmanlar tarafından çevrelenen bu iç avlu ve geçiş, günümüzde de etkin olarak kullanılmaktadır. Geçişin bir kısmı yarı-kapalı; geri kalanı açık yarı-özel yapıdır. Apartmanların girişleri bu avluya açılmakta ve tamamen sarmalanmış küçük bir açık alan oluşturmaktadır. Aynı zamanda bu geçişte bulunan bir apartmanın her katında yarı-açık teraslar bulunmaktadır. Ancak araştırma için kullanıcılardan sadece avluda çalışmak üzere izin alınabilmektedir.

Beyoğlu ilçesindeki ikinci örnek olay Cihangir’le bağlantılı Ömeravni Mahallesi, Fındıklı’daki park alanıdır. Bu alan Mimar Sinan Üniversitesi Fındıklı Yerleşkesi ile Kabataş deniz otobüsleri iskelesi arasındaki deniz kenarı yeşil alandır. Bu alanın her iki ucunda bulunan küçük barakalarda küçük ölçekli yeme-içme hizmeti vermekte olan iki adet çaycı bulunmaktadır. Bu barakaların önünde ise şemsiyelerle gölgelenen masa-sandalye grupları yer almaktadır. Bunlar dışında deniz hattı boyunca ve yeşil alana yerleştirilmiş banklar ve bir küçük çocuk oyun alanı bulunmaktadır. Derinlemesine görüşmelerde Cihangir’de yaşayan bireylerin bu alanı GM olarak kullandıkları; hatta Mimar Sinan Üniversitesi’ne yakın olan çaycıyı özellikle tercih ettikleri tespit edilmiştir. Bu GM *park/kafe* sınıfına girmektedir çünkü deniz ve yeşil öğeler gibi imkânların yanında GM’de uzun zaman geçirmede etken yeme-içme olasılıkları da sunmaktadır.

Üçüncü örnek olay Şişli ilçesinin Feriköy mahallesinde yer alan konutlara bitişik mahalle içi park; apartmanlarla sokak dokusu arasında kalan dar ve yeşil bir alan oluşturmaktadır. Alanın içinde sırasıyla tel örgülerle çevrelenmiş ve anahtarla girilen bir çocuk parkı, yeşil öğelerin bulunduğu çitle çevrelenmiş bir bahçe ve sekiz kişilik bahçe oturma grubunun bulunduğu bir veranda yer almaktadır. Yoğun sokak dokusu ile apartmanlar arasında dar bir ara yol, sonrasında ona bitişik GM alanı bulunmaktadır. Bu alan yarı-kamusal özellikli olmasına karşın çitler, kilitli giriş ve

özenli açık alan oturma mobilyaları ile yarı-özel bir yapı sergilemektedir. Bu alan GM tipi bakımından bahçe, veranda ve park sınıfına girmektedir.

Dördüncü örnek olay, Beşiktaş ilçesi Sinanpaşa Mahallesi'nde yer alan Mısırlıbahçe Parkıdır. Sıkışık konut dokusu içinde korunmuş yapısı ile bir parktan çok büyük bir iç avluya benzemektedir. Beşiktaş'ta apartmanların ön ve arka cephelerinde kendilerine ait bahçeleri bulunmamaktadır. İçinde küçük bir basketbol alanı, çocuk oyun alanı ve banklarla donatılmış bir yeşil alan bulunmaktadır. Alanın yapısı gereği apartman bloklarının girişleri, GM alanı ve kaldırımlar aynı kotta ve zemini taş döşelidir. Bu durum alanın bahçe olma hissiyatını güçlendirmektedir.

İncelenen beşinci ve son örnek olay Sarıyer ilçesi Maslak mahallesinde yer almaktadır. Apartmanlar arası geçiş, toplanma ve az sayıda dükkânın bulunduğu alan; Gazeteciler Sitesi'nin içinde bulunmaktadır. Bu tez kapalı yerleşkeleri sınırlılıklarının dışında bırakmaktadır. Ancak bu alan; sitenin rahat girilebilen bahçesi, merkeze diğer örnek olaylara göre görece uzak konumuyla temel ihtiyaçların karşılanacağı bir yapıdır. Dolayısıyla çevrede konutu olanlar için sosyal etkileşim ve dış mekân ihtiyaçlarına yanıt veren özelliktedir. Morfolojik olarak kuzey-güney aksında dört apartman önü uzunluğunda bir geçiştir. Ortasında peyzaj ile çevrelenmiş, sadece görsel olarak işlev yapan yeşil bir alan bulunmaktadır. Aks üzerindeki dükkânlar daha çok temel ihtiyaçlar doğrultusunda eczane, manav, küçük bir esnaf lokantası, bakkal ve berber olarak çalıştırılmaktadır. Esnaf lokantasında müşterilere de hizmet eden; diğer dükkânların önünde ise tanıdıkların oturabileceği oturma elemanları bulunmaktadır. Apartmanların birinci kat çıkmalarının altında kalan bu alanlar yağış ve güneşe dönüklük gibi istenmeyen hava koşullarında korunaklı bir alan yaratmıştır. Seçilen örnek olaylar aynı kent dokusu için geniş bir GM alanı çeşitlenmesine işaret etmektedir. Bu her örneğin tekil yapısı Deleuze'un (1990) tek olan karakteristiklerin, olay kavramının tek olma özelliğine etki ettiği fikrini hatırlatmaktadır. Tek olma özelliği bulunan kentsel durumlar dönüşüm noktaları, sıkışma ve düğüm gibi hassas oluşumlar meydana getirmektedir (Livesey, 2007).

5.3.5 Adım 5 – gözlem

Bu adımda uygulanan taktik gözlemdir. Tespit edilen örnek olay alanlarında gerçekleşen aktiviteler ve sosyal etkileşim kalıpları belirli iklim koşullarında,

haftanın belirli gün ve saatlerinde sürdürülen sistematik gözlem oturumlarıyla incelenmiştir ve veriler davranışsal haritalara dönüştürülmüştür. Habraken (1998) *savunulan alan* (territoriality) olgusunu bir oyuna benzetmekte, oyunun kuralları ve oyuncularını hakkında bilgi alınması amacıyla oyunun izlenmesi gerektiğini savunmaktadır. Kullanım anında oluşan kurgu ve kurallar ancak bu şekilde anlaşılabilir.

Gözlem (observation), sosyal gerçekliklerin sahada araştırılmasında kullanılan bir yöntemdir. Yaklaşım, araştırmacının gözlemine dayalı verilerin toplanmasıyla gerçekleştirildiğinden etnografik bir karakter sergilemektedir (Marcus ve Fischer, 2013). Nitel araştırmalarda iki tip gözlem yaklaşımı kullanılmaktadır: (1) *Katılımcı Gözlem* (participant observation) ve (2) *Doğrudan Gözlem* (direct observation) (Kuş, 2012). Doğrudan gözlem; katılımcı gözlemden bazı özellikleriyle ayrılmaktadır. Öncelikle doğrudan gözlemci araştırılan içeriğin bir parçası olmaya çalışmamakta; yine de içeriğe etki etmemek amacıyla olabildiğince dikkat çekmemeye özen göstermektedir. İkincisi doğrudan gözlem içerikten daha ayırık bir bakış açısı kazandırmaktadır. Araştırmacı durumun içinde fiili olarak yer almamakta; oluşan içeriği şartları ile beraber izlemektedir. Teknoloji doğrudan gözlemde yararlı bir araçtır. Örneğin bir ortamın ya da davranışın videoya alınması ya da tek yönlü ayna camları arkasından izlenmesi bir yol olarak tercih edilebilmektedir. Üçüncüsü doğrudan gözlem katılımcı gözlemden daha fazla durumun içeriğine odaklanmaktadır. Araştırmacı örneklemdeki bazı durumları ya da kişileri bütününe içine girmeye çalışmadan izlemektedir. Son olarak, doğrudan gözlem katılımcı gözlem kadar uzun bir süre almamaktadır. Örneğin bir gözlemci anne-çocuk etkileşimlerini tek yönlü ayna arkasından, sözel olmayan iletişim kalıplarına bakarak tek oturumda gözlemleyebilmektedir (Jersild ve Meigs, 1939).

Bu araştırmadaki gözlem sürecinde aşağıdaki konular özellikle dikkate alınmıştır:

- GM alanının konfor koşulları (güneşe göre konum, rüzgâr yönü, kentsel donatılar vb.)
- GM alanının fiziksel koşulları (zemin yapısı, malzeme, manzara, yeşil öğeleri vb.)
- Fiziksel şartlar sebebiyle GM olarak adlandırılan alanın etkin kullanılması (kolay ulaşılabilirlik, konfor koşulları, tasarım öğeleri vb.)
- Aktivite tipleri

- GM alanında vakit geçirmeye etken olan aktiviteler (hava almak, okumak, evcil hayvan gezdirmek, çocukla vakit geçirmek, çay-kahve-sigara içmek vb.)
- GM alanında sosyal etkileşim eksenli aktiviteler (selamlaşmak, kısa süreli sohbet etmek, arkadaşlık etmek, komşularla toplanmak vb.)
- Günlük ve haftalık saat dilimlerine göre kullanım tipleri ve süreleri
- Günün ve haftanın farklı saatlerinde kullanım tipleri ve süreleri

Gözlem oturumlarını sistematik olarak gerçekleştirmek amacıyla İstanbul'un iklim koşulları dikkate alınmıştır. İklim kuşağı sebebiyle güneşli gün ve dışarıda vakit geçirmeye uygun sürecin Mart ayı ortasından Kasım'a kadar yarı-açık/açık alanlarda kullanımın etkin olarak sürdüğü belirlenmiştir. Ayrıca; araştırmanın ilk adımındaki öncül veriler konut çevresindeki açık/yarı-açık alanların kullanımının mevsimlere göre değil; sıcaklık derecesi ve yağış durumuna göre gerçekleştiğini göstermiştir. İstanbul'da yılın tüm aylarında yarı-açık/açık alanlarda vakit geçirmeye elverişli hava koşulları yaşanmaktadır. Yoğun kar ya da yağmur yağışı, fırtına vb. koşullar dışında GM olarak adlandırılan alanların kullanımına devam edildiği kaydedilmiştir. Gözlem oturumları, havanın 17-26 derece arası olduğu, yağışsız günlerde gerçekleştirilmiştir. İklimin en uygun olduğu ay olan Mayıs içindeki hava şartlarının uygun olduğu günlerde tüm gözlemler tamamlanmıştır.

Alanlar her ne kadar farklı içeriklere sahip olsa da; birincil işlevden daha fazlasına hizmet etmek zorundadır. Dış ortamdaki dinamizm, dışarı çıkan bireylerin farklı saat dilimleri ve amaçları olduğunu; ancak ortak olarak birçok işlevi kullanabildiklerini göstermektedir (Hall, 1966). Benzer şekilde aktivite tiplerinin, kullanıcıların ve çalışma saatlerinin etkisiyle hafta sonu ve hafta içi günün farklı saatlerinde kullanım yoğunlukları GM için değişiklik göstermektedir. Doğrudan gözlemden elde edilen veri biçimleri; gözlemci tarafından kayıt altına alınmış davranış, diyalog ve ortam karakteristiklerine işaret eden saha notlarıdır. Gözlem yapılmadan önce kalabalık ve تنها saatler öngörülmüş; gözlem süreçleri sistematik bir düzene oturtulmuştur. Bu anlamda örnek olayların kendi özellikleri de dikkate alınmıştır. Örneğin Beşiktaş ilçesinin Sinanpaşa Mahallesi'nde cumartesi günleri semt pazarı kurulmaktadır. Gözlem günleri düzenlenirken bu ve benzeri bilgiler dikkate alınmıştır. Her örnek olayın gözleminde hafta içi ve hafta sonu; sabah ve akşam saatlerinde olmak üzere toplam dörder oturum gerçekleştirilmiştir. Hafta içi gözlemler bir oturum sabah

saatlerinde, diğeri akşam saatlerinde gerçekleşmiştir. Hafta sonları için bireylerin geç uyanmaları ve günün yavaş geçmesi dikkate alınmıştır. Derinlemesine görüşmelerde de katılımcılar GM alanlarını çoğunlukla öğle-üstü ile akşamüstü arasında yoğun olarak kullandıklarını belirtmişlerdir. Dolayısıyla gerçekleştirilirken bu veriler dikkate alınmıştır.

Oturum süreleri için literatür gözden geçirilmiştir. Genel olarak gözlemlerin 30 dakika ile 1,5 saat arasında sürdüğü görülmüştür. Örneğin çocukların oyun aktivitelerini araştıran bir çalışmada ortalama bir saat içinde 4 adet harita oluşturulmuştur (oturum 1 = 55 dak, her harita için 13 dakika; merkez oturum 2 = 46 dak, her harita için 11 dakika) (Cosco ve diğ., 2010). Bu tezdeki gözlem oturumlarının her biri ortama 45 ile 60 dakika arasında bir sürede gerçekleştirilmiştir. Gözlemci dikkat çekmeyecek şekilde; sıradan bir kullanıcı gibi GM alanını tam olarak gözlemleyebileceği bir noktaya konumlanmıştır. Veriler doğal ortamında yakın, görsel takiple alınmıştır. GM alanı, ortamın katılımcı üyelerini etkin karşılıklı görüşmeye tabi tutmak yerine; doğrudan gözlemcinin silik ve iletişimden uzak davranışları ile kayıt altına almıştır. Her gözlem oturumunda o anda sahada elle çizilen bir kroki üzerinde notlar alınmıştır. Bu notlar gözlem süresince hava durumu, sıcaklığı, gözlemin gerçekleştirildiği tarih ve saat aralığını içermektedir. Ayrıca, örnek olaya ilişkin kullanım eğilimleri, fiziksel karakteristikler, kullanıcı tipleri gibi veriler de not edilmiştir. Sonrasında her aktivite için bir sembol tespit edilmiş ve tüm davranışsal haritalarda uygulanmak üzere *aktivite lejantı* oluşturulmuştur. Dijital çizim araçları kullanılarak *Google haritaları* üzerinde aktiviteler bu lejanta göre işaretlenmiştir.

Doğrudan gözlem yaklaşımı ile ortamlar, etkileşimler ve bireyler üzerine içerikli veriler tespit etmek olasıdır. Ancak; gözlemlenen davranışların anlık yapısı atipik ya da sıra dışı bir durumu yansıtır olabilmektedir. Bu sebeple aynı alanda birden çok gözlem yapılması önemlidir. Gözlem yoluyla elde edilen veriler davranışsal haritalarla anlam kazanmaktadır. *Davranışsal haritalama* (behavioural mapping) davranışların gözleminin nesnel metodudur, yapılı çevrenin bileşenleri ve ifade ettikleriyle bir bütün oluşturmaktadır. Davranışların fiziksel karakteristiklerinin içinde derinlemesine değerlendirilmesi açısından yaratıcı bir yaklaşımdır. Bu metot okullarda, mahalle içi parklarda, çocuk müzelerinde ve hayvanat bahçelerinde uygulanmıştır. Sonuçlar araştırmacıların yapılı çevredeki davranış dinamiklerini

anlamalarına yardımcı olmaktadır. Elle ya da dijital yöntemlerle kodlama yapılabilmekte, birçok değişken kodlanarak konum ve fiziksel aktiviteler tespit edilebilmektedir. Günümüzde davranışsal haritalama çevre-davranış araştırmacılarına daha etkin veri toplama, işleme, analiz etme ifade etme olasılıkları sunmaktadır. Davranışsal haritalama davranışın gerçekleştiği ortam ve kavramlar üzerine kurulmuştur (Cosco ve diğ, 2010).

GM alanlarında yer alan aktivite tipleri, sıklıkları ve sosyal etkileşim olasılıkları bakımından hafta-sonu/hafta-içi zamanlarına göre değişiklik göstermektedir. Günün farklı saatlerinde de benzer şekilde kullanım yoğunlukları farklılaşmaktadır. Demografik yapı, çalışma tipleri/yerleri, gündelik yaşam kültürü vb. gibi konularla ilişkilendirilebilecek çeşitlenme bu adımda yapılacak gözlemin de farklı durumlar için tekrarlanmasını gerekli kılmaktadır. Dolayısıyla gözlem yapılmadan önce kalabalık ve tenha saatler öngörülmüş; gözlem süreçleri bir sistematığe oturtulmuştur.

5.3.6 Adım 6 – odak grup (focus group) görüşmesi

Araştırmanın bu adımında tarama çalışması; odak grupla açık uçlu görüşme şeklinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın temel konusunu oluşturan GM alanının genç yetişkinler tarafından algılanması, kullanılması ve konut çevresindeki sosyal etkileşimlerine olan etkisi; demografi, gündelik yaşam kültürü ve GM alanının fiziksel özellikleri bakımından incelenmiştir. Araştırmanın bu adımı mimari açıdan profesyonellerin konuya bakış açısını incelemeyi amaçlamaktadır. Bu tezin mimarlık açısından yapacağı katkı tartışılacak ve saha araştırması için sonlandırıcı olmuştur. Araştırmanın adımlarına göre öncelikle genç yetişkinlerin demografik yapısı, sonrasında GM tipleri, fiziksel özellikleri ve oluşum şekilleri sahadan toplanan veriler ışığında analiz edilmiştir. GM alanının oluşum durumu, kent morfolojisi ve tasarımcının rolü araştırmayı bütünlleyici olması bakımından önem kazanmaktadır.

Literatürde kamusal ve özel alan aynı tutulmakta; çok az birey birbirinden ayrışamayan bir ortak alanda yaşamayı tercih etmektedir. Bu ayrım beyaz ya da siyah kadar kesin değildir. Özellikle mekânda bu iki sahayı birbirinden ayıran çizgiler boşluklu ve belirsizdir. Özel alanlar hukuki anlamda bazı evraklarla tanınmış, mülkiyetle korunmakta iken, bazı durumlarda uygulamada belirsizlikler ortaya çıkmaktadır. Bu durumda belirlenen sınırlar çeşitli amaçlarla geçilmektedir

(Madanipour, 2003). Sınırlardaki geçirgenlik kent yaşamında çeşitlilikler, çok seslilik ve açık alan hakkının geniş kullanımı kaynaklı görünmektedir. Dolayısıyla, bu şartların tasarımcılarla gözden geçirilmesi öngörülmüştür. Araştırmanın bu adımında konutun mimari tasarımı konusunda çalışan profesyoneller örnekleme oluşturmaktadır. Konut ve tasarım alanında akademik çalışmalar yürüten ve tasarım stüdyolarında yöneticilik görevini sürdürmekte olan yedi kişilik odak gruba; araştırmanın önceki 5 aşamasından edinilmiş veriler aktarılmıştır. Açık-uçlu yarı-yapılandırılmış görüşme yaklaşık 90 dakika sürmüştür. Sunum sırasında açık-uçlu bir soru ile başlayan tartışma kayıt cihazı yardımıyla kayıt altına alınmıştır. Sonrasında görüşme deşifre edilerek yazılı bir metne dönüştürülmüş ve üzerinden güdümlü okuma gerçekleştirilmiştir. Bu okumada önceki adımların analizlerinde elde edilen kodlamalar kullanılmış, veriler kategorize edilmiştir.

Tartışmanın 15 dakika süren başlangıç sürecinde odak gruba araştırmanın önceki adımlarında toplanmış veriler; fotoğraf, tablo, şekil ve harita şeklindeki materyaller ile sunulmuştur. Bu şekilde araştırma konusunun içeriği ve bulguları paylaşılmıştır. Bu adım ile irdelenen konular aşağıdaki gibidir:

- Algı, kullanım ve sosyal etkileşim durumunun yapısal çevrenin durumu ve tasarlanması açısından tartışılması
 - Demografik yapı
 - Gündelik yaşam kültürü
 - GM alanının fiziksel yapısı
- Saha araştırmasının gerçekleştirildiği güzergâhın karakteristik özellikleri
- Kurgulanmış ve kurgulanmamış GM alanlarının tipleri

Bu adım doktora tezinin mimari tasarıma dair bilimsel katkı sağlamasını gerçekleştirmek üzere planlanmıştır. Profesyoneller ile yapılan tartışma; GM olarak adlandırılan alanların etkin kullanımı ve kent içindeki sosyal yaşama etkisinin tasarımı yer bulması açısından önem arz etmektedir. Görüşme fikir paylaşımları ve tartışmalar üzerinden yürütülmüştür. Görüşmeciler ürettikleri fikirler ile konuyu derinleştirmiştir. Tartışma görüşmeci tarafından sadece kısa sorularla yönlendirilmiş; grubun kendi arasında tartışma olasılıkları ortaya çıkarmak için olabildiğince müdahale edilmemiştir. Tartışma süresinin en fazla iki saat sürmesi öngörülmüş; katılımcılar yarı-yapılandırılmış kurguda yer alan tüm konulara değinene kadar

görüşme sürdürülmüştür. Görüşmenin temel konuların verimli bir şekilde detaylandırılması sebebiyle iki saatten daha kısa sürede sonlandırılmıştır.

Tartışmada GM alanlarının tasarımcı için ifade ettikleri ve algılanması konusu öncelikli olarak tartışmaya açılmıştır. Sonrasında konut çevresinin profesyoneller tarafından algılanış şekli ve kullanım eğilimlerine bakışı tartışılmıştır. Kullanıcının demografik yapısının GM alanları ile ilişkisine etkisi ve genç yetişkin fenomeninin tasarımcıların konut tasarlarırken taşıdığı önem dikkate alınmıştır. Fiziksel bakımdan karakteristik özelliklerin algı, kullanım ve sosyal yaşamda oynadığı rol; bu konuda profesyonellerin bakış açıları üzerinden geliştirilmiştir. Konut tasarım sürecinde GM olgusunun önemsenmesi proje derslerine ve uygulamalara yansıma şekilleri açısından irdelenmiştir. Araştırmanın yapıldığı alanlardaki konut dokusu ve gri maddenin bu dokuda taşıdığı anlam da derinlemesine konuşulmuştur.

6. BULGULAR

Araştırmanın her adımında elde edilen veriler ve analiz sonuçları aşağıda açıklanmıştır:

6.1 Adım 1 Bulguları

Bu adıma dair bulgular anket ve derinlemesine görüşme çalışmaları öncesi katılımcıların kullanmayı tercih ettikleri GM alanları üzerinedir. Katılımcı bireylere anket ve görüşmeleri yapmak üzere öncelikle telefonla ulaşılmıştır. Randevu programının konuşulmasının ardından GM olarak adlandırılan alana benzer bir alanı kullanıp kullanmadığı sorulmuştur. Katılımcılardan tercih ettikleri GM alanını belirtmesi istenmiştir.

Çizelge 6.1 : Örneklem tarafından tercih edilen GM alanı kategorileri.

KONUT ÇEVRESİNDE KULLANILAN AÇIK ALAN BİÇİMLERİ
Havuz
Açık/yarı-açık çatı katı terası
Açık/yarı-açık alanda bulunan kat sahanlıkları
Açık/yarı-açık iç bahçeler/avlular
Konutlar arasındaki açık/yarı-açık alanlar (yan bahçe mesafelerinde)
Açık/yarı-açık kat bahçeleri
Açık/yarı-açık alanda bulunan ortak merdivenler
Konuta giriş-kaldırım arası
Zemin katta yer alan açık/yarı-açık bahçeler
Açık/yarı-açık konuta giriş alanları
Konut altında/yakınında bulunan açık/yarı-açık kafe/lokanta
Konuta yürüme mesafesinde buluşma mekânları
Açık/yarı-açık ortak teraslar

Araştırmada dikkate alınan alanlar açıklanmış, görüşme formu üzerinde GM alanı kategorileri yazılmıştır (Tablo 6.1). Bu kategoriler bilimsel mimari terminolojiler içermektedir ve başka alanlarda eğitim görmüş bireyler için bir seferde anlaşılması oldukça güçtür. Bu kategoriler daha çok sahadaki GM alanlarının çeşitliliğini anlamak üzere gerçekleştirilmiş, araştırmaya gelecek adımlarda yardımcı olmuştur.

Çizelge 6.2 : İlçe dağılımlarına göre GM olarak tercih edilen Kafe tipleri.

KAFE	İlçeler	Sayı	Oran (%)
Istinye Kök Cafe	Sarıyer	1	1,8
Mashattan Sitesi Cafe	Sarıyer	1	1,8
Cafe Nero - Teşvikiye	Şişli	1	1,8
Ozsüt Cafe – Şişli	Şişli	1	1,8
Kahve Dünyası - Fulya	Beşiktaş	1	1,8
Kahve Dünyası - Fulya	Beşiktaş	1	1,8
Franz Kafka	Beşiktaş	1	1,8
Kırık Fincan	Beşiktaş	1	1,8
La Cucina	Beşiktaş	1	1,8
Manolya Pastanesi	Beşiktaş	2	3,6
Karabatak Cafe	Beyoğlu	1	1,8
Elvan Pastanesi	Beyoğlu	1	1,8
Firüzağa Çay Bahçesi	Beyoğlu	1	1,8
Taksim Midpoint	Beyoğlu	1	1,8
Çınaraltı Çay Bahçesi	Beyoğlu	1	1,8
Cafe 6	Beyoğlu	1	1,8
Cafe Cuma	Beyoğlu	1	1,8
Toplam		17	32,4

Çizelge 6.3 : İlçe dağılımlarına göre GM olarak tercih edilen Kafe/Park tipleri.

KAFE/PARK	İlçeler	Sayı	Oran (%)
Emirgan Korusu	Sarıyer	1	1,8
Ihlamur Kasrı	Beşiktaş	1	1,8
Fındıklı Parkı	Beyoğlu	3	3,6
Toplam		5	9

Çizelge 6.4 : İlçe dağılımlarına göre GM olarak tercih edilen Park tipleri.

PARK	İlçeler	Sayı	Oran (%)
Istinye Parkı	Sarıyer	1	1,8
Istinye Sahili	Sarıyer	4	7,3
Ev yanında park	Şişli	2	3,6
Maçka Parkı	Şişli	1	1,8
Abbasağa Parkı	Beşiktaş	1	1,8
MısırlıbahçeParkı	Beşiktaş	1	1,8
Cihangir Parkı	Beyoğlu	1	1,8
Kuledibi	Beyoğlu	1	1,8
Toplam		12	21,6

Çizelge 6.5 : İlçe dağılımlarına göre GM olarak tercih edilen Avlu/Bahçe tipleri.

AVLU/BAHÇE	İlçeler	Sayı	Oran (%)
Konut arası bahçe	Sarıyer	1	1,8
Ortak bahçe	Sarıyer	2	3,6
Site ortak alanı	Sarıyer	2	3,6
Evin bahçesi	Şişli	2	3,6
Toplam		7	12,6

Çizelge 6.6 : İlçe dağılımlarına göre GM olarak tercih edilen Sokak/Kaldırım/Dikey Geçiş tipleri.

SOKAK/KALDIRIM/DİKEY GEÇİŞ	İlçeler	Sayı	Oran (%)
Nişantaşı Valikonağı Caddesi	Şişli	1	1,8
Roma Parkı Merdivenleri	Beyoğlu	3	5,5
Toplam		4	7,2

Çizelge 6.7 : İlçe dağılımlarına göre GM olarak tercih edilen Teras/Veranda tipleri.

TERAS/VERANDA	İlçeler	Sayı	Oran (%)
Ortak teras	Sarıyer	3	5,5
Ortak kat bahçesi	Şişli	1	1,8
Toplam		4	7,2

Telefon konuşmasının devamında katılımcının tercih ettiği yarı-açık/açık, yarı-özel/yarı-kamusal alanın adının söylenmesi ve yerinin tarif etmesi talep edilmiştir. Bu formlar üzerinden örneklemin adres gösterdiği bir GM alanı listesi oluşturulmuştur (Çizelgeler 6.2, 6.3, 6.4, 6.5, 6.6 ve 6.7). Bu liste bir tabloya dönüştürülmüştür. Çizelge Sarıyer, Şişli, Beşiktaş ve Beyoğlu ilçeleri ulaşım aksında bulunan mahalleler için en yoğun tercih edilen GM alanı tiplerinin kafeler ve parklar olduğunu ortaya çıkarmıştır. Özellikle çok sıkışık konut dokusunun bulunduğu Beşiktaş ve Beyoğlu ilçelerinde bu alanların konutla iç-içe bulunduğu ve sosyal

etkileşime bir zemin hazırladığı öncül gözlemlerde dikkat çekmiştir. GM alanlarının birincil tipi olan avlu ve bahçelerin geleneksel formlarının sadece Sarıyer ilçesinde bulunduğu ve kullanıldığı görülmektedir. Bu ilçede konut dokusu diğer ilçelere göre daha aralıklıdır. Dolayısıyla konut çevresinde bahçe kullanım olasılıkları örneklem için artıyor olabilmektedir. Ayrıca deniz kenarında bulunan peyzajı yapılmış yeşil alanların *park* adı altında kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu GM tercihinde deniz unsuru ve sahilde vakit geçirme eğilimlerini akla getirmektedir. Sokak, kaldırım ve geçiş alanlarının GM alanına dönüşmesi durumu, bu alanın sıra dışı ve *hoşa giden* bir özelliği sebebiyle gerçekleştiğini göstermektedir. Nişantaşı'ndaki Valikonağı Caddesi hareketli ve çekici alışveriş imkânları; Cihangir Merdivenleri ise topografik yapı sebebiyle bir seyir terası halini alarak kullanımda tercih edilmektedir. Teras ve veranda gibi konutla bağlantılı GM tiplerinin Beşiktaş ve Beyoğlu'nda bulunmadığı görülmektedir. Bunun sebebi ilçelere göre konut stoku tipleridir. Sıkışık konut dokusu ve metrekare birim fiyatlarının yüksek olması konut üreticilerinin bu tür alanları ortak kullanıma bırakmasına engel olmaktadır.

Çizelge 6.8 : Tercih edilen GM tiplerinin kategorileri.

Tercih edilen GM tipi	Sayı	Oran (%)
Kafe	17	32,4
Kafe/park	5	9
Park	12	21,6
Avlu/bahçe	7	12,6
Sokak/Kaldırım/dikey geçiş	4	7,2
Teras/veranda	4	7,2
Toplam	49	100,0

Araştırmanın sonraki süreçlerinde bu GM listeleri ve görüşme formlarından faydalanmıştır. Örneklemin işaret ettiği alanlarda öncül gözlemler gerçekleştirilmiştir. Sonrasında bu adımdaki veriler *kodlar* altında toplanmıştır (Çizelge 6.8). Bu kodlama örneklemin GM alanları bakımından genel eğilimlerinin daha basit şekilde görülmesini sağlamaktadır. Ayrıca, kent morfolojisi ile GM alanı

tipleri arasında bir ilişki kurulmasında etkili olmuştur. Değerlendirmeler yapılırken her kod bir tipoloji haline getirilmiştir. Bu kodlamalar ilerideki adımlarda *kurgulanmış* ve *kurgulanmamış* GM alanı sınıflandırmalarında kesin ve sağlıklı ayrımların yapılmasında yardımcı olmuştur.

6.2 Adım 2 ve 3 Bütünleştirilmiş Bulgular

Araştırmanın ikinci ve üçüncü adımlarına dair bulgular, birbirini izleyen anket ve derinlemesine görüşmelerin sonuçlarından oluşmaktadır. Toplam 49 kişilik örneklem grubuna uygulanan bu iki adım, anlamlı analizlerin yapılabilmesi için birarada ele alınmıştır. Oldukça geniş nüfuslu bir kent olan İstanbul'da araştırılan ulaşım güzergahı, en kalabalık ilçeleri barındırmaktadır. Dolayısıyla araştırma evreni oldukça geniştir. Ne var ki; daha önceki bölümlerde de açıklandığı üzere, uygulamada yaşanan zorluklar ve metodolojik çekinceler sebebiyle anketlerin sayısı net sonuçlara ulaşmada etkili olmamıştır. Örneğin; anket sonuçlarına göre örneklem yarısından daha az bir bölümü sigara kullanmaktadır. Dolayısıyla sigara içme ve GM alanı arasındaki ilişkiyi araştıran çaprazlamalar belirgin ilişkiler önermemektedir. Sonrasında gerçekleştirilen derinlemesine görüşmelerde ise sadece bu dilimin tamamı için sigara içme ile GM alanı kullanımı arasında çok yakın ilişki tespit edilmiştir. Bu ve benzeri durumlar bu iki adımın sonuçlarının beraber değerlendirilmesini zorunlu kılmaktadır.

Araştırmanın üçüncü adımındaki derinlemesine görüşme şeklindeki saha taraması; bulgularda anlamlandırılmayan, eksik ve tanımsız alanların aydınlatılması amacını gütmektedir. Demografik yapı ve GM alanının algılanış ve kullanım eğilimleri, ikinci adımdaki anket çalışmasında genel eğilimler olarak araştırılmıştır. Bu üçüncü adımdaysa aynı örneklem ile çalışma sürdürülmüştür ve GM genel eğilimleri istatistiksel verilere dönüştürüldükten sonra; birbiriyle karşılaştırılması olanaklı olmayan bazı yapılara mercek tutulmaya çalışılmıştır.

6.2.1 Demografik yapı bakımından GM alanlarının oluşumu

Demografik veriye ilişkin kodlamalar:

- Alt yaş grupları
- Toplumsal cinsiyet

- Eğitimi sürdürme-çalışma durumu
- Meslek
- Medeni durum
- Çocuk sahibi olma
- Tek ebeveynlik
- Konut paylaşım şekli
- Gelir düzeyi

6.2.1.1 Genç yetişkinlikte yaş grupları

Araştırmada dikkate alınan örneklem, yaşları bakımından 3 gruba ayrılmıştır. Bu süreçlerin genç yetişkinlikte yaşam eğilimlerinin farklılaşmasına işaret ettiği görülmektedir.

Çizelge 6.9 : Yaş bağlamında tercih edilen GM tipinin ilişkisi.

Yaş ile Konutta tercih edilen GM arasındaki ilişki tablosu			Konutta tercih edilen GM tipi													
			Kafe		Kafe / park		Park		Avlu / Bahçe		Sokak/ Kaldırım/ Geçiş		Veranda / Teras		Toplam	
			Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Yaş	23-27 yaş	Yaş	6	40	2	13,3	4	26,7	2	13,3	1	6,7	0	0	15	100
		GM tipi		35,3		22,2		30,8		40		100		0		30,6
		Toplam		12,2		4,1		8,2		4,1		2		0		30,6
	28-32 yaş	Yaş	4	33,3	0	0	5	41,7	2	16,7	0	0	1	8,3	12	100
		GM tipi		23,5		0		38,5		40		0		25		24,5
		Toplam		8,2		0		10,2		4,1		0		2		24,5
	33-37 yaş	Yaş	7	31,8	7	31,8	4	18,2	1	4,5	0	0	3	13,6	22	100
		GM tipi		41,2		77,8		30,8		20		0		75		44,9
		Toplam		14,3		14,3		8,2		2		0		6,1		44,9
Toplam		Yaş	17	34,7	9	18,4	13	26,5	5	10,2	1	2	4	8,2	49	100
		GM tipi		100		100		100		100		100		100		100
		Toplam		34,7		18,4		26,5		10,2		2		8,2		100

GM tercihleri de bu süreçlerle değişmektedir. Yaş ile tercih edilen GM dağılımının istatistiksel çaprazlaması aşağıdaki gibidir:

- 23-27 yaş aralığı (erken evre): Bu evrede genç yetişkinler en fazla (%40) kafe/bar/restoranları GM tipi olarak tercih etmektedir.
- 28-32 yaş aralığı (orta evre): Bu alt yaş grubu için kafeler ve parklar en çok tercih edilen GM alanlarıdır. Hayatın bu sürecinde genç yetişkinlerin çoğunlukla küçük çocuk sahibi olduğu görülmektedir, GM alanı tercihi çocukla vakit geçirme ekseninde gerçekleşiyor olabilir.
- 33-37 yaş aralığı (geç evre): Bu aralıkta kafe/bar/restoran (%31,8), park (%18,2) ve teras (%13,6) öncelikli tercih edilen GM tipidir. Sosyal yaşamın bu yaşlarda tekrar önem kazanması bu veriyle ilişkilidir ve gündelik yaşam kültüründe yaş etkisine işaret etmektedir (Çizelge 6.9).

Çizelge 6.10 : Konut çevresindeki kafe/bar/restoranların sosyalleşme alanı olmasının yaş evrelerine göre ilişkisi.

Yaş ile Konutun çevresindeki kafe/bar/restoranların sosyalleşme alanı arasındaki ilişki			Konutun çevresindeki restoran/kafe/barların sosyalleşme alanı olarak işlevi					
			Evet		Hayır		Toplam	
			Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Yaş	23-27 yaş	Yaş	12	80	3	20	15	100
		Sosyalleşme işlevi		28,6		42,9		30,6
		Toplam		24,5		6,1		30,6
	28-32 yaş	Yaş	10	83,3	2	16,7	12	100
		Sosyalleşme işlevi		23,8		28,6		24,5
		Toplam		20,4		4,1		24,5
	33-37 yaş	Yaş	20	90,9	2	9,1	22	100
		Sosyalleşme işlevi		47,6		28,6		44,9
		Toplam		40,8		4,1		44,9
Toplam		Yaş	42	85,7	7	14,3	49	100
		Sosyalleşme işlevi		100		100		100
		Toplam		85,7		14,3		100

Konut çevresindeki kafe/bar/restoranların sosyalleşme alanı olması ile yaş arasındaki ilişki, yukarıdaki bulguları doğrulamaktadır. Konut çevresindeki kafe/bar/restoranlarda gerçekleşen sosyalleşme, iş hayatı ve çocuk sahibi olmanın

arttığı 28-32 yaş aralığında azalmaktadır. 33-37 yaş aralığında ise bu tür etkilerin hafiflemesiyle tekrar artmaktadır (Çizelge 6.10). Kurgulanmamış GM alanı sınıfında bulunan kafe/bar/restoranlar, kaldırım tipi geçiş aksları, açık alanlarda bulunan merdivenler genç yetişkinliğin ilk ve son evrelerinde, çocuk parkları, ortak kullanım için teraslar, bahçeler gibi temel donatılar içinde bulunduran kurgulanmış GM alanları ise erken genç yetişkinlik evresinde tercih edilen GM alanı tipleridir.

Yaş ile konutta memnun edici faktörler arasındaki ilişki, genç yetişkinliğin son evresinde iş yerine yakınlığın (% 42,9), kentteki merkezlere yakınlığın (% 38,8) ve konut çevresindeki ortak alanların (% 18,4) konutta memnun edici temel konular olarak önem kazandığını göstermektedir. Buna karşın; bina kalitesi, doğal çevre ve aile araştırmanın gerçekleştirildiği hat üzerinde memnun edici şartlar sunmamaktadır. Bu durum kent merkezinde, ulaşımına yakın noktalarda yaşayanların bu tür faktörleri bulamadıklarını da göstermektedir. Diğer yandan genç yetişkinliğin erken evresinde, kent içindeki merkezlere yakınlık (% 26, 5) diğer faktörlerin önüne geçmektedir.

Derinlemesine görüşmelerden edinilen verilerde genç yetişkinliğin erken dönemlerinde GM alanı olarak daha kalabalık, hareketli ve popüler ortamların tercih edildiği görülmektedir. Bu tür mekanlar konut yakınında *trend* (moda) olmuş kafelerin açık/yarı-açık alanları olarak dikkat çekmektedir:

“Genelde kalabalık oluyor, kalabalık olduğu için de canlı bir ortam var. Konuşup muhabbet etmek için güzel bir yer. Hani canlı olarak tanımlıyorum, enerjisi güzel geliyor bana. O yüzden herhalde.” (K19)

Popüler bir kafe zincirinin kendi evine yakın şubesinin bahçesini tercih eden bir diğer erken evrede bulunan genç-yetişkin GM alanı tercih sebebini aşağıdaki gibi açıklamaktadır:

“Yani hareketli bir ortam olduğu için kafa dağıtmak, beni rahatlatacaktır diye düşünüyorum.” (K28)

Kent içinde konutuna yakın popüler park/kafeler de çeşitlilik ve canlılık özellikleri sebebiyle bu sınıflandırmaya eklenebilir:

“... Fındıklı kalabalık ama benim hoşuma gidiyor. Çünkü ben Fındıklı’da güvende hissediyorum kendimi. ... Trafik zamanı dışında, evet yani. Çünkü

güvende hissediyorum, canlı geliyor. Eğlenceli geliyor. İnsan profili, şey falan, ilginç yani. Turistler falan...” (K36)

Yaşı 23 olan bir katılımcı GM alanını arkadaşlarıyla vakit geçirmek amacıyla kullandığını belirtmektedir:

“Evet, genellikle arkadaşlarımla çok vakit geçiriyorum.” (K17)

Genç yetişkinliğin erken döneminde aile ile beraber yaşama diğer evrelere göre fazladır. Sosyalleşme ve özel hayat bu anlamda kurgulanmamış GM alanında gerçekleşiyor olabilir. Konutun uzantısı olarak tercih edilmiş GM alanı, evini ebeveynleri ile paylaşan genç yetişkin için özel alan haline gelmekte ve GM alanında geçirilen zaman uzamaktadır:

“Yılın her döneminde kullanıyorum. ... hafta sonları daha çok, daha sık. ... Öğlen ve akşam. ... Yaklaşık bir dört saatimi buralarda geçirmişliğim oluyor. ... 28 saattir.” (K42)

6.2.1.2 Cinsiyet

Çizelge 6.11 : Örneklem cinsiyet ile medeni durumu arasındaki ilişkiyi gösteren tablo.

Cinsiyet ile medeni durum arasındaki ilişki			Medeni durum							
			Evli		Bekâr		Boşanmış/ dul		Toplam	
			Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Cinsiyet	Kadın	Cinsiyet	14	48,3	14	48,3	1	3,4	29	100
		Medeni durum		73,7		50		50		59,2
		Toplam		28,6		28,6		2		59,2
	Erkek	Cinsiyet	5	25	14	70	1	5	20	100
		Medeni durum		26,3		50		50		40,8
		Toplam		10,2		28,6		2		40,8
Toplam		Cinsiyet	19	38,8	28	57,1	2	4,1	49	100
		Medeni durum		100		100		100		100
		Toplam		38,8		57,1		4,1		100

Cinsiyet verileri ile medeni durum arasındaki ilişki; örneklem çerçevesinde kadınların daha erken yaşlarda evlendiğini göstermektedir. Bu veri kültürel eğilimlere işaret etmektedir ve gündelik yaşam kültüründe kadınlar için evlilik

statüsünü göstermektedir. Ancak; cinsiyet ile konut tipi ve eğitim durumu verileri arasındaki ilişki üzerinden belirgin sonuçlara ulaşamamaktadır (Çizelge 6.11).

6.2.1.3 Eğitim

Eğitim durumu ile örneklem arasındaki ilişki dengeli bir örneklem dağılımı göstermektedir. Verilerin Sarıyer’de daha fazla sayıda yüksek lisans ve doktora yapmış bireyleri işaret etmesi; örneklemün üniversiteye yakın ya da üniversite lojmanlarında ikamet etmesiyle bağlantılıdır. Örneklemün Beşiktaş, Beyoğlu ve Şişli’de bulunan kısmında sadece lisans derecesi olan bireylerin oranı % 20-25’tir. Sadece Sarıyer’de İstanbul Teknik Üniversitesi lojmanlarında yaşayan akademisyenlerin araştırmaya katılması sebebiyle, lisans mezunlarının oranında azalma (% 14,3), doktora mezunlarının oranında ise artış tespit edilmiştir (% 4,1). Yüksek lisans mezunlarının oranı toplamda % 12,20’dir ve örneklem içinde dengeli dağılmaktadır.

Çalışma ile eğitime devam etme durumu yok denecek kadar azdır. Alt sınırı 23 yaş olan örneklemün, bu yaşlarda eğitimini tamamladığı ve profesyonel yaşama geçtiği görülmektedir. Bu veri, genel kültürel eğilimlerin yanında Türkiye’deki eğitim yapısını yansıtmaktadır. Çalışma statüsü ile konut tercih sebebi dağılımı da benzer veriler ortaya koymaktadır. Bulgular, gündelik yaşam kültürü ve genel kültürel karakteristiklerle ilişkili olarak değerlendirilmektedir. Genel olarak konut tercih sebebi; işe yakınlık, aileyle beraber yaşama, sosyal hayat gibi konulara odaklanmaktadır.

6.2.1.4 Medeni Durum

Çizelge 6.12 : Medeni duruma bağlı yaş dağılımı.

Yaş ile Medeni durum arasındaki ilişki			Medeni durum							
			Evli		Bekâr		Boşanmış/ dul		Toplam	
			Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Yaş	23-27 yaş	Yaş	0	0	14	93,3	1	6,7	15	100
		Medeni durum		0		50		50		30,6
		Toplam		0		28,6		2		30,6
	28-32 yaş	Yaş	4	33,3	8	66,7	0	0	12	100
		Medeni durum		21,1		28,6		0		24,5
		Toplam		8,2		16,3		0		24,5
	33-37 yaş	Yaş	15	68,2	6	27,3	1	4,5	22	100
		Medeni durum		78,9		21,4		50		44,9
		Toplam		30,6		12,2		2		44,9
Toplam		Yaş	19	38,8	28	57,1	2	4,1	49	100
		Medeni durum		100		100		100		100
		Toplam		38,8		57,1		4,1		100

Yaş ile medeni durum arasındaki ilişki, örneklem için evli olma ve yaş gruplarının orantılı olduğunu göstermektedir. Araştırmaya katılan genç yetişkinlerin yaşları ilerledikçe evlenmeyi tercih ettikleri tespit edilmiştir. Üniversite eğitimin sonrası erkekler için askerlik, her iki cins için de iş bulma ve kariyer motivasyonları evliliği daha ileriki yıllara öteliyor olabilir (Çizelge 6.12).

Çizelge 6.13 : Medeni duruma bağlı konut çevresindeki kafe/bar/restoranların sosyalleşme alanı olarak kullanılması tablosu.

Medeni durum ile konutun çevresindeki restoran/kafe/barların sosyalleşme alanı olarak etkisi arasındaki ilişki			Restoran/kafe/barların sosyalleşmeye etkisi					
			Evet		Hayır		Toplam	
			Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Medeni durum	Evli	Medeni durum	17	89,5	2	10,5	19	100
		Sosyalleşme etkisi		40,5		28,6		38,8
		Toplam		34,7		4,1		38,8
	Bekâr	Medeni durum	24	85,7	4	14,3	28	100
		Sosyalleşme etkisi		57,1		57,1		57,1
		Toplam		49		8,2		57,1
	Boşanmış/ dul	Medeni durum	1	50	1	50	2	100
		Sosyalleşme etkisi		2,4		14,3		4,1
		Toplam		2		2		4,1
Toplam		Medeni durum	42	85,7	7	14,3	49	100
		Sosyalleşme etkisi		100		100		100
		Toplam		85,7		14,3		100

Medeni durum ile konut çevresindeki kafe/bar/restoranların sosyalleşme alanı olması arasındaki ilişki, örneklemdaki bekâr bireylerin konuta yürüme mesafesindeki restoran/kafe/barlarda daha fazla sosyalleştğini göstermektedir (Çizelge 6.13). Örneklemdaki bekâr bireyler çoğunlukla genç yetişkinliğin erken döneminde bulunmaktadır. Veriler bu evrede aileyle beraber yaşamanın devam ettiğini göstermektedir. Dolayısıyla kafe/bar/restoranlar, ebeveynlerle paylaşılan evlerde gerçekleştirilemeyen sosyal yaşamın, alternatif olarak kurgulanmamış GM alanına uzandığı şeklinde yorumlanabilir.

Çizelge 6.14 : Konut tercih sebebi ile medeni durum arasındaki ilişki.

Konut tercih sebebi ile medeni durum arasındaki ilişki			Medeni durum							
			Evli		Bekâr		Boşanmış/ dul		Toplam	
			Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Konut tercih sebebi	İş sebebiyle	Konut tercih sebebi	7	38,9	11	61,1	0	0	18	100
		Medeni durum		36,8		39,3		0		36,7
		Toplam		14,3		22,4		0		36,7
	Aileyle yaşama sebebiyle	Konut tercih sebebi	8	40	11	55	1	5	20	100
		Medeni durum		42,1		39,3		50		40,8
		Toplam		16,3		22,4		2		40,8
	Lojman	Konut tercih sebebi	1	100	0	0	0	0	1	100
		Medeni durum		5,3		0		0		2
		Toplam		2		0		0		2
	Sosyal hayat	Konut tercih sebebi	1	16,7	4	66,7	1	16,7	6	100
		Medeni durum		5,3		14,3		50		12,2
		Toplam		2		8,2		2		12,2
	Ulaşım	Konut tercih sebebi	1	50	1	50	0	0	2	100
		Medeni durum		5,3		3,6		0		4,1
		Toplam		2		2		0		4,1
	Şehir merkezi	Konut tercih sebebi	0	0	1	100	0	0	1	100
		Medeni durum		0		3,6		0		2
		Toplam		0		2		0		2
	Miras olduğu için	Konut tercih sebebi	1	100	0	0	0	0	1	100
		Medeni durum		5,3		0		0		2
		Toplam		2		0		0		2
Toplam		Konut tercih sebebi	19	38,8	28	57,1	2	4,1	49	100
		Medeni durum		100		100		100		100
		Toplam		38,8		57,1		4,1		100

Konut tercih sebebi ile medeni durum parametreleri arasındaki ilişki; örneklem için iş sebebiyle konutlarını seçen genç yetişkinlerin büyük bir çoğunluğunun bekâr olduğunu göstermektedir. Yine örneklem için, aile sebebiyle konutlarını seçenlerin büyük bir çoğunluğunun evli olduğu tespit edilmiştir (Çizelge 6.14). Bu veriler

ışığında; evlilik durumunun konut seçiminde önemli bir belirleyici olduğu söylenebilir. Örneklemdaki bekâr bireylerin iş sebebiyle konutlarını tercih etmelerinin yanında; büyük oranda konutlarını sosyal hayatlarını sürdürme eksenli tercih ettikleri tespit edilmiştir. Nitel veriler de bu bulguları doğrulamaktadır. Bekâr bir katılımcı kurgulanmamış GM alanı kullanım motivasyonunu aşağıdaki gibi ifade etmektedir:

“Yani yalnız yaşamamla alakalı. Sabah kalktığımda tek başıma kahvaltı hazırlamak yerine, gidip pastanede işte bir poğaç, bir börek, bir kahvaltımı geçiştirebiliyorum. Çok fazla şirkete gitmiyorum, telefonla işlerimi hallediyorum. E bütün gün canım sıkılıyor, ne yapacağım. Or’da oturuyorum, elimde telefonum, Ipad’im. İşlerimi takip ediyorum. ...” (K02)

Aynı bekâr katılımcı GM alanının kendisi için sosyalleşebileceği alternatif bir oturma odası hissi oluşturduğunu şöyle anlatmaktadır:

“Evet (GM alanını konutumun uzantısı olarak) görüyorum, gündüz akşama kadar or’daysam, akşam da evime gidip yatıyorum yani.” (K02)

Medeni durum ile örneklem dağılımı arasındaki ilişki incelendiğinde; bekâr bireylerin sayısının yarıdan biraz fazla olduğu görülmektedir (% 57,1). Dolayısıyla genç yetişkinliğin erken evresinde komşularla görüşülen alanlar; bekâr genç yetişkinlerin gündelik yaşam kültürleriyle ilişkilidir. Örneklemdaki evli bireylerin çoğunlukla Sarıyer (% 26,3) ve Şişli’de (% 26,3) yaşadıkları dikkat çekmektedir. Evlilik durumu yaşanan konutun yerinin seçilmesinde etkili olabilir. Araştırmada genç yetişkinlerin öngörülen yaş grupları dikkate alındığında ise boşanmış/dul bireylerin çok az (% 4,1) olduğu tespit edilmiştir.

Komşularla etkileşim yapısı ile medeni durum arasında da yakın bir ilişkiden bulunmaktadır. Medeni durum ile komşularla görüşülen yerler dağılımı, örneklemdaki bekâr bireylerin komşularıyla apartman koridoru (% 24,3), konut kapısı (% 24,3), konut içi ve sokakta görüştüklerini göstermektedir. Örneklemdaki evli bireylerin ise; apartman koridoru (% 29,7) ve konut kapısında (% 21,6) daha fazla görüştükleri tespit edilmiştir. Evli bireylerin sokakta ve konut içinde komşularıyla görüşme durumları bekâr bireylere göre yarı-yarıya azdır. Bu durum; evli bireylerin ev eksenli aile, çocuk vb. sorumlulukları sebebiyle konut çevresinde bekârlar kadar etkin sosyal etkileşim sağlamamaktadır.

Medeni durum ile komşularla görüşme arasındaki ilişki incelendiğinde, örneklemdaki evli ve bekâr bireylerin dörtte üçünün komşularla görüştüğü dikkat çekmektedir. Bu veri genç yetişkin bireylerin konut çevresinde zaman geçirdikleri şeklinde yorumlanabilir. Ancak bu *görüşme*, klasik komşuluk yapısına işaret etmiyor olabilir. Bu durum örneklemdaki genç yetişkinlerin gündelik yaşam kültürü eğilimleri yönünde değerlendirilebilir.

6.2.1.5 Ekonomik gelir

Çizelge 6.15 : Örneklemin yer dağılımı ile aylık net gelir dağılımı arasındaki ilişki.

Örneklem ile aylık net gelir aralığı ilişkisi			Aylık net gelir aralığı (TL)									
			1000-2999		3000-4999		5000-6999		7000 ve üstü		Toplam	
			Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Örneklem	Beşiktaş	Örneklem	3	27,3	7	63,6	0	0	1	9,1	11	100
		Gelir aralığı		16,7		30,4		0		20		22,4
		Toplam		6,1		14,3		0		2		22,4
	Beyoğlu	Örneklem	6	42,9	4	28,6	3	21,4	1	7,1	14	100
		Gelir aralığı		33,3		17,4		100		20		28,6
		Toplam		12,2		8,2		6,1		2		28,6
	Sarıyer	Örneklem	4	33,3	6	50	0	0	2	16,7	12	100
		Gelir aralığı		22,2		26,1		0		40		24,5
		Toplam		8,2		12,2		0		4,1		24,5
	Şişli	Örneklem	5	41,7	6	50	0	0	1	8,3	12	100
		Gelir aralığı		27,8		26,1		0		20		24,5
		Toplam		10,2		12,2		0		2		24,5
Toplam		Örneklem	18	36,7	23	46,9	3	6,1	5	10,2	49	100
		Gelir aralığı		100		100		100		100		100
		Toplam		36,7		46,9		6,1		10,2		100

Örneklem ile aylık net gelir arasındaki ilişki, en düşük aylık net gelire sahip örneklem grubunun Beyoğlu, Sarıyer ve Şişli’de yaşadığını göstermektedir. Aylık ortalama kira fiyatlarının da bu ilçelerde Sarıyer ve Beşiktaş’a göre daha düşük olduğu görülmektedir. Beşiktaş’taki örneklem, 3000-4999 TL net gelir ile ikinci

sırada bulunmaktadır ve örneklem bekâr, genç yetişkinliğin erken evresindeki grubuna işaret etmektedir (Çizelge 6.15).

Çizelge 6.16 : Yaş ile aylık net gelir dağılımı arasındaki ilişki.

Yaş ile aylık net gelir arasındaki ilişki			Aylık net gelir aralığı (TL)									
			1000-2999		3000-4999		5000-6999		7000 ve üstü		Toplam	
			Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Yaş	23-27 yaş	Yaş	10	66,7	5	33,3	0	0	0	0	15	100
		Gelir aralığı		55,6		21,7		0		0		30,6
		Toplam		20,4		10,2		0		0		30,6
	28-32 yaş	Yaş	3	25	9	75	0	0	0	0	12	100
		Gelir aralığı		16,7		39,1		0		0		24,5
		Toplam		6,1		18,4		0		0		24,5
	33-37 yaş	Yaş	5	22,7	9	40,9	3	13,6	5	22,7	22	100
		Gelir aralığı		27,8		39,1		100		100		44,9
		Toplam		10,2		18,4		6,1		10,2		44,9
Toplam		Yaş	18	36,7	23	46,9	3	6,1	5	10,2	49	100
		Gelir aralığı		100		100		100		100		100
		Toplam		36,7		46,9		6,1		10,2		100

Aylık net gelirin yaşla doğru orantılı olarak arttığı dikkat çekmektedir (Çizelge 6.16). Beyaz yakalı çalışanlar olarak iş gücüne katılan üniversite mezunu genç yetişkinlerin çoğunlukla kurumsal işlerde çalıştığı söylenebilir. Aylık net gelirdeki artış konut seçme özgürlüğünü de beraberinde getiren bir olgudur. Yüksek gelir grubunun gündelik yaşam kültürlerini yansıtan konutları daha rahat tercih edeceği düşünülebilir. Eğitim durumu ile aylık net gelir dağılımı arasındaki ilişki, üniversite sonrası derecelerinin aylık net gelir seviyelerinde çok etkili olmadığını göstermektedir. Bu iki değişken arasında çok direkt bir ilişkili bulunamamıştır.

Çocuk sahibi olma durumu ile aylık net gelir arasında sıkı bir bağ tespit edilmiştir. Veriler ışığında örneklemde çocuk sahibi olmayan bireylerin daha yüksek kazanç elde ettiği görülmektedir. Çocuk sahibi olan bireyler, araştırmada oluşturulan tabloya göre düşük gelir kabul edilen ilk iki alt grupta yer alırken; çocuk sahibi olmayanlarda 5000-6999 TL ile 7000 TL ve üstü grubun % 20’lik bir dilimle temsil edildiği görülmektedir. Örneklemdeki genç yetişkinler arasında bekâr, çocuk sahibi olmayan

yüksek kazanç sahibi bir grubun varlığından bu açıdan söz edilebilir. Bu bulgu; iş hayatına yoğunlaşan, iş eksenli konut seçen bireylerin, ailevi bağlara işaret eden evlilik ve çocuk sahibi olma gibi eğilimlerinin daha zayıf olduğunu göstermektedir.

Aylık net gelir ile konut tercih sebebi arasındaki ilişki, önceki bulguların dışında bir sonuç ortaya çıkarmamaktadır. Örneklemdaki bireyler kazançları ne olursa olsun çoğunlukla iş, aileyle beraber yaşama ve sosyal hayata katılım ekseninde konut tercihi yapmaktadır. Örneklem için konutun şehir merkezinde olması değil; işe ve sosyal hayata yakın olması önemli bulunmaktadır. Dolayısıyla konutlar bu olanakları veren kentin ana hatlarında tercih edilmektedir.

Aylık net gelir düştükçe aile ile yaşama oranının yükseldiği dikkat çekmektedir. Bu durum erken genç yetişkinlik evrelerinde konut paylaşım durumlarını gösteren açıklayıcı istatistiklerle paralellik göstermektedir. Örneğin, erken genç yetişkinlikte aylık net gelir ortalaması düşük; aileyle konutu paylaşma oranı yüksektir. Konut tercihleri ekseninde, örnekleimde 7000 TL-üstü gelir elde eden bireylerin iş sebebiyle kendi konutunda yaşadığı görülmektedir (% 60). En düşük gelir grubunda (1000-2999 TL) bulunanların ise (% 66,7) aileyle beraber yaşama sebebiyle konutlarını tercih ettikleri dikkat çekmektedir. Bu gelir grubunda bulunan genç yetişkinlerin araştırma alanındaki aksta kendi gelirleriyle yaşam kurma olasılıklarının düşük olduğu açıktır. Ayrıca bu veriler gündelik yaşam kültürüne ayak uydurmada ekonomik gelirin önemli bir etken olduğunu da göstermektedir. Ekonomik gelir, kafe/bar/restoran gibi kurgulanmamış GM alanları ve *havuz kenarında zaman geçirme* gibi konut alanında sosyalleşmeye etken olan bazı aktivite tiplerine şekil vermektedir. Dolayısıyla kurgulanmış GM alanı tercihleriyle bu anlamda bağlantı gözükmemektedir. Pahalı kurgulanmamış GM alanı tercihleri (restoran/bar/kafe) de aylık net gelir açısından değerlendirilebilir.

6.2.2 Gündelik yaşam kültürü ekseninde GM alanı oluşumu

Gündelik yaşam kültürü içinde farklı bileşenleri barındıran geniş bir alandır. Bu konu temel hatlarıyla gündelik yaşamın statü ve metropol yaşamı doğrultusunda kurgulandığı hayat ritmi ve eğilimlerini betimlemektedir. Çalışma yapısı, iş yeri tipi, sigara içme, alkol tüketme sıklığı, kahve/çay içme alışkanlıkları, arkadaşlar/akrabalar/ebeveynler/komşularla etkileşim tipleri, konutta geçirilen zaman, konut içinde/yürüme mesafesinde bir mekânda görüşerek sosyalleşme,

sinema/tiyatro/spor karşılaşmalarına gitme sıklığı gündelik yaşam kültürünü belirleyen değişkenler olarak sıralanabilir. Bu çerçevede değerlendirilecek temel alanlar aşağıdaki gibi sınıflandırılmıştır:

- Aile kökeni
- Çalışma/yaşama tercihleri
- Sosyalleşme eğilimleri
- Konut tercihleri
- Konut çevresinde sosyal etkileşim eğilimleri
- GM alanında zaman geçirme eğilimleri

6.2.2.6 Çocuk sahibi olma durumu

Araştırmadaki yaş aralığının yaşamın erken evrelerine rastlaması, örneklemin yarıdan fazlasının çocuk sahibi olmayan bireylerden oluşmasının ardındaki nedendir (% 71,4). Örneklem çerçevesinde Beyoğlu ve Sarıyer ilçelerinde yaşayan bireylerin çoğunlukla çocuklarının bulunmadığı söylenebilir. Yaş ile çocuk sahibi olma dağılımı arasındaki ilişki incelendiğinde; yaş ilerledikçe çocuk sahibi olma olasılığının arttığı görülmektedir. En yüksek oranda çocuk sahibi olma, 33-37 yaş aralığında bulunmaktadır. Genç yetişkinliğin ilk evresinde olan bireylerin hiçbirinin çocuğu olmadığı tespit edilmiştir. Bu durum medeni duruma dair bulgularla paralel gitmektedir ve genç yetişkinlerin aile kurma süreçlerinin 33-37 yaş aralığına rastladığı söylenebilir.

Cinsiyet verileri ile çocuk sahibi olma dağılımı oranları, örnekleme göre kadın genç yetişkinlerin erkeklere göre daha erken süreçlerde çocuk sahibi olduklarını göstermektedir. Bu veriye dayanarak; kadınların konut çevresindeki sosyal etkileşiminin çoğunlukla çocuk parklarında daha erken yaşlarda başladığı söylenebilir. Dolayısıyla; kadınların daha geniş yaş aralığında çocukları ekseninde sosyalleşmektedir.

Çizelge 6.17 : Örneklemin çocuk sahibi olma ile konut çevresindeki kafe/bar/restoranların sosyalleşme alanı olarak kullanılması arasındaki ilişki.

Çocuk sahibi olma ile konut çevresindeki restoran/kafe/barların sosyalleşme alanı olması arasındaki ilişki			Konutun çevresindeki restoran/kafe/barların sosyalleşme alanı olarak etkisi					
			Evet		Hayır		Toplam	
			Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Çocuk sahibi olma durumu	Evet	Çocuk sahibi olma	13	92,9	1	7,1	14	100
		Sosyalleşmeye etkisi		31		14,3		28,6
		Toplam		26,5		2		28,6
	Hayır	Çocuk sahibi olma	29	82,9	6	17,1	35	100
		Sosyalleşmeye etkisi		69		85,7		71,4
		Toplam		59,2		12,2		71,4
Toplam		Çocuk sahibi olma	42	85,7	7	14,3	49	100
		Sosyalleşmeye etkisi		100		100		100
		Toplam		85,7		14,3		100

Çocuk sahibi olma ile konut çevresindeki kafe/bar/restoranların sosyalleşme oranı arasındaki ilişki, örneklemdaki çocuk sahibi olmayan bireylerin konut çevresindeki bu tür yerlerde daha fazla sosyalleştiğini göstermektedir (Çizelge 6.17). Bu mekânların, çocuklu genç yetişkinler tarafından GM alanı olarak tercih edilmemesinde, küçük çocukların ihtiyaçlarının belirleyicidir. Bir katılımcı konuyu aşağıdaki gibi özetlemektedir:

“... Yani tabi çocuk olunca hayatınız belli bir şeye doğru kayıyor, belirli bir yöne giriyor ister istemez. Kendi sosyal hayatınızı onun isteklerine göre belirlemek zorunda kalıyorsunuz, bir kafe, pastane seçerken bile çocukla gidilebilecek, rahat edilebilecek yerleri seçiyorsunuz.” (K08)

Çizelge 6.18 : Çocuk sahibi olmaya bağlı konut tercih sebebi dağılımı.

Çocuk sahibi olma durumuna bağlı konut tercih sebebi			Konut tercih sebebi															
			İş sebebiyle		Aileyle beraber yaşama sebebiyle		Lojman		Sosyal hayat		Ulaşım		Şehir merkezi		Miras olduğu için		Toplam	
			Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Çocuk sahibi olma durumu	Evet	Çocuk sahibi olma	5	35,7	7	50	0	0	0	0	1	7,1	0	0	1	7,1	14	100
		Konut tercih sebebi		27,8		35		0		0		50		0		100		28,6
		Toplam		10,2		14,3		0		0		2		0		2		28,6
	Hayır	Çocuk sahibi olma	13	37,1	13	37,1	1	2,9	6	17,1	1	2,9	1	2,9	0	0	35	100
		Konut tercih sebebi		72,2		65		100		100		50		100		0		71,4
		Toplam		26,5		26,5		2		12,2		2		2		0		71,4
Toplam		Çocuk sahibi olma	18	36,7	20	40,8	1	2	6	12,2	2	4,1	1	2	1	2	49	100
		Konut tercih sebebi		100		100		100		100		100		100		100		100
		Toplam		36,7		40,8		2		12,2		4,1		2		2		100

Çocuk sahibi olma ile konut tercih sebebi parametreleri; örnekleme çocuk sahibi olan bireylerin, iş sebebiyle konut seçme olasılıklarının azaldığını göstermektedir. Çocuk sahibi olmak konuta ilişkin öncelikleri değiştirmektedir (Çizelge 6.18). Konut tercihinde literatürle de örtüşen bulgular; konut çevresinde; daha fazla yeşil alan, okul imkânları ya da daha geniş konut ihtiyacı ekseninde iş yerine yakınlıktan feragat edilebildiğini göstermektedir:

“... Yani konut olarak bir sıkıntım yok ama ben şimdi çocukla ilgili çok beklentilerim var tabi etraftan, mahalleden. Biraz daha böyle yeşil alanların daha çok olduğu bir yere gitmek istiyorum aslında.” (K22)

Çocuk sahibi olma ile komşularla görüşme dağılımı ilişkisi, örnekleme çocuk sahibi olan bireylerin az olması sebebiyle, çok belirgin ilişkiler göstermemektedir. Ancak; GM alanı sınıflandırması ile cinsiyet arasındaki ilişki; kadın katılımcıların

çoğunluğunun çocukları olduğu üzerinden incelenebilir. Çocuklu kadın bireyler, kurgulanmış GM alanı olarak sınıflandırılan çocuk parkları ve gerekli donanımın bulunduğu teras benzeri alanları tercih etmektedir:

“Yani özellikle orayı sosyalleşmek için kullanmıyorum da, orada sosyalleştiğim insanlar var. Mesela diğer çocukların anneleriyle orada sosyalleşiyorum. Hava kötü olduğu zaman parka gidemiyoruz. Parka gidemeyince terasta çocukları oynatıyoruz.” (K20)

GM alanı tercihinin bu ekseninde değiştiğini belirten katılımcı şöyle anlatmaktadır:

“... Teras yani. Çocuğun hareket edebileceği bir alan. Sonuçta çocuktan önce o kadar kullanmıyordum.” (K20)

Kadın genç yetişkinlerin sosyalleşme eğilimleri de çocuk sahibi olmalarıyla bu ekseninde gelişiyor olabilir:

“Genelde benim yaş grubum, arkadaşlarım var. Onların da çocukları var. Onlar da geliyorlar. Çocuklar birlikte, hep birlikte oynuyor. Biz de arkadaşlarımla oturup sohbet ediyoruz. Hem çocukları yalnız bırakmamış oluyoruz. Hem de biz biraz hava alıyoruz vakit kaldığı zaman. ... En önemli etken aslında şu an benim kızımın rahat etmesi. Orada istediği gibi zaman geçiriyor. Çok keyifli zaman geçiriyor. Sevdiği arkadaşları da var. En önemlisi o.” (K48)

Bunların yanında, çocuklu kadınların bir bölümü de GM alanında vakit geçirmeyi *kişisel/özel zaman* olarak tanımlamaktadırlar. Bu durumda GM olarak tercih edilen alanlar, kurgulanmamış olanlardır. Çocuk, aile ya da iş sorumluluklarından mola vermek isteyen kadınlar, GM alanında geçirilen süreyi *kendime ayırdığım, tek başıma kalıp sigara/çay içtiğim zamanlar* olarak tanımlamaktadır. Bu durumda kurgulanmamış GM, açık alanlarda çay/kahve satan küçük büfelerin önündeki banklar/oturma elemanları ya da apartmanların içinde/arasında yer alan *küçük teras benzeri açık dolaşım alanlarıdır*.

6.2.2.7 Tek ebeveynlik

Medeni durumun çocuk sahibi olma ile ilişkisi, örneklem çerçevesinde tek ebeveynli bireylerin az olması sebebiyle belirgin bulgular ortaya çıkaramamıştır. Bu durum gündelik yaşam kültürüyle ve genel kültür yapısıyla ilişkilendirilebilir.

6.2.2.8 Aileden ayrı yaşama deneyimi

Örnekleme oluşturan bireylerin tamamının üniversite eğitimi alması dolayısıyla aileden ayrı yaşama deneyimi kazandıkları tespit edilmiştir. Dolayısıyla eğitimi tamamlamış örneklem grubu, konut tercihinde görece deneyimlidir. Konut tercih sebebi ile aileden ayrı yaşama deneyimi bu yönüyle incelendiğinde, söz konusu değişkenler arasında çok belirgin bir ilişki bulunamamıştır. Üniversite eğitiminin örneklemdaki tüm genç yetişkinlik evreleri için benzer deneyimler getirmiştir.

6.2.2.9 Konutun paylaşım şekli

Çizelge 6.19 : Örneklem dağılımı ile evin paylaşıldığı kişiler arasındaki ilişki.

Örneklem ile evin paylaşıldığı kişiler arasındaki ilişki			Evin paylaşıldığı kişiler															
			Yalnız yaşıyorum		Ailemle		Arkadaş (lar)ımla		Eşim ve Çocuk (lar)ımla		Yalnızca çocuk (lar)ımla		Yalnız eşimle		Sevgilimle		Toplam	
			Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
İlçe	Beşiktaş	Örneklem	1	9,1	3	27,3	0	0	3	27,3	2	18,2	0	0	2	18,2	11	100
		Kişiler		9,1		23,1		0		23,1		100		0		66,7		22,4
		Toplam		2		6,1		0		6,1		4,1		0		4,1		22,4
	Beyoğlu	Örneklem	5	35,7	2	14,3	1	7,1	3	21,4	0	0	2	14,3	1	7,1	14	100
		Kişiler		45,5		15,4		50		23,1		0		40		33,3		28,6
		Toplam		10,2		4,1		2		6,1		0		4,1		2		28,6
	Sarıyer	Örneklem	3	25	4	33,3	0	0	2	16,7	0	0	3	25	0	0	12	100
		Kişiler		27,3		30,8		0		15,4		0		60		0		24,5
		Toplam		6,1		8,3		0		4,1		0		6,1		0		24,5
	Şişli	Örneklem	2	16,7	4	33,3	1	8,3	5	41,7	0	0	0	0	0	0	12	100
		Kişiler		18,2		30,8		50		38,5		0		0		0		24,5
		Toplam		4,1		8,2		2		10,2		0		0		0		24,5
Genel		Örneklem	11	22,4	13	26,5	2	4,1	13	26,5	2	4,1	5	10,2	3	6,1	49	100
		Kişiler		100		100		100		100		100		100		100		100
		Toplam		22,4		26,5		4,1		26,5		4,1		10,2		6,1		100

Örneklem ile evin paylaşıldığı kişiler dağılımı çerçevesinde (Çizelge 6.19); Beyoğlu ilçesinde örneklemin geri kalanına göre yalnız yaşama daha yüksek oranda tespit edilmiştir. Genel olarak örnekleme oluşturan genç yetişkinlerin arkadaşlarıyla evini

paylaşması oranı düşüktür. Bu durum; gündelik yaşam kültürü ve kültürel olarak Batılı örneklerle göre daha erken lisans eğitimini tamamlayıp profesyonel hayata atılmayla ilişkilendirilebilir. Şişli'deki örneklem grubunda, eş ve çocuklarla yaşama oranı örneklemin geri kalanına göre, görece daha fazladır. İlçedeki konutların daha büyük olduğu bilinmektedir. Bu tespit, burada fiziksel olarak aileyle yaşamaya daha uygun konutların bulunmasıyla ilişkilidir. Genel olarak örneklem grubunun tamamında, yalnızca çocuklarla yaşama oranı düşüktür. Dolayısıyla *tek ebeveyn olma* (single-parent) görece azdır. Genç yetişkinlerin zaten bu yaşlarda hayatlarını yeni kuruyor olmaları, olası tek ebeveynlik yaşını öteliyor olabilir. Diğer yandan örneklemin gündelik yaşam kültürüne ilişkin bazı çıkarsamalar yapılabilir. Örneğin, kapitalist söylemle paralel bir durum ortaya koyan *evli-çocuklu-iş sahibi kentli birey* olunması eğitilmiş genç yetişkinler arasında oldukça yaygındır. Örneklemin genelinde, partnerlerle (sevgiliyle) ev paylaşma oranı neredeyse yalnızca eşle yaşama oranı kadar yüksek görünmektedir. Bu durum genç yetişkinlerin gündelik yaşam kültürüne dair önemli bir veri olarak kabul edilebilir; hatta genel toplumsal kültürde *tabu* kabul edilen bazı konuların genç yetişkinler tarafından dikkate alınmadığını da göstermektedir. Genç yetişkinlerin metropol yaşamında geleneksel olmayan yeni yaşam yapıları ve gündelik yaşam kültürleri kurguladıkları söylenebilir. Katılımcılar konut paylaşım şekillerini şöyle açıklamaktadır:

“Erkek kardeşim, erkek arkadaşım ve köpeğim.” (K40)

“Erkek arkadaşım ile yaşıyorum.” (K30)

“Kardeşim ve kuzenimle paylaşıyorum.” (K06)

Genel hatlarıyla, konutun paylaşıldığı kişilerle cinsiyet dağılımı arasındaki ilişki cinsiyet ekseninde geleneksel eğilimlere dair izler bulundurmamaktadır. Ancak; örneklemdaki erkek bireylerin aile yaşamına daha geç başlaması, erkeklerin ev paylaşmada daha çeşitli verilere işaret etmesiyle açıklanabilir. Her iki cins için de, arkadaşla ev paylaşmanın düşük oranda olması; 23 yaş itibarıyla örneklemin yetişkin yaşam çerçevesine girdiğini göstermektedir. Bu durum, daha genç yaşta yaşamı tam anlamıyla kurma çabasına işaret ediyor olabilir ve gündelik yaşam kültürüyle ilişkilendirilebilir. Her iki cins için de ev paylaşım tipleri gündelik yaşam kültürü ve net aylık gelir durumuyla ilişkilidir. Erkeklerin % 35'i yalnız yaşarken, kadınlarda bu oran yaklaşık üçte biri kadar azdır (% 13,8). Aileyle konut paylaşımı her iki cins için de neredeyse eşit iken; erkeklerde eş ve çocuklarla yaşama % 15 oranındadır ve

kadınlarda bunun iki katından fazladır (% 34,5). Bu veriler, kültürel yapı ekseninde kadınların daha erken evlenmesiyle ilişkilendirilebilir. Ayrıca üniversite eğitimi almış erkek bireyler için askerlik hizmeti de evlilik ve hayata atılma yaşını öteliyor olabilir.

Çizelge 6.20 : Örneklemin yaş evreleri ile evin paylaşıldığı kişiler arasındaki ilişki.

Yaş ile evin paylaşıldığı kişiler arasındaki ilişki			Evini paylaştığı kişiler															
			Yalnız yaşıyorum		Ailemle		Arkadaş (lar)ımla		Eşim ve çocuk (lar)ımla		Yalnızca çocuk (lar)ımla		Yalnız eşimle		Sevgilim le		Toplam	
			Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
23-27 yaş	Yaş		3	20	9	60	1	6,7	0	0	0	0	0	0	2	13,3	15	100
	Kişiler			27,3		69,2		50		0		0		0		66,7		30,6
	Toplam			6,1		18,4		2		0		0		0		4,1		30,6
	Yaş		3	25	3	25	1	8,3	1	8,3	1	8,3	3	25	0	0	12	100
	Kişiler			27,3		23,1		50		7,7		50		60		0		24,5
	Toplam			6,1		6,1		2		2		2		6,1		0		24,5
	Yaş		5	22,7	1	4,5	0	0	12	54,5	1	4,5	2	9,1	1	4,5	22	100
	Kişiler			45,5		7,7		0		92,3		50		40		33,3		44,9
	Toplam			10,2		2		0		24,5		2		4,1		2		44,9
Toplam	Yaş		11	22,4	13	26,5	2	4,1	13	26,5	2	4,1	5	10,2	3	6,1	49	100
	Kişiler			100		100		100		100		100		100		100		100
	Toplam			22,4		26,5		4,1		26,5		4,1		10,2		6,1		100

Yaş evresi ile evin paylaşıldığı kişiler arasındaki ilişki yukarıdaki çıkarımlar ekseninde değerlendirilebilir. Genç yetişkinler için yaş aralıkları evin paylaşıldığı kişiler açısından belirleyicidir (Çizelge 6.20). Bu grupta yaş ilerledikçe konut paylaşımı çoğunlukla eş ve çocuklarla gerçekleşmektedir. Her yaş aralığında sevgili/partner ile ev paylaşımı tespit edilmiştir (% 6,1). Bu genç yetişkinlerin günlük yaşam kültürlerinin tüm yaş aralıkları için benzer olduğunu göstermektedir. Yalnız yaşama eğilimleri yaş ilerledikçe artış göstermektedir (yaş evrelerine göre sırasıyla; % 6,1, % 6,1 ve % 10,2); bu veri yalnız yaşamanın sağlanabilmesi için daha yüksek aylık net gelir gerekmesiyle ilişkilidir. Eş ve çocuklarla evi paylaşma durumu ise genç yetişkinliğin son evresinde gerçekleşmektedir (% 24,5); bu veri medeni duruma dair bulgularla örtüşmektedir. Genç yetişkinliğin ilk dönemlerinde

aileyle konut paylaşımı çoğunlukla devam etmektedir (%18,4). Kurgulanmamış GM alanı erken genç yetişkinlikte konutun devamı olarak görülmektedir. Genç yetişkinliğin erken evresinden bir katılımcı GM alanı kullanımını aşağıdaki gibi anlatmaktadır:

“Hem arkadaşlarımla görüşmek için devamlı oradayım, evime çok yakın, evimden daha çok orada kahve içiyorum, bir de dediğim gibi, ailemle yaşıyorum, ailemle yaşadığım için de çok kalabalık bir arkadaş grubunu eve çağırmanın biraz zor oluyor, o yüzden orada buluşuyorum. O yüzden de ikinci evim gibi, konutumun bir devamı gibi oluyor.” (K19)

Geleneksel biçimli konut paylaşımı da özel hayat ihtiyacının GM alanı ekseninde karşılandığına dair işaretler vermektedir. Genç yetişkinliğin orta evresinde bulunan ve evini ebeveynleriyle paylaşan bir erkek birey GM alanının özel yaşamındaki yerini şöyle anlatmaktadır:

“Özel ilişkilerimi, daha çok bir karşı cinsle olarak yakınlığımı burada yaşıyorum. Yani oturup bir kahve içiyoruz.” (K43)

6.2.2.10 Aile kökeni

Aile geçmişi GM alanının algılanması, kullanımı ve etkileşimlerinde belirleyici bir parametredir. Çocukluk yıllarında yerleşen alışkanlıklar, öğretiler ve kültür, gelecek yıllardaki davranış desenlerini de şekillendirmektedir. Araştırma katılımcılarından birkaçı büyüdükları kasaba/şehirdeki deniz ilişkisi ile Cihangir-Galata ve Boğaz hattındaki deniz kenarı GM alanları kullanımının birbiriyle bağlı olduğunu belirtmişlerdir:

“(GM alanını kullanımım aile kökenimle) İlişkilidir çünkü ben de bir sahil ilçesi olan Üsküdar’da doğup büyüdüğüm için sahile alışkınım, Boğaza çok alışkınım. Yıllarca Boğaz yolculuğu yaparak üniversite okudum. Ondan Boğazın olmadığı yerde yaşayamadığım için benim için olmazsa olmazdır. O yüzden çok etkilidir.” (K14)

“Daha çok Karadenizli oluşumdan belki. Hani deniz oldu mu benim için sıkıntı yok.” (K34)

“... Çünkü az önce bahsetmiştim, ben de sahil mahallesinde büyümüştüm Trabzon’da mesela, canımız sıkıldığında veya huzur bulmak için deniz

kenarına giderdik, yürüyüş yapardık. İstinye, Maslak da buna benzer bir durumda mesela. Benim evim de biraz sahilden yukarıdaydı, yürüyüşle sahile inerdim, yine aynı şeyi yapıyorum. Yani tıpkı çocukluğumdaki gibi.” (K18)

Bir diğer katılımcı; çocukluk yıllarında içinde büyüdüğü bahçeli evi tarif ederek, apartmanının yanındaki çok küçük bir yeşil alanın kendisi için kurgulanmamış GM alanı oluşturduğunu belirtmektedir:

“Çünkü bahçe kültürüne alışkın biriyim o yüzden. Yani çok uzak değilim. Ve apartmanın arasında da olsa böyle bir yerde olmak hoşuma gider.” (K23)

6.2.2.11 Çalışma ve yaşam tercihleri

Çalışma tipleri

Çalışma tipleri gündelik yaşam kültüründe belirleyici bir diğer bileşendir. Çalışma saatleri, eğitimi alınan mesleğin bireyin yaşama bakışında ve tercihlerinde etkinliği ve yapılan işin doğası GM alanının algısını, kullanımını ve sosyal etkileşim yapısını değiştirmektedir. Vardiyalı, ev-ofis, esnek çalışma şekilleri, çalışma günleri ve saatleri de GM alanı ile kurulan bağı farklılaştırmaktadır. Ayrıca çalışma mekânı da GM alanının kullanımında etkindir. Örneğin, karanlık ve kapalı bir ortamda çalışan bir genç yetişkinin GM kullanımını daha fazla talep edeceği düşünülebilir. Dolayısıyla ofis, fabrika/üretim, açık alan ya da şantiye ortamında çalışma bu anlamda önemlidir. Ayrıca düzenli yemek pişirme, evde çalışma ya da sadece uyuma/dinlenme amacıyla ev kullanma şekli de GM alanına dair algıyı, kullanımı ve sosyalleşme eğilimlerini yönlendirmektedir. Diğer yandan eve ve yaşama ilişkin popüler eğilimlerin takip edilmesi; yeme, içme ve eğlenme trendleri doğrultusunda tercihler yapılıyor olabilir. Sportif aktivitelerde (egzersiz için gidilen salonun seçimi, yapılan spor türü vb.) gündelik modaların ve yerlerin takip edilmesi, hafta içi ve sonunda boş vakit aktivitelerinin tipleri, gündüz yaşamı, gece hayatı, uyuma saatleri de çalışma tipleri ekseninde GM alanının oluşum sınıflarını yönlendirmektedir. Genç yetişkinliğin erken evresinde bulunan, lisansüstü eğitimi ile çalışma yaşamını beraber sürdüren bir katılımcı GM alanı kullanım değişkenliğini aşağıdaki gibi anlatmaktadır:

“... çalışma shifttime göre değişiyor, bir de okula göre, sınavlara, kurslara vs. göre değişiyor... Boş olduğum zamanlar işte... o da değişiyor hani, nasıl

diyeyim? ... bazen üç dört saat geçiyor, bazen tüm günüm orda geçiyor, bazen hiç geçmiyor.” (K29)

Serbest fotoğrafçılık yapan bir fotoğraf sanatçısının GM alanını kullanımı hafta içi öğleden sonraları iken; çalışma saatleri daha değişken olan bir katılımcı çalışma şeklinin hem ev, hem de iş dışında gerçekleştiğini belirtmektedir:

“Yazarlık yapıyorum, bir de Starbucks’ta çalışıyorum. Artı bir de müzisyenlik yapıyorum.” (K29)

Bazı meslek grupları ise GM alanı kullanımında mevsimlik farklılaşmalar yaşamaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenler kent içinde bulunan GM alanlarını yazın kullanmadıklarını çünkü bu mevsimde yazlık bir yerde yaşadıklarını belirtmektedirler:

“Yazın bir de çalışmıyorum. ...” (K17)

Sigara, kahve/çay ve ara-sıra da olsa alkol tük etimi

Çizelge 6.21 : Tercih edilen GM alanı tipi ile sigara kullanımı arasındaki ilişki.

Tercih edilen GM tipi ile sigara kullanımı arasındaki ilişki			Sigara kullanım durumu					
			Evet		Hayır		Toplam	
			Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
GM tipi	Kafe	GM tipi	8	47,1	9	52,9	17	100
		Sigara kullanımı		38,1		32,1		34,7
		Toplam		16,3		18,4		34,7
	Kafe /park	GM tipi	5	55,6	4	44,4	9	100
		Sigara kullanımı		23,8		14,3		18,4
		Toplam		10,2		8,2		18,4
	Park	GM tipi	5	38,5	8	61,5	13	100
		Sigara kullanımı		23,8		28,6		26,5
		Toplam		10,2		16,3		26,5
	Avlu /bahçe	GM tipi	2	40	3	60	5	100
		Sigara kullanımı		9,5		10,7		10,2
		Toplam		4,1		6,1		10,2
	Sokak/ kaldırım/ geçiş	GM tipi	0	0	1	100	1	100
		Sigara kullanımı		0		3,6		2
		Toplam		0		2		2
	Teras/ veranda	GM tipi	1	25	3	75	4	100
		Sigara kullanımı		4,8		10,7		8,2
		Toplam		2		6,1		8,2
Toplam		GM tipi	21	42,9	28	57,1	49	100
		Sigara kullanımı		100		100		100
		Toplam		42,9		57,1		100

Tercih edilen GM alanı tipleri ile sigara kullanımı arasındaki ilişki beklenenin aksine; örneklem çerçevesinde sigara kullanımı ile kullanılan GM alanı tipi arasında belirgin bir ilişki önermemektedir. Sigara iç en bireylerin tercih ettikleri GM alanı tipleri kentsel dokunun sunduğ u alanlardan farklı bir bulgu sergilememektedir (Çizelge 6.21).

Çizelge 6.22 : Konut çevresindeki kafe/bar/restoranların sosyal etkileşim alanı olması ile sigara kullanım arasındaki ilişki.

Konut çevresindeki kafe/bar/restoranlarda sosyal etkileşim ile sigara kullanımı arasındaki ilişki			Sigara kullanım durumu					
			Evet		Hayır		Toplam	
			Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Konut çevresindeki restoran/kafe/barlarda sosyal etkileşim	Evet	Sosyal etkileşim	19	45,2	23	54,8	42	100
		Sigara kullanımı		90,5		82,1		85,7
		Toplam		38,8		46,9		85,7
	Hayır	Sosyal etkileşim	2	28,6	5	71,4	7	100
		Sigara kullanımı		9,5		17,9		14,3
		Toplam		4,1		10,2		14,3
Toplam		Sosyal etkileşim	21	42,9	28	57,1	49	100
		Sigara kullanımı		100		100		100
		Toplam		42,9		57,1		100

Konut çevresindeki kafe/bar/restoranların sosyal etkileşim alanı olması ile sigara kullanımı arasındaki bağlantı da örneklemin geneli için konut çevresindeki bu mekânlarda gerçekleşen sosyal etkileşimde, sigara kullanımının temel bir belirleyici olmadığını göstermektedir (Çizelge 6.22). Bu veri, son yıllarda Türkiye’de kapalı ve yarı-kapalı alanlarda sigara içmeyi yasaklayan yasalarla sigara içmenin açık/yarı-açık alanlara taşınması arasında belirgin bir ilişki olduğu öngörüsüne ters düşmektedir.

Konut tercihinde de sosyal etkileşim mekânlarının bulunma etkisi ile sigara kullanım dağılımının istatistiksel çaprazlaması arasında doğrudan bir ilişki bulunamamıştır. Konut tercih sebebi ile sigara kullanım durumu dağılımı ve genç yetişkinlik evreleri ile sigara kullanım dağılımının istatistiksel bağları da araştırmanın 2. adımı doğrultusunda anlamlı ilişkiler görülmemiştir. Bu veriler örneklemin geneli dikkate alındığında sigara kullanım oranının yarıdan az olmasıyla açıklanabilir (% 43).

Buna karşın; derinlemesine görüşmelerde sigara kullanan ve sigara kullanmasa da aktif olarak sosyal yaşamını sürdüren genç yetişkinlerin GM tercihlerinde bu konuyu dikkate aldıklarını gösteren kanıtlar bulunmaktadır. Araştırmanın 3. adımı konut yakınında, yarı-açık/açık alanları bulunan kafe/bar/restoranların sigara alışkanlıklarının da etkisiyle kurgulanmamış GM alanlarına dönüştüğüne dikkat çekmektedir. Ayrıca, araştırmanın anket adımıyla kahve/çay tüketimiyle GM

alanının kullanımı arasındaki ilişkiye dair sorular yer almamıştır. Ne var ki; derinlemesine görüşmelerde kahve/çay tüketiminin özellikle kurgulanmamış GM alanında kullanımında oldukça belirleyici olduğuna dair güçlü kanıtlara rastlanmıştır. Kahve içmenin GM alanının kullanım süresini ve tercihlerini etkilediğini belirten genç yetişkinliğin erken evresindeki bir katılımcı şunları söylemektedir:

“Dediğim gibi, kahve içmeyi çok seviyorum. Arkadaşlarımın da çoğu sigara kullanıyor, arkadaşlarımla gittiğim zaman hem bana hitap ediyor, hem de açık alanı olduğu için arkadaşlarıma hitap ediyor. O yüzden tercih ediyorum.” (K19)

Bu anlamda kahve/çay tüketimi ile sigara kullanımı bir anlamda paralel seyri olan GM alanı aktiviteleri olarak dikkat çekmektedir:

“Ama sigara içme de etkili, or’da kısmen sigara içiliyor.” (K35)

“Gerçekten böyle kafa dinlemeye gidiyorum. Bazen oturup orada bir sigara içiyorum. Kalkıp işe gidiyorum. Hiç alakası yok. Veya evden kahve alıyorum. Orada sigara kahve içip oradan işe gidiyorum.” (K03)

Hatta çay/kahve tüketiminin kolay olmaması durumunda GM alanının kurgulanmış dahi olsa kullanım süresinin kısaldığı, tercih etme olasılıklarının azaldığına dair veriler dikkat çekmektedir:

“Durgun... Çünkü şey yok. Yani ortak alan ama bir boş alan düşünün. Hani orada ne bileyim bir çay kahve vesaire satılmıyor. O yüzden insanlar gelip gitmiyor. Kendi malzemenizi çıkarmanız gerekiyor. Ortak alan olduğu için temizliği çok ağır yapılmıyor. Eşyalar çok bakımlı değil. Birine ait olmadığı için... Bir küçük çay ocağı gibi bir şey olsa artar.” (K20)

Çay/kahvenin satılmadığı ortak teras benzeri kurgulanmış GM tiplerinde bireylerin bu ihtiyaçlarını kendi evlerinden getirerek karşıladıkları tespit edilmektedir:

“Ben ... açıkçası terası seviyorum. ... Ortak. Bütün apartmanın. ... Evet, böyle hava almak için iki sohbet ediyoruz, bir çay içiyoruz.” (K41)

Bazı katılımcılar GM alanlarında gerçekleşen aktivitelerinin temelini kahve/çay içmek olarak tanımlamaktadır. İstinye sahil hattını GM olarak tercih eden bir katılımcı kullanımını aşağıdaki gibi anlatmaktadır:

“... Genelde kahve şeklinde olur, yeme-içme derken zaten, yürüyüşüm sırasında içtiğim kahveleri kastettim.” (K18)

Ara-sıra da olsa alkol tüketiminin GM alanı kullanım eğilimleri ile ilişkisi incelendiğinde; konut tercih sebebi ile ara-sıra alkol tüketimi arasında ilişki görülmektedir. Örneklemin tamamı için işe yakınlık sebebiyle konut tercihi, ara-sıra da olsa alkol tüketimiyle büyük oranda bağlantılıdır. Konutunu işe yakınlık sebebiyle seçen bireyler çoğunlukla bekâr olduğundan, sosyalleşme de alkol tüketimi eksenli oluyor olabilir. Örneklemin aileyle beraber yaşayan grubu da görece genç yetişkinliğin erken evresindedir ve alkol tüketim oranları görece yüksektir. Önceki veriler, örneklem grubunun aynı zamanda yüksek oranda konut çevresindeki kafe/bar/restoranlarda sosyal etkileşim gerçekleştiren bireyler olduğunu ortaya koymaktadır. Ancak, örnekleme sosyal yaşama yakın olma amacıyla konutunu seçen bireylerin tamamı alkol tüketse de; sosyal/kültürel aktivitelere yakınlık sebebiyle konutlarını seçme oranları görece düşüktür (% 12,2). Ayrıca; yaş ile ara-sıra da olsa içki tüketimi arasında çok belirgin bir ilişkiden söz etmek oldukça güçtür.

Örnekleme ışığındaki verilere dayanarak sosyal yaşam ile ara-sıra da alkol tüketimi arasında yakın bir ilişki olduğu söylenebilir. Bu durum Beyoğlu örnekleminin tamamı için geçerlidir (%100). Beyoğlu eğlence hayatıyla bilinen bir ilçe olduğundan, bulgular bu olguyla örtüşmektedir. Örneklemin genelinde alkol tüketimi görülmektedir (Beşiktaş ve Şişli ilçelerinde % 80’in üzerinde, Sarıyer ilçesinde ise % 91,7 oranındadır); bu durum gündelik yaşam kültürüne dair bir referans olarak kabul edilebilir.

Örneklemin geneli için konut çevresinde sosyal etkileşim ile alkol tüketimi arasında ilişki bulunmaktadır (%73). Bu anlamda örneklemin geneline bakıldığında konut yakınındaki kafe/restoran/barlarda sosyalleşme ile ara-sıra da olsa alkol tüketimi arasında yüksek oranda ilişki bulunduğunu göstermektedir (% 84). Ne var ki; tercih edilen GM alanı tipi ile alkol tüketimi arasında doğrudan bir ilişki bulunmamaktadır.

Yukarıdaki istatistiksel betimlemelerle açıklanan alkol tüketimi ile GM olarak adlandırılan alanların algılanması, kullanılması ve sosyal etkileşimdeki etkinliği ilişkili gözüktüğü de; gerçekleştirilen derinlemesine görüşmelerden sadece bir tanesinde belirgin olarak ara-sıra alkol tüketimi ekseninde kurgulanmamış GM kullanım tercihi tespit edilmiştir. Diğer görüşmelerde istatistiksel olarak tespit

edilemese de sigara kullanımı ile kahve/çay tüketiimi çok daha etkin GM kullanım motivasyonlarıdır. Alkol tüketiimi ile diğ er GM alanlarına dair parametrelerinin bu kadar ilişkili çıkmasının ardında genel yaşam tercihleri içinde alkol tüketiiminin yer alması olabilir.

Yaşam tercihleri

Kurgulanmış ve kurgulanmamış GM alanı tercihlerinde yaşam tarzları etkindir. Cihangir mahallesinde yaşayan bir katılımcı bu semti şöyle anlatmaktadır:

“... bir mahalleyle karşılaştıralım, mesela bir Beşiktaş’a göre daha tek tip belki. Çünkü ev fiyatları, evlerin konumu, durumu falan belli insanları buraya itiyor yani. Mesela ben çocuklu ailelerin çok burada olmadığını düşünüyorum, çünkü çok dağlık bir alan, park yok, bahçe yok. Daha genç, küçük evlerde yaşayabilecek, hayatın merkezine yakın olabilecek ve bunu ödeyebilecek insanların oturduğu bir yer. Ucuz değil bir kere. Hiç sanmıyorum mesela Fındıklı’da ucuz bir ev olduğunu. O yüzden de mesela bence, o yüzden tek tip. Arka tarafı ucuz,  n tarafı pahalı gibi değil, cadde gibi... (Konut alanı) bir yer ve her yeri pahalı. Öyle olunca da o biraz tek tip insanları da buraya sürüyor yani. Öyle bir şey olduğunu düşünüyorum. Sokaktan geçen insanlar başka ama oturanlar üzerinden konuştuğumuzda, bizim apartmandakilerin hepsi genç, beyaz yaka, bekâr mesela. Apartmanın hepsi aynı tipte. Ben Fulya’da yaşıyordum, orada daha karmaydı. Yaşlı ifti vardı, şu vardı, bu vardı...” (K36)

Maslak’ta son yıllarda moda olmuş bir konut alanında yaşayan, üst gelir grubundan ve kentli aile kökeninden bir katılımcı komşularının lise ve  niversite yıllarından arkadaşları olduğunu ifade etmektedir. Bu anlamda yaşam tercihlerinin konut seçimine yansıdığı söylenebilir:

“ niversiteden, liseden. Tesadüfen aynı yerde buluştuk. ...” (K13)

Aynı katılımcı yaşadıkları konut grubunun içinde yer alan kafeyi aynı topluluğa  ye olma fikriyle benimsemiş olduğunu belirtmektedir. Dolayısıyla bu GM alanı kendisi için konutunun alt kattaki uzantısı haline gelmiştir. Bu alana gitme konusunu anlatırken *inmek* fiilini kullanmıştır çünkü bu mekânı kendi evinin alt-katı gibi algılamaktadır:

“... herkes oraya iniyor.” (K13)

Bir diğ er katılımcı GM alanında geçirilen zamanı ve bu anlamdaki tercihleri yaşam tarzı ile ilişkili olarak şöyle anlatmaktadır:

“...  u da olabilir; sonuçta sadece yatmaktan yatmaya eve giren bir insansanız eğer zaten oraları hiç fark etmiyorsunuz bile. Ama birazcık evin çevresini de kullanmaya ba layıp evde vakit geçirirken ‘ ıkalım bir spor yapalım, spordan sonra bir çay içelim, i te bir yemek yiyelim’ dediğiniz zaman bunlar önem kazanmaya ba lıyor. Bunların da insanın kendi yaşam stiliyle alakalı olduğunu düşünüyorum.” (K06)

Taksim ve Cihangir  evresinin kendi hayatı algılayış şekline tam olarak uydu undan söz eden bir diğ er katılımcı, bu anlamdaki tercihinin  u sözlerle belirtmektedir:

“Her anlamda uygun. Benim ruhumu iyi hissettiriyor ya adı ım şeyler. Bu bölge bana kendimi iyi hissettiriyor. Beni  ld rsen ben Taksim dışında, Cihangir dışında başka bir yerde ya amam.” (K03)

Eğitim durumu ile konut çevresindeki kafe/bar/restoranların sosyalleşme alanı olması arasında çok belirgin değildir. Yine de; nitel veriler eğitimli ge   yetişkinler için bu tür kurgulanmamış GM alanlarında sosyalleşmenin geleneksel kom ulu un yerini aldığını göstermektedir:

“... Yani sonuçta burada oturdu um için. Her soka ın içinde bir kafe var Cihangir’de. Arkadaşlarım var. Mesela bir sokağa giriyorum bir arkada ımı görüyorum. Bir sokağa giriyorum başka bir arkada ımı görüyorum. Oturuyoruz, kahve içiyoruz, çay içiyoruz. Merdivenlerde sohbet ediyoruz. Yani tabii ki çok büyük etkisi var sosyalleşmenin.” (K03)

“Ben çok erken gidip çok geç geliyorum. Yani sadece hafta sonları falan g r  ebiliyorum. Apartmanımda iki kişiyi falan tanıyorum. Sosyal biriyim ama çok vaktim yok öyle görüşmek için. Merhaba, merhaba. İyi akşamlar, merhaba.” (K03)

6.2.2.12 Konut tercihleri

Konut tipi

Çizelge 6.23 : Örneklemin dağılımı ile konut tipi arasındaki ilişki.

Konut tipi örneklemin bulunduğu ilçelerin dağılımı			Yaşanılan konutun tipi											
			Müstakil ev (tek parşel)		Apartman dairesi (tek apartman içinde)		Apartman dairesi (site içinde)		Rezidans		Lojman		Toplam	
			Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
	Beşiktaş	Örneklem	0	0	8	72,7	2	18,2	0	0	1	9,1	11	100
		Konut tipi		0		21,1		40		0		33,3		22,4
		Toplam		0		16,3		4,1		0		2		22,4
	Beyoğlu	Örneklem	0	0	13	92,9	1	7,1	0	0	0	0	14	100
		Konut tipi		0		34,2		20		0		0		28,6
		Toplam		0		26,5		2		0		0		28,6
	Sarıyer	Örneklem	1	8,3	5	41,7	2	16,7	2	16,7	2	16,7	12	100
		Konut tipi		100		13,2		40		100		66,7		24,5
		Toplam		2		10,2		4,1		4,1		4,10		24,5
	Şişli	Örneklem	0	0	12	100	0	0	0	0	0	0	12	100
		Konut tipi		0		31,6		0		0		0		24,5
		Toplam		0		24,5		0		0		0		24,5
	Toplam	Örneklem	1	2	38	77,6	5	10,2	2	4,1	3	6,1	49	100
		Konut tipi		100		100		100		100		100		100
		Toplam		2		77,6		10,2		4,1		6,1		100

Konut tipine göre örneklem dağılımı ilişkisi kent içindeki genel tipolojiyle örtüşmektedir (Çizelge 6.23). Konut tipinde çeşitliliğin müstakil ev, rezidans ve lojman tipleri şeklinde değiştiği ilçe büyük ölçüde Sarıyer'dir. Bu bulgu da tercihlerden çok, kentsel morfolojiye işaret etmektedir.

Konut tercih sebebi ile konut tipi parametreleri arasındaki ilişki, örneklemde iş nedeniyle konutunu seçen bireylerin (% 83); iş yerine yakın olasılıklar içinde tek apartman dairesi bulunuyor ise bu tercihe yöneldiklerini göstermektedir. Örneklemenin çoğunluğunun tek apartman dairesinde yaşıyor olması, kentin bu aksındaki konut dokusuyla ilişkilendirilebilir.

Medeni duruma göre konut tipi ilişkisi, örneklemdeki bekâr bireylerin çoğunlukla apartman dairesinde yaşamayı tercih ettiğini göstermektedir (% 82,1). Bu durum bekâr genç yetişkinlerin kent yaşamıyla iç-içe olmayı daha fazla tercih ettiklerini gösteriyor olabilir. Örneklemdeki bekâr bireylerin apartman dairesinde yaşama tercihleri bu yaş grubu için gündelik yaşam kültürünün bir sonucu olabilir. Diğer yandan; tek apartman konutu kira harcamaları bakımından daha ulaşılabilir ve kolay bulunabilir konut tipidir. Site içinde yaşayan bekâr bireylerin ise büyük oranda aile kökenine ilişkin tercihler yaptıkları söylenebilir (% 6,1), derinlemesine görüşme verileri bu genç yetişkinlerin çoğunlukla gelir seviyesi yüksek, kent kökenli ailelere mensup olduklarını göstermektedir.

Çocuk sahibi olma ile konut tipi arasındaki ilişki, genel hatlarıyla örneklem alanındaki tek apartmanın belirgin konut tipi olması ekseninde değerlendirilmelidir. Beklenenin aksine; site içinde apartman dairesi (% 4,1), rezidans (%0) ve lojmanlar (% 2) dikkate alındığında; çocuk sahibi olanların kapalı yerleşkede yaşamayı çok belirgin olarak tercih ettikleri görülmemiştir. Veriler, medeni duruma ilişkin istatistiksel betimlemelerden daha belirgindir. Beklenenin aksine; çocuksuz bireylerde bu tür konutları tercih daha yüksek oranlıdır (toplamda % 14,3). Ayrıca derinlemesine görüşmeye katılan *lojmanda yaşayan çocuklu bireyin* de evlenmeden ve çocuk sahibi olmadan önce bu konutta yaşamaya başladığını belirtmektedir. Dolayısıyla konut tercihinin çocuk eksenli olduğu söylenemez.

Konutta karşılanan ihtiyaçlar

Araştırmanın gerçekleştirildiği aks için genç yetişkinlerin demografik yapıları ve gündelik yaşam pratikleri dikkate alındığında konuta ilişkin taleplerinin bazı temel

konuları da kapsayacağı varsayılmaktadır. Eğitim durumu ile konutta memnun edici faktörler bu anlamda genel bakış açısını anlamak bakımından önemlidir. Örneklemde veriler çoğunlukla üniversite mezunlarının memnun edici bulduğu faktörleri dikkate almaktadır. Örneklem için yakın çevresinde ortak kullanım alanlarının bulunmadığı, konutun bu anlamda memnun edici olmadığı görülmüştür. Buna karşın; konutun iş yerine yakınlığı, kent merkezlerine yakınlığı ve sosyal/kültürel aktivitelere ulaşılabilir oluşu daha belirgin memnun edici faktörler olarak dikkat çekmektedir. Dolayısıyla kentin bu aksında yaşayan genç yetişkin bireylerin konut çevresinde bulunan öğelerden çok kentin sağladığı imkânlardan memnuniyet duydukları söylenebilir.

Konutta memnun edici faktörler ile konut tercih sebebi dağılımı değerlendirildiğinde; iş yerine yakınlık; aileleriyle beraber yaşayanların çoğunluğu için de memnun edici gözükmemektedir (% 40). Bireyler aileleri ile yaşadıklarında da konuta yakın işleri tercih etmektedir. Yukarıdaki veriyle ilgili bir diğer olasılık ise; konutların ulaşım aksına yakın olması sebebiyle her durumda işe ulaşabilme kolaylığı olabilir. Örneklem için, yaşadıkları konutla ilgili memnun edici faktörlerden konutun kent içindeki merkezlere kolay ulaşılabilir olması durumu; iş (% 33,3) ve aileyle beraber yaşama sebebiyle (% 40,5) konut seçenlerde dikkat çekicidir. Bu durumda merkezlere ulaşılabilir konutu olan örneklemde çoğunda; konut aynı zamanda işe yakınlık ya da aileyle beraber yaşama ekseninde seçilmiştir. Bu durumda ailesiyle beraber yaşamaya devam eden genç yetişkinler bu evlerde yaşamaya işlerine ve kent merkezine yakınlık sebebiyle devam etmektedir. Örneklem için, yaşadıkları konutla ilgili memnun edici faktörlerden hiç biri bina kalitesi, aile ve doğa ile ilişkili görünmemektedir (% 0 ile % 2 aralığındadır). Dolayısıyla kent içinde ulaşılabilir konum en belirleyici göstergedir.

Konutta memnun edici faktörler ile çocuk sahibi olma arasında bu bağlamdaki ilişki anlamlıdır. Örneklem için çocuk sahibi olan bireylerin yaşamında konut ve yakın çevresindeki ortak alanlar önem taşımaktadır. Ancak; veriler konut ve yakın çevresindeki ortak alanların çocuklu bireyler için de; iş yerine yakınlık (% 24,5), konutun kent içindeki merkezlere yakınlığı (% 22,4) ve sosyal/kültürel aktivitelere yakınlık (% 18,4) gibi memnun edici faktörlerin göre daha düşük düzeyde (%12,2) memnuniyet ifade ettiğini göstermektedir. Kent merkezindeki yaşam; çocuk ile konuta yakın yarı-açık/açık alanda zaman geçirme olasılığını azaltsa da ulaşım

kolaylığı sebebiyle bu ihtiyacın konut tercihinde göz ardı edilmektedir. Örneklem ile konutun kent içindeki yaşamla ilişkili temel ihtiyaçları karşılaması durumu maddeler halinde araştırılmıştır:

İş yerine yakınlık

Örneklemin tamamı için iş yerine yakınlık ihtiyacının birincil olarak karşılanmakta olduğu görülmektedir (% 84,70).

Sosyal yaşama ulaşılabilirlik

Çizelge 6.24 : Örneklem ile sosyal yaşam (konutun bu ihtiyacı karşılaması) arasındaki ilişki.

Örneklem ile sosyal yaşam arasındaki ilişki			Sosyal yaşam /Konutun bu ihtiyacı karşılaması durumu											
			Çok olumsuz		Olumsuz		Orta		Olumlu		Çok olumlu		Toplam	
			Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
	Beşiktaş	Örneklem	1	9,1	0	0	0	0	7	63,6	3	27,3	11	100
		Sosyal yaşam		50		0		0		31,8		17,6		22,4
		Toplam		2		0		0		14,3		6,1		22,4
	Beyoğlu	Örneklem	1	7,1	0	0	0	0	4	28,6	9	64,3	14	100
		Sosyal yaşam		50		0		0		18,2		52,9		28,6
		Toplam		2		0		0		8,2		18,4		28,6
	Sarıyer	Örneklem	0	0	2	16,7	4	33,3	5	41,7	1	8,3	12	100
		Sosyal yaşam		0		66,7		80		22,7		5,9		24,5
		Toplam		0		4,1		8,2		10,2		2		24,5
	Şişli	Örneklem	0	0	1	8,3	1	8,3	6	50	4	33,3	12	100
		Sosyal yaşam		0		33,3		20		27,3		23,5		24,5
		Toplam		0		2		2		12,2		8,2		24,5
		Örneklem	2	4,1	3	6,1	5	10,2	22	44,9	17	34,7	49	100
		Sosyal yaşam		100		100		100		100		100		100
		Toplam		4,1		6,1		10,2		44,9		34,7		100

Örneklem ile konutun sosyal yaşama ulaşılabilir olma ihtiyacının Beşiktaş ve Beyoğlu örneklem gruplarında büyük oranda karşılandığı görülmektedir. Şişli’de Beşiktaş ve Beyoğlu’na oranla görece daha az olmakla beraber; yine yüksek oranda

sosyal yaşama kolay ulaşılabilirlik karşılanmaktadır. Sarıyer’de ise oranın daha düşük olduğu görülmektedir. Sarıyer’in kent merkezine göre konumu bu anlamda belirleyicidir (Çizelge 6.24). Sarıyer örnekleminde kapalı siteler, rezidanslar ve lojmanlar gibi konut tipleri tek apartman konutlarına göre daha çeşitlidir ve kendi içinde küçük *topluluklar* (community) oluşturmaktadır. Buna karşın, sosyal yaşama ulaşım ihtiyacı yine de kent merkeziyle ilişkili algılanmaktadır. Dolayısıyla, İstanbul çerçevesinde kent merkezindeki aktif sosyal yaşamın küçük topluluklar içindeki etkileşimlere göre tercih edildiği söylenebilir. Böylesi tercihler, gündelik yaşam kültürünün bir yansımasıdır. Diğer yandan; kapalı konut topluluklarında çok yakın komşuluk bağları geliştirilmemekte, sadece ortak alan olasılıkları artmakta ve GM alanları kurgulanmış hale gelmektedir.

Yeşil alan

Yeşil alanın konut çevresinde bulunmasına dair ihtiyaç konusunda örneklem değişkenlik göstermektedir (üçte bir oranında olumlu, üçte bir oranında orta, üçte bir oranında ise olumsuz görüş bildirilmiştir).

Şekil 6.1 : Beşiktaş İlçesinde bulunan yeşil alanlar.

Örnekleme bakıldığında Beşiktaş’ta konut çevresindeki yeşil ihtiyacının orta değerlerde karşılandığı görülmektedir. Beşiktaş ilçesinde araştırma alanına yürüme mesafesinde büyük bir kamusal yeşil alan olan Serencebey Parkı bulunmaktadır. Buna karşın derinlemesine görüşme verileri Serencebey Parkı kullanımına dair bulgu yansıtmamaktadır. GM alanı olarak yerel küçük yeşil alanların daha yaygın kullanılmaktadır. Bu anlamda GM alanları kamusal alanlara göre daha çok tercih edilmektedir. Ayrıca yeşil doku da aynı GM alanı gibi kolay ulaşılabilirlik oranında kullanılmaktadır. Serencebey Parkı’nın eğimli topografik yapısı kullanımı azaltıyor

olabilir. Beyoğlu ilçesinde yaşayan örneklem grubu yeşil alan ihtiyacını çoğunlukla karşılayamadığını belirtmektedir (Şekil 6.1). Bu ilçe, bitişik tek apartman sıralarıyla bilinmektedir; bu anlamda kentsel doku daha belirleyicidir. Örnekleme Sarıyer konut çevresindeki yeşil ihtiyacını yüksek oranda karşılamaktadır. Örneklemin yoğunlukla tercih ettiği GM alanları da İstinye parkı ya da İTÜ kampüsü gibi büyük yeşil alanlardır. Şişli örneklemini konut çevresindeki yeşil ihtiyacını düşük derecede karşılamaktadır. Bu açıdan Beyoğlu ile Şişli benzer kentsel yapılara işaret etmektedir. Örneklemin geneli dikkate alındığında araştırmanın yapıldığı güzergâh üzerinde konut çevresindeki yeşil alanın yetersizdir; ancak kullanıcının bu talebi öncelikli değildir. Derinlemesine görüşme verileri de paralel bakış açılarını yansıtmaktadır:

“Tabii ki öyle. Büyüklüğü yani yeterli. Tabii ki keşke her yer daha büyük olsa. İleride başka merdivenler var. Düşünün yani. Taksim gibi bir yerdesiniz ama çok az alanınız var. ... Ufacık alanlara sığmaya çalışıyor insanlar zaten. Yani çok dar sokaklarda yaşıyoruz. Çok dar apartmanlarda yaşıyoruz. Cihangir’de oturuyoruz, bir artı bir. Bir sürü para veriyorsunuz evler çok kötü. Gerçekten kötü yani. Sosyal alan yok. Yani yeşil alan yok. İnsanlar gerçekten yeşile hasret veya denizi görmek için oraya gidiyorlar. Bu bir kere ihtiyaç yani.” (K03)

Aynı alan için kurgulanmamış GM alanlarını etkin kullanan aynı mahalleden bir diğer katılımcı bu ihtiyacın karşılanmasını aşağıdaki gibi ifade etmektedir:

“Bana göre yeteri kadar var. Orta olumlu diyelim. Sonuçta binaların içerisindeyiz yani ne kadar yeşil alan bekleyebiliriz? Ama parkımız var gidebiliyoruz rahatlıkla. Sahilimiz var, yeşil, inebiliyoruz. Orta derecede var yani.” (K02)

Komşuluk etme ihtiyacı, tüm örneklem için orta değerlerde karşılanmaktadır. Bu veri ile genç yetişkinlerin komşuluk fikrinden beklentileri yaşam kültürü çerçevesinde dikkate alınmalıdır.

Sosyal tesisler

Örnekleme bakıldığında sadece Sarıyer ilçesinde, konuta yakın sosyal tesis ihtiyacının karşılanmasında daha yüksek değerler görülmektedir (% 80 üzeri). Bu ilçeдеki konut tiplerinin tek apartman yanında, kapalı siteler ve lojmanlarla

çeşitlenmesi bu oranlarda etkindir. Örneklemin geri kalanı için konut çevresinde sosyal tesis ihtiyacının ancak orta değerlerde karşılandığı dikkat çekmektedir. Örneklemin bulunduğu kentsel dokunun sıkışıklığı ve kent merkezinde konut çevresinde sosyal tesislerin eksikliği bu durumu meydana getirmiş olabilir. Bir katılımcı spor imkânlarının kent merkezinde zor elde edilen bir özellik olduğunu belirtmektedir:

“... sosyal şey etkinlik, şey var sadece kafe falan var. Onun dışında spor vs. çok yani yok hani. Var ama hani daha uzakta, öyle söyleyeyim.” (K28)

Paylaşılan açık/yarı-açık alan

Bir yönüyle GM ile adlandırılan olguya işaret eden bu ihtiyaç, örneklemin geneli için büyük oranda karşılanmamaktadır. Kurgulanmamış GM alanı tiplerinin bu ihtiyacı doldurduğu söylenebilir. Bir katılımcı sokakları bu tür alanlar olarak kabul ettiğini belirtmektedir:

“... Sokaklarımız güzel.” (K26)

Mahremiyet

Araştırmadan elde edilen veriler mahremiyet fikrinin genç yetişkinler için genel hatlarıyla özel yaşama saygıya işaret ettiğini göstermektedir. İstanbul gibi bir metropolün merkezindeki yaşam büyük ölçüde *göz önünde bulunmama* anlamına gelmektedir. Dolayısıyla mahremiyet ihtiyacını çağrıştıracak nicel sorular genellikle önemsenmemiştir. Bu bulgu daha çok nitel değerlendirmelerden çıkarılmıştır (Çizelge 6.25).

Çizelge 6.25 : Konutta memnun edici faktörler ile ilçelere göre örneklem dağılımı arasındaki ilişki.

Konutla ilgili memnun edici faktörler ile örneklem dağılımı arasındaki ilişki		Örneklem									
		Beşiktaş		Beyoğlu		Sarıyer		Şişli		Toplam	
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Ortak alanlar	Memnun edici faktörler	6	25	8	33,3	5	20,8	5	20,8	24	
	Örneklem		54,5		57,1		41,7		41,7		
	Toplam		12,2		16,3		10,2		10,2		49
İş yerine yakınlık	Memnun edici faktörler	10	25	10	25	9	22,5	11	27,5	40	
	Örneklem		90,9		71,4		75		91,7		
	Toplam		20,4		20,4		18,4		22,4		81,6
Kolay ulaşılabilir konum	Memnun edici faktörler	11	26,2	12	28,6	7	16,7	12	28,6	42	
	Örneklem		100		85,7		58,3		100		
	Toplam		22,4		24,5		14,3		24,5		85,7
Sosyal-kültürel akt. yakınlık	Memnun edici faktörler	8	23,5	11	32,4	6	17,6	9	26,5	34	
	Örneklem		72,7		78,6		50		75		
	Toplam		16,3		22,4		12,2		18,4		69,4
Bina kalitesi	Memnun edici faktörler	0	0	1	100	0	0	0	0	1	
	Örneklem		0		7,1		0		0		
	Toplam		0		2		0		0		2
Aile	Memnun edici faktörler	0	0	0	0	1	100	0	0	1	
	Örneklem		0		0		8,3		0		
	Toplam		0		0		2		0		2
Doğası	Memnun edici faktörler	0	0	0	0	1	100	0	0	1	
	Örneklem		0		0		8,3		0		
	Toplam		0		0		2		0		2
		11	22,4	14	28,6	12	24,5	12	24,5	49	100

Örneklemin tamamında konut için mahremiyet ihtiyacı yüksek oranda karşılanmaktadır. Buna karşın, örneklemin *mahremiyet* fikrini algılama şekli aile kökeni, demografik veriler ve gündelik yaşam kültürü ekseninde oldukça değişkendir (Çizelge 6.25).

Konutta yaşamaya devam etme tercihi

Gündelik yaşam kültürü ve yaşam tercihleri ekseninde konut yaşamında tüm ihtiyaçların karşılanmamasına karşın katılımcıların çoğunluğu şu anda yaşadıkları konutta ya da çevresinde yaşamaya devam etmek istediklerini belirtmektedirler:

“(Burada yaşamayı) Düşünüyorum. Nasıl oturacağım bilmiyorum ama... Düşünüyorum. Hep burada oturayım.” (K04)

“Bana kalsa ben or’da otururum yani.” (K17)

Ancak konutların geniş aileler için yeterli olmayan büyüklükleri, yeterli okul olanaklarının bulunmayışı genç yetişkinlerin başka yerlerde yaşamalarını zorunlu hale getirmektedir. Konutunun bitişiğinde bulunan kurgulanmış GM alanı sebebiyle konutundan çok memnun olan bir katılımcı, konutta yaşama tercihinin çocuk yönünden değerlendirmektedir:

“... Yani Lara (kızı) büyüyene kadar evet (Bu alanı kullanmaya devam etmek istiyorum).” (K48)

Ancak ileriki yaşam evrelerinde bu tercihin değişeceğine dair kanıtlar bulunmaktadır:

“Ya dediğim gibi burada oturmak zorundayım diye oturuyorum. Şehrin merkezinden uzak bir yerde yaşamak isterim, bahçeli bir evde yaşamak isterim. ...” (K41)

Konut yaşamını şu andaki konutta ya da çevrede sürdürmek isteyen genç yetişkinler yaşam tarzı eğilimleri, gündelik yaşam kültürleri ve kolay ulaşımın İstanbul için *konfor* olarak algılanması sebebiyle bu kararı vermiş gözükmektedir:

“Sağlık şartları yettiği kadar burada devam etmeyi düşünürüm. Bu konutta uzun bir süre devam etmeyi de düşünürüm.... Ferahlığı, yürüme mesafesi, İstanbul gibi bir yerde oturduğum için bana orası çok huzurlu geliyor, insanlarla ilişkilerin çok üst düzey olması. Bunları söyleyebilirim.” (K21)

“... işyerime yakın, huzurlu, güvenli ve sahil kesimine olabildiğince yakın olmak istediğimden dolayı, İstanbul’da olduğum sürece bu çevrede yaşamayı düşünüyorum.” (K18)

“Devamında bu konutta, bina yıkılır yerine bir kentsel dönüşümle alakalı bir şey yapılırsa kalmayı düşünüyorum ama diğer türlü Kadıköy daha cazip geliyor öyle söyleyebilirim.” (K07)

Konutu tercih etme sebebi

Örneklem bağlamında konut tercih sebebi incelendiğinde; örneklemden sadece Beşiktaş’ta yaşayan bir bireyin konutunu şehir merkezinde bulunması nedeniyle tercih ettiğini göstermektedir (% 2). Sarıyer (% 12,2), Beşiktaş (% 12,2) ve Şişli’de (% 10,2) konutu bulunan örneklem, çoğunlukla aileyle beraber yaşama sebebiyle konut seçimi yapmıştır. Aileye dair bağlayıcı faktörler, bu anlamda işe yakınlık sebebiyle konut seçiminin önüne geçmektedir. Sarıyer ilçesinde yaşayan genç yetişkinliklerin büyük oranda işe yakınlık sebebiyle konutlarını tercih ettikleri tespit edilmiştir. Bu bireylerin aynı zamanda lojmanda yaşayan bireyler olduğu dikkat çekmektedir. Konutunu Beyoğlu’nda tercih eden örneklem grubu ise, sosyal yaşama yakınlık durumunu (% 12,2) iş sebebiyle konut tercihinden daha fazla dikkate almaktadır. Derinlemesine görüşmeler aracılığıyla toplanan veriler de paralel bulgular ortaya koymaktadır:

“Yani iş sebebi %70, %30 da sosyal hayat diyelim.” (K01)

“İş biraz da, işte sosyal hayat. Yani işyeri uzak değil de, aslında sosyal hayat.” (K36)

Bazı katılımcılar ise işe yakınlık sebebiyle tercih ettikleri konutlarında yaşadıktan sonra sosyal yaşama yakınlığına dair özelliklerini fark etmişlerdir:

“Taşındıktan sonra daha çok sosyal oldum.” (K17)

Çizelge 6.26 : Konut çevresindeki kafe/bar/restoranların sosyalleşme alanı olmasının örneklem yaş evrelerine göre dağılımı.

Yaş ile konut tercih sebepleri arasındaki ilişki		Konut tercih sebebi															
		İş		Aileyle beraber yaşama		Lojman		Sosyal hayat		Ulaşım		Şehir merkezi		Miras olduğu için		Toplam	
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
23-27 yaş	Yaş	3	20	9	60	0	0	2	13,3	1	6,7	0	0	0	0	15	100
	Tercih sebebi		16		45		0		33,3		50		0		0		30,6
	Toplam		6,1		18,4		0		4,1		2		0		0		30,6
28-32 yaş	Yaş	7	58,3	3	25	0	0	1	8,3	0	0	1	8,3	0	0	12	100
	Tercih sebebi		38,9		15		0		16,7		0		100		0		24,5
	Toplam		14,3		6,1		0		2		0		2		0		24,5
33-37 yaş	Yaş	8	36,4	8	36,4	1	4,5	3	13,6	1	4,5	0	0	1	4,5	22	100
	Tercih sebebi		44,4		40		100		50		50		0		100		44,9
	Toplam		16,3		16,3		2		6,1		2		0		2		44,9
Toplam	Yaş	18	36,7	20	40,8	1	2	6	12,2	2	4,1	1	2	1	2	49	100
	Tercih sebebi		100		100		100		100		100		100		100		100
	Toplam		36,7		40,8		2		12,2		4,1		2		2		100

Yaş ile konut tercih sebebi dağılımı, iş sebebi ile konutu seçme ve konutun getirdiği sosyal hayata kolay ulaşım imkânlarının genç yetişkinliğin erken dönemlerinde daha etkin olduğunu göstermektedir (Çizelge 6.26). İleri yaşta evlilik, çocuklar ve aile sorumluluklarıyla ilişkili diğer motivasyonlar kent içindeki hareketli sosyal yaşam tercihinin ikinci plana atılmasına sebep olmaktadır. Tek başına yaşamın çoğunlukta olduğu genç yetişkinliğin erken dönemlerinde bulunan bir katılımcı konut tercihinin aşağıdaki gibi açıklamaktadır:

“Aslında tamamen sosyal ortam nedeniyle. Hani iş, yaşama sebebiyle. Yani çok hareketli bir yer olmasıyla alakalı. ...” (K23)

Çizelge 6.27 : Konut tercih sebebi ile konutun paylaşıldığı kişiler arasındaki ilişki.

Konut tercih sebebi ile evin paylaşıldığı kişiler arasındaki ilişki		Evin paylaşıldığı kişiler															
		Yalnız yaşıyorum		Ailemle		Arkadaş (lar)ımla		Eşim ve Çocuk (lar)ımla		Yalnızca çocuk (lar)ımla		Yalnız eşimle		Sevgilimle		Toplam	
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
İş sebebiyle	Tercih sebebi	3	16,7	4	22,2	2	11,1	5	27,8	0	0	2	11,1	2	11,1	18	100
	Kişiler		27,3		30,8		100		38,5		0		40		66,7		36,7
	Toplam		6,1		8,2		4,1		10,2		0		4,1		4,1		36,7
Aileyle yaşama	Tercih sebebi	3	15	8	40	0	0	6	30	2	100	1	5	0	0	20	100
	Kişiler		27,3		61,5		0		46,2		100		20		0		40,8
	Toplam		6,1		16,3		0		12,2		4,1		2		0		40,8
Lojman	Tercih sebebi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	100	0	0	1	100
	Kişiler		0		0		0		0		0		20		0		2
	Toplam		0		0		0		0		0		2		0		2
Sosyal hayat	Tercih sebebi	4	66,7	0	0	0	0	0	0	0	0	1	16,7	1	16,7	6	100
	Kişiler		36,4		0		0		0		0		20		33,3		12,2
	Toplam		8,2		0		0		0		0		2		2		12,2
Ulaşım	Tercih sebebi	0	0	1	50	0	0	1	50	0	0	0	0	0	0	2	100
	Kişiler		0		7,7		0		7,7		0		0		0		4,1
	Toplam		0		2		0		2		0		0		0		4,1
Şehir merk.	Tercih sebebi	1	100	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	100
	Kişiler		9,1		0		0		0		0		0		0		2
	Toplam		2		0		0		0		0		0		0		2
Miras olduğu için	Tercih sebebi	0	0	0	0	0	0	1	100	0	0	0	0	0	0	1	100
	Kişiler		0		0		0		7,7		0		0		0		2
	Toplam		0		0		0		2		0		0		0		2
Toplam	Tercih sebebi	11	22,4	13	26,5	2	4,1	13	26,5	2	4,1	5	10,2	3	6,1	49	100
	Toplam		22,4		26,5		4,1		26,5		4,1		10,2		6,1		100

Konut tercih sebebi bağlamında konutun paylaşıldığı kişilerin dağılımı da yukarıdaki bulguları doğrulamaktadır (Çizelge 6.27). Konutunda yalnız yaşayanların sosyal hayatı önemsemekte ve bu yönde konut tercihi tapmaktadır. Örneklemin çoğunun eğitimini bitirdiği dikkate alındığında; iş hayatı başlayınca arkadaşla ev paylaşımının azaldığı dikkat çekmektedir Bu veri ekonomik şartlarla da ilişkilidir. Konut seçme konusunda aileyle yaşama etkin bir neden olabilir, ancak örnekleimde ebeveynleriyle yaşayan bireylerin aile evlerinin de merkezi konumlarda bulunduğu dikkat çekmektedir.

Çizelge 6.28 : Konut tercih sebebi bağlamında örneklemin cinsiyet dağılımı.

Konut tercih sebebi ile örneklemin cinsiyet dağılımı arasındaki ilişki			Cinsiyet					
			Kadın		Erkek		Toplam	
			Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Konut tercih sebebi	İş sebebiyle	Tercih sebebi	12	66,7	6	33,3	18	100
		Cinsiyet		41,4		30		36,7
		Toplam		24,5		12,2		36,7
	Aileyle yaşama sebebiyle	Tercih sebebi	11	55	9	45	20	100
		Cinsiyet		37,9		45		40,8
		Toplam		22,4		18,4		40,8
	Lojman	Tercih sebebi	1	100	0	0	1	100
		Cinsiyet		3,4		0		2
		Toplam		2		0		2
	Sosyal hayat	Tercih sebebi	2	33,3	4	66,7	6	100
		Cinsiyet		6,9		20		12,2
		Toplam		4,1		8,2		12,2
	Ulaşım	Tercih sebebi	2	100	0	0	2	100
		Cinsiyet		6,9		0		4,1
		Toplam		4,1		0		4,1
	Şehir merkezi	Tercih sebebi	0	0	1	100	1	100
		Cinsiyet		0		5		2
		Toplam		0		2		2
	Miras olduğu için	Tercih sebebi	1	100	0	0	1	100
		Cinsiyet		3,4		0		2
		Toplam		2		0		2
Toplam		Tercih sebebi	29	59,2	20	40,8	49	100
		Cinsiyet		100		100		100
		Toplam		59,2		40,8		100

Konutun tercih edilme sebebi ile cinsiyet dağılımı, konut tercihinin kadınlarda çoğunlukla işe yakınlık ya da kolay ulaşma eksenli olduğunu göstermektedir (Çizelge 6.28). Örneklemdaki kadınların erkeklere göre daha fazla çocuk sahibi olması bu seçimde etken olabilir. Konut tercihi genç yetişkin erkekler için

çoğunlukla sosyal hayata ulaşım kolaylığı motivasyonu ile gerçekleşmektedir. Örneklemdeki erkeklerin genel olarak evlenmemiş, çocuk sahibi olmayan bireyler olması onları bu tercihe yönlendiriyor olabilir.

Çizelge 6.29 : Örneklemde yaşadığı ilçelere göre dağılımı bağlamında konut tercihinde GM alanının etkisi.

Örneklemde yaşadığı ilçeler ile konut tercihinde GM'nin etkisi arasındaki ilişki			Yaşadığı konutu tercih etmede GM'nin etkisi					
			Evet		Hayır		Toplam	
			Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Örneklem	Beşiktaş	Örneklem	7	77,8	2	22,2	9	100
		Tercihinde GM etkisi		20		28,6		21,4
		Toplam		16,7		4,8		21,4
	Beyoğlu	Örneklem	13	92,9	1	7,1	14	100
		Tercihinde GM etkisi		37,1		14,3		33,3
		Toplam		31		2,4		33,3
	Sarıyer	Örneklem	6	75	2	25	8	100
		Tercihinde GM etkisi		17,1		28,6		19
		Toplam		14,3		4,8		19
	Şişli	Örneklem	9	81,8	2	18,2	11	100
		Tercihinde GM etkisi		25,7		28,6		26,2
		Toplam		21,4		4,8		26,2
Toplam		Örneklem	35	83,3	7	16,7	42	100
		Tercihinde GM etkisi		100		100		100
		Toplam		83,3		16,7		100

Örneklem ile konut tercihinde GM alanı bulunması etkisi kurgulanmamış GM kullanımıyla ilişkili ele alınabilir (Çizelge 8.29). Konut çevresinde kafe/bar/restoranların bulunması sebebiyle konut tercihlerinin özellikle Beşiktaş ve Beyoğlu'nda yapıldığı söylenebilir. Bu ilçelerde sosyal yaşama kolay ulaşmak amacıyla konut tercih etmiş, bekâr genç yetişkin bireylerin varlığına dair de veriler bulunmaktadır. Ayrıca gündelik yaşam kültüründe daha serbest, geleneksel kalıpların dışında yaşam tercihleri olanlar da kentin bu tür akslarında yaşamayı tercih etmektedir. *Mahremiyet* konusu da bu yönüyle *özel hayata saygı* ve ön yargıların

bulunmaması şeklinde algılanmaktadır. Bu iki konu birbiriyle tutarlı çıkarımlar sağlamak ve nitel verilerle de desteklenmektedir:

“Şimdi orada bir parantez açayım, ... benim burayı seçmemde evin de çok etkisi var. Bu dairenin deniz görüyor olması, çok keyifli bir stüdyo olması, onun da etkisi var. Ama onu bırakıp sadece Fındıklı için konuşursak, sosyokültürel kökenin mi dedik, etkisi var. Çünkü liberal bir insanım, Fındıklı’nın da genel olarak liberal bir yer olduğunu düşünüyorum. Orta-üst kesime ait, benim sosyoekonomik sınıfımın o olduğunu düşünüyorum, burada da o insanlarla çevriliyim. O beni rahatlatıyor. Rahat yaşıyorum burada. Ha bir de şey hoşuma gidiyor, bence çok genç bir semt, yani genel olarak. İnsanlar da sosyal hayatları için buraya geliyorlar. Şey de hoşuma gidiyor, evime çok daha fazla insan geliyor, ben arkadaşlarımla çok rahat buluşuyorum. Çünkü zaten Taksim bir merkez olduğu için, insanlar zaten buraya akıyorlar.” (K36)

“Bu rahatlık hani, buranın verdiği rahatlık. Kiralar çok pahalı belki, evler çok güzel değil ama gerçekten rahatsınız burada.” (K03)

“... Karışan bir mahalle değil.” (K36)

Bunun dışında ulaşım akslarının yakın olması ve güvenlik diğer konut tercihi faktörleri olarak sayılabilir:

“Yani aslında lokasyon sebebi ile seçtim. ... (sosyal yaşam önceleri) çok etkili olmadı çünkü taşındıktan sonra biraz daha keşfetme imkânım oldu.” (K06)

“... o (ulaşım) çok etkili. Metro vesaire.” (K27)

“Tabii orası öyle, yani buraya taşınırken orayı düşünerek gelmedim. Tabii ben yukarda oturdum. Alman Hastanesi’nin orada. Ben hep bu bölgede oturdum, çok uzaklara gitmiş biri değilim. Neden olduğunu da söyleyeyim, gece geç saatlerde işten geliyorum. Bu bölgelerde her zaman güvenlik rahat. Rahat yani buraları rahat, gece 4’te de gelsem, sabah 5’te de gelsem, kimse kimseye karışmıyor. O yönden burada rahatım. Genelde hep bekârlar oturuyor. Evet.”

6.2.2.13 Konut çevresinde sosyal etkileşim eğilimleri

Komşularla görüşme eğilimleri

Örneklemin komşularla görüşme dağılımını tanımlayan çaprazlamalar, Beşiktaş ilçesinde örnekleme oluşturan genç yetişkinlerin yarısından fazlasının komşularıyla görüştüğünü göstermektedir (%54). Geri kalan örneklem için komşularla görüşme daha yüksek oranlarda gerçekleşmektedir (% 75-83 arasında). Ancak; komşularla görüşmenin yapısı ve yakınlık derecesi genel hatlarıyla gündelik yaşam kültürünü yansıtıyor olabilir.

Konut tercih sebebi ile komşularla görüşme dağılımı, iş (% 35) ve aileyle beraber yaşama nedeniyle (% 37) konutunu tercih edenlerin komşularıyla daha çoğunluklu görüştüğünü ortaya koymaktadır. Konutunu sosyal hayat nedeniyle seçen örneklemin ise küçük bir kısmı, komşularıyla görüşmekte ve konut çevresinde sosyalleşmektedir (% 8,3). Ancak genel olarak örneklemin tamamı için komşularla görüşme gerçekleşmektedir; ancak sıklık dereceleri değişmektedir. Çoğunlukla görüşmeler sık değil; hatta seyrek dereceli tespit edilmiştir.

Komşularla görüşülen yerler bağlamında konut tercih sebebi dağılımı komşuluk derecelerine dair ipuçları vermektedir. Örneklemdaki iş (% 47,4) ve aileyle beraber yaşama nedeniyle (% 36,8) konutunu seçen genç yetişkinler çoğunlukla apartman koridoru, konut kapısı, konut içi ve sokakta komşularıyla görüşmektedir. Konut içinde görüşme; genel olarak dostluk seviyesinde komşuluk ilişkisine işaret etmektedir. Örnekleimde aileyle beraber yaşama sebebiyle konutunu seçen bireylerin yarısından biraz fazlası (% 54,5); çoğunlukla konut çevresindeki restoran/kafe/barlarda sosyal etkileşim gerçekleştirmektedir. Bu mekânlar; konutu diğer aile bireyleriyle paylaşma sebebiyle evde bulunamayan özel yaşamın ya da mahremiyetin sağlandığı kurgulanmamış GM alanlardır. Dolayısıyla restoran/kafe/barların açık/yarı-açık alanları ailesiyle yaşayan genç yetişkinler için özel mekân karakteri kazanmaktadır – özellikle erken genç yetişkinlik sürecinde. Örneklem çerçevesinde konutunu sosyal yaşama ulaşılabilirlik sebebiyle seçen bireyler, komşularıyla en fazla apartman koridoru (%13,5) ve konut kapısında (% 16,7) görüşmektedir. Bu mekânlar, komşularla çok yakın arkadaşlıktan çok genel selamlaşma olduğuna işaret etmektedir. Sosyal yaşam beklentisiyle konutlarını tercih eden bireyler bu yaşamı konut çevresinde değil; kent merkezinde oluşturmaktadır.

Diğer yandan, komşularla görüşme yerleri çoğunlukla, konut tipleri ve kentin sıkışık konut dokusuyla da ilişkilidir. Kent morfolojisi bu anlamda önemli bir etkindir.

Eğitim durumu ile komşularla görüşülen yerlerin istatistiksel çaprazlaması, örneklemdaki üniversite mezunu bireylerin çoğunlukla kafe/bar/restoran gibi içinde yeme-içme işlevini de bulunduran parklar (kafe/park) ya da parklarda komşularıyla sosyal etkileşim sağladıklarını göstermektedir. Örneklemdaki doktora mezunu bireyler teraslarda komşularıyla görüştiklerini belirtmektedir. Araştırmaya Maslak İTÜ kampüsündeki lojmanlardan katılan bireylerin bu veride farklılık oluşturduğu söylenebilir. Doktora mezunları kariyerlerini akademik ortamda sürdürdüklerinde; genel tek apartman yapısının dışında kapalı konut yerleşkelerinin GM alanlarını kullanmaktadır. Komşularla görüşülen alanlarda terasa işaret edenlerin oranı görece azdır; bu durum da kentteki yapı stoğunun yapısıyla ilişkilidir.

Çizelge 6.30 : Komşularla görüşülen yerler ile genç yetişkinlerin yaş evreleri arasındaki ilişki.

Komşularla görüşülen yerler ile yaş evreleri arasındaki ilişki			23-27 yaş		28-32 yaş		33-37 yaş		Toplam	
			Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Alan	Pencere	Alan	3	50	0	0	3	50	6	
		Yaş		25		0		17,6		
		Toplam		8,1		0		8,1		16,2
	Apartman koridoru	Alan	6	28,6	4	19	11	52,4	21	
		Yaş		50		50		64,7		
		Toplam		16,2		10,8		29,7		56,8
	Asansör	Alan	1	14,3	3	42,9	3	42,9	7	
		Yaş		8,3		37,5		17,6		
		Toplam		2,7		8,1		8,1		18,9
	Konut kapısı	Alan	1	5,6	4	22,2	13	5,6	18	
		Yaş		8,3		50		76,5		
		Toplam		2,7		10,8		35,1		48,6
	Bahçe	Alan	1	25	1	25	2	50	4	
		Yaş		8,3		12,5		11,8		
		Toplam		2,7		2,7		5,4		10,8
	Konut içi	Alan	7	36,8	1	36,8	11	57,9	19	
		Yaş		58,3		12,5		64,7		
		Toplam		18,9		2,7		29,7		51,4
	Sokak	Alan	7	35	4	20	9	45	20	
		Yaş		58,3		50		52,9		
		Toplam		18,9		10,8		24,3		54,1
	Restoran/kafe/bar	Alan	5	45,5	2	18,2	4	36,4	11	
		Yaş		41,7		25		23,5		
		Toplam		13,5		5,4		10,8		29,7
	Ortak teras katı	Alan	0	0	0	0	1	100	1	
		Yaş		0		0		5,9		
		Toplam		0		0		2,7		2,7
Toplam		Toplam	12	32,4	8	21,6	17	45,9	37	100

Komşularla görüşme yerleri ile yaş dağılımları apartman koridoru, konut kapısı, konut içi, sokak ve konuta yakın kafe/bar/restoranları en etkin görüşme alanları olarak göstermektedir (Çizelge 6.30). Ancak yaş dağılımları konut içi, apartman koridoru ve konut kapısında görüşmenin çoğunlukla genç yetişkinliğin son evresinde arttığını göstermektedir. Bu yaş grubunda daha erken evrelere göre konutta daha fazla vakit geçirildiği ve dostlukların konut ekseninde gerçekleştiği söylenebilir. Komşularla konut içinde görüşecek derecede dostluk kurma olasılığı da bu ekseninde değerlendirilmektedir.

Çizelge 6.31 : Genç yetişkinlerin yaş evreleri ile komşularla görüşme eğilimleri arasındaki ilişki.

Yaş evreleri ile komşularla görüşme arasındaki ilişki			Komşularla görüşme					
			Evet		Hayır		Toplam	
			Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Yaş	23-27 yaş	Yaş	12	80	3	20	15	100
		Komşularla görüşme		32,4		25		30,6
		Toplam		24,5		6,1		30,6
	28-32 yaş	Yaş	8	66,7	4	33,3	12	100
		Komşularla görüşme		21,6		33,3		24,5
		Toplam		16,3		8,2		24,5
	33-37 yaş	Yaş	17	77,3	5	22,7	22	100
		Komşularla görüşme		45,9		41,7		44,9
		Toplam		34,7		10,2		44,9
Toplam		Yaş	37	75,5	12	24,5	49	100
		Komşularla görüşme		100		100		100
		Toplam		75,5		24,5		100

Komşularla görüşme eğilimleri de yukarıdaki tablo ile paralellik göstermektedir. 28-32 yaş aralığı komşularla görüşme açısından içine daha kapalı gözükmemektedir, bu yaş döneminde eğitilmiş/kentli bireylerin hayatında çocuk sahibi olma, aktif iş yaşamı gibi konulara daha fazla odaklandığı bilinmektedir. Dolayısıyla bu yaş grubunda sosyal yaşam yavaşlamaktadır. Genç yetişkinliğin erken dönemindeki örneklem için aileyle yaşama oranı görece fazladır. Komşularla görüşme oranı bu anlamda artmış olabilir. Genç yetişkinliğin geç döneminde ise komşularla görüşme büyük oranda

artmaktadır (Çizelge 6.31). Genel olarak bütün yaş grupları için komşularla görüşme yüksek oranda (% 48) orta sıklıktadır.

Komşuluk yapma tercihleri ve derecesi

Komşuluk eğilimleriyle ilişkili olan komşuluk yapma şekli ve derecesi genç yetişkinlerin metropol yaşamında konut çevresindeki sosyal etkileşimini algılama şekline odaklanmaktadır. Bu yönüyle komşularla görüşülen yerler ile ilçelere göre örneklem dağılımı incelenmiştir. Önceki analizler bazı ilçelerde konut yapısı ve merkeze uzaklık sebebiyle genç yetişkinlerin demografik yapısında farklılaşmalar göstermektedir. Verilerin bu bölümü de örneklemün ilçelere dağılımına göre komşularla görüşme yerlerini sınıflandırmaktadır:

Pencereden görüşme: Beşiktaş (% 5,4), Beyoğlu (% 5,4), Şişli (% 5,4) örnekleminde;

Apartman koridorunda görüşme: Beyoğlu'nda yüksek oranda (% 24,3), Şişli'ye göre daha fazla (%16,2) görülmektedir.

Asansörde görüşme: Beyoğlu örnekleminde en yüksek orandadır (% 8,3), ancak bu ilçede genel olarak komşularla görüşme düşük oranda tespit edilmiştir.

Konut kapısında görüşme: Beyoğlu (% 16,2) ve Şişli (% 13,5) örnekleminde çoğunlukla gerçekleşmektedir.

Bahçede görüşme: Konut çevresindeki bahçeler neredeyse hiçbir örnekleminde yüksek değerlerde değildir. Sadece Sarıyer örnekleminde çok düşük oranda bahçede görüşme tespit edilmiştir (tüm ilçeler için toplamda % 10,8). Örneklemden 2 kişi Sarıyer, Maslak lojman grubundan katılım sağlamıştır, bulgu o katılımcılara işaret etmektedir.

Konut içinde görüşme: Eve misafir olarak gitmeye işaret eden bu görüşme tipi, Beyoğlu (%18,9) ve Sarıyer (%13,5) örnekleminde yüksek orandadır ve komşuluğun dostluk seviyesine geldiğini göstermektedir. Ne var ki; Beyoğlu'na dair önceki veriler Beyoğlu'nda komşuluk edilmediğini bildirmekteydi. Bu veri, bireyin komşuluk dışında kalan tüm sosyalleşme faaliyetlerini evinde yaptığını da gösteriyor olabilir (arkadaşlarla evde toplanma vb.).

Sokakta görüşme: Örneklemin tamamı için orta yoğunlukta sokakta görüşme tespit edilmiştir, sokak dokusu sıkışık konut kurgusu içinde bahçenin yerini almıştır. Oranlar tüm ilçeler için dengelidir ve % 40'ın üzerindedir.

Ortak teras katlarında komşularla görüşme hiç tespit edilmemiştir, sadece Sarıyer örnekleminde bir birey bulunmaktadır (% 2,7).

Bir katılımcı bu görüşmelerin büyük kısmını *karşılaşma* olarak tanımlamaktadır:

“Konut içi. Bir de konut kapısı, asansör falan, girişte denk geliyoruz.” (K04)

İstatistiksel tanımlamalarla derinlemesine görüşmelerden toplanan veriler, genç yetişkinlerin gündelik yaşam kültürleri ve yaşam tarzları ekseninde komşuluk ilişkilerine geleneksel şekilde bakmadıklarını göstermektedir. Komşuluk konusu geleneksel, akrabalık ilişkilerini yansıtan sosyal yapının dışında algılanmaktadır. Daha çok konut çevresiyle medeni kalıpların korunduğu belli bir derecede tutulan tanışıklıklardan söz etmek mümkündür. Bu çerçevede oluşturulan komşuluk ilişkisi ilerlerse genç yetişkinler kurdukları yakınlığa *komşuluk* değil, *arkadaşlık* ya da *dostluk* adını vermektedirler. Bir genç yetişkin bu algıyı şöyle anlatmaktadır:

“Yani görüşüyorum ama şöyle; bu ‘görüşüyorum’dan kastım her gün bize geliyorlar gidiyorlar gibi bir Anadolu komşuluğu değil, ama bir şey olduğunda kapısını çalabileceğim bir komşum var.” (K06)

“Komşular, arkadaş aslında, oradakilerin hepsi benim arkadaşım hani, bu sokaktan olan kişiler değil. Oradan edindiğim arkadaşlarım. ... Yakın oturuyoruz tabii ki yakın mesafede oturuyor ama aynı binadan komşu değiliz. ...” (K48)

“Apartman içi değil ama evet yakın çevremde 4-5 tane var.” (K05)

Çizelge 6.32 : Cinsiyete bağlı komşularla görüşülen yerlerin dağılımı.

Cinsiyete bağlı olarak komşularla görüşülen yerler			Cinsiyet					
			Kadın		Erkek		Toplam	
			Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Komşularla görüşülen yerler	Pencere	Görüşülen yer	3	50	3	50	6	
		Cinsiyet		12,5		23,1		
		Toplam		8,1		8,1		16,2
	Apartman koridoru	Görüşülen yer	12	57,1	9	42,9	21	
		Cinsiyet		50		69,2		
		Toplam		32,4		24,3		56,8
	Asansör	Görüşülen yer	7	100	0	0	7	
		Cinsiyet		29,2		0		
		Toplam		18,9		0		18,9
	Konut kapısı	Görüşülen yer	12	66,7	6	33,3	18	
		Cinsiyet		50		46,2		
		Toplam		32,4		16,2		48,6
	Bahçe	Görüşülen yer	3	75	1	25	4	
		Cinsiyet		12,5		7,7		
		Toplam		8,1		2,7		10,8
	Konut içi	Görüşülen yer	12	63,2	7	36,8	19	
		Cinsiyet		50		53,8		
		Toplam		32,4		18,9		51,4
	Sokak	Görüşülen yer	12	60	8	40	20	
		Cinsiyet		50		61,5		
		Toplam		32,4		21,6		54,1
	Kafe/bar/restoran	Görüşülen yer	7	63,6	4	36,4	11	
		Cinsiyet		29,2		30,8		
		Toplam		18,9		10,8		29,7
	Ortak teras katı	Görüşülen yer	1	100	0	0	1	
		Cinsiyet		4,2		0		
		Toplam		2,7		0		2,7
Toplam		Toplam	24	64,9	13	35,1	37	100

Cinsiyete bağılı komşularla görüşülen yerler dağılımı; hem kadın, hem de erkek örneklemin çoğunlukla komşularıyla apartman koridoru ve sokakta görüştüğünü göstermektedir. Bu durum cinsiyet rollerinden çok konut dokusunun görüşme yerlerinde belirleyici olduğunu göstermektedir. Örnekleme dair istatistiksel tanımlamalar kadınların komşularıyla daha çok etkileşim içinde olduklarını göstermektedir; bu etkileşim alanları çoğunlukla konut kapısı, bahçe, yakın restoran/kafe/barlar olarak dikkat sıralanabilir (Çizelge 6.32). Kadınların evle olan ilişkisinin erkeklere göre daha güçlü olması, çocuk sorumlulukları konuyla ilişkilidir. Bu anlamda kadınlar için kurgulanmamış GM alanları kadar, kurgulanmış GM alanları da komşularla görüşme yerleri haline gelmiştir.

Çocuk sahibi olma da cinsiyet verileriyle paraleldir. Örneklem çerçevesinde komşularla görüşülen yerler, çocuk sahibi olmada çok etkin değildir. Örneğin, komşularla görüşülen yerler arasında konutun bahçesi çok az bulunmaktadır (çocuklu bireyler için % 0, çocuksuz bireyler için % 15,4); bunun yerine sokakta komşularıyla görüşenlerin oranı oldukça fazladır. Çocuklu bireylerin % 54,5'i, çocuksuz bireylerin 53,8'i komşularıyla sokakta görüşmektedir. Veriler araştırmanın yapıldığı alanların genel konut dokusu ile açıklanabilir. Apartman bahçelerinin değil; bitişik apartmanların bulunduğu bu kentsel alanlarda sokak bahçenin yerini almıştır. Örneklem için komşularla görüşülen yerlerde sokak bulunması, yüksek bir oranda çocuk sahibi olmayla ilişkilidir. Çocukla açık havada vakit geçirilen yer büyük oranda bahçeye karşılık gelen sokaktır. Örneklem için konuta yakın restoran/kafe/barlarda komşularla görüşme durumu çocuk sahibi olan bireylerde azalma göstermektedir. Bu durumda derinlemesine görüşme verileri çocuk sahibi olmanın komşularla etkileşimi arttırdığını göstermektedir. Örneklemde çocuk sahibi olmanın genç yetişkinler arasında az olması bunun istatistiksel bulgulara zayıf şekilde yansımaya sebep olmaktadır.

Komşularla görüşme genç yetişkinler için kurgulanmış ve kurgulanmamış GM alanlarında gerçekleşmektedir. Bu sebeple konut çevresinde yaşayan diğer bireylerle etkileşim *komşuluk* değil, arkadaşlık ya da tanışıklık adı altında tanımlanmaktadır. Genç yetişkinliğin geç evresinde bulunan bir katılımcı GM alanındaki etkileşiminin apartmanın hemen yanındakine göre daha etkin ve sosyal olduğunu belirtmektedir:

“Komşuluk ilişkileri geliyor. ... Burada daha fazla bir iletişim oluyor. ... Aynı binada iletişim olmuyor ama burada oluyor.” (K45)

Yeni komşuluk ilişkileri, özel bahçelerin yerini alan GM alanlarında konut çevresi etkileşimine göre daha etkindir:

“Yani sonuçta evde yapmaktansa orada yapmak daha cazip geliyor. Daha güzel zaman geçiriyoruz, daha çok eğleniyoruz.” (K48)

Bir diğer katılımcı yakındaki GM alanının sosyal etkileşime daha uygun olduğunu, dolayısıyla komşuluğun burada geliştiğini açıklamaktadır:

“... yani komşularımız, şöyle çok fazla komşuluk yok bizim apartmanda. Zaten yan apartmandakileri falan da öyle çok görmüyorum. Park. Aslında doğru parkta gördüklerimi daha çok tanıyorum. Yani parktakiler daha fazla, evet. Açık alanda daha çok insan tanıdım.” (K52)

Komşularla etkileşim tipleri ve derecesi konusunda genç yetişkinler için gündelik yaşam kültürünün ve yaşam tarzının temel belirleyiciler olduğu söylenebilir. Gündelik yaşam kültürü genç yetişkinin konutu ve çevresini kullanma eğilimlerini belirlemektedir. Genel olarak çalışma yapısı, evlilik durumu, kültürel geri planın oluşturduğu davranış desenleri komşularla görüşme sıklıkları ve yerlerinde etkin rol oynamaktadır. Yaşam tarzı ise daha çok komşuluktan beklentiye belirlemektedir. Metropol yaşamında çok yakın ve geleneksel komşuluk ilişkisi genç yetişkinlerin büyük çoğunluğu tarafından tercih edilmemektedir. Hatta konutta memnun edici faktörler arasında yer alan *mahremiyet* özel hayatın bu anlamda korunmasının önemine işaret etmektedir. Sadece homojen (tek tip) yapıları apartmanlarda komşuluktan çok arkadaşlığın yaşandığı tespit edilmiştir:

“Tamamen sosyal... Aynen, alt komşum eski sevgilim olduğundan görüşmüyorum, onun dışındaki alt komşumla görüşüyorum, üst komşu zaten kanka... Her gün.” (K29)

Derinlemesine görüşme verileri çoğunlukla gündelik yaşam ve yaşam tarzı ile evrilen komşuluk yapısına işaret etmektedir. Genç yetişkinlerin konuttan talepleri temel olarak yakın komşuluk ilişkileri değildir. Konut çevresindeki alanlar sosyalleşmeye uygun yapıdadır. Ancak genç yetişkinler bu alanları komşularıyla vakit geçirmek amacıyla değil; kendi tanıdıklarıyla sosyalleşmek, yalnız zaman geçirmek ya da ailesiyle vakit geçirmek amacıyla daha fazla kullanmaktadır. Bu anlamda komşularla görüşme sıklığı bazı örneklerde oldukça seyrek:

“... buradaki insanlar pek samimiyet kurmuyor. Çok fazla mesela bir mahalle ortamı yok. Herkesin özellik durumu var mesela, herkes kendini bireysel görüyor, özgür hissediyor. O yüzden çok fazla selamlaşma yok. Herkesin bireysel olduğu, kendi içinde aynı duyguları yaşadığı fakat dışarıya vurmadığı bir ortam. ... Orası sanki herkesin kendi özeli. Ben de mesela oraya gidince sadece çocukluk duygularımı yaşamak istiyorum. Amacım orada birileriyle tanışmak falan değil. Orada mesela kendimi özgür hissettiğim için, bireysel hissettiğim için oraya gidiyorum zaten. ” (K18)

“Yani seyrek diyebiliriz. Buluşma gibi değil, karşılaşma olabilir.” (K06)

6.2.2.14 GM alanında zaman geçirme eğilimleri

GM alanının sosyalleşme şartları

Çizelge 6.33 : Örneklemin yaşadığı ilçelere bağlı konut çevresindeki kafe/bar/restoranların sosyalleşme alanı olması.

Örneklemin yaşadığı ilçeye bağlı konut çevresindeki restoran/kafe/barların sosyalleşme alanı olması arasındaki ilişki			Restoran/kafe/barların kullanımı					
			Evet		Hayır		Toplam	
			Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Örneklem	Beşiktaş	Örneklem	9	81,8	2	18,2	11	100
		Restoran/kafe/barların kullanımı		21,4		28,6		22,4
		Toplam		18,4		4,1		22,4
	Beyoğlu	Örneklem	14	100	0	0	14	100
		Restoran/kafe/barların kullanımı		33,3		0		28,6
		Toplam		28,6		0		28,6
	Sarıyer	Örneklem	8	66,7	4	33,3	12	100
		Restoran/kafe/barların kullanımı		19		57,1		24,5
		Toplam		16,3		8,2		24,5
	Şişli	Örneklem	11	91,7	1	8,3	12	100
		Restoran/kafe/barların kullanımı		26,2		14,3		24,5
		Toplam		22,4		2		24,5
Toplam		Örneklem	42	85,7	7	14,3	49	100
		Restoran/kafe/barların kullanımı		100		100		100
		Toplam		85,7		14,3		100

Konut çevresindeki kafe/bar/restoranların sosyalleşme alanı haline gelmesi; Beyoğlu ve Şişli ilçelerindeki örnekleme diğerlerine göre daha fazla saptanmıştır. Bu ilçelerin ardından sırasıyla Beşiktaş ve Sarıyer ilçeleri gelmektedir (Çizelge 6.33). Örneklemin geneline bakıldığında, konuta yakın mesafede kafe/bar/restoranlar genç yetişkinler için kurgulanmamış GM alanı haline gelmektedir. Kentsel morfoloji ve araştırmanın gerçekleştiği ilçe/mahallelerin yapısı dikkate alındığında, sosyal imkânlarla yakınlıkla kafe/bar/restoranların sosyalleşme alanları haline gelmesi paraleldir.

Fiziksel bakımdan sosyal etkileşimi destekleyici yapı, örneğin bu alanda zaman geçirirken ortak bankları ya da merdivenleri kullanmak, aynı yöne doğru manzara izleyerek oturmak etkileşimi arttırmaktadır. Buna karşın yaşam tarzları doğrultusunda genç yetişkinliklerin samimiyet geliştirirken daha temkinli davrandıkları anlaşılmaktadır. Yakınlık derecesi çok yakın arkadaşlık ya da akrabalıkta olduğu seviyeye düşük oranda ulaşmaktadır:

“... Orada mesela kendim, önceden olan arkadaşlarım vardı ama sürekli her gün gelen insanlar olunca, onlarla da arkadaşlık kurdum tabii. Oradan da edindiğim arkadaşlarım var.” (K48)

“Karşılaşma oluyor. Ha, ha selamlaşma, konuşma da oluyor. ... Yani çünkü tanıdıklara rastlamak samimi demek değil.” (K44)

İstatiksel veriler konut çevresindeki kafe/bar/restoranların sosyal etkileşim alanı olmasında cinsiyetin belirleyici bir etken olduğunu göstermektedir. Her iki cins için de sosyalleşme durumu benzerlik göstermektedir. Ancak annelikle ilişkili nitel veriler, kadınların konut çevresinde sıkça zaman geçirdikleri kurgulanmamış GM alanında çocuk ekseninde etkileşim kurdukları dikkat çekmektedir. Beşiktaş ilçesinde bir kafeyi (pastaneyi) GM alanı olarak tercih eden katılımcı etkileşimi şöyle anlatmaktadır:

“Tabii, yani çocuğumun okulundan birilerini ilk orada gördüysem olabiliyor tabii, samimiyete de dönebiliyor... Yani seviyeli bir şekilde devam eder. ‘Kanki’ olmayabiliriz.” (K31)

Genç yetişkinlerin GM alanlarında vakit geçirmelerindeki birincil motivasyon yeni kişilerle etkileşime geçme değildir. Yeni ilişki oluşturma çabası yerine; var olanı GM alanında sürdürme görülmektedir. Genç yetişkinler GM alanlarında tanıdıkları

bireylerle ise orta düzeydeki etkileşimlerini devam ettirmektedirler. Bu açıdan gündelik yaşam kültüründe kafe/bar/restoranlar önemli rol oynamaktadır; çünkü yerel işletmeler genç yetişkinler tarafından benimsenmekte ve diğer kullanıcılarla göz aşinalığı oluşmaktadır. Diğer yandan da yukarıda bahsi geçen arkadaşlıkları ile komşuluk bu alanlarda iç-içe geçmektedir:

“Yok onlar mahalleden. Arkadaş grubu mahalleden. ... Tabi ki. (Etkileşime geçtiğim kişiler) Oldu. ...Yani hangi seviyededir derken, orta seviyededir. Yani hani mahalledeki görüşüp konuştuklarımla iki üç sokak ötedekilerle aynı değil tabi ki... Yani o bazen hani onu çok şey yapmam açıkçası.” (K34)

“... Çünkü bütün oturduğumuz, ben apartmanda görmediğim insanları orada görüyorum. ... ‘ben de orada oturuyorum’, ‘aa ben de orada oturuyorum’ öyle tanışma oluyor yani doğal.” (K03)

“Yani şöyle yeni bir ilişki edinme anlamında olumsuz, ama var olan ilişkilerimi sürdürme açısından ya da daha fazla farklı bir etkileşim açısından olumlu.” (K23)

Konut tercihleri GM alanında gerçekleşen etkileşim olasılıklarıyla direkt olarak bağlantılı olmasa da; genç yetişkinlerin ilçe/mahalledeki cemiyetle güçlü bağları bulunduğu ve konut alanında zaman geçirme şanslarının yükseldiği dikkat çekmektedir. Ancak bu etkileşim ve zaman geçirme geleneksel komşuluk çerçevesinde değerlendirilmemelidir. Genç yetişkinlerin konut çevresindeki sosyal bağlara dair beklentilerinin değiştiği konusuna örneklem tarafından vurgular yapılmıştır:

“Aslında şöyle bakıyorum. Orada istediğimi yapabiliyorum. Sosyalleşmek istiyorsam sosyalleşebiliyorum, yalnızlaşmak istiyorsam yalnızlaşabiliyorum.” (K03)

“... Bu alanda kendimi etkileşimden uzak hissedirim çünkü o yüzden oraya giderim. Yalnız kalmak istememin de bir sebebidir oraya gitmek.” (K14)

“... burası etkileşim kurmada etken değildir. Çünkü insanın kendisini, yani benim açımdan diyorum, kendini rahatlattığı bir alanda ya da spor yaptığı bir alanda sen sosyal etkileşim pek kurmazsın. Ya yalnız kalmak istersin rahatlırsın ya kendin için spor yaparsın ya da her zaman birlikte olduğun bir insanla, yürüyüş yapıp hoşça bir vakit geçirirsin. Birlikte olduğun insanla

zaten sosyal etkileşim içindedir. Dolayısıyla bu ekstradan bir sosyal etkileşim katmaz.” (K14)

GM alanında gerçekleşen aktiviteler

GM alanlarının sınıflandırmasında aktivite tiplerinin kritik etkisi bulunmaktadır. Cuba ve Hummon (1993) tarafından önerilen *evde-hissetme* (at-homeness) terimi bu aktivitelerle var olma, bağ kurma ve yer oluşturma sağlamaktadır. Aktiviteler doğrultusunda gelişen bağlar, kurgulanmamış GM alanlarının oluşumunda etkin rol oynamaktadır. GM alanı kullanımında etkin olan bazı aktiviteler bu anlamda son derece basit yapıları tespit edilmiştir:

“Çalışmak. Çay içmek. Uzanmak. O tarz şeyler.” (K25)

“Vallahi burada bizim aktivite yapacak çok bir olanağımız yok. Tek yaptığımız şey sohbet etmek biraz hava almak, birer kahve içmek, budur yani.” (K41)

GM alanının fiziksel sınırlılıkları bu yönüyle önem kazanmaktadır. Nadir olarak örneklemede görülmüş olan apartman çatısında yer alan teras bu anlamda kullanım çeşitliliği sunan bir kurgulanmış GM alanı tipidir. Kullanımdaki bu çeşitlilik diğer yandan da topluluk oluşturmada pekiştiricidir:

“Güneşte, evet yazın güneşte makarna yaptık, kuruttuk orda biz. ... komşulardan çağırıyoruz mesela bir iki kişi. Geliyorlar. ... Yardımlaşıyoruz hani birlikte yapıyoruz. Or'da güneşte kurutuyoruz. ... Mesela bir kere kına gecesi yaptık. Onu da söyleyeyim. ... sıkıştık belki hani kalabalık oldu ama çok eğlendik. Ama hani başka bir yerde yapma şansımız yoktu. Orası bizim için bir ideal bir mekân oldu. Kına gecesi de yaptık, çok güzel oluyor yani. Kızların, iki kızım var. İkisinin de doğum günü partilerini orda yapıyorum. Haziran'da mesela doğum günleri.” (K38)

GM alanında gerçekleşen aktiviteler gündelik yaşam kültürü, değişen çalışma tipleri ve özellikle ev-ofis çalışma tarzıyla paralel kullanım eğilimleri göstermektedir. İşlerini evdeki ofisinden sürdüren bir katılımcı GM alanında gerçekleştirdiği aktiviteleri şöyle anlatmaktadır:

“Aktivite derken, görüşmelerimi yapıyorum or'da. İşle alakalı görüşmelerimi or'da yapıyorum.” (K02)

GM aktivitelerinde yukarıdaki kullanımlar öne çıktığında GM alanının konumunun geçiş aksında olması görece önemini kaybetmekte ve GM alanının sakin olması, iklim koşullarında koruma sağlaması gibi diğer özellikleri öne çıkmaktadır:

“... Geçmiyorum oradan. Orası özel gittiğim bir yer. Beklemek, yani buluşma noktası oluyor. Bazen buluşma noktası oluyor. Bekliyorum orada.” (K03)

GM kullanıcıda oluşturduğu hissiyat

Kurgulanmış GM olarak tanımlanan alanların sunduğu olasılıklar aktivite seçeneklerini de artırmaktadır ve GM ekseninde genç yetişkinler arasında daha güçlü bağlar oluşturulmasında etkin rol oynamaktadır. Kullanıcılara göre kurgulanmamış ve kurgulanmış GM alanlarının her ikisi için de kullanım motivasyonu *huzur*, *mutluluk* hissettirmesidir. Ayrıca GM genç yetişkinlerin günlük yaşantılarında yüklendikleri stresten kurtulmak için bir araç olarak görülmektedir. Özellikle kullanıcılara GM alanlarının kendilerinde oluşturdukları hissiyat direkt olarak sorulduğunda söz birliği etmişçesine *huzur* yanıtı alınmıştır. Bir katılımcı bu anlamdaki sözlerini aşağıdaki gibi sürdürmektedir:

“Bu alanı düşündüğümde; bir kere mutlu ediyor insanı, çok rahatlatıyor. Denizin kenarındasınız, çok güzel manzarası var. En güzeli rahatlık, rahatlama, stres atma.” (K14)

“Huzur. İstinye sahilinde huzurlu hissederim, güvende hissederim kendimi ve evime de yakın olduğu için, benimmiş hissine kapılırım.” (K18)

Huzur duygusu ile aidiyet duygusu, tanıdıklık hissiyatı ve sosyalleşmenin çok yorucu olmadan gerçekleşmesi tercih edilen GM alanlarının temel olarak verdiği hissiyattır:

“An itibariyle geldiğim mekândaki insanların hepsi tanıdık olduğu için burada geldiğim zaman bana bir güven hissiyatı veriyorlar. Vakit geçirebileceğim, iyi vakit geçirebileceğimi düşündüğüm için ben de sürekli buraya gelmeye çalışıyorum.” (K42)

“... Benim beklentim o bahçeden sakin ve bana özelmiş gibi olması ama arasıra da bir hareket görmek, bunu yaşayabiliyorum yani.” (K25)

“Yani açık havada insan kendini daha mutlu hissediyor, daha sosyalleşebiliyorsun, farklı insanlarla karşılaşıyorsun. Onlarla da tanışıyorsun, o yüzden açık alan her zaman için bir araçtır yani sosyalleşmek için.” (K22)

Konut çevresinde tercih edilen GM alanları bu araştırmada mülkiyet durumundan bağımsız değerlendirmektedir. Bu anlamda yerel karakterini koruyan yarı-kamusal alanlar da yarı-özel mekânlar kadar dikkate alınmaktadır. Yukarıda sözü geçen kullanıcıda GM alanının oluşturduğu hissiyat; algı, kullanım ve sosyal etkileşim ekseninde değişmektedir. Örneğin GM ile çok güçlü bağlar kuran bir genç yetişkin yarı-kamusal karakterdeki bir mekânı özel alanı gibi kullanıyor olabilir. Bu etki sadece GM alanının kendi özellikleriyle değil; örneklemin yaşadığı ilçe/mahalleye dair karakteristik özelliklerle de yarattığı *yarı-özel hissiyatla* ilişkilidir:

“Yabancıdan korunmuş. Çünkü Cihangir o kadar yabancı kabul eden bir semt değil. ...” (K22)

“Tabi, bu mahalle... Yani bizim mahallemizde yaşayan herkesin kullandığı bir alan.” (K22)

“Yabancıdan korunmuş. Gelen insanlar komşularım, ...” (K25)

Bu yerel kullanımlarda kamusal karakterin zayıfladığı, yarı-özel algının güçlendiği dikkat çekmektedir. Bir kullanıcı GM alanı üzerindeki etkinliğini belirgin bir şekilde dile getirmektedir:

“Yani rahat hissediyorum, evimdeymiş gibi, oraya aitmiş gibi hissediyorsunuz. Bir de ben doğma büyüme buralıyım ya hep 16 yaşındayken de oradaydım, 17 yaşındayken de oradaydım. Ben hiç parka gidip oturan bir adam değilim ama orada oturuyorum yani. Parka gidip oturacak bir herif değilim ama orada gidip oturuyorum yani. Aslında orası bir sosyal ağ gibi. Hani oradaki insanlar hep böyle sizden birileri. Hiç yabancı yok orada. Hep etrafta oturan insanlar. Cihangir halkı gelir oraya. Atıyorum yani, Kasımpaşa’dan biri gelmez. Dolapdere’den birisi gelmez. Gelirlerse de barınamazlar. Çünkü ne yapmak istedikleri çok bellidir. Aşağı inip uyuşturucu içmek isterler. Ve hani böyle çok rahatsız olurlarsa müdahale ederiz biz onlara. ‘Yapmayın’ ya da ‘gidin buradan’. Çünkü gerçekten Cihangir bunlar için çok müsait bir yer değil. Mutlaka herkes kullanır ama biz öyle bir şey olduğunda müdahale ederiz yani. Buradan olmayan birileri bir şeyler yapıyorlarsa, ki hemen belli ederler kendilerini, abuk sabuk konuşurlar, bağırırılar çağırırlar. Biz hemen anlarız onlar buranın insanı değil ama müdahale edilir yani.” (K03)

Bazı katılımcılar, GM alanı kurgulanmış ve kullanıcıları tanımlanmış olduğunda sosyal etkileşimin kendileri için daha kolay olduğunu belirtmektedir. Bir katılımcı yarı-özel karakterli bir yarı-açık geçiş alanının kendi apartmanında olduğu için sosyal etkileşimini desteklediği söylemektedir. Bir genç yetişkine kendisinin de kullandığı GM alanında bir etkinlik düzenlendiğinde (doğum günü partisi, birlikte kahve içme vb.) davet edilmeden gidip gitmeyeceği sorulduğunda; “Tabi giderim, kaynaşyoruz hemen.” (K41) yanıtını vermiştir. Bu hissiyatın yarı-özel karakterli GM alanında daha güçlü olduğu söylenebilir. Kurgulanmamış GM alanlarında bu eğilim görece düşüktür; katılımcılar bu tür bir etkinlikte *tebrik edeceklerini ama etkinliğe tamamiyle katılmayı tercih etmeyeceklerini* belirtmiştir. Özellikle Beyoğlu ve Şişli’deki örneklem GM alanı tercihinde yarı-kamusal/kamusal hissiyatından söz ederken Maçka Parkı ile Fındıklı Parkı arasındaki farklara değinmekte; bu iki alanı referans olarak kullanmaktadır. Bir katılımcı Maçka Parkı’nı aşağıdaki gibi tanımlamaktadır:

“... Çünkü çok kozmopolit. Orada komşuluk ilişkisi geliştirilmez.” (K14)

Maçka Parkı’ndaki aktivitelerin sosyal etkileşim ve bir topluluk oluşturmada çok açık havada gerçekleştirilecek aktiviteler için bir zemin oluşturduğuna vurgu yapılmaktadır:

“Doğal özellikler var... Spor yapma olanakları.” (K08)

Kamusal alan hissi ile kalabalıktan rahatsızlık arasında ilişki bulunmaktadır. Aşırı kalabalık GM alanlarında *tanındık olma* durumu azaldığından ve hareket özgürlüğü kısıtlandığından özel ve hatta yarı-özel alan olma hissinin kaybolduğu tespit edilmektedir:

“... Yani bazı zamanlarda, kış aylarında çok rahat bunu hissedebiliyorum. Dediğim gibi yaz aylarında çok kalabalık oluyor orası. İnsanlar hani alıyor içkilerini, geliyor oraya sevgilileriyle, arkadaşlarıyla. Ama kışın, önü de açık olduğu için çok esiyor. Soğuk oluyor. Dolayısıyla kışın evet, (özel alanım gibi) hissediyorum.” (K15)

Konut çevresindeki sosyal etkileşim, gündelik yaşam kalıplarıyla olduğu kadar; bireyin yaşam kültürüyle de bağlantılıdır. Derinlemesine görüşme verileri bazı katılımcıların konut çevresindeki sosyal etkileşimi daha fazla talep ettiklerini; bazılarının ise bu yakın ilişkiyi tercih etmediklerini göstermektedir. Örneklem

grubunun nerdeyse tamamı tercih ettikleri GM mekânını özel yaşam alanlarının bir parçası, evlerinin uzantısı ya da açık alanda sahip oldukları oturma odaları olarak algılamaktadırlar. Bu durumda GM alanları sosyal bağlar kurma görevini üstlendiğinden başka açık alan aktivitelerinde gerekli olan donanım çeşitliliğinin önemi kullanıcı için azalmaktadır. Bu durumda, kurgulanmamış herhangi bir mekân GM olarak adlandırılan alan haline gelebilmektedir. Katılımcılar GM alanı konusundaki bakış açılarını benzer şekilde aktarmaya çalışmışlardır:

“... ikinci evim gibi olduğu için konutumun devamı olarak görebiliyorum.”
(K19)

“Bir aitlik hissi yaratıyor bende ve böyle mahalle kültürünü aslında hissettiriyor diyebilirim.” (K25)

“... (konutumun devamı olarak) görüyorum. Onun için or’da daha çok zaman geçiriyorum.” (K40)

“... fiziksel şartlardan, ya ruhum oraya gidiyor yani. Çünkü orası evimin bir parçası gibi görüyorum. Evde yapacağım aktiviteyi or’da yapmayı tercih ediyorum.” (K40)

Nitel veriler, GM alanının yarı-kamusal/kamusal yapıda olması ya da mülkiyet hakkının kullanıcıda olmaması durumunda bile kullanıcı için sahiplenme duygusunun geliştiğine dair kanıtlar bulunmaktadır:

“Biz öyle (bize aitmiş gibi) görüyoruz. Bizim değil ama biz öyle görüyoruz.”
(K26)

Kurgulanmamış GM alanı kolay ulaşılabilir konumu sebebiyle konutun bir parçası haline gelmektedir. Bu anlamda fiziksel konum ve GM alanının konuta göre görüş alanında bulunması bu mekânların konutun bir parçası olarak algılanmasında etkin faktörler arasında sayılabilir:

“(Bu alanı konutumun bir devamı olarak) Görüyorum... Çünkü her gün uyandığımda ona bakıyorum. Ona karşı çalışıyorum.” (K25)

“Yani yaşamımın içinde... Evime çok yakın. Yani evimin bahçesi gibi diyebilirim.” (K31)

“Yani benim orada oturmamda parka yakın olması; kafeler falan, bu alan evi tutmamda çok önemli.” (K03)

Genç yetişkinlerin GM alanlarını oturma odaları gibi kullanmasının ardında *evleri ile gitmeyi planladıkları yer arasında bir duraklama, dinlenme, buluşma noktası* olma durumu etkindir. Dolayısıyla GM alanı sık kullanılmakta, tanıdık ve sahiplenilmiş bir karaktere bürünmektedir. Bir katılımcı bu algı ve kullanım şeklini şöyle anlatmaktadır:

“Tabii, hafta içi 8-9 gibi kullanırım. İlk önce orada gidip bir çayımı falan, bir şeyimi içerim, ondan sonra oradan çıkıp başka bir yere gidip... Bazen servis bile yapıyorum. Gerçekten yapıyorum. Tanıyorum yani, sonuçta şey değil...”

(K01)

GM alanlarının oluşum sınıflandırmasının güçlü aidiyet duygusuyla ilişkilendirilmesi oldukça güçtür. Araştırmanın gerçekleştiği akstaki konut karakteri ve eski yapı stoku dolayısıyla konuttan fiziksel performans olarak beklentiler görece azalmıştır. Bu güzergâh üzerinde yaşamak için en belirgin motivasyonlar; merkezi konum, işe gitmede zaman tasarrufu ve kültürel/sosyal yaşamla yakın bağlar kurma olasılığıdır. Örneklemden sadece bir genç yetişkin konut kalitesinin kötü olduğundan yakınmaktadır, örneklemin geri kalanı bu durumu kent içinde sahip oldukları diğer avantajlar karşısında feragat edilen bir konu olarak görmektedir. Kurgulanmamış GM alanlarında zaman geçirmeye genç yetişkinlerin olumlu bakması söz konusu düşük beklentilerle ilişkilendirilebilir. Ancak; örneklemdaki genç yetişkinlerin GM alanını benimsedikleri ve bahsederken aidiyet kurulan yerlerle ilgili fikir belirtirken kullanılan fiillere başvurdıkları görülmektedir. Örneğin GM kullanımının sorulduğu bir katılımcı kullanım sıklığını, vakti olduğunda GM alanına “İnerim” (K23) fiili ile anlatmakta; bu alandan iki katlı bir evin alt katındaki oturma odası gibi söz etmektedir.

Derinlemesine görüşme verileri örneklemin büyük bir çoğunluğu için GM alanının konut yaşamında iki yönden önemli olduğunu göstermektedir. Bunlardan birincisi kentin sıkışık dokusu içinde yer alan konutların balkon, teras ve bahçe gibi yarı-açık/açık alanları neredeyse hiç bulunmadığından açık hava ihtiyacı GM alanında karşılanmaktadır. İkincisi ise genç yetişkinler için gündelik yaşam kültürünün vazgeçilmez bir ögesi olan sosyal yaşamın GM alanında gerçekleşiyor olmasıdır. Katılımcılar bu durumu vurgulamaktadırlar:

“Tabi, yani hareket katıyor hayatıma.” (K14)

“Benim için, bence önemli.” (K15)

“Evlere bahçe yapsınlar. Çünkü biz küçücük yeşil alan görmek için İstanbul’da çeşitli yerlere gidiyoruz ki İstanbul çok trafiği olan ve ulaşımı zor olan bir yer. Bahçesinin, insanlar ufacak da bir bahçesi varsa şayet, bu benim ev seçimimde artı bir seçim olabiliyor ve çok önemli bir şey bence.” (K26)

GM alanının tercih edilme sebebi

Örneklem bağlamında GM alanının konut tercihindeki etkisi; ulaşılabilir GM alanının bulunmasının konut tercihindeki oran yüksekliği üzerinden ifade edilebilir. Ancak; GM alanlarının araştırılan akstaki konutlar için restoran/kafe/bar, park ya da diğer buluşma mekânlarına evirildiği söylenebilir. GM’nin konut tercihinde olan etkisi en fazla Sarıyer ilçesinde görülmektedir (% 22,5), bu durum örnekleme İTÜ Maslak kampüsü lojmanlarının bulunmasıyla açıklanabilir. Lojmanlarda yaşayan katılımcılardan biri GM alanlarının konut tercihinde olan etkisini şöyle anlatmaktadır:

“Açık ve kapalı kısmı var ve genellikle çocuklu insanlar kullanıyor bu alanı çünkü evlerimiz çok küçük lojmanda, benim dairem 33 metrekare, arkadaşlar, maksimum 40-45 öyle küçük daireler. Öyle olunca çocukları oynatmak için daha çok kullanıyoruz terası. Bir de yazın mangal için kullanılıyor. İşte, evlerde bir araya gelmek biraz sıkıntılı olduğu için insanlar bazen orada bir araya geliyor. ... Evin balkonu yok.” (K20)

Beyoğlu, Sarıyer ilçesi ile benzer bir dağılım göstermektedir (% 20,5). Şişli ve Beşiktaş ise eşit oranda konut tercihinde GM alanı etkisine işaret etmektedir (16,3). Özellikle Beyoğlu ilçesinde yaşayan bir katılımcı konut tercihinde GM alanının etkisini bu alanın verdiği hissiyatla ilişkilendirmektedir:

“Konuta yakın olması ve işte hani rahat bir ortam olması.” (K28)

Örnekleme bağlı GM alanlarının sosyal ilişkileri destekleme dağılımı; GM alanlarının sosyal yaşamı yüksek oranda desteklediğini göstermektedir. Beyoğlu (% 24,5), Sarıyer (% 20,4) ve Şişli (% 20,4) bu anlamda daha fazla sosyal etkileşime açık örnekleme işaret etmektedir. Beşiktaş bu anlamda en düşük oranı temsil etmektedir (% 18,3). Beyoğlu örnekleminde iki katılımcı GM kullanımında etkin olan özelliklerin öncelikle deniz manzarası gibi açık alanda farklılık yaratan faktörler ya da kendi yaşam tercihlerine uygun bir ortam olduğunu belirtmektedir:

“Yani salondan ufacak bir deniz manzarası görüyorsunuz. Eski evim öyleydi. Kalkıp kahvaltımı falan orada yapıyordum. Odur mutluluk yani, başka bir amacı yok. Parkın içine inmem zaten. Merdivenlerde falan otururum. Hemen yukarda merdivenler vardır. Orada otururum. Çok parkın içine inmem yani. Oraya gruplar falan kalabalık geliyor.” (K03)

“Şimdi şöyle biz, Galata Kulesi’nin altında takılıyorduk bir ara arkadaşlarımızla otururduk. Belediye geldi Beltaş yaptı falan. Şimdi kimse gelmiyor bizim ekipten. Benim bildiğim insanlardan artık gelen giden yok. Şey oluyor. Böyle tesis değiştikçe, bir şeyler yapıldıkça bence insanlara çok hitap etmiyor artık. Artık o eski çekiciliği kalmıyor artık.” (K03)

Tercih edilen GM tipi

Çizelge 6.34 : İlçelere göre örneklem dağılımına bağlı GM tipi tercihi.

İlçelere göre örneklem ile tercih edilen GM tipi arasındaki ilişki		Tercih edilen GM tipi													
		Kafe		Kafe/park		Park		Avlu/bahçe		Sokak/Kaldırım / Geçiş		Teras/Veranda		Toplam	
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Beşiktaş	Örneklem	6	54,5	3	27,3	2	18,2	0	0	0	0	0	0	11	100
	GM tipi		35,3		33,3		15,4		0		0		0		22,4
	Toplam		12,2		6,1		4,1		0		0		0		22,4
Beyoğlu	Örneklem	4	28,6	4	28,6	4	28,6	1	7,1	0	0	1	7,1	14	100
	GM tipi		23,5		44,4		30,8		20		0		25		28,6
	Toplam		8,2		8,2		8,2		2		0		2		28,6
Sarıyer	Örneklem	2	16,7	1	8,3	5	41,7	3	25	0	0	1	8,3	12	100
	GM tipi		11,8		11,1		38,5		60		0		25		24,5
	Toplam		4,1		2		10,2		6,1		0		2		24,5
Şişli	Örneklem	5	41,7	1	8,3	2	16,7	1	8,3	1	8,3	2	16,7	12	100
	GM tipi		29,4		11,1		15,4		20		100		50		24,5
	Toplam		10,2		2		4,1		2		2		4,1		24,5
Toplam	Örneklem	17	34,7	9	18,4	13	26,5	5	10,2	1	2	4	8,2	49	100
	GM tipi		100		100		100		100		100		100		100
	Toplam		34,7		18,4		26,5		10,2		2		8,2		100

Örneklem bağlamında tercih edilen GM alanı tipi dağılımı, örneklemin geneli için ortak teras katlarında komşularla görüşme gerçekleşmediğini göstermektedir (Çizelge 6.34). Buna karşın; yine istatistiksel veriler ortak terasların en fazla kullanılan GM alanı tipi olduğunu göstermektedir. Bu bulgu, genç yetişkinlerin ortak terasları konut çevresinde sosyal etkileşim oluşturacak şekilde değil; daha çok bireysel aktiviteler doğrultusunda kullandıklarını göstermektedir. Örneklemin genelinde konuta giriş alanları, yürüme mesafesinde bulunan buluşma mekânları (kafe ya da kafe/park benzeri mekânlar), konuta yürüme mesafesinde bulunan kafe/bar/restoranların açık/yarı-açık bölümleri en yoğun kullanılan gri madde tipileridir. Katılımcıların çoğu araştırma ekseninde çerçevesi belirtilen GM tiplerini kentin araştırılan aksındaki konut dokusuyla ilişkili tanımlamıştır. GM alanları sıkışık kent dokusu içinde geleneksel yapının dışına çıkmış ve form değiştirmiştir:

“Şöyle, burası mesela kafe, ama kafe buranın 4-5 katı daha kafe, dışarıyı çok güzel kullanmışlar. Yani kaldırımlar var mesela, ama atıl kaldırımlar, oralara çok güzel masalar, koltuklar koymuşlar. Ne oranın geçişini engelliyor... Yani sokağa çok güzel bir hava katmış.” (K50)

“... merkeze yakın olduğumuz için oralarda pek böyle bahçe vs. yok bizim direkt apartman olduğu için dediğim gibi hani bu alanlar, kafeler, işte...”

Araştırmanın ilk adımında yapılan gözlemler ve notlar; çalışmanın gerçekleştiği güzergâh üzerinde önceden apartman bahçesi olan alanların araç parkları, zemin katta bulunan kafe/bar/restoranların açık alanları, özel işletmelerin depoları ya da son imar kararları ekseninde arazinin tamamına yapılan yapılar tarafından işgal edildiğini göstermektedir. Bu durumda GM olarak algılanan/kullanılan alanlar örneklem için tanımlıdır. Örneğin İstinye sahili, Cihangir Merdivenleri ya da konutun yapısından kaynaklanan teraslar ve geçişler:

“Evimin aşağılarındaki sahil kıyısı.” (K18)

“Açık alan diyorsanız, şeydir, akşam böyle Cihangir Parkı’nın merdivenlerinde arkadaşlarımızla otururuz. İşte orada muhabbet sohbet ederiz. Orayı söyleyebilirim. Roma Parkı, Cihangir merdivenleri. Roma Parkı meşhurdur burada, Roma Parkı Cihangir merdivenleri vardır. Genelde buranın halkı akşamları orada toplanırlar.” (K03)

“Kat bahçesi. Yani yarı özel olarak kat bahçesi. Yani bu listede olup da çok

aktif kullandığım, iki daire aynı kata açılıyor. Kat bahçesi denebilir. Zemini sert zemin, o yüzden sahanlık mı denir bilemiyorum.” (K05)

“Avlu, kapalı avlu, site denir. Site niyetiyle yapılmamış ama pasaj, site.” (K05)

Örneklemin genelinde GM alanı tercihleri kent morfolojisi ile uyumlu bir eğilim gösterirken; istatistiksel olarak dikkat çeken farklılaşmalar medeni durum ve çocuk sahibi olma ile ilişkilidir. Cinsiyete bağlı tercih edilen GM alanı tipi dağılımı çok belirgin bir ilişki ortaya koymamaktadır.

Çizelge 6.35 : Medeni duruma bağlı GM alanı tipi tercihi.

Medeni duruma bağlı tercih edilen GM tipleri			Medeni durum							
			Evli		Bekâr		Boşanmış/ dul		Toplam	
			Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Tercih edilen GM tipi	Kafe	GM tipi	6	35,3	11	64,7	0	0	17	100
		Medeni durum		31,6		39,3		0		34,7
		Toplam		12,2		22,4		0		34,7
	Kafe / park	GM tipi	6	66,7	3	33,3	0	0	9	100
		Medeni durum		31,6		10,7		0		18,4
		Toplam		12,2		6,1		0		18,4
	Park	GM tipi	2	15,4	10	76,9	1	7,7	13	100
		Medeni durum		10,5		35,7		50		26,5
		Toplam		4,1		20,4		2		26,5
	Avlu / bahçe	GM tipi	2	40	2	40	1	20	5	100
		Medeni durum		10,5		7,1		50		10,2
		Toplam		4,1		4,1		2		10,2
	Sokak/ Kaldırım/ Geçiş	GM tipi	0	0	1	100	0	0	1	100
		Medeni durum		0		3,6		0		2
		Toplam		0		2		0		2
	Teras/ Veranda	GM tipi	3	75	1	25	0	0	4	100
		Medeni durum		15,8		3,6		0		8,2
		Toplam		6,1		2		0		8,2
Toplam		GM tipi	19	38,8	28	57,1	2	4,1	49	100
		Medeni durum		100		100		100		100
		Toplam		38,8		57,1		4,1		100

Tercih edilen GM alanı tipi bağlamında medeni durum dağılımı; örneklem çerçevesinde bekârların büyük oranda eve yürüme mesafesindeki kafe ve parkları GM alanı olarak tercih ettiklerini göstermektedir. Evlilerin çoğu ise kafe ve içinde kafe bulunan (yeme-içme ihtiyacını karşılamak amacıyla) parkları (kafe/parklar) GM alanları olarak tercih etmektedir (Çizelge 8.35). Veri, örneklemdeki evli bireylerin çoğunlukla çocukları olmasıyla da ilişkilendirilebilir. Çocuk sahibi olma yeme-içme işlevini barındıran açık alanların daha fazla tercih edilmesinde etkindir. Bu durum

kurgulanmış ve kurgulanmamış GM alanlarının yapısal tercihleri ile medeni durumun bağlantılı olduğu şeklinde de yorumlanabilir.

Çizelge 6.36 : Çocuk sahibi olma durumuna bağlı tercih edilen GM alanı tipleri.

Çocuk sahibi olma durumuna bağlı tercih edilen GM tipi		Tercih edilen GM tipi													
		Kafe		Kafe / park		Park		Avlu / bahçe		Sokak/ Kaldırım/ Geçiş		Teras/ Veranda		Toplam	
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Evet	Çocuk sahibi olma	5	35,7	5	35,7	1	7,1	0	0	0	0	3	21,4	14	100
	GM tipi		29,4		55,6		7,7		0		0		75		28,6
	Toplam		10,2		10,2		2		0		0		6,1		28,6
Hayır	Çocuk sahibi olma	12	34,3	4	11,4	12	34,3	5	14,3	1	2,9	1	2,9	35	100
	GM tipi		70,6		44,4		92,3		100		100		25		71,4
	Toplam		24,5		8,2		24,5		10,2		2		2		71,4
	Çocuk sahibi olma	17	34,7	9	18,4	13	26,5	5	10,2	1	2	4	8,2	49	100
	GM tipi		100		100		100		100		100		100		100
	Toplam		34,7		18,4		26,5		10,2		2		8,2		100

Örneklem için çocuk sahibi olma; içinde yeme-içme olasılığı bulunan parkların ve teras gibi daha gözetim altındaki yerlerin gri madde olarak kullanıldığı dikkat çekmektedir (Çizelge 6.36).

GM alanında geçirilen zaman

Örneklem dağılımına göre GM alanlarında zaman geçirme motivasyonu incelendiğinde; GM’de zaman geçirmeye etken olan en temel faktör geçiş/konuta ulaşma kolaylığı olarak dikkat çekmektedir (% 75,5). Beyoğlu en yüksek oranda geçiş amacıyla GM kullanımının gerçekleştiği örnekleme işaret etmektedir (% 78,6). GM alanının doğal/yapısal özellikleri (manzara, pergola, gölgelik, vb.) etkin kullanımında ikincil faktör olarak dikkat çekmektedir (% 49). GM alanının sağlayacağı alışveriş olanakları ise örneklemin tamamı için üçüncü etken faktördür (% 49). Bu kısımda GM lalına dair genel yargılar sorulduğundan ilçeler arasındaki farklılıklar tam olarak tespit edilememiştir.

GM alanlarında geçirilen zamanın çeşitliliği çeşitli parametrelere bağlıdır. Esnek çalışan genç yetişkinlerin hafta içi çalışma saatlerinde GM kullanımlarında artış tespit edilmiştir. Katılımcılar gündelik yaşam rutinlerini şöyle anlatmaktadır:

“Kahvaltı. İşte o arada görüşmelerim varsa, randevu vermişimdir, 12.00-13.00. Ondan sonra işte koşuşturma, oraya git, buraya git, onu hallet, bunu hallet. Belki eve giderken akşamüstü bir yorgunluk çayı içer, öyle eve geçerim.” (K02)

“Aaa, yani fırsat bulduğum her saat, boş olduğum zamanlarda zamanımın çoğunluğu, sinemaya tiyatroya gitmezsem, or’da geçiriyorum. ... Genelde sabah, atıyorum, 11 ile 13 arası.” (K02)

Genç yetişkinliğin erken dönemindeki katılımcıların iş ve diğer sorumluluklar dışında sosyalleşmeye ayırdıkları zamanları GM alanında geçirdikleri tespit edilmiştir. Bu süre haftada yaklaşık “7-8 saat toplam.” (K01) süre olarak belirtilmektedir. GM alanında geçirilen süre ve hafta-içi/sonu dağılımı aşağıdaki gibi aktarılmıştır:

“Akşam, 7 ve 12 arası. ... Cumartesi.” (K37)

“Akşam işten gelince çoğunlukla.” (K16)

Genç yetişkinliğin son dönemindeki örneklem ise iş/ev eksenli çalışma bağlamında GM alanlarını kullanmaktadır. Bu grup için hafta sonu vakit geçirmek için değil; daha çok hafta içi aile sorumlulukları dışında iş ve kişisel zaman geçirme doğrultusunda GM kullanımı gerçekleşmektedir. Hafta sonu büyük çoğunlukla aileye ayrılmakta ve bunun için başka alanlar seçilmektedir. Hafta içi GM alanlarının kullanımı ise genç yetişkinlerin yaşam rutinleri içinde duraksamak, kısa bir mola vermek, işlerini hallederken biraz hava almak amacıyla kullandıkları, konutlarına yakın, ulaşımı kolay alanlara işaret etmektedir:

“Genelde akşamüstleri. ... hafta içi diyelim. Hava koşullarına o kadar bağlı ki bunlar.” (K39)

“Yani çok saat belirleyemem net bir şey, daha çok akşamüstü, iş dönüşü, ‘dur iki dakika dinleneyim’ ya da öğlen boşluğunda bir arkadaşım ile buluşmuşsam. ... Yani bizim için buluşma alanı oluyor bazen. ‘Sen gel, seni oradan alayım’ gibi.” (K47)

Mevsimsel ayrımlar ve iklimler ise İstanbul şartlarında ayrıştırıcı faktörler değildir. İklim gereği; her mevsim güneşli, dışarıda vakit geçirmenin olumlu karşılanacağı hava koşulları oluşmaktadır. Çok yoğun yağışın yaşandığı günler, sıra dışı fırtına ya da çok üşüten zamanlar dışında GM alanları dört mevsim kullanılabilir. Ancak yaz günleri konutların da aşırı ısınmasıyla GM alanlarının kullanımında bir artış söz konusudur:

“Mayısta ısınıyor. Hepimiz düşüyoruz akşamları oraya. Bütün yaz oradayız. ... Soğuyana kadar, şu havalarda bile gidiyoruz yani. Şu an gidin doludur yani.” (K03)

Konfor algısı

Genç yetişkinler için konfor algısı GM alanları için fiziksel konfor koşullarına ilişkin bazı özelliklerin dışına çıkmaktadır. Bu veriler özellikle derinlemesine görüşmelerle elde edilmiştir. Örneğin Beyoğlu mahallesinden bir katılımcı GM alanı olarak Cihangir’de yer alan Cihangir Merdivenleri’ni işaret etmiştir. Topografya nedeniyle ikiye bölünmüş alt kottaki konutlar ile üst kottaki konutları birbirine bağlayan GM alanıdır. *Kendiliğinden* GM alanı haline gelmiş bu düşey, açık kentsel sirkülasyon aksı manzaraya dönük konumu sebebiyle genç yetişkinler için önemlidir. Burada örneklem için konfor olgusu *deniz manzarasını görme* durumudur. Böylesi GM tipleri için fiziksel konfor dikkate alınmamakta; bu tür özgün yapılar öne çıkmaktadır. Bir diğer katılımcı için GM alanında bulunan yeşil ögesi ya da konuta göre kolay ulaşılabilir konum benzer konfor özellikleri haline gelmiştir:

“Konfor açısından bakmıyorum. Sadece dediğim gibi o yeşillik alan hani beni çekiyor, oturuyorum. Konforu ikinci plana atıyorum yani.” (K24)

“Konfor bakımından en iyi özelliği, açık hava ve serin oluşu. Çok rahatlatıyor bizi çok sıcak dönemlerde. Evime tabii ki yakın olması.” (K48)

“Konfor, konumu diyelim.” (K02)

Orta gelirli, kent kökenli genç yetişkinler GM alanı tercihlerini daha farklı parametrelere göre yaptıklarını ifade etmekte, “Çok konfor peşinde değilim.” (K07) vurgusu yapmaktadırlar. Ancak üst gelir seviyesine sahip, İstanbul üst tabaka ailelere mensup bir grup; fiziksel çevre şartları bakımından konfor bileşenlerini son derece önemsemektedirler:

“Tabii konfor dolayısıyla (bu GM alanını) tercih ettim ve alıştım.” (K44)

6.2.3 Fiziksel Özellikler Bakımından GM Alanları

Çizelge 6.37 : GM fiziksel yapıya bağlı örneklem dağılımı.

GM fiziksel yapıya bağlı örneklem dağılımı		Beşiktaş		Beyoğlu		Sarıyer		Şişli		Toplam	
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Uygun malzeme	Fiziksel etken	4	36,4	3	27,3	1	9,1	3	27,3	11	
	Örneklem		36,4		21,4		8,3		25		
	Toplam		8,2		6,1		2		6,1		22,4
Gece aydınlatma durumu	Fiziksel etken	9	31	6	20,7	6	20,7	8	27,6	29	
	Örneklem		81,8		42,9		50		66,7		
	Toplam		18,4		12,2		12,2		16,3		59,2
Hava şartları	Fiziksel etken	5	25	5	25	5	25	5	25	20	
	Örneklem		45,5		35,7		41,7		41,7		
	Toplam		10,2		10,2		10,2		10,2		40,8
Uygun doğal ışık	Fiziksel etken	7	41,2	3	17,6	4	23,5	3	17,6	17	
	Örneklem		63,6		21,4		33,3		25		
	Toplam		14,3		6,1		8,2		6,1		34,7
Mekânda uzun süre geçirme olasılığı sağlayan donatılar	Fiziksel etken	8	22,9	9	25,7	9	25,7	9	25,7	35	
	Örneklem		72,7		64,3		75		75		
	Toplam		16,3		18,4		18,4		18,4		71,4
Rüzgâra göre rahatsız edici olmayan/rahatlatıcı konum	Fiziksel etken	4	25	6	37,5	3	18,8	3	18,8	16	
	Örneklem		36,4		42,9		25		25		
	Toplam		8,2		12,2		6,1		6,1		32,7
Doğa ile ilişki	Fiziksel etken	6	24	7	28	9	36	3	12	25	
	Örneklem		54,5		50		75		25		
	Toplam		12,2		14,3		18,4		6,1		51
Konuta göre konumu	Fiziksel etken	8	22,2	9	25	11	30,6	8	22,2	36	
	Örneklem		72,7		64,3		91,7		66,7		
	Toplam		16,3		18,4		22,4		16,3		73,5
Ortak alana ulaşım kolaylığı	Fiziksel etken	9	27,3	7	21,2	9	27,3	8	24,2	33	
	Örneklem		81,8		50		75		66,7		
	Toplam		18,4		14,3		18,4		16,3		67,3
Sosyal tesislere yakınlık	Fiziksel etken	8	25	11	34,4	5	15,6	8	25	32	
	Örneklem		72,7		78,6		41,7		66,7		

Örneklemin geneli için ortak alana ulaşım kolaylığı GM alanının tercihinde önemlidir. Bu durumda, GM alanlarının fiziksel yapısı kullanıcı için ne kadar tatmin edici olsa da; geçiş alanı içinde değilse kullanım olasılığı azalmaktadır. Yine örneklemin geneli için konuta göre konum, doğa ile ilişki, mekânda uzun süre geçirme olasılığı sağlayan donatılar GM kullanımında etkindir (Çizelge 6.37). GM alanlarının fiziksel yapısı aşağıdaki bileşenler üzerinden araştırılmıştır:

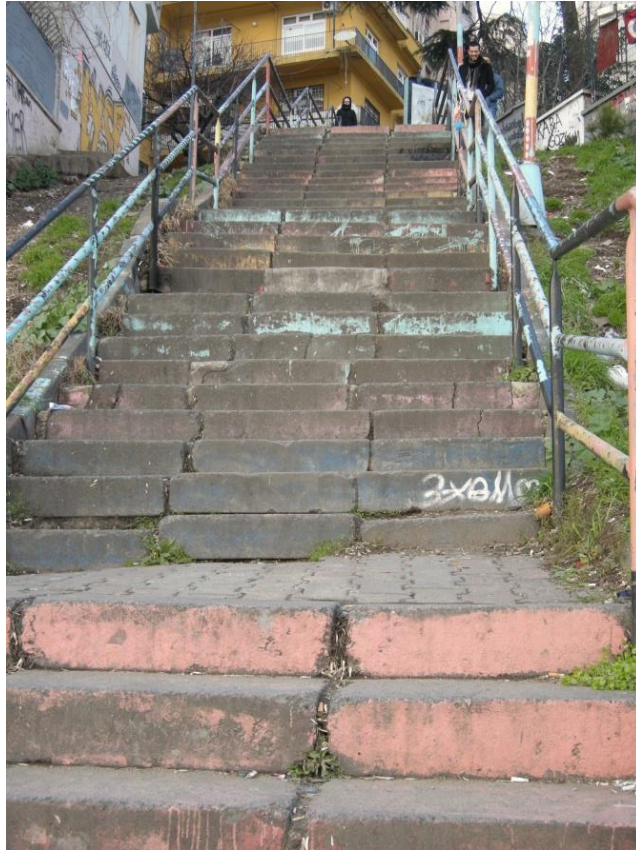
- Kurgulanmış/kurgulanmamış GM alanlarının sınıflandırması
- Ulaşılabilirlik
- GM alanının yapısı
- İklim etkisi
- Kent morfolojisi
- Manzara faktörü
- GM alanlarının ölçeği

6.2.3.15 Kurgulanmış/kurgulanmamış GM alanlarının sınıflandırılması

Kurgulanmış ve kurgulanmamış GM alanları araştırma kapsamında oluşum şekline odaklanan bir sınıflandırma şeklidir. Özellikle derinlemesine görüşmelerde bu konuyu inceleyen birden çok ucu açık soru örnekleme yöneltmiştir. Öncelikle bu alanın kendileri için *tesadüfen oluşmuş gibi* bir hissiyat yarattığı; bu alanların belirli sıfatlardan bazılarını seçerek tanımlamaları gibi yöntemler kullanılmıştır. Tasarlanmış GM alanları temel fiziksel kurguları da beraberinde getirmektedir. Bu tür GM alanları yukarıda sözü geçen; masa, sandalye, bank, yer döşemesi, gölgelik elemanlar yardımı ile kullanımı da planlamaktadır.

Şekil 6.2 : Cihangir, Roma Merdivenleri ve konutların ilişkisi.

Şekil 6.3 : Cihangir, Roma Merdivenleri ve üst kotta ulaştığı Cihangir Mahallesi.

Şekil 6.4 : Cihangir, Roma Merdivenlerinin manzaraya göre konumu.

Ortak geçiş alanında bulunma, manzaraya konum gibi özellikleri sebebiyle *kendiliğinden* (tesadüfen) GM haline gelmiş bazı alanları katılımcılar “Tamamen tesadüfen bir yerdir.” (K03) şeklinde tanımlamışlardır. Burada *tesadüfen oluşma* daha çok derinlemesine görüşmelerde daha iyi anlaşılan bir deyim olduğu için kullanılmıştır. Ancak kullanıcının tercihi tesadüfen değil; aksine GM alanının bazı özgün özelliklerinden dolayı bilinçlidir. GM alanı ise bu tür kullanım kalıpları için tasarlanmamış bu özellikleri sebebiyle tercih edildiğinden *kendiliğinden oluşmuştur*. Genç yetişkinler için konut çevresindeki ortak alanların algılanması, kullanılması ve sosyal etkileşimde rol oynaması durumu araştırıldığından bu ayrım önemlidir (Şekiller 6.2, 6.3 ve 6.4). Kurgulanmamış GM alanları için genç yetişkinler şöyle tanımlar yapmaktadır:

“En kötü özelliği, merdivenleri mesela çok dar. Eski, belli ki eski. Yeni yapılan bir şey değil. Dolayısıyla dar. Merdiven, adım sıklığı dar. Yani genişlik olarak zaten dar da, bir de adım mesafesi çok dar olunca, peş peşe iki kişi oturuyorsa eğer, arkadaş değilsen rahatsız edici bir boyutta olabilir.” (K15)

“Sanki tesadüfen oluşmuş ... Bir masa daha atalım, bir masa daha atalım diye. Tesadüfen oluşmuş.” (K04)

“Dinamik ve tesadüfen oluşmuş. ... Dinamik. Ama tesadüfen oluşmuş, çünkü ben buranın şehir planlamasına inanamıyorum gerçekten. Bu kadar saçma şehir planlaması olamaz yani.” (K36)

Tasarımcı bakış açısıyla kurgulanmış olacağı düşünülen GM alanı kategorisine giren kafe/bar/restoranların yarı-açık/açık alanlarının da kendiliğinden oluştuğu ve katılımcıların da bunun bilincinde olduğu tespit edilmiştir:

“Benim fikrim tesadüfen.” (K34)

Kurgulanmış GM alanı tipleri ise genç yetişkinler tarafından daha farklı kategorize edilmektedir. Bu anlamda Maçka Parkı kurgulanmış yapısı bakımından katılımcıların çoğunlukla karşılaştırma amacıyla kullandıkları bir kıstastır. Fındıklı’daki kullanımın *tesadüfiliği* bu alanı kullanan tüm katılımcılar tarafından dile getirilmiştir. Diğer tasarlanmış GM alanları ise detaylı bir şekilde tanımlanmıştır:

“(Maçka Parkı) Kullanım için planlanmış bir alandır.” (K08)

“... Kullanım için planlanmış. Çünkü öyle dizayn edildiği için insanlar zaten dışarıda.” (K16)

“... Çok güzel tasarlanmış.” (K18)

“Temiz, heyecan veren, kullanım için planlanmış.” (K18)

6.2.3.16 Ulaşılabilirlik

Kurgulanmış ve kurgulanmamış GM tiplerinin her ikisi için de fiziksel yapı kullanım motivasyonlarını yansıtmaktadır. Bu araştırmada elde edilen veriler, GM alanı tercihinde konumun birincil öneme sahip olduğunu göstermektedir. İstanbul’un büyüklüğü dolayısıyla ulaşım kolaylığı, *lüks* olarak algılanmaktadır. Örneklem için ulaşılacak istenen noktaya yaya olarak gidebilmek önemlidir. Katılımcıların konuttan talep ettikleri açık hava ihtiyacının konuta çok yakın bir alanda karşılanabilmesi esastır. Ayrıca GM alanının basamaksız girişi cadde kotunda, apartman içinde düşey sirkülasyon elemanlarıyla ilişkilendirilmiş ya da bir açık teras ise konut kapısının önünde yer alması ulaşılabilirlik ifade etmektedir. Araştırmanın özellikle birinci ve üçüncü adımında katılımcıların işaret ettikleri GM alanları özelindeki nitel veriler; konutla GM alanlarının iç-içe, geçiş aksında bulunduğu daha fazla tercih edildiğini göstermektedir. Katılımcılar GM alanı kullanım eğilimlerini aşağıdaki gibi aktarmaktadır:

“... benim birinci kat, burası beşinci kat mesela. ... Aynı bina, aynı merdiven ... ” (K38)

“... alışverişimi yaptıktan sonra önünden geçiyorum. ... manzara yok. O kadar yolumun üstünde bir yerde ki. (K47)

“En kötü özelliği, yokuş... Beşiktaş’ın yokuşları.” (K07)

6.2.3.17 GM alanlarının yapısı

GM alanlarının yapısı söz konusu yarı-açık/açık alanı, doğa koşulları ve donatıları bakımından ele almaktadır. Doğa koşulları iki temel bileşenden oluşmaktadır. Bunlardan birincisi GM alanının hava şartlarına bağlı etkilere açık olma durumudur. Bu özellik iklim koşullarından ayrı incelenmektedir. GM alanının güneşe ve hâkim rüzgâr yönüne göre konumu, havadar olması, sadece yön olarak konumu değil; aynı zamanda yüksekliği de bu anlamda dikkate alınan bir parametredir. Bunun yanında gece kullanımı için aydınlatma özellikle güvenlik hissiyatıyla ilişkilidir. Katılımcılar bu anlamdaki görüşlerini şöyle belirtmektedir:

“Tabii etkindir. Sıcak mesela. Sıcak olması önemli. Manzarası güzel. İkinci köprüyü görüyoruz yukarıdan. Manzaramız çok güzel. Ferah. Bir de yani çok sıcak olmadığı gibi, iki tane teras var aslında, birini daha çok kullanıyoruz ama buraya güneş geldiyse diğer terasa geçebiliyoruz.” (K20)

Doğa koşullarına ilişkin ikinci bileşen yeşil öğelerdir. GM alanı içinde yer alan ağaç, çalı, peyzaj elemanları ve diğer yeşil öğeler de kullanımda dikkat çekici etkenlerdir. Yeşil öğeler ortama gölgeleme, serinlik ve ferahlık da getiren bir olgudur:

“Evet. Doğayla ilişki. Konuta göre konumu. Ulaşım kolaylığı.” (K04)

GM alanı yapısının bileşenlerinden bir diğeri ise kullanımı kolaylaştıran donatılardır. Bunların içinde dış mekân kullanımına uygun masa, sandalye ve banklar; güneş koruyucu gölgeleme elemanları, kullanıma uygun zemin döşemesi sayılabilir. Bu donatıların yerini kurgulanmamış GM alanlarında düşey sirkülasyonu sağlayan basamaklar, sınır belirleyen parapet ve kısa duvarlar almaktadır:

“Aşağıda banklar var ama merdivende oturmak insanlara hoş geliyor galiba.” (K03)

“Yani o performansı veren bir koltuk var. O performansı veren, kol koymak

için bir kahve masası var. O konforu verecek ruh da var. Evin bir parçası olmasını sağlayan şey bence bu.” (K05)

“Aynı zamanda sadece aktivite de değil bütün ihtiyaçlarınızı karşılayabileceğiniz; yani işte içinde marketi de olan, kuru temizlemesi olan, kuaförü olan, spası olan, açık yüzme havuzu da var. Yani site içinde tamamen bütün ihtiyaçlarınızı karşılayabildiğiniz bir ortam olduğu için...” (K06)

6.2.3.18 İklim etkisi

Çalışma kapsamında iklim etkisi GM alanlarının oluşum şekillerinin sınıflandırılması bakımından da araştırılmaktadır. Toplanan veriler; istenmeyen hava koşullarından koruyucu konumda bulunduğu; bir alanın kurgulanmamış olmasına karşın daha yüksek olasılıkla GM haline geldiğini göstermektedir. Ayrıca İstanbul’un içinde bulunduğu iklim, yumuşak hava koşulları sunmaktadır. Bu durumda yarı-açık/açık alanlar için sıra dışı hava olayları dışında dört mevsim kullanılmaktadır. Açık alan aktiviteleri bu anlamda mevsimle ilgili değildir. Hava durumu belirgin bir etken olmakla birlikte, bir GM tercihini oluşturan bileşenler içinde uygun hava şartlarından söz edilebilir. Örneklemedeki genç yetişkinler de öngörülerle örtüşen ifadeler kullanmaktadır:

“Hepsinde, sadece kışın çok şiddetli yağmur olduğu zamanlarda falan kullanmam.” (K29)

“... Kar yağdığında yine çıkıyoruz gerçi biz oraya, kardan adam yapıyoruz or’da.” (K38)

“Yani hava güzel olduğu zaman akşamları çıkıyoruz. Yani haftada iki. ... Ya çok sosyalleşmek için gitmiyorum oraya sırf hava almak için gidiyorum. Nadiren diyelim.” (K41)

“Haftalık? Yani tabi yazın biraz daha uzun oluyor. Çünkü işte havuz var. Bütün günü havuz başında geçirebiliyoruz. Orada takılabiliyoruz falan. Bir düşüneyim. Yani herhalde bir, yazın 10 saat filan olabilir haftada. ... Bu mevsimlerde çok daha az kullanıyorum. Haftada böyle 1-2 saat filan olabilir. Ama bu tabi biraz hava durumuyla da çok alakalı yani.” (K06)

6.2.3.19 Kent morfolojisi

Yaş bağlamında konut tipi dağılımı, örneklemdaki tüm yaş evreleri için tek apartman dairesinin en fazla yaşanılan konut tipi olduğunu göstermektedir. Bu durum yaşla değil; kentin bu aksında yoğun olan konut tipiyle ilişkilidir. Kentsel morfoloji özellikle kurgulanmamış GM alanlarının oluşumunda kritik rol oynamaktadır. Araştırmanın gerçekleştiği güzergâh kentin eski dokusunun da bir parçasıdır. Bu alanlarda genel olarak eski kent dokusundaki bitişik nizam, kâgir, tek konutların yerine yıllar içinde aynı cephe genişliğine sahip apartmanlar inşaa edilmiştir. Dolayısıyla eski İstanbul'un kentsel sokak dokusu ile apartmanlar birleşmiştir. Rantın yüksek olduğu aksta araç parkı, kentsel donatılar ve konut içinde kullanıma ayrılmış balkon, teras vb. yapılar yok denecek kadar azdır. Bu tür problemlere çözüm amacıyla apartmanların yanlarındaki küçük yeşil alanlar otopark yerlerine dönüştürülmüş, ticari amaçlarla kiralanmış ya da mülk sahipleri tarafından kapatılmıştır. Bir katılımcının belirttiği gibi örneklemdaki mahallelerden özellikle Beyoğlu, Şişli ve Beşiktaş için *apartmana ait bahçe ya da benzeri yeşil alan yoktur*. Eski organik konut dokusu apartmanlarla devam ettirildiğinden kaldırımlar oldukça dardır ve apartman kapıları direkt olarak bu kaldırımlara açılmaktadır. Kentsel anlamda özel mülkiyet ile kamusal alan arasında hiyerarşik bir geçişten söz etmek oldukça zordur. Derinlemesine görüşme ile toplanan veriler de sokağın yeni bir yarı-kamusal karaktere büründüğüne işaret etmektedir. Katılımcılara apartmana ait bahçeye dair sorular sorulduğunda sokaktaki kaldırımları kast ederek yanıtlar alınmaktadır. Bir katılımcı Cihangir'in morfolojik yapısından şöyle söz etmektedir:

“Buralar çok sık yan yana böyle dar sokaklar olduğu için, kafanızı pencereden çıkarıyorsunuz, ‘merhaba’. Apartmanda görüyorum, kapı önünde görüyorum. Bir de buranın insanları, ben doğma büyüme buralıyım, herkes birbirini tanıyor artık, her yerde görüşüyorum yani.” (K03)

“... Bisiklete mesela mahallede binemeyiz. Bir araç çıkıyor, mahalle demeye bin şahit lazım, sürekli araçlar, kalabalık... Ama orada çok rahatım (tercih ettiği GM alanı, Mısırlıbahçe Parkı, Beşiktaş), gözüm asla...” (K31)

Araştırmanın yapıldığı alanın morfolojik yapı ve konumu derinlikli olarak bir katılımcı tarafından şöyle anlatılmaktadır:

“Bu arada bir parantez açayım, sosyokültürel yapı deyince, Fındıklı gibi düşünmüyorum, Cihangir artı Fındıklı gibi düşünüyorum. Çünkü yakın... Fındıklı nerede bitiyor bilmiyorum ama Fındıklı çok küçük bir köşe, burası hep Cihangir ve Gümüşsuyu’yla beraber yaşıyor. Taksim’le değil, Taksim başka bir yer. Ama Cihangir’den itibaren, burayı ben bir tek mahalle gibi düşünüyorum. Hatta bana gözümde Cihangir gibi geliyor burası az çok. Ha o sosyokültürel yapı açısından; benim alanım o üçü aslında, Gümüşsuyu, Cihangir, Fındıklı gibi. Belki Karaköy’e kadar uzanıyor hatta. O tek tip yapı korunuyor, çünkü yürüme mesafesinde. Ha mesela o da dönemli, İstanbul’da ender, sosyal yaşamınıza yürüyerek gidebildiğiniz mahallelerden. Az yer var böyle. ... işyeri daha çok yok da, insanların evi var. ... Konut ağırlıklı bir yer, ama bir yandan sosyal hayatı destekleyen çok şey var ve İstanbul’da ender olan şekilde, yani yürüyerek gidebiliyorsunuz.” (K36)

6.2.3.20 Manzara faktörü

Özellikle kurgulanmamış GM alanlarının tercih edilmesinde konumun karakteristiği olan manzara faktörü önemlidir. Nitel veriler, GM alanlarında manzara izlemenin ve manzaraya karşı yukarıda sözü geçen aktiviteleri gerçekleştirmenin genç yetişkinler için; GM’nin ulaşılabilir konumundan sonra ikinci en temel tercih sebebi olduğunu göstermektedir. Hatta bu özellik kalabalık yapısıyla bilinen bu metropolün merkezinde yaşamak için belirgin etkenlerden biridir. Manzara gören özellikleri sebebiyle bazı mahallerin genç yetişkinler tarafından *hoş* ya da *güzel* bulunduğu tespit edilmiştir. Deniz manzarası üst kotta bulunan GM alanlarından izlenirken; bazı GM tipleri de deniz kenarında konumlanmaktadır:

“... Yani manzarası güzel, aydınlık, havası temiz, mis gibi, o yüzden haftanın 7 günü gidiyorum. O yüzden hafta sonu sabahları kalkıyorum.” (K33)

“Binalar birbirine çok yakın, orası çok yüksek, ferah hava alıyorum ve uzun böyle manzara izliyorum. Yani çünkü çok yüksek bir bina. ... Terasından çok güzel görünüyor manzara.” (K41)

“Yani kullanmamdaki en önemli etken, şey rahat hissediyorsunuz kendinizi orada. Arkadaşlarım da orada oluyor. Yani güzel bir mekân. Manzara çok güzel. Deniz gördüğünüzde mutlu oluyorsunuz. Denizin böyle bir şeyi var. Şu

kadar bir deniz görüyorsunuz salondan, o hoşunuza gidiyor. O huzur belki, başka bir şey değil belki.” (K03)

6.2.3.21 GM alanlarının ölçeği

GM alanlarının boyutları da fiziksel özelliklerin bir diğer bileşenidir. Araştırma sürecinde toplanan veriler genç yetişkinlerin çok geniş alanları GM olarak tercih etmediklerini göstermektedir. Örneğin Maçka Parkı’na göre Fındıklı Parkı’nın, Roma Parkı yerine hemen üstünde yer alan Cihangir Merdivenlerinin tercih edilmesi, Beşiktaş’taki Serencebey Parkı’nın Beşiktaş örnekleminin hiçbirisi tarafından GM alanı olarak tercih edilmemesi dikkat çekicidir. *Samimiyet* oluşturan, *topluluk* hissiyatı veren GM alanlarının ortak özelliğinin çok sıkışık olmayan; bir yandan da çok serbest bırakmayan ölçeklerde oldukları tespit edilmiştir. Ayrıca genç yetişkinlerin kendi algılarıyla *optimum* olarak tanımladıkları büyüklükler sosyal etkileşime de zemin hazırlamaktadır:

“... Çünkü çok küçük bir yer olsaydı, çok hiçbir şekilde giremeyeceğimiz bir yer olsaydı arkadaşım, hani o alanda etkileşemezdik. Ama ikimizin de rahatça sığabildiği zaten daha da geniş bir alan yani. Sosyalleşmeye faydalı.” (K23)

“Yani tabii çok öyle çok büyük bir ortam olmadığı için sıcak ilişkiler sağlayabiliyorsunuz özellikle.”

“O kadar şehrin betonun içinde gayet de güzel bir ölçüsü var öyle söyleyebilirim.” (K07)

“Var var, mesafe var. Dar bir alan değil. Zaten metrekare başına düşen insan sayısı da çok düşük. Aynı anda maksimum, rutin günlerde 3-4 kişiden fazla göremezsiniz o mekânda ve bir tek doğum günü kutlamalarında insanların misafirleri geliyor. Onun dışında çok az insan var yani.” (K20)

6.3 Adım 4 Bulguları

GM olgusu önceki adımlarda demografi ve gündelik yaşam kültürü bakımından incelenmiştir. Bu aşamalarda algı ve kullanım bazı yönleriyle analiz edilmiştir. Araştırma çerçevesinde kullanım ve fiziksel özelliklerin araştırılması örnek olaylar üzerinden gerçekleştirilmiştir. Saha sürecinin ilk adımında örneklem tarafından işaret

edilen GM alanlarının listesi gözden geçirilmiştir. Sonrasında derinlemesine görüşmelerden elde edilen veriler de incelenerek GM yapısının algılanmasını, kullanılmasını ve sosyalleşmeye etkisini en iyi yansıtacak örnekler seçilmeye çalışılmıştır. Örnekleme oluşturan dört ilçenin her birinden en az bir örnek olay alınması öngörülmüştür. Sonrasında tekrar öncül taramadaki GM alanlarına dair notlar ve fotoğraflar gözden geçirilmiştir. Örnek çeşitliliğini arttırmak amacıyla bazı alanlardaki birden çok tipe referans veren karakterler değerlendirilmiştir.

Çizelge 6.38 : Örneklemin oluşturulduğu ilçeler ve kapsadıkları mahalleler.

İLÇELER	BEYOĞLU	Örn. sayı	ŞİŞLİ	Örn. sayı	BEŞİKTAŞ	Örn. sayı	ŞİŞLİ/ SARIYER	Örn. sayı
MAHALLE VE ÖRNEKLEM SAYILARI	CİHANGİR FIRUZAĞA GÜMÜŞSUYU BEREKETZADE (GALATA) ÖMERAVNİ (FINDIKLI, SETÜSTÜ)	9 1 1 1 2	TEŞVİKİYE FERİKÖY OSMANBEY BOZKURT	2 6 1 3	YILDIZ FULYA TÜRKALİ VIŞNEZADE ABBASAĞA GAYRETTEPE SİNANPAŞA	1 1 1 1 3 3	MASLAK İSTİNYE İSTİNYE (DEREİÇİ)	7 2 3
TOPLAM		12		12		11		12
TOPLAM	49							

Örnek olaylar 4 ilçenin 21 mahallesinde yer alan 49 adet GM alanı içinden seçilmiştir (Çizelge 6.38). Toplu ve etkin sonuçlara ulaşabilmek amacıyla bu birden çok tipe referans veren karakterli GM alanları tercih edilmiştir.

Çizelge 6.39 : Örneklem tarafından tercih edilen GM tiplerinin sınıflandırılması.

GM TIPLERİ
Kafe
Kafe/park
Park
Avlu/bahçe
Sokak/Kaldırım/dikey geçiş
Teras/veranda

Birden çok tipe referans veren GM alanlarının tipleri 6 kategoriye ayrılmaktadır (Çizelge 6.39). Örneğin Beyoğlu ilçesinin Galata Mahallesi’nde geçiş ve avlu özelliği olan bir örnek olay üzerinde gözlem yapılmıştır. Bu şekilde birkaç tip kullanım bir arada kayıt altına alınmıştır. Ayrıca örnek olaylar tercih edilirken alanların etkin kullanımı dikkate alınmıştır. Etkin kullanımın aktivite ve etkileşimde çeşitliliğine destek olacağı öngörülmüştür.

Çizelge 6.40 : İlçelere göre örnek olayların dağılımı.

ÖRNEK OLAY / İLÇE	BEYOĞLU	ŞİŞLİ	BEŞİKTAŞ	SARIYER
MAHALLE / ADRES	BEREKETZADE (GALATA) ORTAK BAHÇE/AVLU/ GEÇİŞ Küçük Hendek Caddesi Örneklem no.05	FERİKÖY EVİN YANINDA MAHALLE İÇİ PARK PARK Yayla Mahallesi Yay Meydanı Caddesi Örneklem no. 24	SİNANPAŞA KAMUSAL ALAN MISIRLIBAHÇE PARKI AVLU/PARK İhlamur Caddesi Örneklem no. 47	MASLAK APARTMANLAR ARASI GEÇİŞ, TOPLANMA, ALIŞVERİŞ ALANI GEÇİŞ/KAFE Gazeteciler Sitesi Örneklem no. 48
	ÖMERAVNİ (FINDIKLI, SETÜSTÜ) YARI-KAMUSAL- KAMUSAL ALAN KAFFE/PARK Fındıklı Parkı Örneklem no. 18			

Beyoğlu ilçesi Bereketzade Mahallesi’nde avlu ve geçiş, Ömeravni Mahallesi’nde yarı-kamusal karakterli kafe/park seçilmiştir. Beyoğlu ilçesinden iki örnek olay

seçilmiştir çünkü bu ilçede GM alanları daha çeşitlidir. Şişli ilçesi Feriköy Mahallesi'nde konutlarla iç-içe yeşil bir hat olan GM alanı içinde; konut ile yoğun trafikli sokağı ayıran park, çocuk oyun alanı ve kullanıcılar tarafından düzenlenmiş bir oturma alanı bulunmaktadır (veranda işlevi görmektedir). Beşiktaş ilçesinde yoğun konut dokusu içinde adeta geniş bir avlu ya da bahçe gibi konumlanmış olan Mısırlıbahçe Parkı seçilmiştir. Bu örnek olay diğer örneklerle göre planlanmış (kurgulanmış GM alanı) bir oluşum göstermektedir. Sarıyer ilçesi Maslak Mahallesi'nde yer alan yarı-kamusal karakterli GM alanı bir sitenin toplanma, alışveriş ve küçük esnaf lokantasının önündeki geçiş aksıdır. Bu alanda dükkânların ve lokantanın önünde yoğun vakit geçirme tespit edilmiştir (Çizelge 6.40). Diğer kafe örneklerine göre bu alan *kafe* tipolojisine örnek olarak tercih edilmiştir çünkü burada komşuluk ilişkisi ve tanıdıklık durumu daha fazla tespit edilmiştir. Bu alanda sosyal etkileşimin tespit edilmesi daha kolay olmuştur.

6.4 Adım 5 Bulguları

Araştırmanın bu adımı gözlem yoluyla sahadan toplanan verilerin davranışsal haritalar yoluyla ifade edilmesi esasına dayanmaktadır. Nesnel bir metot olan gözlem; yapılı çevre içinde kullanıcıların aktivitelerini kayıt altına almaktadır. Davranışların fiziksel karakteristikler seçilen beş adet örnek olay üzerinden çeşitlenmektedir. Gözlem oturumlarını düzenlerken İstanbul'un iklim koşulları dikkate alınmıştır. Oturumlar havanın 17-26 derece arası, yağışsız olduğu günlerde gerçekleştirilmiştir. İklimin buna en uygun olduğu ay olan Mayıs, bu amaçla seçilmiştir. Hava koşulları dışarıda vakit geçirmeye uygun koşullar sunmaktadır. Uzun kış sürecinden sonra, Mayıs ayı içinde GM alanlarının daha çok kullanılacağı öngörülmüştür.

Haftanın günleri ve günün saatleri ise gözlem oturumlarının planlanmasında bir diğer dikkate alınmış konudur. Gözlemlerin sistematik olarak gerçekleşmesi için gündelik yaşamda ayrımı yapılan hafta içi ve hafta sonu kavramları önemsenmiştir. Gözlem saatlerinin belirlenmesinde basit bir prensip kullanılmıştır. Genç yetişkinler için GM alanlarının kullanımının etkin olabileceği günün iki dilimine odaklanılmıştır:

- Sabah / 9.00-12.00 saatleri arası
- Akşam / 17.00-20.00 saatleri arası

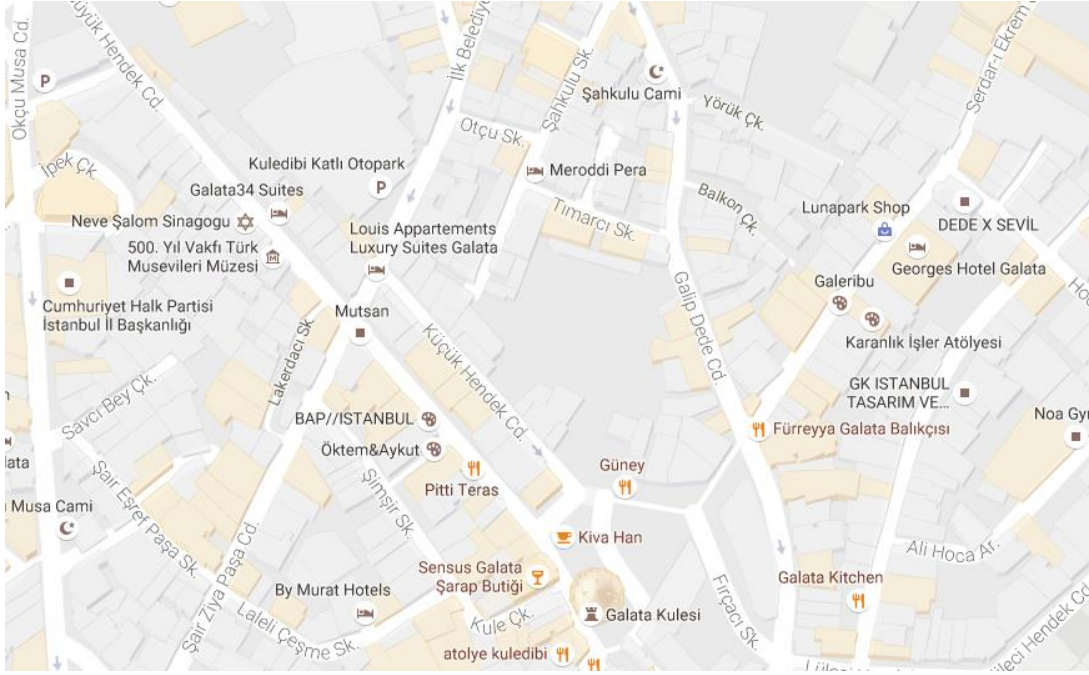
Günün bu dilimleri özellikle esnek ve kurallı çalışan genç yetişkinlerin gündelik yaşam pratikleri dikkate alınarak tercih edilmiştir. Esnek çalışan genç yetişkinlerin GM alanlarını kullanmaları iş ya da çocukla vakit geçirme ekseninde gerçekleşmektedir. Sabah saatlerinde GM alanlarında çalışma, çocukla vakit geçirme ya da *sabah kahvesi içme* benzeri aktivitelerin gerçekleştiğine dair bulgular bulunmaktadır. Akşam saatleri ise ofiste 8.00-17.00 *düzeninde* çalışan genç yetişkinlerin iş sonrası hafta içi sosyalleştiği zamanlardır. Bu zaman aralığı daha çok *eve gitmeden önce açık alanda mola verme* şeklinde değerlendirilmektedir. Hafta sonu için ise Cumartesi ve Pazar günleri gözlemler yapılmıştır. Cumartesi ve Pazar günlerinin her ikisi de hafta sonu olsa da; aktiviteler bakımından bu iki gün arasında farklılaşma tespit edilmiştir. Cumartesi günleri hafta içi yoğun çalışmadan sonra spor yapma, alış-veriş etme ve arkadaşlarla vakit geçirme ile değerlendirilmektedir. Özellikle Cumartesi günleri sabah saatleri (9.00-12.00 arası) bu tür sosyalleşme ile beraber gerçekleşen aktivitelerin daha fazla gerçekleştiği görülmüştür. Bunun için Cumartesi günü yapılan gözlemler günün *sabah* diliminde yapılmıştır. Pazar günü ise Cumartesi günü aktivitelerinden farklılaşmaktadır. Pazar günleri genç yetişkinler tarafından aileye ayrılmaktadır. Gün daha geç başlamakta ve sosyalleşme aile eksenli gerçekleşmektedir. Bu durumda Pazar günü yapılan gözlemler genç yetişkinlerin daha fazla GM alanlarında olabilecekleri *akşam* diliminde gerçekleştirilmiştir. Bu durumda her örnek olay için ikisi hafta içi sabah ve akşam olmak üzere; diğer ikisi de Cumartesi Sabah, Pazar akşam olmak üzere dört gözlem oturumu gerçekleştirilmiştir. Her örnek olayın kendine ait, genelleşemeyen bazı özellikleri bulunmaktadır. Bu ortamdaki dinamizm, farklı profillerdeki bireylerin, farklı saat dilimlerinde farklı aktiviteler yaptıklarını göstermektedir. Dolayısıyla, doğrudan gözlem yoluyla elde edilen veri biçimleri; kayıt altına alınmış davranış, diyalog ve ortam karakteristiklerinden oluşan saha notlarıdır. Gözlem yapılmadan önce kalabalık ve تنها saatler öngörülmüş ve gözlem süreçleri sistematik bir düzene oturtulmuştur. Bu anlamda her örnek olay haftalık düzende meydana gelen rutinler de dikkate alınmıştır; örneğin yakındaki okulun dağılma saati, semt pazarının kurulduğu gün ve maç günleri gibi.

DAVRANIŞSAL HARİTA LEJANDI	
★	GEÇİŞ
●	OTURMA
▲	ÇOCUKLA VAKİT GEÇİRME
▴	OKUMA/ÇALIŞMA
⚡	TELEFONDA KONUŞMA
■	YEME-İÇME
■	SİGARA İÇME
●	ÇEVREDEKİ BİREYLER İLE SOSYAL İLİŞKİ KURMA
◼	EVÇİL HAYVAN GEZDİRME
◆	EGZERSİZ YAPMA

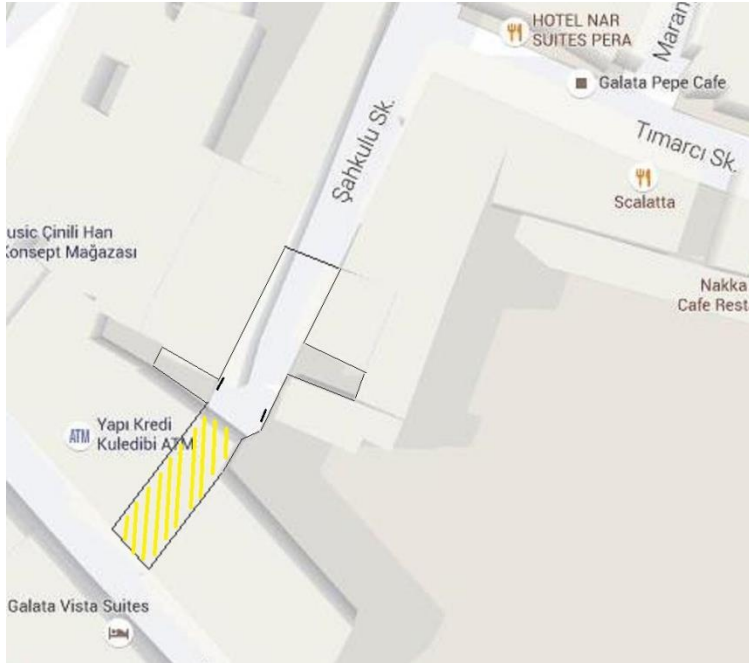
Şekil 6.5 : Gözlem oturumlarında belirlenen aktiviteler ve davranışsal haritalarda kullanılan sembollerin lejantı.

Saha araştırmasına başlanmadan önce gerçekleştirilen iki pilot çalışmada iki farklı GM alanı üzerinden genç yetişkinlerin davranışları gözlemlenmiştir. Bu süreçte genç yetişkinlerin öngörülmemiş bazı davranışları da aktivitelere eklenmiştir. Örneğin; cep telefonu ile konuşma aktivitesinin çoğunlukla GM alanında gerçekleştiği tespit edilmiştir. Evcil hayvan gezdirmenin GM kullanımında çocukla vakit geçirme kadar etken olduğu görülmüştür. Bisiklete binme, yürüyüş, koşu gibi fiziksel aktiviteler *egzersiz yapma* başlığı altında toplanmıştır. Sosyal etkileşimdeki yakınlık derecesi, birkaç durum dışında gözlem yoluyla tespit edilememiştir. Dolayısıyla yan-yan yana iki bankta oturan genç yetişkinler arasında gerçekleşen anlık sohbetlerden, komşular arasındaki hal-hatır sormaya kadar birkaç tipteki iletişim *çevredeki bireylerle sosyal ilişki kurma* adı altında sınıflandırılmıştır. Her aktivite tipi için bir sembol belirlenmiş, bunlara göre bir lejant hazırlanmıştır (Şekil 6.5). Gözlem oturumları sırasında örnek olaylara ait krokiler üzerinde, bu lejantlara göre davranışların yeri ve tipi işaretlenmiştir. Ayrıca haritaların anlamlı ve okunabilir olabilmesi amacıyla gözlem raporları sahada yazılmıştır. Gözlem oturumları sonucunda oluşturulan davranışsal haritalar örnek olaylara göre aşağıda sıralanmıştır.

6.4.1 Örnek olay 1 / Beyoğlu ilçesi, Bereketzade Mahallesi

Şekil 6.6 : Örnek olay 1'in kent içindeki konumu.

Şekil 6.7 : Örnek olay 1'in krokisi.

Şekil 6.8 : Saltı Pasajı, Bereketzade Mahallesi, Beyoğlu ilçesi iki sokak arasındaki kotları birleştiren geçiş alanı.

Galata Kulesi'nin bulunduğu Kuledibi Meydanı'na ulaşan akslardan birincisi üzerinde bulunan örnek olay; *Saltı Pasajı* ismiyle de bilinmektedir. Alan Bereketzade Mahallesi'nde Küçük Hendek Sokak ile Tımarcı Sokağı birbirine bağlayan bir geçiştir (Şekil 6.6). Bu GM alanı aynı zamanda apartman girişlerinin bulunduğu avlular bulundurmaktadır. Ayrıca geçişin bir kısmı yarı kapalıdır. Şekil üzerinde sarı ile taranmış olan alanın üzeri kapalıdır ve açıklıklarıyla doğrultuyu belirlemektedir (Şekil 6.7). Bu geçiş adeta kısa bir tüneli anımsatmaktadır. GM alanının başlangıç ve bitiş kısımlarında ferforjeden (süslemeli demir işçiliği) yapılmış kilitli yüksek sokak kapıları bulunmaktadır (Şekil 6.8). Bu öğeler sokak ile GM alanını kesin sınırlarla birbirinden ayırmaktadır.

Şekil 6.9 : Saltı Pasajı, Bereketzade Mahallesi, Beyoğlu ilçesi avludan görünüm.

Kurgulanmış GM alanı sınıfına giren iç avlu, ortak bahçe; iki sokak arasındaki kot farkını düzenlemek amacıyla altışarlı basamak dizilerinin bulunduğu geçişi oluşturmaktadır (Şekiller 6.8 ve 6.9). Pasaj, Galata Mahallesi'nin tarihi dokusunu yansıtmaktadır. Geçiş, yüzyıl başından kalmış 4-5 katlı eklektik üslupta yapılmış bitişik nizam apartmanlar tarafından çevrelenmiştir. Konutlar ve geçiş, günümüzde de etkin olarak kullanılmaktadır. Geçişin bir kısmı yarı-kapalı; geri kalanı açıktır. Alanın tamamı yarı-özel yapıdır. Apartmanların girişleri iç avluya açılmaktadır ve yüksek apartmanlarla sarmalanmış küçük bir açık alan oluşturmuştur. Aynı zamanda bu geçişte bulunan bir apartmanın her katında yarı-açık teraslar bulunmaktadır. Ancak araştırma için kullanıcılardan sadece avlu için izin alınabilmektedir.

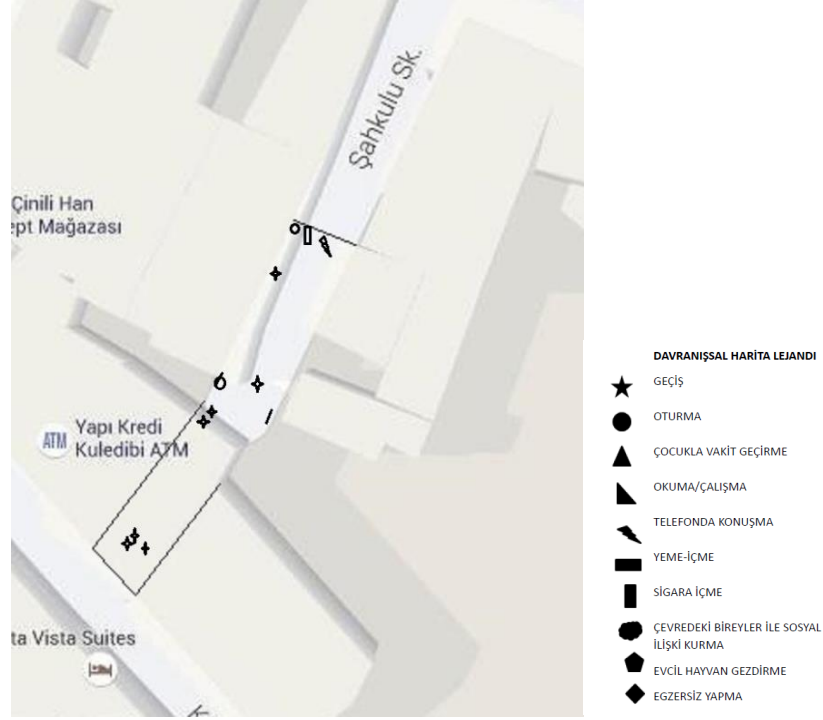
Oturum 1 – hafta-içi, sabah oturumu

Tarih: 18 Mayıs 2016, Çarşamba

Saat: 11.00

Süre: 50 dakika

Hava şartları: 18 Derece, güneşli, rüzgârsız ve durgundur.

Şekil 6.10 : Saltı Pasajı Oturum 1, davranışsal harita, Bereketzade Mahallesi, Beyoğlu ilçesi.

Hafta içi, akşam saatlerinde gerçekleşen son oturumda, iş çıkış saatlerine bağlı geçiş ve sosyal etkileşim tespit edilmiştir. Alanda bulunan banklarda oturarak, genç yetişkinler birbirini beklemektedir. Bunun yanında konut sakinlerinden birinin ortak alanda bulunan çiçekleri suladığı tespit edilmiştir. Hafta içi alan, hafta sonundan sonra bakımsız ve pis bırakılmaktadır. Bu nedenle ortak alanda vakit geçirmek çok çekici olmayabilir. Konutlarda yaşayan çocuklu aileye ya da çocuğa hiç rastlanmamıştır (Şekil 6.10). Balkon, ara teras ve pencere kullanımının çok yaygın olduğu görülmüştür. Konut sakinlerinin genellikle motosiklet ve bisiklet kullandığı tespit edilmiştir. Bu ulaşım tercihi kent içinde yakın mesafelerde bulunan işyerlerini ve sosyal etkileşimi akla getirmektedir.

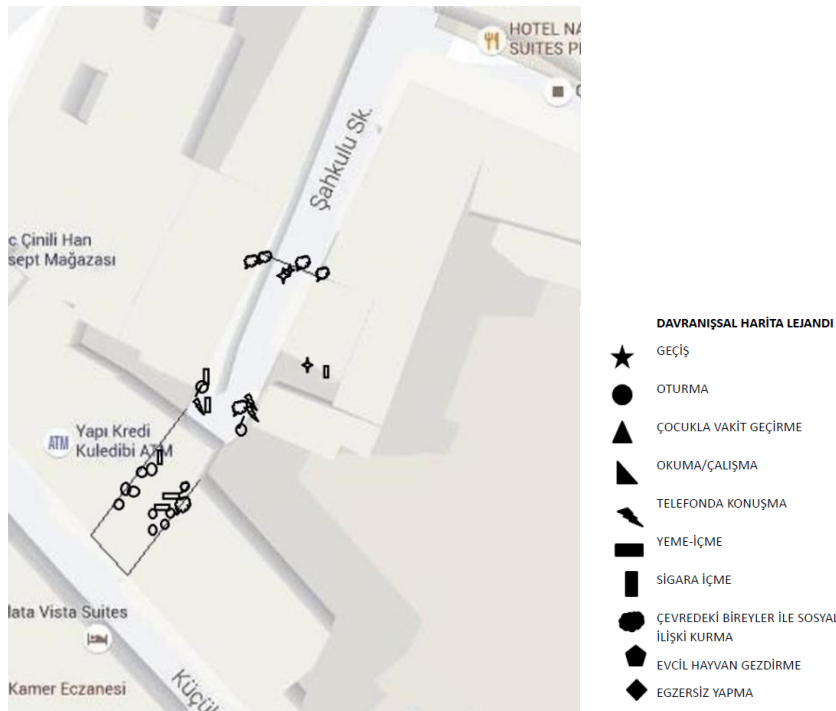
Oturum 2 – hafta-içi, akşam oturumu

Tarih: 12 Mayıs 2016, Perşembe

Saat: 18.30

Süre: 50 dakika

Hava şartları: 26 Derece, Bulutlu, 2 dakikalık zayıf yağmur geçişi yaşanmıştır. Hava esintisiz, durgun ve mevsim normallerine göre ılıktır.

Şekil 6.11 : Saltı Pasajı Oturum 2, davranışsal harita, Bereketzade Mahallesi, Beyoğlu ilçesi.

Alan notları ve raporlara göre; pasajın iki yönündeki bitiş noktalarında geçişe olanak veren demir parmaklıklı kapılar bulunmaktadır. Bu kapılar kilitli tutulmakta, geçiş için dışarıdan zilin çalınması ve sakinlerden birinin otomatiğe basmasıyla açılmaktadır. Dolayısıyla geçişi kullanabilmek için ya alanda konut sakini olmak, ya da bu alandan birilerini tanımak gerekmektedir. Bu şekilde, bir geçiş alanı yarı-özel bir karaktere bürünmüştür. Avluda çitlerle çevrili küçük yeşil bir alan bulunmaktadır. Bu alanın karşısında masa ve sandalyelerden oluşan 3 kişilik bir dış mekân oturma grubu bulunmaktadır. Alanda gölgeleme elemanı bulunmamaktadır, bunun sebebi yapıların güneşe göre konumu sebebiyle gölgelemenin kendiliğinden oluşmasıdır. Bu alan tarihi yapı dokusu içinde sıkışık bir kurgu ifade etmektedir. Bu oturumda düzenlenmiş bir buluşmaya rastlanmıştır, yarı-açık geçiş alanında kahve ve çay makinalarının bulunduğu bir masa kurulmuştur. Konut sakinlerinin bir toplantı için bir araya geldikleri tespit edilmiştir. Dolayısıyla özellikle yarı-açık alan çevresinde ayakta sohbet, sigara içme ve geçiş tespit edilmiştir. Etkileşimin çay-kahve servis edilen masaya yakın alanlarda gerçekleştiği tespit edilmiştir (Şekil 6.11).

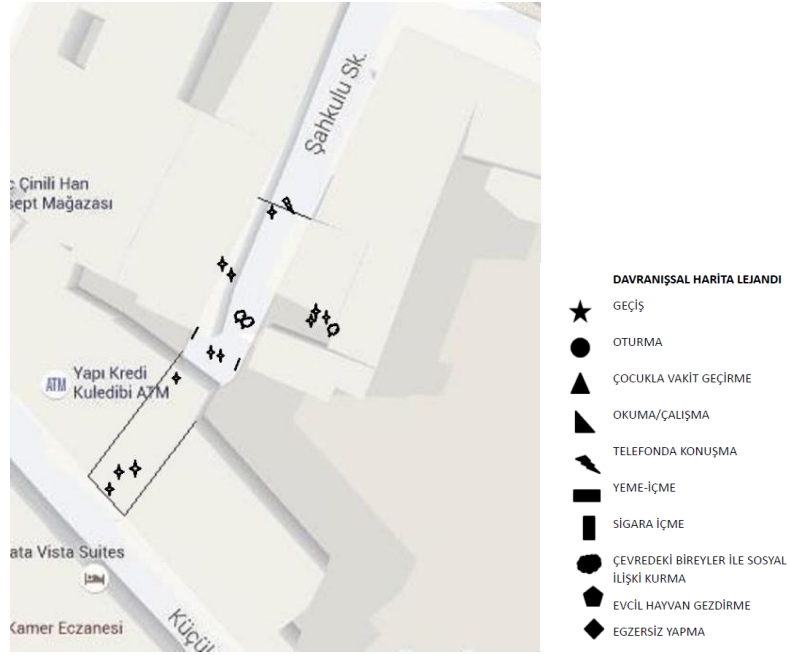
Oturum 3 – hafta-sonu, sabah oturumu

Tarih: 14 Mayıs 2016, Cumartesi

Saat: 10.35

Süre: 40 dakika

Hava şartları: 28 Derece, güneşli ve mevsim normallerine göre sıcaktır.

Şekil 6.12 : Saltı Pasajı Oturum 3, davranışsal harita, Bereketzade Mahallesi, Beyoğlu ilçesi.

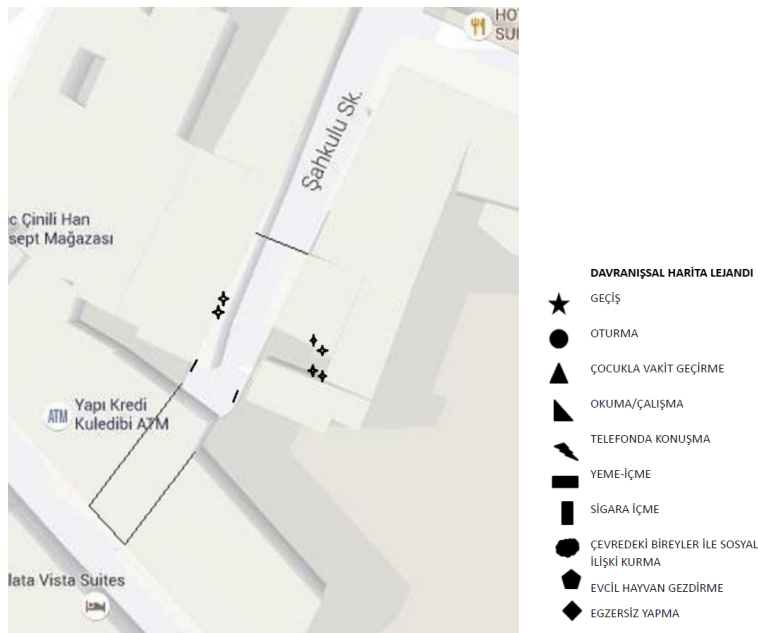
Bu oturumda tutulan gözlem notları, kullanıma ilişkin eğilimlerin yapısal özelliklerle yakından ilişkili olduğunu göstermektedir. Avluda bulunan yeşil alanın çit içine alınmış olması yeşil öğeyi etkin olarak kullanılan değil; dekoratif amaçlı bir nesneye dönüştürmektedir. Bu durum ortak yeşil alan kullanım olasılığını azaltmaktadır. Yarı-özel ve korunmuş yapısından dolayı konut sakinleri yabancı bireyleri kolaylıkla ayırt edebilmektedir (Şekil 6.12). Gözlem oturum süresince gözlemciye yabancı ve şüpheli bakışlar çevrilmiştir. Dolayısıyla kent merkezinde yer almasına karşın bu alandaki yaşamın içine kapalı olduğu belirlenmiştir. Konutların çoğunluğunda bütün pencerelerin açık olduğu; iç-dış ayrımının çok belirgin olmadığı dikkat çekmiştir. Alan kentin en kalabalık noktalarından birinde konumlanmasına karşın görece oldukça sessiz ve sakinidir. Zemin katta çok yoğun etkileşim tespit edilmese de; pencereler arası sohbet sıklıkla gözlemlenmiştir. Gözlem süresince konutların pencerelerinden konuşmalar duyulmuştur.

Oturum 4 – hafta-sonu, akşam oturumu

Tarih: 15 Mayıs 2016, Pazar

Saat: 17.15

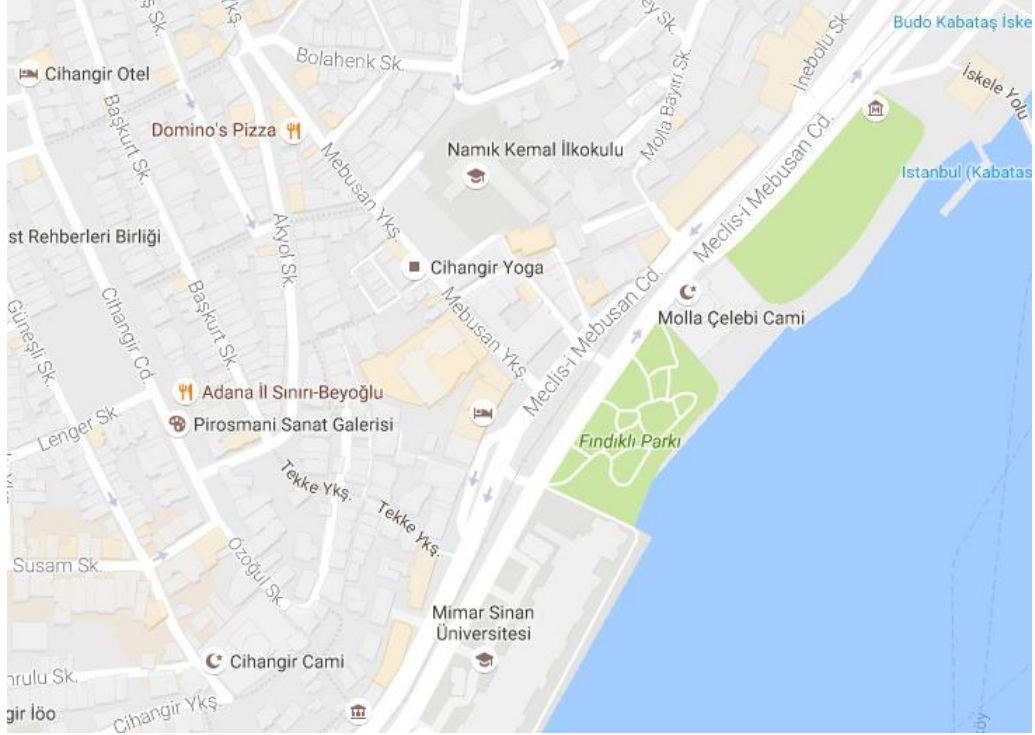
Hava şartları: 26 Derece, güneşli ve sıcaktır.

Şekil 6.13 : Saltı Pasajı Oturum 4, davranışsal harita, Bereketzade Mahallesi, Beyoğlu ilçesi.

Pazar günü gerçekleşen bu gözlem oturumunda açık alan aktivitelerinin görece azaldığı tespit edilmiştir. GM’alanının genel olarak geçiş için kullanıldığı ve sosyal etkileşimin nadir meydana geldiği tespit edilmiştir. Sadece apartmanlar arasında makaralı sistemle çamaşır asma ortak olarak yapılmıştır. Konut sakinlerinin çamaşır sepetleriyle apartmanlarda çamaşır makarasının bulunduğu kata çıktıkları ve burada beraber çamaşırlarını aynı makaralı sisteme mandalla tutturdıkları gözlemlenmiştir. Çamaşırların bu yolla haftada bir asılarak kurutulduğu sonucuna ulaşılmıştır çünkü diğer oturumlarda çamaşır asma olayına tekrar tanık olunmamıştır. Avluya bakan apartmanların teras katlarında bitki ekili saksılar bulunmaktadır. Bu durum terasların da avlu kadar etkin kullanıldığını göstermektedir. Pazar günleri yaşam konut içinde gerçekleşiyor olabilir; üst katta bulunan konutların pencerelerinin açık olduğu ve terasta kullanım tespit edilmiştir. Bunlar dışında avlu oldukça sakin, ortak alan kullanımı ise seyrek. Teras katlarındaki sohbet ve diğer etkileşim tiplerinin daha fazla olduğu görülmüştür (Şekil 6.13). Bu durum, zemin katta geçişin kısıtlanması sebebiyle konut sakinlerinin dışarı çıkışı gerçekleşmediğinde avlunun kullanılmadığını göstermektedir. Ancak; teras katlarında geçiş zorunlu olduğundan kullanım ve etkileşim daha etkin olmaktadır.

6.4.2 Örnek olay 2 / Beyoğlu ilçesi, Ömeravni Mahallesi

Şekil 6.14 : Örnek olay 2'nin kent içindeki konumu.

Şekil 6.15 : Örnek olay 2'nin krokisi.

Beyoğlu ilçesindeki bir diğer örnek olay, *Fındıklı Setüstü* adıyla bilinen alandaki kamusal park ve içinde yer alan yarı-kamusal çay-kahve içme alanıdır (çaycı ya da kafe). Bu alan GM alanı tipolojilerine göre kafe/park karakterine sahiptir. Cihangir'de yaşayan örneklem tarafından kullanıldığı tespit edilen bu alan

Mimarsinan Üniversitesi Fındıklı Yerleşkesi ile İstanbul Deniz Otobüsleri İskelesi arasındaki peyzajı yapılmış yeşil alandır (Şekiller 6.14 ve 6.15).

Şekil 6.16 : Fındıklı Parkı, Ömeravni Mahallesi, Beyoğlu ilçesi.

Şekil 6.17 : Fındıklı Parkı, Ömeravni Mahallesi, Beyoğlu ilçesi.

Şekil 6.18 : Park-kafe'nin kış mevsiminde kullanımı, Fındıklı Parkı, Ömeravni Mahallesi, Beyoğlu ilçesi.

Bu örnek olayın deniz kenarındaki konumu sebebiyle GM alanı haline geldiği görülmüştür. Alanın her iki ucunda bulunan küçük barakalarda küçük ölçekli yeme-içme hizmeti verilmektedir. Çaycı (kafe) olarak işlev gören bu barakaların önlerinde ve yanlarında denize doğru devam eden masa-sandalye grupları yer almaktadır. Bunlar şemsiyelerle gölgelenmektedir. Çaycıların önündeki oturma gruplarının devamında deniz hattı boyunca ve yeşil alana yerleştirilmiş banklar bulunmaktadır. Batı yönündeki çaycının arka tarafında, küçük bir çocuk oyun alanı bulunmaktadır (Şekiller 6.16, 6.17 ve 6.18). Derinlemesine görüşmelerde Cihangir'de yaşayan bireylerin bu park içindeki park alanını GM olarak kullandıkları; hatta Mimar Sinan Üniversitesi'ne yakın olan çaycıyı özellikle tercih ettikleri tespit edilmiştir.

Cihangir Mahallesi'nin karakteristik özellikleri, Fındıklı Parkı'nın GM alanı olarak kullanımını tetiklemektedir. İlçenin ulaşım şeması, birincil ulaşım güzergâhlarının Sıraselviler Caddesi, Defterdar Yokuşu, Boğazkesen Caddesi ve Meclis-i Mebusan Caddesi, Meclis-i Mebusan Yokuşu olduğunu göstermektedir. Türk Gücü Caddesi, Sıraselviler Caddesine paralel bir şekilde uzanmakta ve yoğun trafik akışı bulunmaktadır. Yaya yolları Cihangir, Kılıç Ali Paşa, Pürtelaş ve Firüzağa Mahallelerine doğru devam etmektedir. Bu aks dar caddeler, merdivenli sokaklardan oluşmuştur ve araç trafiğine uygun değildir (Öztel-Ağsakallı ve Zeren Gülersoy, 2015). Bu alanda bulunan bir parktaki çocuk oyun alanı kısa bir süre önce sökülüştür. Yoğun yapı dokusu ve zorlu topografya koşulları mahallenin içinde zemin katlarda bulunan kafeler dışında GM alanlarının oluşumuna izin vermemektedir. Dolayısıyla Fındıklı parkı, kafe/bar/restoran gibi işletmeler dışında –

Roma Merdivenleri ile birlikte GM olarak tanımlanan alan haline gelebilecek birkaç olasılıktan birisidir. Çocuklarıyla oyun parkında vakit geçirme ihtiyacı bulunan genç yetişkinler için ise tek olasılıktır.

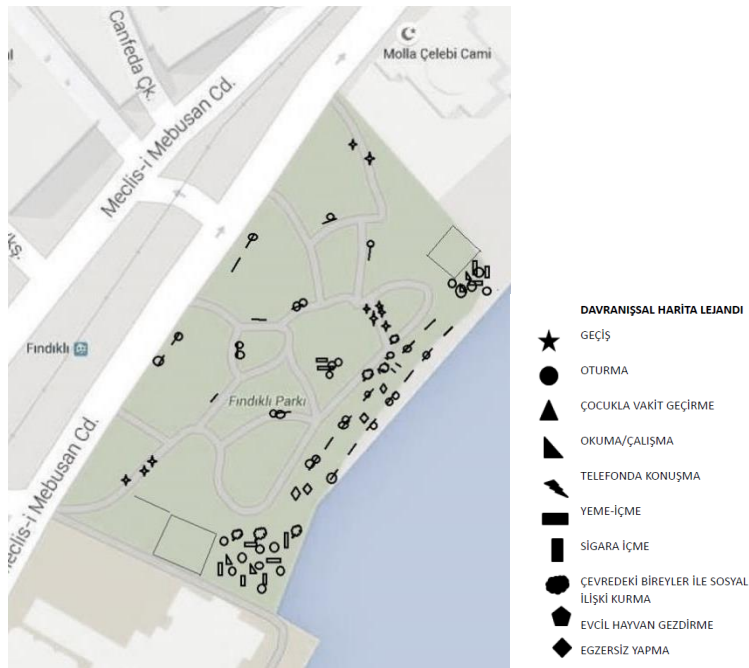
Oturum 1 – hafta-içi, sabah oturumu

Tarih: 18 Mayıs 2016, Çarşamba

Saat: 11.15

Süre: 40 dakika

Hava şartları: 18 Derece, parçalı-bulutlu ve rüzgârlıdır.

Şekil 6.19 : Fındıklı Parkı, Oturum 1, davranışsal harita, Ömeravni Mahallesi, Beyoğlu ilçesi.

Hafta içi sabah oturumunda görece yerel kullanıcılar tespit edilmiştir. Yemek yeme ve kahve-çay tüketimi oldukça fazladır. Banklarda oturup, kendi getirdiği yemeği yiyen genç yetişkinler de tespit edilmiştir. Kullanıcıların çoğu yürüyerek yakından gelendir. Bu oturumda diğer oturumların aksine çocukla vakit geçirme hiç görülmemiştir, çocuk parkı tamamen boştur. Sahil kenarında dağınık yerleştirilmiş tekli oturma birimlerinde daha fazla sosyal etkileşim tespit edilmiştir. Genç yetişkinlerin kıyafetleri ve kullandıkları eşyalar belli bir yaşam tarzını temsil etmektedir: kentli, entelektüel ve bohem. Kentli kadınlar özellikle çaycıcı GM alanı olarak kullanılmaktadır. Genç yetişkin kadınlar bu alanda genellikle hemcinsleriyle ya da yalnız zaman geçirmektedir. Ayrıca konutla çok ilişkili olmasa da; Mimar Sinan

Üniversitesi öğrencileri tarafından da geçiş amaçlı kullanılmaktadır. Bu alan onlar için deniz otobüsü terminaline yürüdükleri bir akstır (Şekil 6.19).

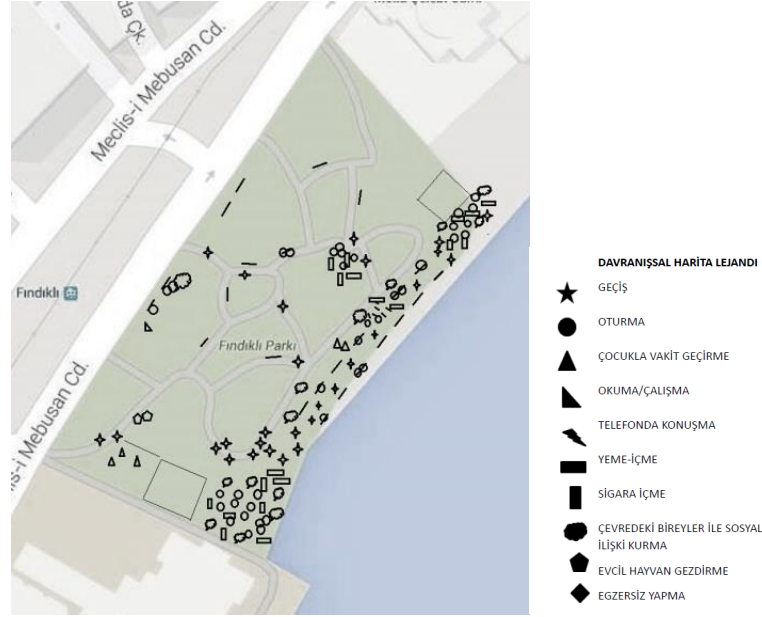
Oturum 2 – hafta-içi, akşam oturumu

Tarih: 12 Mayıs 2016, Perşembe

Saat: 18.30

Süre: 50 dakika

Hava şartları: 24 Derece, bulutludur. Hava durgun ve ılıktır.

Şekil 6.20 : Fındıklı Parkı, Oturum 2, davranışsal harita, Ömeravni Mahallesi, Beyoğlu ilçesi.

Fındıklı Parkı'ndaki aktiviteler dinamik ve kullanım bakımından çeşitlidir. Özellikle hafta içinde gerçekleştirilen bu ve diğer gözlem oturumunda kamusalda çok yarı-kamusal; hatta yarı-özel hissiyatı oluşmaktadır. Kullanıcıların birbirlerini tanıdıkları; tanımadıklarında bile sosyal etkileşime girmekten kaçınmadıkları görülmüştür. Çaycının önündeki masalarda ve banklar arasında sohbetlerin başladığı tespit edilmiştir. Sohbet edilirken denize dönük oturulmaktadır. Bazı kullanıcıların kendi kamp sandalyelerini getirdikleri ve içeceklerini çaycıdan temin ettikleri kayıt edilmiştir. Yerellik, komşuluk ve aidiyet duygusunun izleri çok belirgin şekilde gözlemlenmiştir. Çaycıda bulunan masa üstlerinde aidiyet belirtisi kabul edilen kişisel eşyaların (su mataraları, bilgisayarlar, tabletler, ajandalar, kalemler, kitaplar ve süreyi yayımlar gibi) geniş olarak yayıldığı görülmüştür (Şekil 6.20).

Oturum 3 – hafta-sonu, sabah oturumu

Tarih: 14 Mayıs 2016, Cumartesi

Saat: 10.40

Süre: 50 dakika

Hava şartları: 25 Derece, güneşli ve hafif rüzgârlıdır.

Şekil 6.21 : Fındıklı Parkı, Oturum 3, davranışsal harita, Ömeravni Mahallesi, Beyoğlu ilçesi.

Hafta sonu kullanımında yerellik hissinin görece kaybolduğu görülmektedir. Daha kalabalık bir kullanım dikkat çekmektedir. Donatıların yetmemesi sebebiyle yeşil alanla yürüyüş yollarını ayıran bordürlerin üzerine oturmuş genç yetişkinlere rastlanmıştır. Simit satıldığı, çay-kahve tüketiminin arttığı görülmüştür. Hafta içine göre daha çeşitli bir kullanıcı yapısı bulunmaktadır. Yerel kullanıcılara ek olarak turistler ve müzik yapan sokak çalgıcıları da alanda yer almaktadır. Bu kullanıcı tipleri hafta içi tespit edilmemiştir. Alanda gölgeye önem verilmektedir, dolayısıyla ağaç altları etkin olarak kullanılmaktadır. Öğleden sonra saatlerinin hafta sonu kullanımının en yoğun zamanlarından biri olduğu tespit edilmiş. Bu zaman diliminde boş banka rastlanmamıştır (Şekil 6.21). Bu alanda hava sıcaklığının kentin geri kalanına göre 2-3 derece daha serin olduğu tespit edilmiştir. Deniz kenarında bulunan konum serinletici etki yapmaktadır. Yoğun yaz kullanımı bu konuyla ilişkilidir.

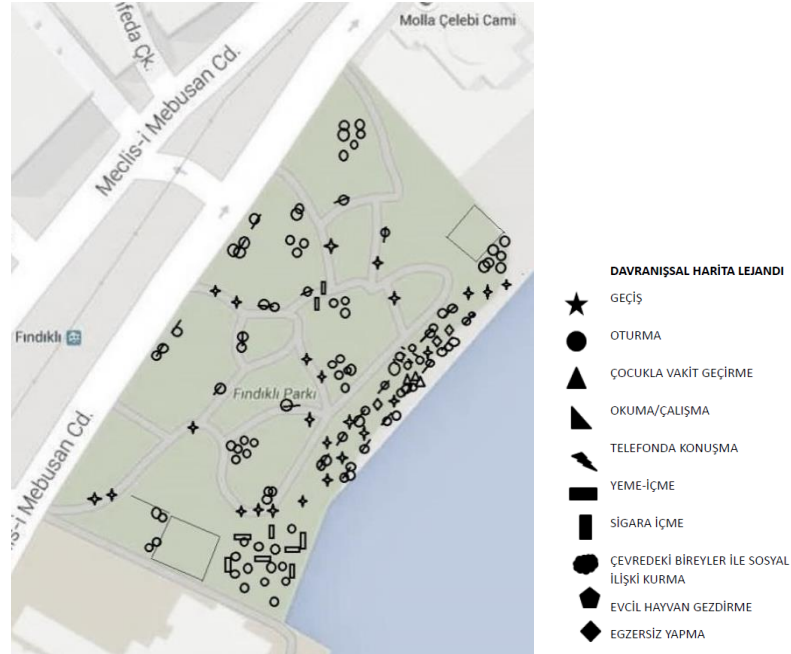
Oturum 4 – hafta-sonu, akşam oturumu

Tarih: 15 Mayıs 2016, Pazar

Saat: 17.15

Süre: 45 dakika

Hava şartları: 26 Derece, güneşli ve durgundur.

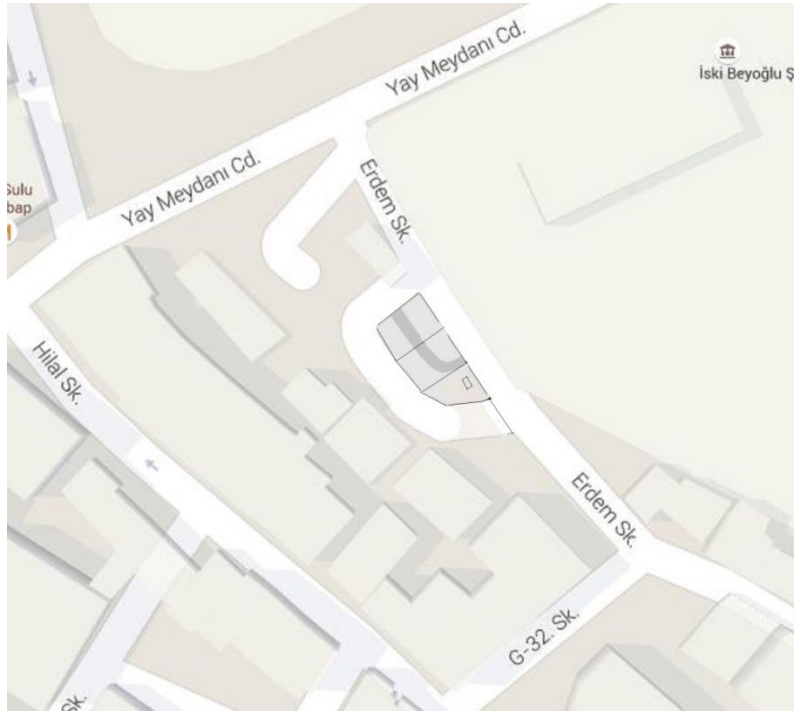
Şekil 6.22 : Fındıklı Parkı, Oturum 4, davranışsal harita, Ömeravni Mahallesi, Beyoğlu ilçesi.

Fındıklı Parkı'ndaki hafta içi gündüz kullanımının daha çok konutun devamı ya da büyük bir açık hava oturma odası gibi olduğu gözlemlenmiştir. Gazete ve kitap okuma çok yoğunudur. Yeşil alanda oturma ve yeşil alanda piknik örtüleri üstünde yeme-içme tespit edilmiştir. Hafta sonuna göre daha az kalabalık bulunmaktadır. Denize bakarak oturma ve banklar arası sosyal etkileşim gerçekleşmektedir. Çocukla zaman geçirme daha fazladır; hatta çocuklarıyla uçurtma uçuran ebeveynler gözlemlenmiştir (Şekil 6.22). Çevrede yaşayanların çoğu alanı çocuklarıyla beraber kullanmaktadır. Ayrıca güneşlenen genç yetişkinler de tespit edilmiştir.

6.4.3 Örnek olay 3 / Şişli ilçesi, Feriköy Mahallesi

Şekil 6.23 : Örnek olay 3'ün kent içindeki konumu.

Şekil 6.24 : Örnek olay 3'ün krokisi.

Şişli ilçesi, Feriköy Mahallesi'nde konumlanmış konut yanı yeşil alan, park ve bahçe GM alanı tipine örnektir. Bu GM, kurgulanmış ve kurgulanmamış tipte alanları bir arada bulundurmaktadır. Konutlara bitişik mahalle içi park; apartmanlarla sokak

dokusu arasında dar ve yeşil bir hat oluşturmaktadır. Sokakta bulunan yoğun trafik akışı ile apartmanların girişi arasında bir tür ortak *ön bahçe* gibi işlev yapmaktadır (Şekiller 6.23 ve 6.24).

Şekil 6.25 : Konut yanı oturma alanı, Feriköy Mahallesi, Şişli ilçesi.

Şekil 6.26 : Konut önü oturma alanı, Feriköy Mahallesi, Şişli ilçesi.

Şekil 6.27 : Alan içinde çitlerle çevrelenmiş oyun alanı, Feriköy Mahallesi, Şişli ilçesi.

Alan temel olarak üç bölüme ayrılmıştır. Üst sokak kotundan yaklaşıldığında öncelikle tel örgülerle çevrelenmiş ve anahtarla girilen bir çocuk parkı bulunmaktadır. Bu alanın anahtarı kullanıcılarda bulunmaktadır ve günün sonunda kapatılıp kilitlenmektedir. Çevrede kırık içki şişelerinin bulunması, gece geç saatte kullanıcıların değiştiğini; bunu önlemek amacıyla oyun parkı kapılarının kilitlendiğini düşündürmektedir. İkinci kısımda, yoğun yeşil öğelerin bulunduğu çitle çevrelenmiş bir bahçe bulunmaktadır. Bu yeşil alan da kullanım değil; daha çok dekoratif amaçlıdır. Alanın üçüncü kısmında sekiz kişilik bir dış mekân oturma grubu bulunmaktadır. Ağaç altında bulunan bu kısım veranda benzeri bir yapıdadır. Yeşil alanla apartmanlar arasında bulunan dar yolun sonunda bulunan bu veranda iç yol için de sınır olmuştur. Bu alan yarı-kamusal özellikli olmasına rağmen; buraya konulmuş çitler, kilitli giriş ve özenli açık alan oturma mobilyaları ile yarı-özel bir yapı sergilemektedir (Şekiller 6.25, 6.26 ve 6.27).

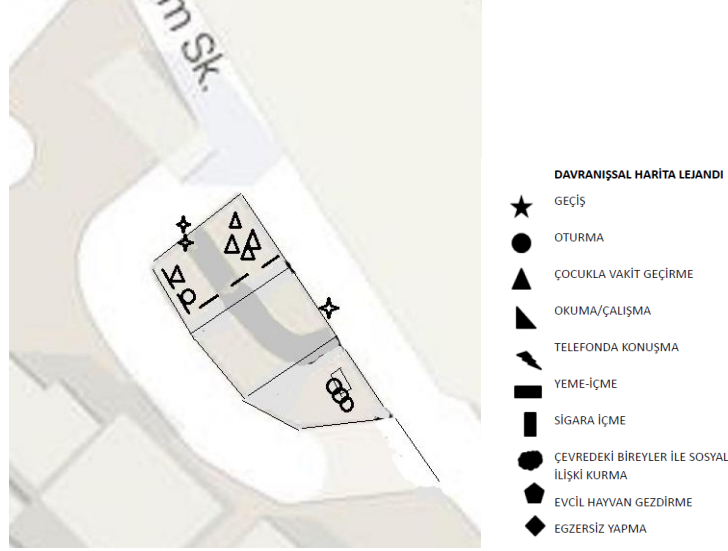
Oturum 1 – hafta-içi, sabah oturumu

Tarih: 18 Mayıs 2016, Çarşamba

Saat: 11.15

Süre: 45 dakika

Hava şartları: 18 Derece, parçalı-bulutlu; görece serin ve rüzgârlıdır.

Şekil 6.28 : Konut yanında yeşil alan, Oturum 1, davranışsal harita, Feriköy Mahallesi, Şişli ilçesi.

Bu alanda hafta içi sabah saatlerinde çocukla vakit geçirme tespit edilmiştir. Kadın ebeveynlere ek olarak, esnek çalışma saatleri olan erkek ebeveynlerin de bulunduğu tespit edilmiştir. Ancak hafta içi sabah saatlerinde yoğun kullanımdan söz etmek güçtür (Şekil 6.28). Saat itibariyle veranda benzeri alanda kullanım daha çok bekleme amaçlıdır. Uzun oturma ve sosyal etkileşim tespit edilmemiştir.

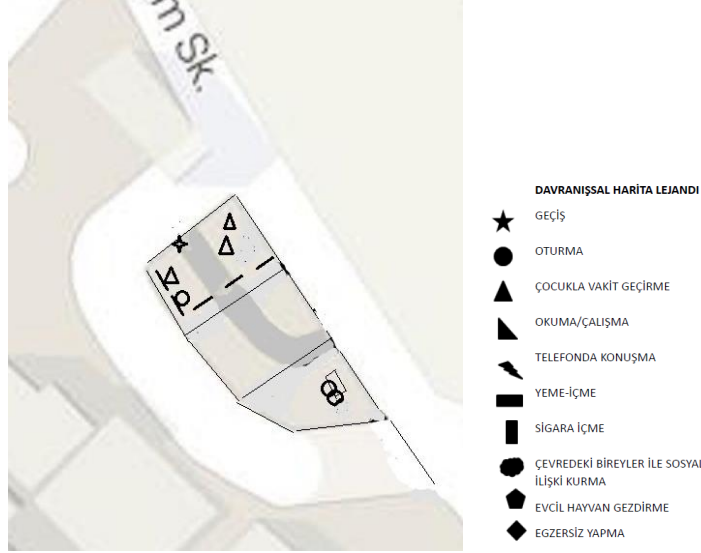
Oturum 2 – hafta-içi, akşam oturumu

Tarih: 20 Mayıs 2016, Cuma

Saat 17.00

Süre: 55 dakika

Hava şartları: 23 Derece, güneşli ve rüzgârsızdır.

Şekil 6.29 : Konut yanında yeşil alan, Oturum 2, davranışsal harita, Feriköy Mahallesi, Şişli ilçesi.

Hafta içi akşam kullanımında işlevlerin değiştiği görülmektedir. GM alanında çocukla zaman geçirme bu zaman diliminde görece azalmaktadır. Bunun yerine genç yetişkinlerin GM alanında masa ve sandalyelerin bulunduğu kısımda sosyalleştiği tespit edilmiştir. Bu zaman dilimi özellikle çocuklu genç yetişkin kadınlar için GM alanının en az kullanıldığı zamanlar olarak dikkat çekmektedir. Çocuk parkı ise daha çok bekleme ve kısa süreli hava alma, telefonda konuşma için kullanılmaktadır (Şekil 6.29).

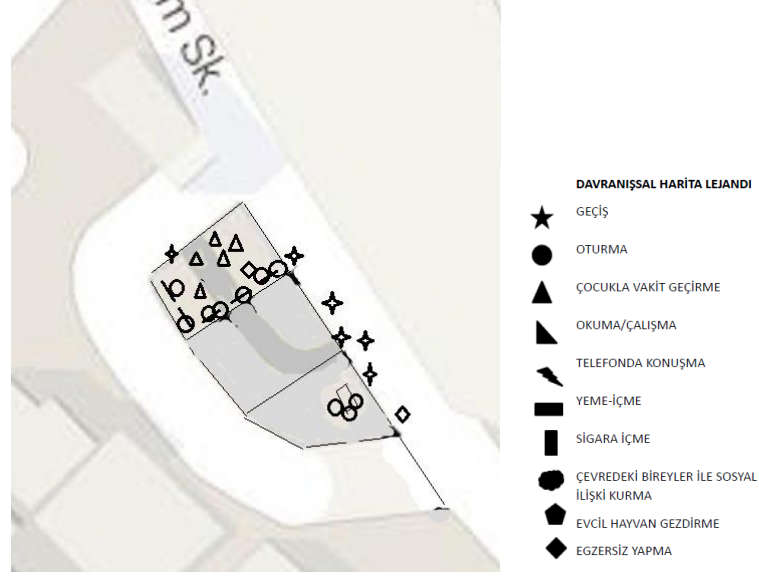
Oturum 3 – hafta-sonu sabah oturumu

Tarih: 21 Mayıs 2016, Cumartesi

Saat 11.05

Süre: 55 dakika

Hava şartları: 23 Derece, güneşli ve rüzgârsızdır.

Şekil 6.30 : Konut yanında yeşil alan, Oturum 3, davranışsal harita, Feriköy Mahallesi, Şişli ilçesi.

Bu GM alanı örneğinde en yoğun kullanımlardan biri Cumartesi günleri sabah saatlerinde tespit edilmiştir. Egzersiz başlığı altında haritada yer alan, bisiklet kullanımı gözlemlenmiştir. Ebeveynlerin çocuklarıyla vakit geçirirken birbirleriyle sosyal etkileşim halinde oldukları izlenmiştir. Ara yollar da kullanılmaktadır. Veranda benzeri alanda genç yetişkinlerden oluşan bir grubun komşularıyla oturdukları tespit edilmiştir. Cumartesi günleri alana çok yakın birkaç sokakta semt pazarı kurulmaktadır. Pazar GM alanının kullanımında etkin olurken; geçiş, selamlaşma ve pazar alışverişi sonrası kısa süreli dinlenmeyi artırmaktadır (Şekil 6.30).

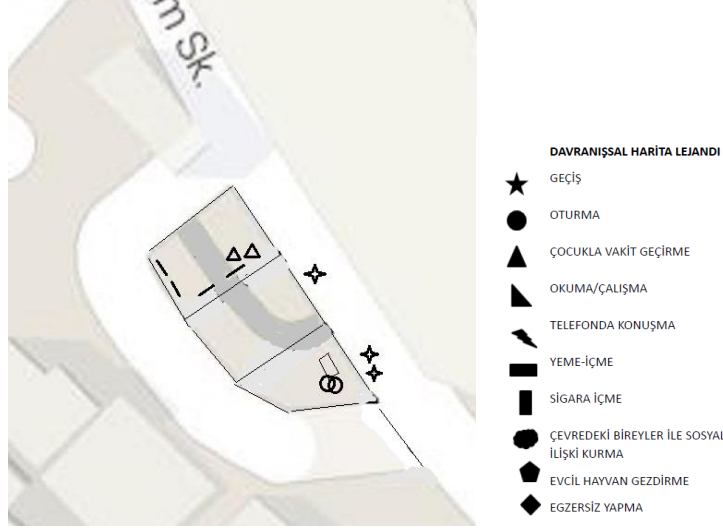
Oturum 4 – hafta-sonu, akşam oturumu

Tarih: 15 Mayıs 2016, Pazar

Saat: 17.00

Süre: 45 dakika

Hava şartları: 24 Derece, güneşli, durgun ve ılıktır.

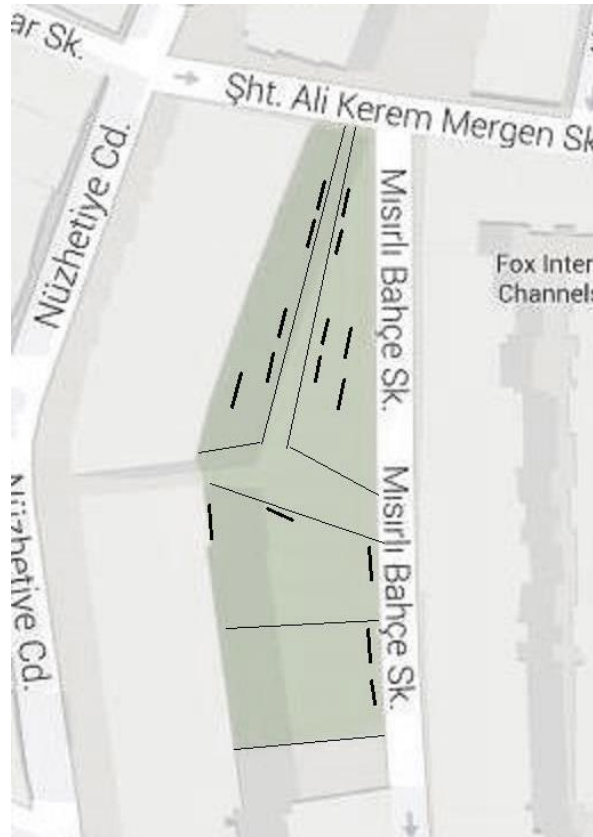
Şekil 6.31 : Konut yanında yeşil alan, Oturum 1, davranışsal harita, Feriköy Mahallesi, Şişli ilçesi.

Bu örnek olay, bulunduğu konum ve çitlerle çevrili yapısı sebebiyle *içinden* geçerek bir yerden bir yere ulaşma şeklinde kullanılmamaktadır. Geçiş daha çok sokağa bitişik kaldırım üzerinde gerçekleşmektedir. Özellikle çocuk parkının çevresi oldukça yüksek çitle çevrelenmiştir ve içinden geçiş kilitli kapılarla engellenmiştir. Hafta sonu sabah saatlerinde yoğun olarak kullanılmamaktadır. Ana caddedeki hareketin buraya göre daha fazla olduğu görülmüştür (Şekil 6.31).

6.4.4 Örnek olay 4 / Beşiktaş ilçesi, Sinanpaşa Mahallesi

Şekil 6.32 : Örnek olay 4’ün kent içindeki konumu.

Şekil 6.33 : Örnek olay 4’ün krokisi.

Beşiktaş ilçesi Sinanpaşa Mahallesi'nde yer alan Mısırlıbahçe Parkı, sıkışık konut dokusu içinde korunmuş yapısı ile bir parktan çok büyük bir iç avluyu hatırlatmaktadır. Bu alandaki apartmanların ön ve arka cephelerinde kendilerine ait bahçeleri bulunmamaktadır. Bulunan alanlar ise kullanılmamakta, depo işlevi görmektedir. Sonuçta apartmanlara ait bahçeler arkaya bakan konut birimleri için geniş havalandırma şaftları halini almıştır. Mısırlıbahçe Parkı bu alan içinde kurgulanmış bir GM tipi ve korunmuş yapısıyla yarı-kamusal bir ortak alan oluşturmaktadır (Şekiller 6.32 ve 6.33).

Şekil 6.34 : GM alanı ile sokak dokusu arasındaki uyum, Mısırlıbahçe Parkı, Sinanpaşa Mahallesi, Beşiktaş ilçesi.

Şekil 6.35 : Mısırlıbahçe Parkı, Sinanpaşa Mahallesi, Beşiktaş İlçesi.

Şekil 6.36 : Apartman sırası ile GM alanı arasındaki ilişki, Sinanpaşa Mahallesi, Beşiktaş ilçesi.

Örnek olay yaya geçiş patikasıyla iki kısma ayrılmıştır. Birinci kısımda, banklarla donatılmış bir yeşil alan bulunmaktadır. Bu yeşil alan ortak kullanıma uygundur ve üzerine basılabilmektedir. İkinci kısımda, çocuk oyun alanı ile küçük bir basketbol alanı bulunmaktadır. Spor alanı dışındaki tüm alanlar belirgin şekilde sınırlandırılmamıştır. İki kısım arasındaki bu geçirgen yapı kullanımı etkinleştirmektedir. Örnek, kurgulanmış GM tanımına uymaktadır. Alanın topografik yapısı gereği apartman bloklarının girişleri, GM ve kaldırımlar aynı kottadır. Yer döşemesi taştır. Örnek olay bu haliyle, bütün bir bahçe ya da geniş avlu hissiyatını güçlendirmektedir (Resimler 6.34, 6.35 ve 6.36).

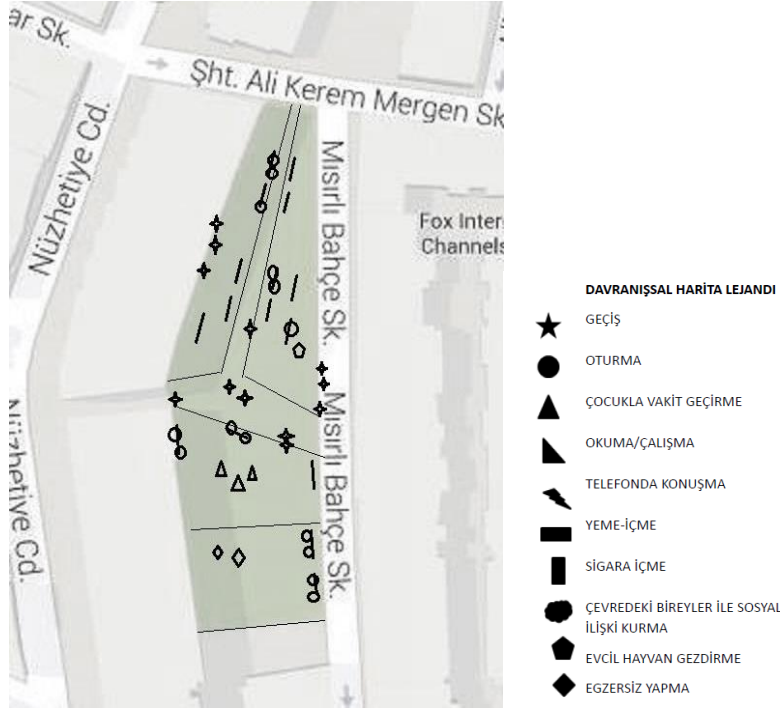
Oturum 1 – hafta-içi, sabah oturumu

Tarih: 18 Mayıs 2016, Çarşamba

Saat: 10.30 (Sabah)

Süre: 45 dakika

Hava şatları: 20 Derece, güneşli ve durgundur.

Şekil 6.37 : Konut yanında yeşil alan, Oturum 1, davranışsal harita, Sinanpaşa Mahallesi, Beşiktaş ilçesi.

Alanın hafta içi öğleden sonra kullanımı görece daha az olarak tespit edilmiştir. Bu oturumda diğerlerine göre daha fazla köpek gezdirme tespit edilmiştir. Genç yetişkinlerin genel olarak kısa süreli *hava alma* amacıyla bankları kullandıkları tespit edilmiştir. Ayrıca oturma ve telefonda konuşma da çoğunlukla gerçekleştirilen aktivitelerdir (Şekil 6.37).

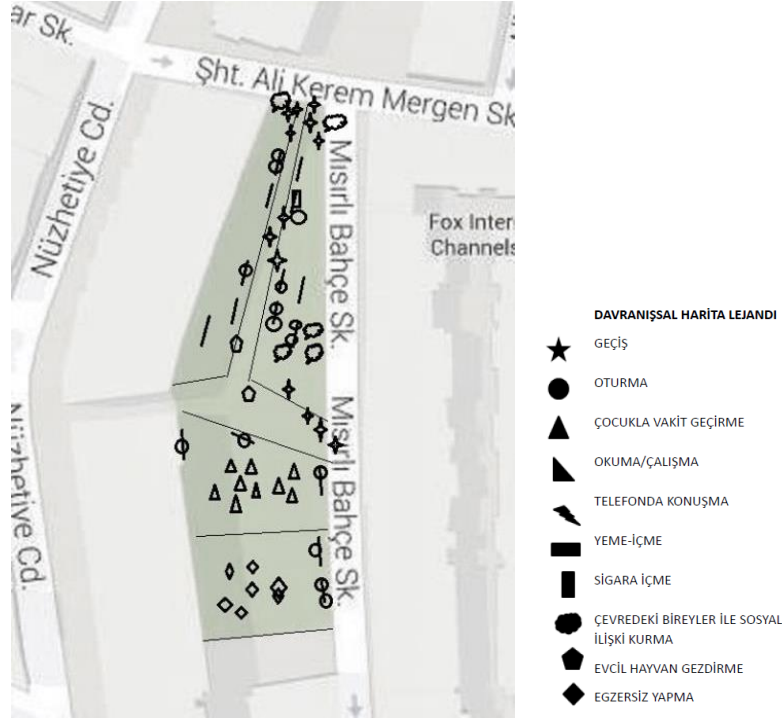
Oturum 2 – hafta-içi, akşam oturumu

Tarih: 12 Mayıs 2016, Perşembe

Saat: 17.40

Süre: 45 dakika

Hava şartları: 26 Derece, bulutlu, durgun ve ılıktır.

Şekil 6.38 : Konut yanında yeşil alan, Oturum 2, davranışsal harita, Sinanpaşa Mahallesi, Beşiktaş ilçesi.

Bu alanda çevredeki dükkânlar, apartman girişleri ve örnek olay iç-içe geçmiştir. Sokak üzerindeki bakkaldan genç yetişkinler tarafından gazete alındığı ve burada okunduğu izlenmiştir. Bu durum alanın kullanıcılar için bir tür ortak bahçe ya da konutun devamı gibi düşünüldüğünü göstermektedir. Yeşil alan ve kaldırım düzenlidir ve planlanmıştır. Engelleyici topografya ya da basamaklar bulunmamaktadır. Bu durum kullanımı arttırmaktadır. Yeterince bank ve donatı mevcuttur. Gölgeleme elemanları tespit edilmemiştir; geniş gövdeli ağaçlar gölgeleme işlevi yapmaktadır (Şekil 6.38). Hafta içi akşam yoğun kullanım tespit edilmiştir. Okulun çıkış saatinde hareketlenme artmıştır. Sosyal etkileşim ve selamlaşmanın sık gözlemlendiği bir yapı dikkat çekmektedir.

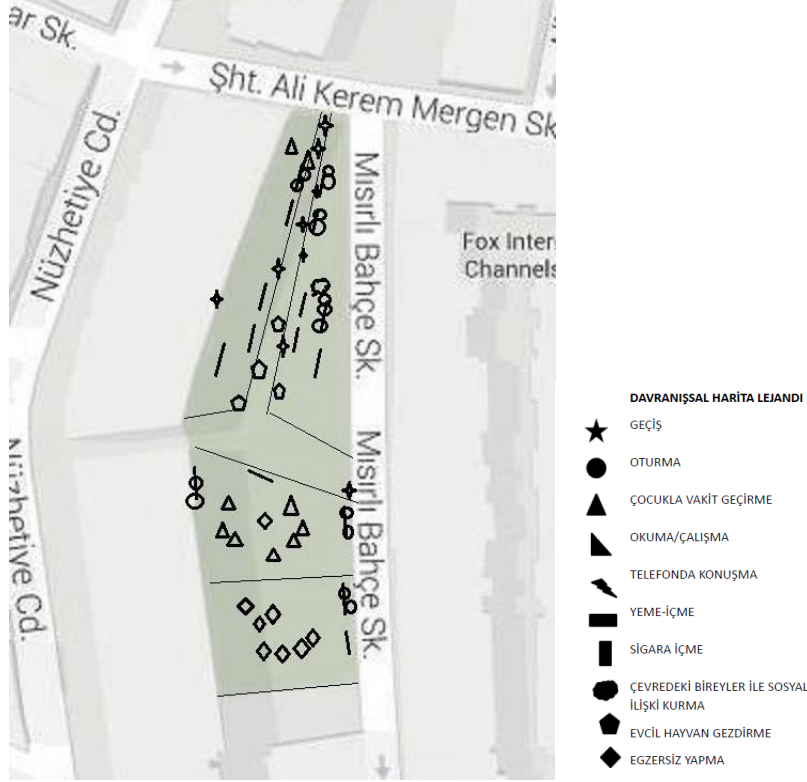
Oturum 3 – hafta-içi, sabah oturumu

Tarih: 21 Mayıs 2016, Cumartesi

Saat: 11.10

Süre: 50 dakika

Hava şartları: 25 Derece, bulutlu ve sıcaktır.

Şekil 6.39 : Konut yanında yeşil alan, Oturum 3, davranışsal harita, Sinanpaşa Mahallesi, Beşiktaş ilçesi.

Alanın yakınında Cumartesi günleri semt pazarı kurulmaktadır. Bu durum GM alanının kullanım etkinliğini arttırmaktadır. Pazar alışverişi sonrası banklarda sohbet eden üç adet iki-üç kişilik genç yetişkin grubuna rastlanmıştır. Kadın genç yetişkinlerin alanda uzun vakit geçirdikleri; termosla sıcak içecek getirdikleri izlenmiştir. Bankta oturup makyaj malzemesi seçmeye kadar uzanan etkin kullanım ve sosyalleşme dikkat çekmektedir. Komşuluk ile dostluğun bir arada olduğu tespit edilmiştir (Şekil 6.39).

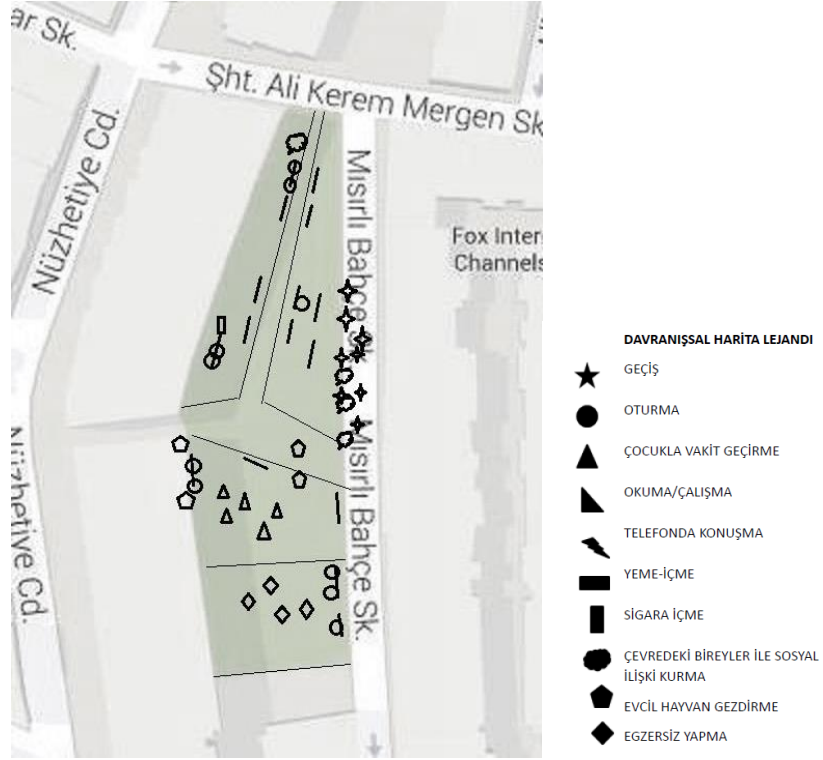
Oturum 4 – hafta-sonu, akşam oturumu

Tarih: 15 Mayıs 2016, Pazar

Saat: 18.00

Süre: 55 dakika

Hava şartları: 25 Derece, güneşli ve sakindir.

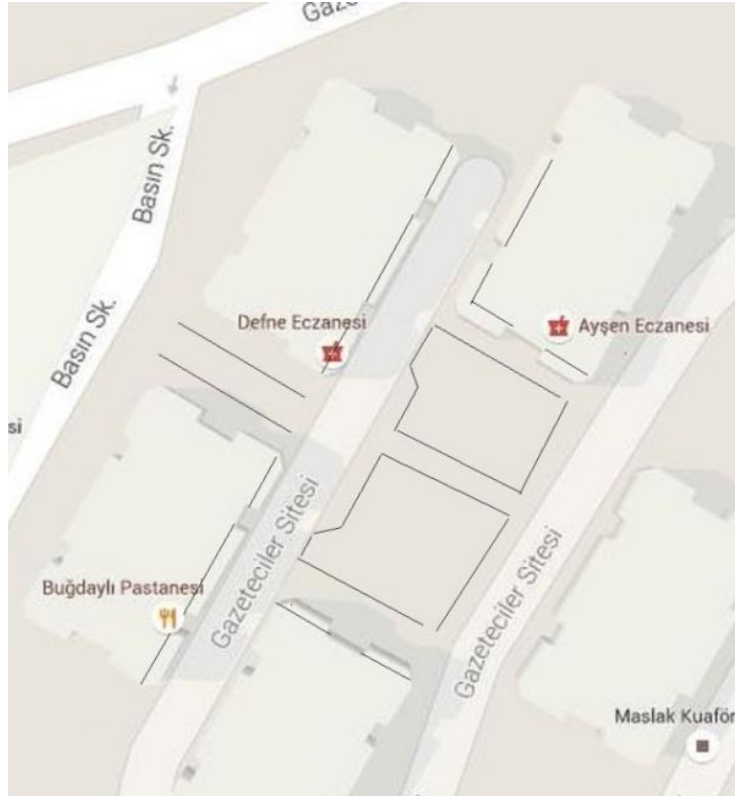
Şekil 6.40 : Konut yanında yeşil alan, Oturum 4, davranışsal harita, Sinanpaşa Mahallesi, Beşiktaş ilçesi.

Alanda sosyal etkileşim oldukça etkindir. Gözlemcinin kendisiyle de sosyal etkileşime geçilmeye çalışılmıştır. Sohbetler genellikle hava durumu ve gündelik konular üzerinden gerçekleşmektedir. Neredeyse kullanıcıların tamamı araştırmada sözü geçen genç yetişkinlerdir. Pazar günü geçişin seyrek olduğu, daha çok kaldırımların geçiş için kullanıldığı tespit edilmiştir. Komşuluk ve selamlaşma çok yaygındır, hatta bunun bir mahalle ruhu olduğu söylenebilir. Bir vefat ve başsağlığı sebebiyle komşular arasında kısa süreli olarak bu alanda bir araya gelme gözlemlenmiştir. Topluluk olma fikri gelişmiştir (Şekil 6.40).

6.4.5 Örnek olay 5/ Sarıyer ilçesi, Maslak Mahallesi

Şekil 6.41 : Örnek olay 5'in kent içindeki konumu.

Şekil 6.42 : Örnek olay 5'in krokisi.

Sarıyer ilçesi Maslak Mahallesi'nde yer alan örnek olay, apartmanlar arasında bulunan bir geçiş alanıdır. Ancak yapısı sebebiyle, bu konut çevresi için merkezi bir toplanma alanı ve küçük, az sayıda dükkânın bulunduğu bir alışveriş bölgesi özelliği

kazanmıştır. Bu tez kapalı yerleşkeleri sınırlılıkları dışında bırakmaktadır; ancak Gazeteciler Sitesinin içinde bulunan bu alan; rahat girilebilen bahçesi (sitede güvenlik olmasına karşın, kapıda kontrol yapılmamaktadır), merkeze diğer örnek olay alanlarına göre görece uzak konumuyla temel ihtiyaçların karşılanacağı bir yapı oluşturmuştur. Alanın kullanım pratiklerine bakıldığında kapalı yerleşke karakterinden sıyrıldığı söylenebilir. Dolayısıyla çevrede konutu olanlar için sosyal etkileşim ve dış mekân ihtiyaçlarına yanıt veren özellikler taşımaktadır (Şekiller 6.41 ve 6.42). Alanın tipolojik sınıflandırması; kurgulanmış GM ve geçiş tipine örnek olmaktadır.

Şekil 6.43 : Gazeteciler Sitesi geçiş alanı, Maslak Mahallesi, Sarıyer ilçesi.

Şekil 6.44 : Gazeteciler Sitesi dükkân önlerinde ve geçişte oluşan GM, Maslak Mahallesi, Sarıyer ilçesi.

Şekil 6.45 : Gazeteciler Sitesi geçiş alanı, Maslak Mahallesi, Sarıyer ilçesi.

Örnek olayın morfolojik yapısı, kuzey-güney aksında dört apartman önü uzunluğunda bir geçiş ifade etmektedir. Ortasında çevrelenmiş, sadece görsel işlevlere yanıt veren yeşil bir alan bulunmaktadır. Ortak alan üzerindeki dükkânlar daha çok temel ihtiyaçlar doğrultusunda eczane, manav, küçük bir esnaf lokantası, bakkal ve berber olarak işlev yapmaktadır. Özellikle eczanelerin bulunması sebebiyle çevredeki diğer konut alanları tarafından da GM alanı olarak kullanılmaktadır. Esnaf lokantasının önünde açık oturma alanı bulunmaktadır. Diğer dükkânların önünde de yine oturma alanları bulunmaktadır. Apartmanların birinci kat çıkmalarının altında

kalan bu alanlar, yağış ve güneşe karşı koruma sağlamaktadır. İklim koşulları Maslak'ın yüksek konumu sebebiyle İstanbul'un diğer alanlarına göre daha serindir. Hava şartlarına karşı koruma bu alanda önemli bulunmuştur (Resimler 6.43, 6.44 ve 6.45).

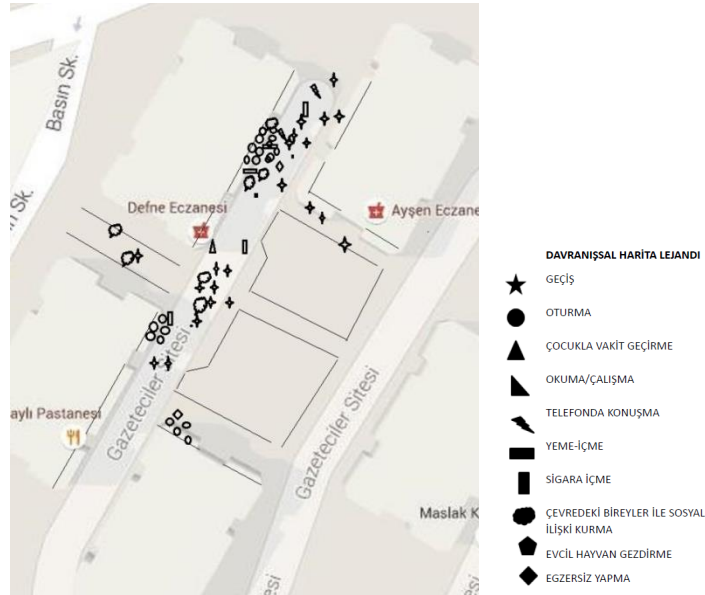
Oturum 1 – hafta-içi, sabah oturumu

Tarih: 17 Mayıs 2016, Salı

Saat: 11.15

Süre: 45 dakika

Hava şartları: 17 Derece, bulutlu, rüzgârlı ve serindir.

Şekil 6.46 : Konut yanında yeşil alan, Oturum 1, davranışsal harita, Maslak Mahallesi, Sarıyer ilçesi.

Ortak alanda genç yetişkinler tarafından esnaf lokantasında uzun süreli oturma tespit edilmiştir. Yeme-içme en sık gerçekleşen aktivitedir. Hatta alışveriş ya da geçiş sebebiyle oturan gruplarla karşılaşanlar da bu gruplara katılmaktadır. Geçiş alanında sosyalleşen gruplar böylece gün içinde büyümektedir. Komşuluk konusunda güçlü bağlar tespit edilmiştir. Bu alandaki kullanım genel olarak alışveriş ve sosyalleşme eksenlidir. GM alanında gazete okumanın da çok yaygın bir aktivite olduğu görülmüştür (Şekil 6.46).

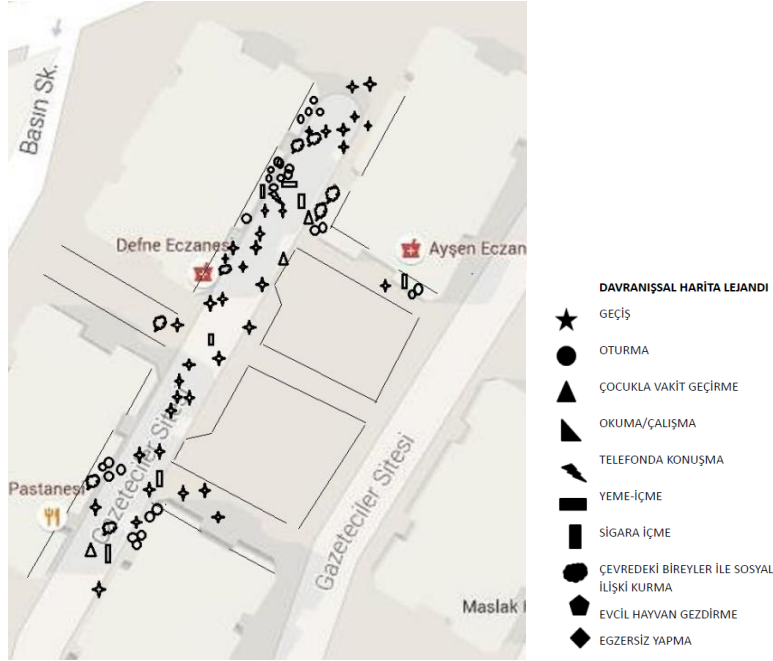
Oturum 2 – hafta-içi, akşam oturumu

Tarih: 18 Mayıs 2016, Çarşamba

Saat: 17.30

Süre: 60 dakika

Hava şartları: 19 Derece, parçalı-bulutlu ve esintilidir.

Şekil 6.47 : Konut yanında yeşil alan, Oturum 2, davranışsal harita, Maslak Mahallesi, Sarıyer ilçesi.

Hafta içi gözlem oturumunda işten eve dönüş sebebiyle çoğunluklu olarak geçiş ve alışveriş tespit edilmiştir. Okul çağı öncesi çocuklarla zaman geçirme; bisiklete binme ve yürüyüş gibi egzersizlerin genç yetişkinler tarafından gerçekleştirildiği gözlenmiştir. Tanıdık bireylerin karşılaşp, esnaf lokantasının önünde oturdukları ve kısa süreli sohbet ettikleri de görülmüştür (Şekil 6.47).

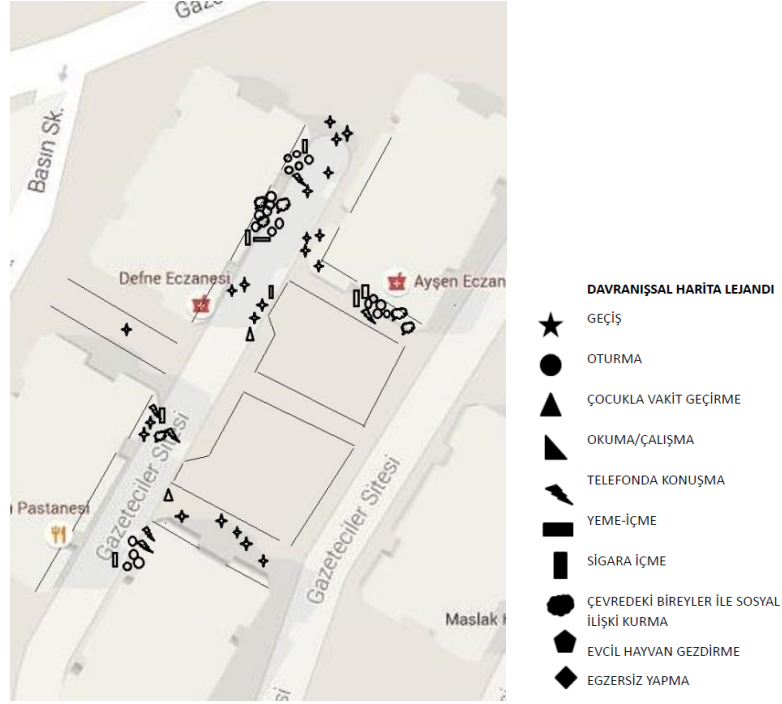
Oturum 3 – hafta-sonu, sabah oturumu

Tarih: 21 Mayıs 2016, Cumartesi

Saat: 10.40

Süre: 45 dakika

Hava şartları: 23 Derece, parçalı-bulutlu ve rüzgârlıdır.

Şekil 6.48 : Konut yanında yeşil alan, Oturum 3, davranışsal harita, Maslak Mahallesi, Sarıyer ilçesi.

Alanda hafta sonu sabah saatlerindeki kullanım büyük çoğunlukla alışveriş eksenlidir. Esnaf lokantasının önündeki oturma alanı, kahve-çay içerek sosyalleşme için kullanılmaktadır. Eczane, manav, kuaför ve bakkal sebebiyle dışarıdan gelip sosyal etkileşime katılma da tespit edilmiştir. Bu alan tipik bir kapalı site değil; daha çok o alanda bulunan bir *kasaba merkezi* gibi davranmaktadır (Şekil 6.48).

Oturum 4 – hafta-sonu, akşam oturumu

Tarih: 15 Mayıs 2016, Pazar

Saat: 17.30

Süre: 45 dakika

Hava şartları: 21 Derece, güneşli ve durgundur.

görülmektedir. Kent merkezinde farklı sokakları bağlamasına karşın, bu tür geçiş alanları kilitli demir kapılarla kamusal kullanıma kapatılmıştır. Kullanımın bu şekilde engellenmesi konut çevresinde *cansızlık* (lifelessness) durumuna sebep olmaktadır. GM alanları az kullanılan, hatta terk edilmiş bir karaktere bürünmektedir. Topluluk olarak sosyal bağları güçlendiren seyrek buluşmalar dışında genç yetişkinler arasındaki etkileşim bu alanlarda sınırlı kalmaktadır. GM alanlarında bulunan yeşil öğelerin çitlerle çevrilerek sadece *süs* haline getirilmesi, GM alanlarının etkin kullanımında engelleyicidir. Bu durumda yeşil öğeler çevresindeki dolaşım alanları sadece geçişin olduğu; duraklama olasılığını azaltan bir etki oluşturmaktadır. Yeşil öğelerin özgürce kullanılabilirdiği alanlarda kullanım süresinin uzadığı görülmüştür. Dolayısıyla sosyal etkileşim bu tür kurgularda avluda değil, kullanımın daha özgür olduğu avlu ve geçişe bakan üst katlardaki ara kat teraslarında gerçekleşmektedir. Geçiş, avlu ve bahçe ise daha çok *estetik bir olgu* olarak konut çevresinde yer almaktadır. Kaldırımlar ise büyük oranda işletmelerin mülkü haline gelmiştir.

Kafe/park tipi GM alanları, geçirgen yapısı ile kullanıcı sayısındaki artışa imkân sağlamaktadır. Her ne kadar park kısmı kamusal yapısıyla daha fazla ziyaretçi alsada; civarda yaşayan genç yetişkinler için *yerel* karakterini korumaktadır. Burada yerellik olgusu ile GM alanlarının küçük çevresi içinde etkin kullanımı, oradaki konut sakinlerinin hayatlarında bu alanın yer alma durumu anlatılmak istenmektedir. Özellikle parkla ilişkili çaycıya (kafe) gelen genç yetişkinlerin konut çevresinden de birbirlerini tanıdıkları; en azından yüzlerin *aşına* olduğu görülmektedir. Bu etkin kullanımda geçiş/kaldırım/sokak tipinde de vurgulanan; doğal öğelerin kullanılmasının etkisidir. Örneğin yeşil öğe, üzerine basılabilir, oturulabilir durumdadır. Alanda bulunan ağaçların gölgesinden yararlanılabilmekte ve yeşil öğeler süs olmaktan çıkmaktadır. Bu tür alanlarda yakın bağ kurulabilen bir diğer doğa öğesi ise *denizdir*. GM alanlarının kent içindeki sıradışı konumu ve denizle kurduğu yakın ilişki tercih edilmelerine sebep olmaktadır. Bazı tiplerde deniz kenarında bulunan peyzajı yapılmış yeşil alanların *park* adı altında kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu alanlar kent merkezi içindeki yoğun yapılaşma içinde *nefes alınabilecek bir aralık* sunmaktadır. Ayrıca; GM alanlarının kullanımında yeme-içme olanaklarının önemli etkisi bulunmaktadır. GM alanlarında geçirilen zaman, *keyifle oturma* algısıyla bütünleşmektedir. Örneklemin GM’de içilen çay ve kahveyi *keyif*

kavramıyla bütünleştirdiği görülmektedir. Dolayısıyla çok kaliteli olmasa da yeme-içme hizmetlerinin verilebildiği GM alanı tiplerinin daha yoğun ve uzun süreli kullanıldığı dikkat çekmektedir. Genç yetişkinler için açık alanda vakit geçirme ve sosyal etkileşim en belirgin haliyle kentteki kafeler üzerinden okunmaktadır. Hatta bu etkileşimin bir ihtiyaç olduğu açıktır.

Bahçe/avlu tipindeki GM alanları da konut yanındaki yeşil alanlar olarak tez kapsamında incelenmiştir. Örnek olayda GM, konutlarla cadde arasında belirgin bir yeşil hat oluşturmaktadır. Sadece çevredeki konutlar tarafından kullanılabilecek ölçülerde bir çocuk parkı, yeşil bir alan ve bir oturma grubu bu GM alanı için bölümlerdir. Oturma grubu ağaç altında ve alanın sonunda yer almaktadır. Alanların başlangıcında ise çocuk parkı bulunmaktadır. Bu iki işlevin arası çitle ayrıldığında ve arada yeşil öğeler bulunduğunda kullanıcılar belirgin şekilde birbirinden kopmaktadır. Bu tipte çoğunlukla yeşil öğeler çitle çevrelenmiş ve yeşilin aktif kullanımı engellenmiştir. Dolayısıyla etkin kullanım çocuk parkı çevresine ve oturma alanına kaymaktadır. GM alanlarında sınırların ve bölünmenin etkileşim olasılıklarını azalttığı tespit edilmiştir. Bu tip GM alanında birbirini tanıyan komşuların akşam saatlerinde çay termosları ve yiyeceklerle oturma kısmında toplandıkları dikkat çekmektedir. Söz konusu sosyalleşme tipi etkileşimden çok *birbirini zaten tanıyan komşuların dışarıda beraber oturması* şeklinde yorumlanabilir. Örneklem tarafından *eski tip bir komşuluk* olarak ifade edilen sosyalleşme kalıbı bunu anımsatmaktadır. Konutla iç-içe olan GM alanı tipleri için Cumartesi günleri özellikle etkin kullanım bulunmaktadır. Cumartesi günleri hafta içi günlerindeki çalışmanın olmadığı; daha çok alış-veriş, kısa süreli sosyalleşme ve ev ihtiyaçlarının karşılanması gibi aktivitelerin gerçekleştiği günlerdir. Pazar gününe göre aile dışındaki bireylerle daha etkin bağlar Cumartesi günü kurulmaktadır. Pazar günü ise özellikle aileye ve aile içi etkileşime ayrılmıştır. Cumartesi gününün GM alanının diğer günlere göre yoğun olması eve yakın alanda sosyalleşmeyle bağlantılıdır. Yerel dükkânlardan alış-veriş edilip, tanıdıklarla ve çocukla konut çevresinde vakit geçirme Cumartesi günü daha fazla gerçekleşmektedir.

Park tipi GM alanı çoğunlukla yerel, sokak arasında ve sadece yakında yaşayanlar tarafından bilinmektedir. Hatta adres aranırken isimlerinin arka sokakta yaşayanlar tarafından bile az bilindiği görülmüştür. Yerel parklar bu anlamda bir bakıma büyük bir ortak bahçe ya da avlu gibi işlev görmektedir. Bu tür alanlarda topluluk olma

hissiyatı ve *eş-dostla* görüşme en fazla Cumartesi günü gerçekleşmektedir. Ayrıca örnek olayda semt pazarının da Cumartesi günü kurulması bu etkileşimi arttırmaktadır. Özellikle genç yetişkin kadınlar parkın banklarında kalabalık gruplar halinde oturmakta ve alış-veriş sepetlerini yanlarına bırakarak uzun süre sohbet etmektedirler. Ayrıca; bu örnekte kafe/park tipinde olduğu gibi yeşil öğelerin üzerine basılabilmekte, üzerinde oturulabilmekte ve ağaç gölgelerinden yararlanılmaktadır. Bu durum kullanımı esnek hale getirmektedir. Park tipi GM alanlarında yeme-içme hizmeti veren bir birim bulunmamaktadır. Ancak evlerle bu alanın çok yakın olması ve yakında bulunan bakkal bir tür büfe gibi çalışmaktadır. Konuta bitişik daha küçük ölçekli bahçe ya da parklarda geçirgenlik bulunmaktadır. Örneğin çocuk oyun alanı ile oturma alanı arasında engel bulunmamaktadır. Bu durumda çocukla vakit geçirenlerle, köpek gezdirenler ya da oturanlar arasında etkileşim devam etmektedir. Bu *avlu gibi bütüncül bir alan içinde toplanma* ve mekânın bölünmemiş olması konut çevresinde *tanıdıklığı* arttırmaktadır. En etkin *topluluk olma* durumu park tipi GM alanında tespit edilmiştir. Tebrik, baş sağlığı, uzun süreli hatır sorma ve benzeri amaçla etkileşim son derece belirgindir.

Geçiş/kaldırım/sokak tipinde geçirgenliğin engellenmesinin sosyal etkileşimi azalttığı görülmüştür. Bu tipte geçirgenlik olduğunda kullanımın arttığı tespit edilmiştir. Geçişte alış-veriş işlevi baskın olduğunda kullanıcı da çeşitlenmektedir. Kafe/park tipinde olduğu gibi yeme-içme hizmeti veren öğeler; *bir şeyler yemek-içmek amacıyla* bir araya gelmeyi de tetiklemektedir. Diğer yandan tüm örneklerde yeşil öğeler çevrelendiğinde etkin olarak kullanılamamaktadır. Etkileşim sert zeminde gerçekleşmektedir. Saçak altlarındaki oturma işlevi dışında kullanım belirli bir alışveriş akışı içinde gerçekleşmektedir. Dolayısıyla yeme-içme işlevinin bulunmadığı GM alanı tiplerinde *duraklamayı* ve uzun süre kullanımı sağlayacak yeşil öğenin kullanımına izin verilmelidir. Bu kullanıcıya *özgürlük* vermekte ve *kullanım şeklinin dikte edilmesini* engellemektedir.

6.5 Adım 6

Araştırmanın önceki adımlarında GM alanlarının genç yetişkinler tarafından algılanması, kullanılması ve konut çevresindeki sosyal etkileşimlerine olan etkisi; demografi, gündelik yaşam kültürü ve GM olarak adlandırılan alanların fiziksel özellikleri bakımından incelenmiştir. Çalışmanın metodolojisi gereği her adım

çalışmanın bir yönünü ele almıştır. Her adımda toplanan veriler önce kendi içinde değerlendirilmiş; sonrasında araştırılan konuya dair derinlikli sonuçlara oluşturmak amacıyla bir araya getirilmiştir. Bu doktora tezinin ana unsuru olan konut; mimarlık bilim dalı kadar sosyoloji, psikoloji, ekonomi, etnografya, antropoloji, tarih gibi birçok bilim dalında da önemle ele alınmaktadır. Mimari tasarım ana bilim dalının asıl bakış açısı; tasarımcı tarafından tasarlanan, ya da kendiliğinden oluşan bir mekân ile kullanıcı ilişkisini incelemektir. Bu ilişki mutlaka tasarımcının etken; kullanıcının edilgen olduğu bir kalıp anlamına gelmemektedir. Tasarımcının yaklaşımı ve müdahale sınırları bu anlamda çeşitli platformlarda tartışılmıştır. GM alanlarının *kurgulanmış* ya da *kurgulanmamış* olma durumu bu anlamda konut çevresindeki sosyal etkileşimde tasarımcının rolünü tartışmayı gerektirmektedir. Bu aşamada elde edilen bulgular mimari açıdan profesyonellerin konuya bakış açısını incelemeyi amaçlamaktadır.

Araştırmanın bu adımı, konutun mimari tasarımı konusunda çalışan profesyoneller örnekleme üzerinden gerçekleştirilmiştir. Konut ve tasarım alanında akademik çalışmalar yürüten ve tasarım stüdyolarında yöneticilik görevini sürdürmekte olan beş kişilik odak gruba; açık-uçlu yarı-yapılandırılmış odak görüşme içinde genç yetişkin konusu, gündelik yaşam kültürü, GM alanlarının kullanımı, araştırma güzergâhının morfolojik yapısı, GM oluşumu ve meslek profesyonellerinin rolleri üzerine tartışma yapılmıştır. Araştırmanın çatısını oluşturan algı, kullanım ve sosyal etkileşim yapıları çevrenin durumu ve tasarlanması açısından tartışılmıştır. Bu tartışmada öne çıkan konular aşağıdaki gibi kodlar haline getirilmiştir:

6.5.1 Demografik yapı

Araştırmanın odağında bulunan genç yetişkinler, yaşam ve çalışma yapılarıyla dikkat çeken önemli bir konu olmaktadır. Bu yaş aralığı; mesleki kariyerlerin şekil almakta olduğu bunun için iş yaşamının önem kazandığı bir döneme rastlamaktadır. Her ne kadar esnek çalışma saatleri ve evden çalışma yapısı, genç yetişkinlerin yaşamında önceki kuşaklara göre daha fazla yer tutsa da; konut çevresini kullanım ve bu alanlarda sosyalleşme, ancak iş yaşamından arta kalan zamanlarda gerçekleşmektedir. Odak grup görüşmesine katılan profesyonellerden biri bu durumu aşağıdaki gibi anlatmaktadır:

“O yaş aralığı çalışma konusunun da en fazla olduğu yaş aralığı... Aradaderede kullanıyor”

Demografik yapıda dikkat çeken bir diğer durum ise *toplumsal cinsiyetin* GM alanının kullanımı ile olan ilişkisidir. Katılımcılar genç yetişkinlerin değişen profiline vurgu yapmaktadır. Kadınların ekonomik üretime daha fazla katılması, *ev ve kadın* arasındaki geleneksel bağın eskisi kadar etkin olmasını engellemektedir. Çalışan genç kadınlar, iş yaşamıyla ev dışında vakit geçirmekte; bu durum GM alanlarının kullanımına da yansımaktadır. Kültür kodlarında var olan konut çevresindeki kahvelerde sosyalleşme durumu eksen değiştirmekte ve genç kadınları da içine almaktadır:

“Kadınlar artık meslek sahibi... Daha çok dışarıda yaşıyorlar... Bir kısmı evlenmemiş, o yüzden kahveler kullanılıyor, kahveler bizim eski kültürümüzde erkeklerin sosyalleştiği mekânlarken şimdi ben bakıyorum kadınlar da erkekler kadar kullanıyor... Eski sosyalleşme yapıları böyle şekillendi.”

Kentte, küçük çocuklu, genç yetişkin çekirdek aileler için de konutta vakit geçirmeye alternatif olan mekânların yine GM alanı olduğu belirtilmiştir. Gündelik yaşamın yeni yapısı GM kullanımını da tetiklemektedir:

“Çocuklu olanlar ise parklardalar Bebek Parkı mesela, bütün hafta sonu git, Cumartesi-Pazar, meslek sahibi genç kesim anne, baba, çocuk. Çocuğu getiriyorlar, orada oynuyor çocuk, ondan sonra alıp gidiyorlar... açık alana yeni gündelik yaşam yansıyor ister istemez”

6.5.2 Gündelik yaşam kültürü

GM alanlarının kullanımı gündelik yaşam kültüründe değişen şartlara göre dönüşmektedir. Odak görüşmeye katılan profesyoneller, GM kullanımının iklim ve kültürün etkisiyle geçmişten beri var olan bir durum olduğu konusunda hemfikirlerdir. Hatta görüşme sırasında İstanbul’un eski semtlerinden, kent dışında Mudanya gibi örnekler üzerinden *kapıda oturma* ve *pencereden pencereye konuşarak* komşularla etkileşim içinde olma örnekleri verilmiştir. Yoğun kent dokusu ve modern yaşamın gündelik pratikleri ile bu alışkanlıkların biçim değiştirdiği aktarılmaktadır:

“Birkaç nokta var değişen yaşamımızda biz Akdeniz insanlarıyız... Kültürümüzde var... Bana kalırsa o biraz dönüştü, bu hale geldi”

Diğer yandan çalışma yapısı ve yoğun çalışmanın da açık alanda vakit geçirmede etkili olduğu görülmektedir. Açık alanda vakit geçirmenin ve *sosyalleşmenin* günümüz yaşam temposu içinde bir ihtiyaç olduğuna dikkat çekilmektedir:

“Bir de sosyalleşmek istiyor insanlar... Bütün hafta kapalı bir ortamda çalışıyorlar... Hafta sonu dışarıda olmak isteniyor.”

Ancak kent kurgusu içinde alışık olunan bazı GM alanlarının da yok olduğu profesyoneller tarafından işaret edilmektedir. Yoğun yapılaşma, yeni trafik aksları ve artan nüfus; kent yaşamı içinde kullanılan bazı bu tür alanların da ortadan kalkmasına sebep olmaktadır:

“Bazen morfolojik yapı ile bazı GM’ler de yok oldu”

Bu durum kent içinde bazı *kendine has* özelliklerin de yok olması anlamına gelmektedir. Bu anlamda kullanıcının onayı ile gerçekleşmeyen bazı müdahaleler tepki çekmektedir. Diğer yandan kent içindeki *özel* mekânların gündelik yaşam pratikleri içinde yok olmasına sebep olmaktadır. Bir katılımcı Galata Kuledibi Meydanı üzerinde bu konuyu açıklamaktadır. Belediyenin oraya bir işletme açması ve düzenlemeler yapmasıyla GM ruhunun yok olduğu bilinmektedir. Derinlemesine görüşme verilerinde de örneklemden bazı bireyler bu konuya değinmiştir. Bu anlamda genç yetişkinler ile GM alanlarının kullanımı ilişkisinin hassas olduğu söylenebilir:

“Galata kulesinin çevresindeki örnek çok ilginç... Belediye kafeleri falan yaptılar... Gençler orayı işten sonra geceleri kullanıyordu. Şimdi hiçbirisi orayı kullanmıyor.”

6.5.3 Genç yetişkinler olgusu

Genç yetişkinlik olgusu ile GM alanlarının kullanımı profesyoneller için birbiriyle ilişkili konulardır. *Dışarıda olma* olgusu ile *genç olma* birbiriyle bağlantılıdır ve bu anlamda GM alanları *var olanı kullanmak* anlamına gelmektedir:

“Çocuklar n’apsınlar... Toplanma alanı fazla olmadığından saçak altları ve dükkân önleri kullanılıyor.”

Kent içinde bulunan örnekler üzerinden değerlendirilen GM alanı kullanımı genç yetişkinler olgusu ile tasarımdaki etkisi üzerine de ipuçları vermektedir. Genç yetişkinlerin kullanımda bazı nirengi noktaları tespit ettikleri ve buralarda toplandıkları ifade edilmiştir:

“Beşiktaş Akaretler’de oturuyorum, Çarşı Grubu ve şampiyonluk sırasında Şairler Parkı, Migros’un saçak altı kısmı çok kullanıldı.”

Bu alanlardaki kullanım genç yetişkinlerin Cihangir Roma Merdivenleri’ni ortak kullanma kalıplarıyla benzerlik göstermektedir. Bu anlamda genç yetişkinler için bir *topluluk oluşturma*, o topluluktaki her birey tanınmasa da bir bütünün parçası olma fikri önem kazanmaktadır. Bu durumda genç yetişkinler, bazı bulundukları GM alanlarında baskın olabilmektedirler:

“Şairler Parkı gençler tarafından kullanıldığında yaşlı grup bu alanları kullanamıyor maalesef öyle bir sorun var.”

Bu anlamda profesyoneller açısından, GM alanlarının oluşumunun toplumun en azından birkaç grubuna hitap etmesi son derece önemlidir. Genç yetişkinler için açık alanda vakit geçirme ve sosyal etkileşim en belirgin haliyle kentteki kafeler üzerinden okunmaktadır. Hatta bu etkileşimin bir ihtiyaç olduğu dikkat çekmektedir:

“Beşiktaş Bulvarı boyunca, gençlerin çok yoğun olduğu yer... Dip-dibe nasıl kahve içtiklerine şaşıyorum... Demek ki böyle bir ihtiyaç var...”

6.5.4 Genç yetişkinler olgusunun GM alanlarının tasarımına etkisi

Genç yetişkinlerin GM alanlarının kullanımında ve üretiminde; kent içinde bir dereceye kadar kendi iradesini kullandığı belirtilmektedir. Bu durum genç yetişkinler için ortak bir apartman bahçesinin zemin katta yaşayan genç yetişkin ev arkadaşları tarafından ne şekilde dönüştürüldüğü üzerinden şöyle anlatılmaktadır:

“Genç yetişkin ülkemizde çok fazla... 2 kiracı bahçeyi yaptılar, hususi kaplamalar aldılar, barbekü koydular ve her hafta sonu orada toplanılıyor... Benim de içim açılıyor”

Bu anlamda kent mekânında kullanıcının son sözü söylediği üzerine vurgu yapılmaktadır. Bu açıdan konut çevresinde var olan imkânların bir şekilde değerlendirildiği görülmektedir:

“İnsanlar isterlerse bir alanı istedikleri gibi gayet güzel kullanıyorlar... Biraz buna kentte izin verilmeli diye düşünüyorum ben”

6.5.5 Saha araştırmasının gerçekleştirildiği güzergâhın karakteristik özellikleri

İstanbul’da araştırmanın uygulandığı alan bir anlamda rant, yoğun kullanım ve sıkışıklıkla mücadele etmektedir. Konu bazı yönleriyle mülkiyet kavramından bağımsız hale gelmiştir. Hatta bazı durumlarda ortak GM alanlarının da kullanım olasılıklarının ortadan kalktığı görülmektedir. Bu bir yandan kentin değişen yoğun dokusuna işaret ederken; diğer yandan da konutun artık kent içinde *çevresi ile birlikte sahiplenilemediğine* de işaret etmektedir. Gündelik yaşam pratiklerinde *bir dereceye kadar* üzerinde hak sahibi olunan konut çevresi alanlarla ilişkilerin zayıfladığı görülmektedir:

“Ben çok sıkışık bir yerde yaşıyorum... Artık bahçeler tamamen emildiği için değişti. Bahçeye çıkılmıyor, nasıl çıkacağınızı bilemiyorsunuz... Şişli Sıracevizler’de yaşıyorum... Şimdi üniversite geldi, konutlar yurtlara dönüştü. Son beş seneden bahsediyorum.”

Diğer yandan en yoğun ve gündelik yaşam pratiklerinin gözlemlendiği kent merkezinde bile eski konut çevresi iletişim kalıplarına devam edildiği görülmektedir:

“Kapılarda GM var, kapı önünde sohbet oluyor, esnaf esnafla; esnaf mahalleliyle burada bağlantı kuruyor... Mahalleli mahalleliyle camdan cama konuşuyor, genç kuşakta da var.”

Bu geleneksel davranışlar günümüzde ortaya çıkan yeni alışkanlıklarla birleşmekte; melez bir sosyal etkileşim yapısı ortaya koymaktadır. Burada tasarlanmış olanla kendiliğinden ortaya çıkmış nüveleri bir araya gelmektedir. Bu durum GM alanları bakımından bir tür *yeniden oluşum* durumunu da beraberinde getirmektedir:

“Bir de tasarlanmış kafeler var, tüm sokak boyunca yan-yana. Kafe küçük bir alan... Kaldırımlara taşıyor... İnsanlar sandalyeleri, masaları çekiştiriyorlar köşeler çok yoğun etkileşime yer oluşturuyor... Tasarlanmış kafelerin, tasarlanmamış alanlara taşmış tesadüflerle oluşan alanları bunlar”

Kurgulanmış GM alanları ise bu anlamda daha fazla olasılık barındırıyor olabilir:

“Şişli Camii avlusunda banklar var... Kermes oluyor, Ramazan çadırı oluyor... Gençler de çok kullanıyor”

Bu durumda GM alanlarının önerdiği imkânlar ve kullanıcının bir alanı kendi ihtiyaçları bağlamında üretmesi dikkat çekicidir. Bu tartışma İstanbul özelinde; *kurgulanmış* ve *kurgulanmamış* olanın kullanıcıya sundukları konusuna düğümlenmektedir:

“O anlık ürettikleri mekân ihtiyaçları kullanacak fırsatların yaratılması... Arada-derede kalmış alanların çok yönlü... Kendiliğinden oluşmuş alanlar daha uygunmuş gibi geliyor... Tabii tamamen İstanbul ve onun da bir kısmından bahsediyoruz”

6.5.6 Kurgulanmış ve kurgulanmamış GM alan tipleri ve profesyonellerin rolü

Kent dokusu içinde bazı GM alanı tipleri nirengi noktaları haline gelmiştir. Hatta bu mekânlarda çok yönlü kullanım ve mekânların anlamlarında farklılaşmalar dikkat çekmektedir. Cihangir Mahallesi’nde bulunan Firüzağa Camii avlusu; hatta musalla taşı bu karakterde bir alan ifade etmektedir:

“Firüzağa Camii musalla taşı olduğu düşünülmeden bir toplanma alanı”

Hatta bu tür alanlar biraz da yerel buluşma mekânlarının sınırlı olmasıyla ilişkilidir. Maçka'daki konut yapısı içinde genç yetişkinlerin açık alan ve toplanma ihtiyaçlarını karşılamak üzere bir kafenin kullanımından başka çaresi olmadığı ifade edilmektedir:

“Mahallede bir kafe var kullanılan... Mekânlar o kadar kısıtlı ki buna razı oluyorlar.”

Apartman bahçelerinin ise GM alanı olarak etkin kullanılmadığı tespit edilmektedir. Bu durum genç yetişkinlerin semt içinde sosyalleşirken apartman ya da site ölçeğinde komşuluk yapmadıklarına işaret etmektedir. Beşiktaş ilçesinden birkaç apartman grubunun bir arada olduğu bahçeli konut grubunda yine de Manolya Pastanesi'nin etkin kullanımı buna örnek gösterilebilir. Dolayısıyla teoride kullanılması önerilen alanlarla pratik tam olarak örtüşmemektedir. Hatta bazı durumlarda kullanım için işaret edilen alan tepki toplamakta ve kullanılmamaktadır:

“Bir *buffer zone* gibi olması, içli-dışlı kullanılması... Benim endişe ettiğim o kurgulanmış şeylerin kullanılmaması, hatta ‘ay birisi bize nasıl kullanacağımızı dikte ediyor’ sıkıntısıyla kullanımın reddedilmesi... Esnek kullanım daha hoş giden şey herhalde...”

Buna karşın kent yapısı içindeki bazı alışveriş alanları, konumları ve durumları sebebiyle GM alanları olarak oldukça etkin kullanılmaktadır. Profesyoneller bunlara örnek olarak semt manavlarını göstermektedir. Meyve ve sebzenin sergilenmesi, dış ortamda durmasıyla iç-dış kullanımını bütünleştirebilen bu dükkân tipi önünde de bir etkileşim alanı yaratmaktadır:

“Benim için şaşırtıcı olan manavlar... Hep dışarıya açık... İnsanlar orada saatlerce konuşuyor... Tam bir gri alan”

Buna benzer bir alan odak grup tartışmalarında birden çok kez gündeme getirilen Beşiktaş’taki Migros Market’in önündeki giriş alanıdır. Profesyoneller için alışveriş torbalarıyla girip çıkmaya uygun bulunmayan bu market girişi, sokak kotundan alçakta, merdivenli ve tenteli yapısıyla bir toplanma alanı haline gelmiştir. Bu anlamda geçiş alanı bir anlamda esnek kullanılmakta ve GM alanı halini almaktadır:

“Migros’un önü de böyle... Aslında sadece giriş ama nasıl böyle bir arena gibi kullanıyorlar ki böyle bir ortak ruh gibi... Sanki herkes birbiriyle arkadaş zannedesiniz”

Bu alanın GM haline gelmesinde örnek olaylarda da dikkat çeken özgün fiziksel özellikler etkili olmaktadır:

“Migros cadde kotundan aşağıda olduğu için kullanımı çok zor... o kot farkı alanı çevreliyor... Bir alan oluşturuyor. Alanı tarif etmek gerekiyor yine de”

Bu durumda mekânı tarif eden, ancak kullanımı *dikte etmeyen* bir GM alanı meydana gelmekte ve kurgulanmamış bir yapı oluşturmaktadır. Bu alanların kent içinde *para ödmeden kullanılması* son derece önemlidir. Genç yetişkinlerin enerjik yapısı ve çoklu etkileşim durumları bir işletmeye gitmeden bir araya gelebilme talepleriyle oluşmaktadır. Profesyonellerden biri, GM alanlarının oluşturulmasında tasarımcıya düşen görevi aşağıdaki gibi açıklamaktadır:

“En önemli şey para ödmeden yaşanabilir mekânlar yaratmaktır ...”

Bazı mekânların ise kendiliğinden GM alanlarına dönüşmesinin tam olarak açıklamasının bulunmadığı açıklanmaktadır:

“Tasarım olarak bunlar nasıl yansımaktadır, nerede yapacağın çok önemli... dikte etmek bazen işe yarıyor bazen yaramıyor... Bazı alanların popüler

olmasının gerçek sebebini bilmiyorum... Çok da kolay bir şey olduğunu zannetmiyorum... Marka olan şeylerin bir yerlere dokunması olabilir”

Tasarım bakımından kentsel alanda mekân yaratma, özellikle İstanbul gibi alanlarda kamu için belediyelerin görevleri arasındadır. Ancak profesyoneller mimarların da mekân üretiminde aşırı tanımlayıcı olmasının, kullanıcı için rahatsız edici olduğuna dikkat çekmektedir:

“Mimarın çok fazla faşizan müdahaleleri de kullanıcıları bunaltıyor sadece belediyeler değil”

Hatta kullanıcının bu duruma tepki verdiği ifade edilmektedir:

“bir alan çok tanımlandığı zaman insanlar isyan ediyor ...”

Görüşmeye katılan profesyoneller GM alanlarının tasarımındaki müdahalenin hassas bir şekilde oluşturulması konusunda hemfikirdir. Kullanım esnekliği ve mekânın sınırlarının basit şekilde tanımlanması yeterli bulunmaktadır:

“Bazı alanların boş bırakılarak insanların nasıl istiyorsa öyle kullanılmasına izin verilmesi gerekiyor”

Dolayısıyla değişen ihtiyaçlara, farklı gündelik yaşam kültürü kalıplarına göre bir mekânın tekrardan defalarca üretilmesi mümkün olabilmektedir:

“Bitmemişlik olması gerekiyor”

Yapılan odak grup görüşmesi; sağlıklı kent içi etkileşim ve dönüşen kent dokusuna dair derin bir içerik sunmaktadır. Kentin dinamik dönüşümü ve buna bağlı farklı aktörler konut çevresindeki yaşamda çeşitlenmeler oluşturmaktadır. Genç yetişkinlerin yaşamı, kariyer kararları, aile kurma ya da diğer sorumluluklarla günümüz şartlarında farklılaşırken; bunun konut çevresindeki yaşamda da yansımaları okunmaktadır.

7. TARTIŞMA

7.1 Demografik Yapı Bakımından GM Alanlarının Oluşumu

Araştırmanın adımları çerçevesinde toplanan demografik veriler aşağıdaki başlıklar altında kodlanmış ve analiz edilmiştir:

- Genç yetişkinlikte yaş grupları
- Toplumsal cinsiyet (Gender)
- Meslek
- Eğitimi sürdürme-çalışma durumu
- Medeni durum
- Gelir düzeyi

7.1.1 Demografik yapı

Yapılı çevreye dair saha araştırmaları; belirli mimari koşulların her zaman aynı sonuçları doğurmadığını göstermektedir. Bu anlamda demografi ve ekonominin incelenmesi gerekmektedir. Demokrasi aktörlerin bireysel kimliklerinin bilinmesi olarak da yorumlanabilir. Belirli bir yapılı çevre; yaşayanların etkisi, ortaya çıkan bağımsız eğilimler ve şartlar sebebiyle kendine has şekliyle gelişmekte, ilerlemekte ya da zayıflamaktadır (Habraken, 1998).

Demografi nosyonu özellikle psikoloji ve sosyoloji alanlarındaki araştırmalarla incelenen bir konudur. Konunun mimarlık ile kesiştiği alan, özel ve kamusal sahalar bakımından incelenmektedir. Araştırılan alanda bulunan kişi sayısına, yerin büyüklüğüne, yapılan işin süresine; diğer bir deyişle toplumun şartlarına, mekâna ve zamana bağlı olarak demografik yapıda farklılıklar görülmektedir. Araştırma sahası özellikle kamusal ve özel alanlar şeklinde bölünmekten çok; sınırları sosyal olarak oluşturulmuş ve birbirleri arasında geçirgenlikler bulunduran bütüncül bir alana işaret etmektedir (Madanipour, 2003).

Araştırmanın temel odağı sosyo-ekonomik statü, ırk/etnik köken gibi konulara ek olarak; demografik bilgiyi de içermektedir. Araştırmada yanıltıcı olabilecek faktörlerin tespit edilmesi bu şekilde sağlanabilmektedir (Cosco ve diğ, 2010).

Özellikle yaş aralığı genç yetişkinlik konusunu belli bir aralıkta incelemektedir. Bu yaş aralığı; mesleki kariyerlerin şekil almakta olduğu bir süreçtir. Dolayısıyla demografik yapı bir yandan var olan bir durumu değerlendirirken; diğer yandan da dinamik bir toplumsal yapıyı öne çıkarmaktadır. Bu süreçte iş eksenli kararlar ve yaşam eğilimleri dikkat çekmektedir. Bir katılımcının deyiimiyle çalışma *konusunun da en fazla olduğu yaş aralığı*; GM alanlarındaki etkileşimlerin de iş yaşamından arda kalan zamanlarda gerçekleşmesine sebep olmaktadır. Bulgular esnek çalışma saatleri ve desenlerine de işaret etse de; kentli, eğitilmiş genç yetişkinlerin modern dünyanın çalışma koşulları ile yaşadıklarını göstermektedir.

Bu alanda yapılan önceki araştırmalar sosyal katılımı ölçmek için çeşitli parametreler kullanmıştır. Örneğin Stegman (1969), konut tercihlerinde aile yapısı, sosyo-ekonomik statü, yaş ve işsizlik oranı gibi temel değerlerden söz etmektedir. Sosyal etkileşimin ise aktiviteler üzerinden incelendiği görülmektedir. Mekân hiyerarşisi içinde bireysel tercihler sosyal aktiviteler üzerinden ifade edilmektedir (Stegman, 1969). Demografik yapı bakımından; kentli, küçük çocuklu, genç yetişkin çekirdek ailelerin konutta vakit geçirmeye alternatif olarak GM alanlarını görmektedir. Araştırmanın bulguları hafta sonu, *meslek sahibi genç kesim anne, baba, çocuk* ile konut yakınındaki yeşil alanda vakit geçirdiklerini göstermektedir. Yeni demografik yapı; yeni gündelik yaşam pratiklerini de yansıtmaktadır.

7.1.2 Genç yetişkinlikte yaş grupları

Araştırmada dikkate alınan örneklem yaşları bakımından 3 gruba ayrılmıştır: (1) Erken genç-yetişkinlik evresi kabul edilen 23-27 yaşları, (2) Orta genç-yetişkinlik evresi /28-32, (3) Geç genç-yetişkinlik evresini temsil eden 33-37 yaş aralığıdır.

Genç yetişkinlik üzerine çalışmalar sunan birçok araştırma; bu süreçteki kritik geçişlere işaret etmektedir (Arnett, 2000; Arnett ve Tanner, 2006; Chernova, 2014; Berngruber, 2015). Evlilik, çocuk sahibi olma ya da evden ayrılma gibi dönüm noktaları; eğitimin tamamlanması, meslek eğitiminin başlaması ya da bir işe başlamak gibi ekonomik dönüm noktaları ile eş zamanlı gerçekleşmektedir (Berngruber, 2015). Türkiye'deki eğitim sistemi, ortalama üniversiteye giriş yaşları ve işe başlama düşünüldüğünde bazı yaşlar literatürde de sözü geçen dönüm noktalarına işaret etmektedir. Yaş 23-27 arası genç yetişkinler için erişkinliğe geçişin

ilk evresidir. Bu süreçte üniversite eğitimi henüz tamamlanmış; ilk işe başlanmış ya da aileden ayrılarak yaşam kurulmaya çalışılmaktadır.

Orta yetişkinlik evresi olan 28-32 yaş aralığında; iş hayatındaki sorumluluklara ek olarak çoğunlukla evlilik ve küçük çocuk sahibi olma da tespit edilmiştir. GM alanlarının tercihleri ise çocukla vakit geçirme ekseninde gerçekleşmektedir. Bu araştırmada *geç genç yetişkinlik* olarak isimlendirilen 33-37 yaş aralığı evresinde; ailevi sorumluluklar yaşam pratiği ile görece düzenlenmektedir. Küçük çocuk bakımı ve yoğun iş temposuyla GM alanı tipleri önceki evrelerde ev çevresindeki park, bahçe, avlu ya da teras tipi mekânlar iken; bu aralıkta kafe/bar/restoran ve teras öncelikli tercih edilen GM tipi olarak dikkat çekmektedir. Sosyal yaşam bu yaşlarda tekrar önem kazanmaktadır. Gündelik yaşam kültürü bu yönüyle yaş kavramına işaret etmektedir.

Yaş bağlamında konut çevresindeki kafe/bar/restoranların sosyalleşme alanı olması ilişkin söz konusu bulguları doğrulamaktadır. Kurgulanmamış GM alanı sınıfında bulunan kafe/bar/restoranlar ve kaldırım tipi geçiş aksları, açık alanlarda bulunan merdivenler genç yetişkinliğin ilk ve son evrelerinde; çocuk parkları, ortak kullanıma açık teraslar, bahçeler ise 28-32 yaşlarındaki orta evredeki grubun tercih ettiği GM alanı tipleridir.

Konuta dair talepler de yaş aralıklarına göre farklılaşmaktadır. Yaş bağlamında konutta memnun edici faktörler; genç yetişkinliğin son evresinde diğer evrelere göre daha fazla iş yerine yakınlık (% 42,9), kentteki merkezlere yakınlık (%38,8) ve konut çevresindeki ortak alanlar (% 18,4) konutta memnun edici faktörler olarak öne çıkmaktadır. Bu durum, aile sorumlulukları ve iş yaşamlarını dengeleme çabasında olan genç yetişkinlerin bu yönde tercihler yaptığını göstermektedir (Sampson, 1988; Kim ve diğ., 2005; Kim, 2006; Pagliara ve diğ., 2006). Genç yetişkinliğin erken evrelerinde kent içindeki merkezlere yakınlık (% 26,5) diğer faktörlerin önüne geçmektedir. Bu süreçte bireyin ailevi sorumluluklarının görece az olması; konut tercihinde sadece kendi ihtiyaçlarına odaklanmasına etken olmaktadır. Derinlemesine görüşme analizleri genç yetişkinliğin erken dönemlerinde GM alanlarının daha kalabalık, hareketli ve popüler olmasının beklendiğini göstermektedir. Ayrıca *trend* (moda) olmuş kafeler, barlar, açık/yarı-açık ortak mekanlar aynı zamanda kültürel bir zenginlik de oluşturmaktadır. Araştırmadaki kriterlere uygun genç yetişkinlerin, bu anlamda GM alanlarını bir ifade olarak kullanarak bir tür *trend-setter* olarak

toplumda rol aldıklarını göstermektedir (Du Bois-Reymond, 1998). Bu bireyler diğer genç yetişkinlerin yaşam tarzı eğilimlerini, yaşam alanlarını, sosyalleşme kalıplarını, mekânlarını; müzik türleri ve kültürel aktiviteler bakımından yönlendirme yeteneğine sahiptir. Bir bakıma genç yetişkinlerin tercihlerini belirlemektedirler.

Bu anlamda GM alanları içinde bir tip olarak belirlenmiş restoran/kafe/barlar önemli *trend* mekanlar olarak görülmektedir. Erken genç yetişkinlik evresindeki bir katılımcı; kentin gündelik yaşamına katılabilmek için popüler bir kafe zincirinin kendi evine yakın şubesinin bahçesini tercih ettiğini belirtmiştir. Sadece GM alanı değil; GM alanının yer aldığı ilçe ve mahalle de bu anlamda önem kazanmaktadır. Kentin içindeki bazı alanlar sosyo-kültürel işaretleriyle genç yetişkinliğin erken dönemi için entellektüel bir *çeşitlilik ve canlılık* anlamına gelmektedir. Örneğin Fındıklı bu tür bir alandır; *eğlenceli, canlı ve güvende* hissettirmektedir.

Genç yetişkinliğin erken dönemlerinde; Batı'daki örneklerle göre daha geç aile yanından ayrılma tespit edilmektedir. Örneğin Almanya'da aile yanından ayrılma orta öğrenimin sonunda üniversite eğitimi alınsın ya da alınmasın *ayrı eve çıkma* şeklinde olurken; Türk toplumunda aile evinden ayrılma başka bir kentteki üniversiteye gitmek için zorunlu bir ayrılış olarak gerçekleşmektedir. Genellikle ilk seferinde *yurtta kalma* ile başlayan genç yetişkinlik pratiğinde, aile ile ekonomik bağlar Batı'daki anlamıyla tam olarak kopmamıştır. Dolayısıyla aile ile beraber olma durumu da görece fazladır. Kendilerine bir özel alan arayan erken dönemdeki genç yetişkinler, sosyalleşme ve özel hayatları için kurgulanmamış GM alanlarını uygun bir zemin olarak görmektedir. Konutun uzantısı olarak tercih edilmiş GM alanı, evini ebeveynleri ile paylaşan genç yetişkin için bir anlamda özel alandır, paylaşılan alan olmasına karşın mahremiyet ifade etmektedir. Arkadaşlarıyla özel yaşamını paylaşmak, duygularını açmak ve kişisel sosyal yaşamını devam ettirebilmek için GM alanına ihtiyaç duyulmaktadır.

7.1.3 Toplumsal cinsiyet

Toplumsal cinsiyet GM alanlarının kullanımında bir diğer demografik yapıya işaret etmektedir. Özellikle *kadınların günümüzde meslek sahibi olmaları*; onlar için *dışarıdaki* yaşamı aktif hale getirmektedir. Ev ile kadın arasındaki geleneksel bağın önceki nesiller kadar güçlü olmadığı söylenebilir. GM alanlarının kullanımı ve sosyal etkileşimleri de kadının toplumdaki bu rolünü yansıtmaktadır. Araştırmada *kültür*

kodlarımızda var olan konut çevresindeki kahvelerde sosyalleşme durumunun cinsiyet ekseninde dönüştüğü tespit edilmiştir. Genç yetişkin kadınlar da kent içindeki GM alanlarını etkin olarak kullanmaktadır. Özellikle eğitilmiş genç yetişkin kadınların yaşamında evlilik GM alanlarındaki etkileşimi etkileyen bir faktör değildir. Ne var ki; genç kadınların yaşam kavramlarında çocuk bakımı ile mesleki kariyer arasında sıkışmaları hala dile getirilmektedir (EGRIS, 2001).

Cinsiyet bağlamında medeni duruma dair veriler; örneklem çerçevesinde kadınların daha erken yaşlarda evlendiğini göstermektedir. Türkiye’de kültürel eğilimlerin bir yansıması olan bu bulgu; gündelik yaşam kültüründe kadınlar için evlilik statüsünün öneminin sürdüğünü göstermektedir. Genç yetişkinliğin erken evresinden geç genç yetişkinlik evresine kadar evlenilmediği ve kariyere odaklanıldığı görülmektedir. Ancak; cinsiyet ile konut tipi ve eğitim durumu verilerinin istatistiksel çaprazlanması üzerinden belirgin sonuçlara ulaşılamamaktadır. GM alanlarının tercihleri üzerinden kadın genç yetişkinler ve annelik arasında yakın bağlar olduğu görülmektedir. Kadınlar için işe dair kararlar ile beraberlik ya da ebeveynlik sorumluluklarının zorlayıcı olduğu görülmektedir. Genç yetişkin kadınlar için; toplumsal cinsiyet bağlamında üstlendikleri roller ile kişisel istekler arasında sürekli denge oluşturma zorunluluğu bulunmaktadır (EGRIS, 2001).

7.1.4 Eğitimi sürdürme ve çalışma durumu

Türkiye’deki eğitim süreleri bağlamında genç yetişkin olarak tanımlanan grup için eğitime devam etme durumu oldukça düşüktür. Örneklemden elde edilen bulgular da eğitim ile çalışmayı beraber sürdüren bireylerin çok kadar az olduğunu göstermektedir (%2). Çalışma ile konut tercihi dağılımı da genç yetişkinlerin eğitim kurumlarına göre değil; işe ulaşma şartlarına göre konutlarının yerini belirlediklerini göstermektedir. GM alanlarının algılanması, kullanılması ve sosyal yaşama destek olması bu yöndeki gündelik yaşam kültürü ve genel kültürel karakteristiklerle ilişkili olarak değerlendirilmektedir. Çalışma ekseninde konut; hatta kent ve ülke değiştirme özellikle Batı toplumlarında *mobilité* (hareketlilik-mobility) adı altında incelenmektedir. Özellikle beyaz yakalı çalışanlar için gerçekleşen bu yer değiştirme, GM alanlarındaki etkileşimlerinde farklılaşmalara da sebep olmaktadır. Literatürde bu yer değiştirme biçimi *sürekli göç* (permanent migration) olarak isimlendirilmektedir. Mesafe sebebiyle ulaşım olasılıkları azaldığından; yeni konut çevresinde sosyal

etkileşim tekrar gerçekleşmektedir. Taşınmada konut ile olan bağlarda uzun mesafeye bağlı zayıflama izleri görülmektedir (Bell ve Ward, 2000).

Örneğin Avustralya’da son yirmi yıldır kuzey hattından güney bölgelere, kırsal alanlardan kent merkezlerine, kent iç merkezlerinden kent çeperlerindeki banliyölere ya da sahil hatlarına ve iç-orta alanlarda bulunan banliyölerden metropoliten çeperlere doğru gelişmektedir; bu eksenlerde sürekli göç kaydedilmektedir (Bell, 1995). Türkiye’de ise genç yetişkinler için eğitim ve iş motivasyonu ile kırsal alandan kent merkezine, büyük kent merkezleri arasında ya da geç genç yetişkinlikte kent merkezinden banliyö ve sayfiye kasabalarına sürekli göç tespit edilmektedir.

7.1.5 Medeni durum

Örnekleme bakıldığında yaş ile medeni duruma dair verilerin dağılımı, yaşın ilerlemesi ile evlilik oranlarının arttığını göstermektedir. Genç yetişkinler, yaşları ilerledikçe evlenmeyi tercih etmektedir. Üniversite eğitimi sonrası erkekler için askerlik; her iki cins için ise iş bulma ve kariyer konusundaki çabalar evlilik fikrini ötelemektedir. Willoughby ve diğerlerinin (2015) yaptığı yeni bir araştırma, birçok genç yetişkinin gelecekteki evliliklerinin *tam zamanlı bir uğraş* olacağını düşündükleri ve kişisel kaynaklarını böyle bir ilişkiye adanmayı öngördüklerini göstermektedir.

Konut tercihi ile medeni durum verileri arasındaki ilişki; iş sebebiyle konutlarını seçen genç yetişkinlerin büyük bir çoğunluğunun bekâr olduğunu göstermektedir. Yine örneklem çerçevesinde, aile sebebiyle konutlarını seçenlerin büyük bir çoğunluğunun evli olduğu tespit edilmiştir. Literatürde az ele alınmış olmasına karşın bazı çalışmalar; evliliğin bireylerin yaşamdaki merkezi önemini sürdürdüğünü göstermektedir. Evli olma durumu, diğer yaşam rollerine göre genç yetişkinler için önemli anlamlar taşımaya devam etmektedir (Willoughby ve diğ., 2015). Örneklemdaki bekâr bireyler için konutla bağ; iş ekseninde gelişmektedir. Bu bireyler iş yaşamlarıyla birlikte; konutlarını sosyal hayatlarını sürdürme aracı olarak görmektedir. Dolayısıyla ev ile kurulan ilişki evli olmama durumunda görece zayıflamaktadır. Bu bağın zayıflaması olumsuz bir sonuç olarak görülmemelidir. GM alanları konuta alternatif oluşturmakta ve bu alanlar evini diğer bireylerle paylaşanlara göre daha etkin kullanılmaktadır. Hatta GM alanları, evin devamı ya da eve bağlı geniş bir yaşam alanı gibi görülmektedir. Örneğin bekâr bir birey *tek*

başına kahvaltı hazırlamak yerine bir GM alanında kahvaltı ederken çalışmayı tercih ettiğini belirtmektedir. Ayrıca bekâr genç yetişkinler için GM alanları *sosyalleşebilecek alternatif bir oturma odası* hissi oluşturmaktadır.

Medeni durum bağlamında konut çevresindeki kafe/bar/restoranların sosyalleşme alanı olmasına dair bulgular da; bekâr bireylerin konuta yürüme mesafesindeki restoran/kafe/barlarda daha fazla sosyalleştiğini göstermektedir. Bekâr bireylerin bir bölümü de genç yetişkinliğin erken döneminde bulunmaktadır. Bu genç yetişkinler çoğunlukla aileyle beraber yaşamaya devam etmektedir. Dolayısıyla kafe/bar/restoranlar ebeveynlerle paylaşılan evlerde gerçekleştirilemeyen sosyal yaşama alternatif olarak görülmektedir.

Genç yetişkinler arasında medeni durum değerlendirildiğinde; bekâr bireylerin sayısının daha fazla olduğu görülmektedir (% 57,1). Örneklemdaki evli bireylerin ise çoğunlukla Sarıyer (% 26,3) ve Şişli’de (% 26,3) yaşadıkları görülmüştür. Evlilik durumu yaşanan konutun yerinin seçilmesinde etkilidir. Beraber yaşama oranları nüfusun tüm tabakalarında artsa da (Kennedy ve Bumpass, 2008; Manning, 2013), 19-24 yaş grubunda en fazla oranda görülmektedir. Bu bireylerin büyük bölümü sözü geçen yaş grubundaki kadınlardır (Manning, 2013). Örneklem, İstanbul’daki kentli ve eğitilmiş bireylerden oluşmaktadır. Her ne kadar evlilik olmaksızın partnerle (sevgili) ev paylaşma kentli yaşamında artsa da; hala çok yaygın değildir. Derinlemesine görüşmeler incelendiğinde ise, genç yetişkinler arasında bu eğilimin arttığı tespit edilmiştir. Bu tercihler özgür yaşamın izleri olmanın yanında; büyük şehir hayatında ekonomik olarak partnerlerin birbirinden destek alma ihtiyacını da göstermektedir. Beraber yaşama konusunda günümüzde genç yetişkinlerin geleneksel yaşam ile gündelik yaşam pratikleri arasında bir geçiş sürecinde bulundukları söylenebilir.

7.1.6 Gelir seviyesi

Örneklem çerçevesinde aylık net gelirin yaşla doğru orantılı olarak arttığı görülmektedir. Beyaz yakalı çalışanlar olan genç yetişkinler, çoğunlukla kurumsal görevler üstlenmektedir. Dolayısıyla mesleki yükselme de hiyerarşik bir sıralama ile gerçekleşmektedir. Yaşın artmasıyla, gelir seviyesinin de artması bu yolla açıklanabilir.

Aylık net geliri, konut seçme özgürlüğünü de getiren bir olgudur. Yüksek gelir, gündelik yaşam kültürlerini daha çok yansıtan konutlara işaret etmektedir. Bunun sebebi, yüksek gelir seviyesinin getirdiği seçme özgürlüğüdür. Diğer yandan GM alanlarında konfor olgusu da gelir seviyesiyle değişmektedir. Araştırma, yüksek gelir grubuna mensup genç yetişkinlerin; modern tasarım, rahatlık ve *estetik* özellikleri olan mekânları GM olarak tercih ettiklerini göstermiştir. Bu durum gelir seviyesi yükseldikçe konut çevresinin algılanmasında farklılaşmaların olduğunu göstermektedir. Ekonomik gelir kafe/bar/restoran gibi kurgulanmamış GM alanları ve havuz kenarında zaman geçirme gibi konut alanında sosyalleşmeye etken olan bazı farklı aktivite tiplerine işaret etmektedir. Pahalı olan kurgulanmamış GM tercihleri de (pahalı restoran/bar/kafe gibi) yüksek aylık net gelirin işaretidir.

Örneklem bağlamında aylık net gelir aralığı verileri; en düşük aylık net gelire sahip örneklem grubunun Beyoğlu ve Şişli’de yaşadığını göstermektedir. Aylık ortalama kira fiyatlarının da bu ilçelerde Sarıyer ve Beşiktaş’a göre daha düşük olduğu görülmektedir. Beşiktaş’taki örneklem, 3000-4999 TL net gelir ile ikinci sırada bulunmaktadır. Bu ilçelerde yaşayan örneklem genellikle erken genç yetişkinlik evresinde bulunmaktadır.

Çocuk sahibi olma durumu ile aylık net gelir arasındaki bağ dikkat çekicidir. Örneklemde çocuk sahibi olmayan bireylerin daha yüksek kazanç elde ettiği görülmektedir. Çocuk sahibi olan bireyler, araştırmanın bulgularına göre düşük gelir kabul edilen ilk iki alt grupta yer almaktadır. Çocuk sahibi olmayanlarda 5000-6999 TL ve 7000 TL-üstü grup daha yüksek oranda temsil edilmektedir. Bu bulgu iş hayatına yoğunlaşan genç yetişkin bireylerin ailevi bağlarının görece zayıf olduğunu göstermektedir. Bu bireylerin evlilik ve çocuk sahibi olma gibi eğilimleri daha azdır. Ya da aile öncelikleri olan bireyler; iş ve ev yaşamını dengeleyebilecekleri görece daha düşük maaşlı işlere yönelmektedir.

Aylık net gelir düştükçe aile ile yaşama oranının yükseldiği dikkat çekmektedir. Erken genç yetişkinlik evresi ile konut paylaşım dağılımında paralellik bulunmaktadır. Erken genç yetişkinlikle aylık net gelir ortalaması düşük; aileyle konutu paylaşma oranı yüksektir. Düşük geliri bulunan genç yetişkinlerin araştırma alanındaki aksta yaşam kurma olasılıkları fazla değildir. Bu anlamda gündelik yaşam kültürüne ayak uydurmada ekonomik gelir önemli bir yer tutmaktadır.

7.2 Gündelik Yaşam Kültürü Bakımından GM Alanlarının Oluşumu

Gündelik yaşam kültürü içinde bireyin ailevi şartları, çalışma/yaşam tercihleri, konutla ilişkisi, konut çevresinde sosyalleşme ve GM olgusuna bakışı ekseninde incelenmektedir. Gündelik yaşam kültürü kavramı kentli genç yetişkinlerin yaşam pratikleri ile yaşama tercihlerini mercek altına almaktadır. Geniş bir alanı araştırması sebebiyle temel kodlar alt başlıklarla aşağıdaki gibi desteklenmektedir:

- Ailevi şartlar
 - Konut paylaşım şekli
 - Aile kökeni
 - Aileden ayrı yaşama deneyimi
 - Çocuk sahibi olma
 - Tek ebeveynlik
- Çalışma/yaşama tercihleri
 - Çalışma tipleri
 - Yaşam tercihleri
 - Sigara, çay/kahve ve ara-sıra da olsa alkol tüketim alışkanlıkları
- Konut şartları
 - Konut tipi
 - Konut tercih sebebi
 - Konutta karşılanan ihtiyaçlar
 - Konutta yaşamaya devam etme isteği
- Konut çevresinde sosyal etkileşim
 - Komşularla görüşme
- Gri madde alanında zaman geçirme
 - GM alanının oluşturduğu hissiyat
 - GM alanında zaman geçirme
 - GM alanında sosyalleşme
 - Aktiviteler
 - Tercih edilen GM alanı tipleri

7.2.1 Ailevi şartlar

Ailevi şartlar, genç yetişkinlerin kendi aile hayatı ve özel yaşamı ekseninde gündelik yaşam kültürüne odaklanmaktadır. Bu başlık altındaki bulgular kişinin GM alanlarını algılama, kullanma ve sosyal etkileşimine etken olan özel hayata dair şartlara işaret etmektedir.

7.2.1.1 Konutun paylaşım şekli

Gm alanlarının kullanım eğilimlerini incelemek amacıyla konutların paylaşım şekilleri örneklemin dağılımının gerçekleştiği ilçeler dikkate alınmıştır. Beyoğlu ilçesinde, örneklemin geri kalanına göre yalnız yaşayan bireylerin daha fazla olduğu

tespit edilmiştir. Beyoğlu ilçesinde genç yetişkinliğin erken evresinde bulunan bireylerin görece daha fazla yaşaması buna etki etmektedir

Genel olarak örnekleme oluşturan genç yetişkinlerin arkadaşlarıyla evlerini paylaşma oranı oldukça düşüktür. Gündelik yaşam kültürü ve kültürel olarak Batılı örneklere göre daha erken lisans eğitimini tamamlayıp profesyonel hayata atılma (Berngruber, 2014); ev arkadaşı kavramının öğrencilikle bağdaşmasında etkili olmaktadır. Her iki cins için de, arkadaşla ev paylaşmanın düşük oranda olması; daha genç yaşta yaşamı tam anlamıyla kurma çabasına işaret etmekte ve gündelik yaşam kültürüyle ilişkilendirilmektedir. Her iki cins için de ev paylaşım tipleri gündelik yaşam kültürü ve net aylık gelir durumuyla ilişkilendirilebilir.

Şişli’de eş ve çocuklarla yaşama oranı örneklemin geri kalanına göre görece daha fazladır. İlçedeki konutların metrekare olarak daha büyük olması; aileyle yaşamaya daha uygun şartlar ortaya çıkarmaktadır. Genel olarak örneklem grubunun tamamında yalnızca çocuklarla yaşama ve *tek ebeveyn* (single-parent) olma durumu görece düşük oranlıdır. Genç yetişkinlerin bu yaşlarda hayatlarını yeni kuruyor olmaları, olası tek ebeveynlik yaşını öteliyor olabilir. Diğer Batı toplumlarında yapılan araştırmalar günümüzde çocuk sahibi olmanın mutlaka evlendikten sonra gerçekleşmesi konusunda oldukça esnediğini göstermektedir. Evlilik olmadan çocuk sahibi olan çiftlerin oranında yükselme tespit edilmiştir. Son yıllardaki genç nüfus için; aile tiplerindeki çeşitlenme; yaşam planlarındaki normlara ve belirgin yaş gruplarının temel seçimlerinin dışına çıkmaktadır (profesyonel ve ailevi seçimler bakımından) (Chernova, 2014). Ancak Türk toplumu için çocuk sahibi olma konusunda genç yetişkinlerin geleneksel davranış biçimlerini benimsedikleri görülmektedir. Derinlemesine görüşmelerde birçok katılımcı, “evlenip çocuk sahibi olduğumda” ifadesini kullanmıştır. Çocuk sahibi olma ile evlilik birbiri için zorunlu şartlar olarak düşünülmektedir. Bu durum da GM alanlarının kullanımı ve çocukla vakit geçirmede daha belirli bir yapıya işaret etmektedir.

Diğer yandan örneklemin gündelik yaşam kültürü kapitalist söylemle paralel bir durum ortaya koymaktadır. *Evli-çocuklu-iş sahibi kentli birey* olunması genç yetişkinler için oldukça yaygındır ve ideal bulunmaktadır. Buna karşın, çocuk sahibi olunmaksızın partnerlerle ev paylaşma oranı neredeyse yalnızca eşle yaşama oranı kadar yüksek tespit edilmiştir. Dolayısıyla, toplumsal kültürde *tabu* kabul edilen bazı konuların genç yetişkinler tarafından yıkıldığı görülmektedir. Genç yetişkinlerin

metropol yaşamında geleneksel olmayan yeni yaşam yapıları ve gündelik yaşam kültürleri kurguladıkları görülmektedir. *Erkek kardeşi, erkek arkadaşı ve köpeği* ile yaşayan bir katılımcı dikkat çekmektedir. Eğitim yoluyla aileden ayrı yaşama, geleneksel kodlamalar olmadan hayat kurmada etkili olmaktadır. Bu davranış biçimleri GM alanlarına dair eğilimlere de yansımaktadır. Bu tercihleriyle dışlanmadıklarını bilen genç yetişkinlerin yaşam alanlarını benimsedikleri ve GM alanlarında daha rahat etkileşime girdikleri tespit edilmiştir. Aidiyet duygusu ve yer kimliği bu anlamda daha etkin şekilde yerleşmektedir.

Örnekleimde bulunan erkeklerin % 35'i yalnız yaşarken, kadınlarda bu oran üçte biri kadar azdır (% 13,8). Aileyle konut paylaşımı her iki cins için de neredeyse eşit iken; erkeklerde eş ve çocuklarla yaşama % 15 oranında iken; kadınlarda bunun iki katından fazladır (% 34,5). Bu veriler kültürel yapı ekseninde kadınların daha erken evlenmesiyle ilişkilidir. Ayrıca üniversite eğitimi almış erkek bireyler için askerlik hizmeti de evlilik ve hayata atılma yaşını ötelemektedir.

7.2.1.2 Aile kökeni

Demografik yapılar bireyin yetiştiği çevre ile ilişkilidir. Konut çevresindeki davranış tipleri, ortak alanları algılama ve benimseme sosyal bakımından kültürel izler taşımaktadır. Habraken (1998), kişisel niteliklerin *alansal oyunun* (territorial game) niteliğini de belirlediğini anlatmaktadır. Her belirgin yapıli çevrede, aktörlerin gerçek kimlikleri etkili olmaktadır. Çevrenin ve içindeki bireylerin niteliği; sadece aktörlerin bireysel niteliklerine değil, sosyo-ekonomik çevreye de bağlı olmaktadır. Yapılı çevre, sosyal etkileşimlerin gerçekleştiği yapıli bir formu yansıtmaktadır.

Aile geçmişi GM alanlarının algılanması, kullanımı ve bireyin içinde gerçekleştirdiği sosyal etkileşimlerde belirleyici bir parametredir. Çocukluk yıllarında yerleşen alışkanlıklar, öğretiler ve kültür gelecek yıllardaki davranış desenlerini de şekillendirmektedir. Hatta aile geçmişi ile bağlantılı tüketim alışkanlıkları da gündelik yaşam kültürü ekseninde GM tercihlerinde etkili olmaktadır. Araştırmanın analizleri de benzer motiflere işaret etmektedir. Boğaz hattındaki deniz kenarı GM alanlarının kullanımının neredeyse tamamı genç yetişkinlerin büyüdükleri kasaba ya da şehirdeki deniz ilişkisi ile özdeşdir. Katılımcılar GM alanı kullanımını aile kökeniyle ilişkilendirmekte ve çocukluktan gelen alışkanlıkları ekseninde evde olma duygusunu geliştirdiklerini belirtmiştir (Weigert, 1981; Proshansky ve diğ., 1983;

Cuba ve Hummon, 1993). Özellikle Fındıklı Parkı'nda deniz hattındaki kafe/parkı ya da İstinye'deki deniz kenarı yürüyüş hattını GM alanı olarak kullanan bireylerin aile kültürlerinde bu ve benzeri hikâyeler bulunmaktadır.

Yeşil öğelerle GM alanı kullanım eğilimleri de benzer göstergelere işaret etmektedir. Konut çevresindeki yeşil alanın konutun devamı gibi algılanmasıyla çocukluğun bahçeli evde geçmiş olması arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır. Konunun analizinde; katılımcıların çocukluk yıllarında içinde büyüdüğü evi tarif ettikleri ve yeşile olan özlemlerini bu örnek üzerinden anlattıkları dikkat çekmektedir. Konut çevresindeki çok küçük yeşil alanların kurgulanmamış GM alanları olarak kullanılma eğilimi bu konuyla ilişkilidir.

Ayrıca bireyin yetiştiği ailenin sosyo-kültürel yapısı GM alanlarının kullanımında aktivitelerin çeşitlenmesi bakımından etkilidir. Konut çevresinde vakit geçirme kavramı ve kullanıma aşına olan bireylerin, GM alanlarının kullanımını daha normal algıladıkları görülmektedir. Bu genç yetişkinler daha kolay yer kimliği oluşturmaktadır. Kurgulanmış/kurgulanmamış GM alanı tercihlerinde ise özellikle ailenin ekonomik yapısı ekseninde geliştirdiği alışkanlıklar etkili olmaktadır. Örneğin İstanbul kökenli, üst ekonomik gelir düzeyinden gelen bir genç yetişkin; pahalı bir semtte konutuna yakın kafenin açık alanını kullandığını ve hatta orada öğrenim hayatından arkadaşlarına rastladığını belirtmiştir. Ne var ki; aynı konutta yaşayan kırsal kökenli bir başka genç yetişkin bu alanda hiç dostluk olmadığını, etkileşim kurmanın *imkânsız* olduğunu belirtmektedir. Bu yetişkin söz konusu GM alanına sadece yemek yeme ihtiyacını gidermek için gitmektedir. Dahası; kent kökeninden gelen birinci birey havuzu çok etkin kullanırken; kırsal kökenli bireyin bu alanı hiç kullanmadığı da dikkat çekicidir.

7.2.1.3 Aileden ayrı yaşama deneyimi

Evlilik gerçekleşmeden aileden ayrı yaşama durumu, Doğu ve Batı toplumlarında belirgin farklılıklar göstermektedir. Türkiye kültürü bakımından Orta Doğu ile Batı arasında bir konumda bulunmaktadır. İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyük kentlerin merkezleri dışında aile yapıları çoğunlukla geleneksel izleri takip etmektedir. Aileden ayrı yaşama pratiği evlilik dışında ya yatılı okullarda eğitim sebebiyle; ya da üniversite eğitiminin ailenin yaşadığı kentin dışında olmasıyla *yurtta kalma* şeklinde gerçekleşmektedir. Sonrasında genç yetişkinler yaşam şartlarına göre öğrenci

evlerinde ya da kendi evlerinde eğitimlerini sürdürmektedir. Bu durumda genç yetişkinlerin aileden ayrı bir yaşam kurmasında yükseköğrenim önemli bir eşiktir. Örnekleme oluşturan bireylerin tamamının üniversite eğitimi almış olduklarından aileden ayrı yaşamayı çoğunlukla deneyimlemişlerdir. Ancak bu tür *aileden ayrı yaşama deneyimi* Batı toplumlarındaki pratiklerden ekonomik yönden ayrılmaktadır. Türkiye’de aileden ayrılan genç yetişkinler ekonomik olarak ailelerine bağlıdır. En azından üniversite eğitiminin ilk iki yılında konut ve diğer yaşam giderleri aileleri tarafından karşılanmaktadır. Genç yetişkinler *evden harçlık almaya* devam etmektedir.

Batı toplumundaki aileden ayrı yaşam pratiği bu anlamda farklıdır. Bireyler orta öğrenimleri sonunda, reşit olmalarıyla (18 yaş) üniversite eğitimine başlasalar da; başlamasalar da aileden ayrı bir yaşam kurmaktadırlar. Ekonomik olarak bağlar aile ile bu süreçte kopmakta; birey yaşam sorumluluklarını taşımaya başlamaktadır. Bu yaşam kültürü toplumun benimsediği bir davranış biçimidir (Hummon, 1990). Örneğin Almanya’da kamuoyu, ailesiyle yaşamaya uzun süre devam eden genç yetişkinler için *ev rehincisi*, *anne oteli* gibi hakaret içeren ifadeler kullanmaktadır. Bu durum, bireylerin *parazit gibi* ebeveynlerinin evinde yaşadıkları ve bu rahatlığı kullandıkları şeklinde yorumlanmaktadır (Berngruber, 2015). Dolayısıyla bireyin kendi iradesiyle konut tercih etmesi ve çevresinde sosyal etkileşim oluşturması aileden ayrı yaşama durumuna göre de değişiklik göstermektedir.

Örnekleme dikkate alındığında; eğitimi tamamlamış bu grubun konut tercihinde görece deneyimli olduğu görülmektedir. Konut tercih sebebi ile aileden ayrı yaşama deneyimi dağılımının istatistiksel çaprazlaması bu yönüyle incelendiğinde, söz konusu değişkenler arasında çok belirgin bir ilişki bulunamamıştır. Ne var ki; derinlemesine görüşmelerde genç yetişkinlerin İstanbul kökenli olmadıkları durumda büyük oranda eğitim sebebiyle İstanbul’da yaşadıkları tespit edilmiştir. İstanbul’daki yaşamda eğitim dışında bir diğer motivasyon burada bulunan iş olasılıklarıdır. Bu anlamda bireyin aileden ayrılma sebebi ile diğer bir kenti benimsemesi arasında bir ilişki bulunmaktadır.

Bireyin aileden ayrı yaşama deneyimi GM alanlarının algılanması, kullanılması ve sosyal etkileşime destek olması bakımından önemlidir. Genç yetişkinlik bireyin yaşamına dair bağımsız kararları ilk verdiği süreçtir. Bu zaman aralığında yapılan bağımsız konut tercihleri; bireyin konut çevresinde sosyal etkileşim tercihlerini de

ortaya koymaktadır. Bu tercihler genç yetişkinin kent içinde sürdüreceği gündelik yaşam kültürüne dair izler bulundurmaktadır.

7.2.1.4 Çocuk sahibi olma durumu

Araştırmada dikkate alınan yaş 23-37 arasındadır. Örneklem çöğunluğunun çocuk sahibi olmayan bireylerden oluşması (% 71,4) araştırmanın odaklandığı grubun büyük bölümünün genç yetişkinliğin erken evrelerinde bulunmasıyla ilişkilidir. Eğitimli genç bireylerin literatürdeki bulgulara paralel olarak evlilik ve çocuk sahibi olmayı erteledikleri görölmektedir (Chernova, 2014; Willoughby ve diğ., 2015; Rogers ve diğ., 2016). Örneklem ekseninde, yaş ilerledikçe çocuk sahibi olma olasılığının arttığı tespit edilmiştir. En yüksek oranda çocuk sahibi olma, 33-37 yaş arasında geç genç yetişkinlik evresinde görölmektedir. Erken genç yetişkinlik evresinde ise hiçbir bireyde çocuk sahibi olma tespit edilmemiştir. Örneklem bağlamında genel olarak genç yetişkinlerin çocuk sahibi olma yaşı 33-37’dir.

Çocuk sahibi olmada cinsiyet önemli bir belirleyicidir. Örnekleme göre kadın genç yetişkinlerin erkeklere göre daha erken yaşlarda çocuk sahibi oldukları tespit edilmiştir. AB araştırmaları kadınların çocuk bakımına dair sorumluluklarının erkeklere göre hala daha fazla olduğunu göstermektedir (EGRIS, 2001). Bu durumda erken çocuk sahibi olan kadınlar konut çevresinde de bu sorumlulukları ekseninde sosyal etkileşim gerçekleştirmektedir. Hatta çocukların fiziksel ve duygusal ihtiyaçlarına göre GM alanlarını algılama ve kullanımlarında da farklılaşmalar bulunmaktadır. Örneğin Fındıklı Parkı’nı GM alanı olarak kullanan çocuklu kadın bireyler, çocuklarının uyku saatine göre GM’yi kullandıklarını belirtmişlerdir. Kendisiyle aynı yaşta çocuksuz bir komşusunun aynı GM alanını kullanımını anlatırken “çocuk sebebiyle biz gece kullanamıyoruz. Biz gidiyoruz, onlar geliyor” demektedir. Bu alanın kafe/park statüsünde olması çocukların temel ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla tercih edilmektedir. Ayrıca kadınlar konut çevresindeki sosyal etkileşimi çöğunlukla çocuk parklarında gerçekleştirmektedir. Çocuk ekseninde GM alanlarının kullanımı kadınlar için daha erken yaşlarda başlamaktadır. Dolayısıyla; kadınlar genç yetişkinliklerinin daha geniş bir aralığında GM alanlarında çocukları ekseninde sosyalleşmektedir. Literatür de hareketi kısıtlı yetişkinler ve küçük çocuklar için uzak alanlarda vakit geçirme olasılıklarının daha az olduğunu vurgulamaktadır (Gidlow ve Ellis, 2011).

Örneklemdaki çocuk sahibi olmayan bireylerin konut çevresindeki restoran/kafe/barlarda daha fazla sosyalleştiği dikkat çekmektedir. Çocuklu genç yetişkinlerin GM alanlarını küçük çocuklarının ihtiyaçları doğrultusunda tercih ettikleri görülmektedir. Çocuğun rahat hareket edebilmesi için GM olarak restoran/kafe/barlar yerine çocukların ihtiyaçlarına göre tasarlanmış kurgulanmış GM alanları daha fazla tercih edilmektedir.

Örnekleme çocuk sahibi olan genç yetişkinlerin konut tercihinde çoğunlukla iş sebebiyle karar almadıkları görülmektedir. Çocuk sahibi olma konuta ilişkin bu tür öncelikleri değiştirmektedir. Konut tercihi literatürüyle de örtüşen bulgular görülmektedir (Sampson, 1988; Kim ve diğ., 2003; Kim, 2006; Pagliara ve diğ., 2006). Konut çevresinde daha fazla yeşil alan, okul imkânları ya da daha geniş konut ihtiyacı ekseninde iş yerine yakınlıktan feragat edilebildiği dikkat çekmektedir.

Özellikle kadın genç yetişkinlerin GM alanlarındaki sosyalleşme eğilimleri çocuk sahibi olmalarıyla bu ekseninde gelişmektedir. Örneğin Mısırlıbahçe Parkı'nı GM alanı olarak tercih eden genç yetişkinlerin çoğunlukla çocuklu kadınlar olduğu tespit edilmiştir. Bu bireyler kendi yaş grubundaki diğer annelerle bu alanda sosyal etkileşim sağlamakta; *kendi arkadaşlarıyla oturup sohbet etmektedirler*. Bu şekilde “hem çocuklar yalnız bırakılmamış oluyor; hem de biraz hava alınıyor” olduğu belirtilmektedir.

Bunların yanında, çocuklu kadınların bir bölümü de GM alanında vakit geçirmeyi *kişisel/özel zaman* olarak tanımlamaktadırlar. Bu durumda GM alanı tercihi kurgulanmış olandan; kurgulanmamış olana doğru değişmektedir. Çocuk, aile ya da iş sorumluluklarından mola vermek isteyen kadınlar GM alanlarında geçirilen süreyi “kendime ayırdığım, tek başıma kalıp sigara/çay içtiğim vakit” olarak tanımlamaktadır. Bu durumda da GM alanları tercih edilmektedir çünkü ev sorumluluklarına kolay dönülebilecek mesafede bulunmak önemlidir. Bu durumda kurgulanmamış GM açık alanlarda çay/kahve satan küçük büfelerin önündeki banklar/oturma elemanları (örn. Beşiktaş taksi durağı arkasında bulunan Çınaraltı Çaycısı) ya da apartmanların içinde/arasında yer alan *küçük teras benzeri yarı-açık/açık dolaşım alanları* olarak tespit edilmiştir.

7.2.1.5 Tek ebeveynlik

Batı toplumlarında yapılan araştırmalar, tek ebeveynlik durumunun kent merkezlerinde arttığını göstermektedir. AB lkeleri için günümüzde bu oran % 16'dır. Türkiye'de ise bu oran TUIK (2014) verilerine göre % 8,2 olarak tespit edilmiştir. Batı kültüründe önceki nesiller için geçerli olan evlilik ile ocuk sahibi olma arasında bağ zayıflamış ve gerekliliğini kaybetmiştir (Willoughby ve diğ, 2015). Türkiye'de ocuk sahibi olma ve buna bağlı aile değerlerine dair geleneksel görüşler güncelliğini sürdürmektedir. Evlilik dışı beraber yaşamaya göre; evlilik dışı ocuk sahibi olma konusundaki tabular varlığını korumaktadır.

Tek ebeveynliğin bir diğer formu ise eşin kaybedilmesi ya da boşanma sebebiyle 12 yaşından küçük çocuğun tek ebeveyn tarafından yetiştirilmesidir (TC, 2011). Örneklemenin yaş aralığı dikkate alındığında boşanmış/dul bireylerin görece çok az (% 4,1) olduğu görülmektedir. Araştırmadan elde edilen medeni durum bağlamında ocuk sahibi olma, örneklem çerçevesinde tek ebeveynli bireylerin az olması sebebiyle belirgin bulgular ortaya koymamaktadır. Bu konu toplumsal kültür yapısıyla ilişkilidir. Ayrıca kentin araştırmanın yapıldığı aksında konut kiralari ve yaşam masraflari oldukça yüksek tespit edilmiştir. Genç yetişkin bir bireyin kazancıyla bir çocuğun ekonomik ve fiziksel yükünü üstlenmesi olası görülmemektedir. Bu durum da örneklem içindeki tek ebeveynlik oranını azaltan bir diğer faktör olabilir. Araştırmanın başlangıcında tek ebeveynlik durumu GM alanının kullanımını etkileyen önemli bir veri olarak öngörülmüştür. Geleneksel aile formlarının dışında oluşan bu hane halkı tipinin konut çevresindeki kullanım ve etkileşimde de farklılaşmaya sebep olacağı varsayılmıştır. Ne var ki; örneklem içinde temsil edilmemesi sebebiyle sonuçlara ulaşmak mümkün olmamıştır.

7.2.2 Çalışma ve yaşam tercihleri

7.2.2.6 Çalışma tipleri

Genç yetişkinler için çalışma tiplerindeki çeşitlilik dikkat çekicidir. Çalışma esnekliği erken yaştaki kariyer yollarının kurgulanmasında etkili bir faktördür (Cuzzocrea, 2011). Çalışma tipleri gündelik yaşam kültüründe de belirleyici bir bileşendir. Genç yetişkinlerin çalışma saatleri, mesleğin yaşam tarzında ve tercihlerde etkinliği GM alanlarının algılanması, kullanılması ve sosyal etkileşime destek olması konusunda etkilidir. Ayrıca yapılan işin doğası da GM alanı ile olan

bağı belirlemektedir. Gözlem oturumlarında hafta içi gündüz saatlerinde çocuğuyla GM alanlarında vakit geçiren bir bireyin gece saatlerinde çalışan bir genç yetişkin olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla vardiyalı, *ev-ofis* (home-office) ya da esnek çalışma şekilleri GM alanlarının kullanımında belirgin farklılıklar ortaya koymaktadır. Çalışma günleri ve saatleri de GM alanları ile olan ilişkide belirleyicidir.

Ayrıca çalışma mekânı da GM alanlarının kullanımında etken olarak tespit edilmiştir. Profesyonellerle yapılmış olan odak-grup görüşmesinde bir katılımcı *bireylerin ofiste zaman geçirdiği için hafta sonu dışarı çıkmak istediğini* belirtmiştir. Literatürde (Francis, 2001) kamusal alanların dönüşümü ve kentlinin ihtiyaçları konusunda çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Dolayısıyla ofis, fabrika/üretim, açık alan ya da şantiye ortamında çalışmanın bu anlamda önemi tespit edilmiştir. Hatta bir katılımcı GM alanını aynı zamanda işine de yakın olması sebebiyle *toplantılar yapmak ve müşterilerini ağırlamak* üzere de kullandığını belirtmiştir. Bu anlamda konut ve iş ortamları arasında belirgin ayırımların günümüzde artık bulunmadığı tespit edilmiştir.

Çalışma tipleri; ev içi kullanım ve çoğunlukla konutun devamı kabul edilen GM alanları için de belirleyicidir. Konut ve çevresinde uzun zaman geçirme, düzenli yemek pişirme, evde çalışma ya da sadece uyuma/dinlenme amacıyla konutun kullanılması GM ile ilişkide belirleyicidir. Yoğun çalışan ve yalnız yaşayan örneklemin tamamı eve sadece uyumak için gittiğini, işten çıkışta GM alanlarında vakit geçirdiğini ve orada yemek yediğini belirtmektedir. Esnek çalışma yapısı GM eğilimleri bakımından da değişkenlik oluşturmaktadır. GM alanlarının kullanımı bireyin fiziksel uygunluğu ile de ilişkilidir. Esnek çalışan genç yetişkinlerin GM alanlarını kullanım yoğunlukları değişiklik göstermektedir. “Bazen üç-dört saat... Bazen tüm gün” zaman geçirdikleri; “bazen de hiç” GM alanını kullanmadıkları görülmektedir. Ayrıca bazı meslek grupları için GM alanlarının kullanımında mevsimlik farklılaşmalar dikkat çekmektedir. Örneğin yaz mevsiminde çalışmaya ara veren öğretmenlerin yazlık yerlerde yaşamaları sebebiyle sadece diğer mevsimlerde kent içindeki GM alanlarını kullandıkları ve orada sosyal etkileşim gerçekleştirdikleri tespit edilmiştir.

7.2.2.7 Yaşam tercihleri

Yaşam tarzı eğilimleri belirli cemiyetlerin parçası olma ya da belirli gruplara uygunluk sağlamayla ilişkilendirilmektedir (Heijs ve diğ, 2009). *Topluluğa uygunluk* (group-coherence) çerçevesinde konut tercihi araştırmada büyük ölçüde tespit edilmiştir. Galata, Cihangir ya da Maslak gibi moda olmuş mahalle ve ilçelerde yaşama tercihlerinde bir topluluğa uygun olma, sosyo-ekonomik statüleri benzer olan bir grubun içinde bulunma niyeti öne çıkmaktadır. Örneğin Cihangir böylesi bir topluluk olma hissiyatını çok güçlü bir şekilde hissettirmektedir (Öznel-Ağsakallı ve Zeren-Gülersoy, 2015). Literatürle paralel biçimde araştırmanın verileri de bireylerin bu alanı özel hayatlarına saygılı, kendileri gibi düşünen insanların yaşadığı bir topluluk olarak görmektedir.

Yukarıda anlatılan durum temelde bir tür *homojenlik* (tek tip bireylerden oluşan topluluk) anlamına gelmektedir. Genç yetişkinlerin yaşam tercihleri bakımından kendilerine benzeyen bireylerin bulunduğu alanlarda yaşamayı tercih ettikleri tespit edilmiştir. Bunun ardındaki sebeplerden biri de araştırmanın en az üniversite eğitimi almış genç yetişkinlere odaklanmış olmasıdır. Üniversite eğitimi entelektüel birikimi de beraberinde getirmektedir. Konut çevresinde *entelektüel kalite* talep edilmesi bu konuyla ilişkilendirilmektedir. Gans (1961) konut yaşamında homojenlik ve heterojenlik analizi gerçekleştirdiği çalışmasında konuyu çeşitli bakımlardan açıklamaktadır. Konut çevresindeki yaşamın tercih edilmesindeki temel etkenlerden biri de çocuk sahibi olunmasıdır. Çocuklarını belirledikleri bir şekilde yetiştirmeye kararlı bireylerin tersi yöntemlerle davranan başka ebeveynlere çok uzun süre hoş görülmesi davranamayacağı savunulmaktadır. Daha yüksek kazanç elde eden, daha fazla eğitim almış çocuklara daha düşük seviyeden gelen çocuklar tarafından zarar vereceği de düşünülmektedir. Bu durumda iki taraf da ortamda oluşan havadan rahatsızlık duymaktadır. Sosyal ve kültürel etkileşim oldukça zorlaşmakta, farklı gruplar için bir yük halini almaktadır (Gans, 1961). Bu durumda bireylerin yaşam biçimi bakımından benzerleriyle yaşama isteği önem kazanmaktadır.

Kurgulanmış ve kurgulanmamış GM alanı tercihlerinde de yaşam tarzları etkindir. Metalaşma birey ve toplum bakımından gündelik yaşamda yer bulmaktadır. Bireyleri en çok sıkıntıya sokan yaşamlarına el uzatan metalaşmaya karşı tepki oluşturmak ve ifade şekli bulabilme çabasıdır. Bu medya yoluyla ve bireyin direkt tüketimiyle gerçekleşen iki sahada gerçekleşmektedir. Bireyler kendilerine ulaşan bilgileri aktif

şekilde ayrıştırdığı gibi; kendilerine göre de yorumlamaktadırlar. Metalaştırma her bakımdan başarılı değildir ve bireysel deneyimler bakımından da önem arz etmektedir. Örneğin mekân, bazı süreçlerin ortaya çıkmasında temel bir olgudur. Buna karşın, Giddens'a (1991) göre mekân tam anlamıyla ticarileşmemekte ve standartlaşmış meta üretiminin bir sonucu olmamaktadır. Yaşam tarzı ile bir tüketim ürünü haline gelse de; mekân kendine ait bazı karakteristik özelliklerin izlerini taşımaktadır. Örneğin entelektüel yaşam ekseninde son derece *popüler* olmuş Cihangir Mahallesi'nde bir tür homojeni bulunmaktadır. Ancak GM alanlarının kullanımında tespit edilen veriler yaşam tarzı tercihlerinin yanında topografya, denizle ilişki ve kent merkezine yakınlık gibi bazı konulara da işaret etmektedir.

Literatür genç yetişkinlerin özel yaşam alanlarına; profesyonel çevreleri kadar yüksek derecede değer verdiğini savunmaktadır. Genç yetişkinler; sabitlenmiş ilişki tiplerinden ve belirgin sosyal rollerden olabildiğince kaçınmaktadırlar (Du Bois-Reymond, 1998; Chernova, 2014). Araştırmanın bulguları da genç yetişkinlerin yaşadıkları konut grubunun içinde yer alan kafeyi GM alanı olarak; aynı topluluğa üye olma fikriyle benimsemiştir. Konutun çevresinin kullanılmasıyla bu önemin ortaya çıktığı tespit edilmektedir.

Dolayısıyla kullanıcılar özel ilgilerini ortak kullanım alanına getirmektedir. Bir mahallede bazı bahçeler sahipleri tarafından iyi bakılırken diğerleri tam tersidir. Kullanım eğilimleri sosyal şartlar ekseninde çeşitlenmektedir (Habraken, 1998). Taksim ve Cihangir çevresinin kendi hayatı algılayış şekline tam olarak uyduğundan söz eden bir diğer katılımcı, yaşadığı ortamın *kendini iyi hissettirdiğinden* söz etmektedir. Bu anlamdaki GM alanlarının kullanım şekilleri tam olarak gündelik yaşam pratikleri ve yaşam tercihleri ekseninde gerçekleşmektedir.

Yaşam biçimleri ile komşuluk ilişkileri de bu yönüyle tartışılabilir. Eğitim durumu ile konut çevresindeki kafe/bar/restoranların sosyalleşme alanı olması arasındaki ilişki belirgin sonuç çıkarmamıştır. Ancak nitel veriler eğitilmiş genç yetişkinler için kurgulanmamış GM alanlarında sosyalleşmenin; geleneksel yapılı komşuluğun yerini aldığını göstermektedir. Bu sosyalleşmede komşuluktan çok; kendine benzeyen; zaten yaşamlarında başka sebeplerle birbirine aşına olan bireylerin konutlarının yakın bulunmasıyla kurulan arkadaşlıklar dikkat çekmektedir. Komşuluk genç yetişkinlerin yaşamında bu biçimde bulunmaktadır.

Yaşam biçimleri bakımından genç yetişkinler GM alanlarını kullanımında ve üretiminde, kent içinde bir dereceye kadar kendi iradelerini kullanmaktadır. Bu anlamda kent mekânında kullanıcının son sözü söylediği üzerine vurgu dikkat çekicidir. Bu açıdan konut çevresinde var olan imkânların bir şekilde değerlendirildiği görülmektedir. Bu anlamda Foucault tarafından ifade edilen siyasi güce bir anlamda tepki verildiği dikkat çekmektedir. Özellikle Beşiktaş'ta dikkat çeken GM pratikleri bu konuda önemli kanıtlar oluşturmaktadır. Örneğin bir marketin girişinin genç yetişkinler için yerel toplanma mekânı haline gelmesi, yerel kutlamalar için buluşma noktası olması bu anlamda dikkat çekicidir.

7.2.2.8 Sigara, kahve/çay ve alkol tüketim alışkanlıkları

Tercih edilen GM alanlarının tipi ile sigara kullanımı arasındaki ilişki beklenenin aksine belirgin değildir. Sigara içen bireylerin tercih ettikleri GM alanı tipleri kentsel dokunun sunduğu alanlardan farklı bir bulgu sergilememektedir. Ne var ki; son yıllarda Türkiye'de kapalı ve yarı-kapalı alanlarda sigara içmeyi yasaklayan yasalar ile sigara içmenin açık/yarı-açık alanlara taşındığı bilinmektedir. Bu verilerin istatistiksel olarak dikkat çekici olmamasında örneklemin yarıdan azının sigara kullanması etkili olmuştur (% 43).

Derinlemesine görüşmeler sigara kullanan ve sigara kullanmasa da aktif olarak sosyal yaşamını sürdüren genç yetişkinlerin GM tercihlerinde bu konuyu dikkate aldıkları belirlenmiştir. Konut yakınında, yarı-açık/açık alanları bulunan kafe/bar/restoranların sigara alışkanlıkları doğrultusunda kurgulanmamış GM alanlarına dönüşmektedir. Ayrıca, derinlemesine görüşmeler kahve/çay tüketiminin özellikle kurgulanmamış GM alanlarının kullanımında oldukça belirleyici olduğuna işaret etmektedir. Kahve/çay tüketimi ile sigara kullanımı bir anlamda birlikte GM alanlarının kullanımında katelizördür.

Ayrıca; bu araştırmanın bulguları çay/kahve tüketim imkânının azalması durumunda GM alanlarının kullanım sürelerinin kısaldığını göstermektedir. GM alanlarının tercih edilmesinde çay-kahve tüketiminin etkisi bulunmaktadır. Örneğin kahve-çay satan bir büfenin bulunmaması sebebiyle bazı GM alanlarının tenhalaştığını ya da yoğunlaştığını gösteren kanıtlar bulunmaktadır. Bazı GM alanlarında *çay kahve vesaire satılmadığından insanların gelip gitmediğine* dair ifadeler ve tespitler elde edilmiştir. Çay ya da kahve satılma olasılığının olmadığı konuta ait ortak teras

benzeri kurgulanmış GM tiplerinde bireylerin bu ihtiyaçlarını kendi evlerinden çay ya da kahve getirerek karşılamaktadır. Hatta bazı bulgular GM alanı aktivitelerinin temelinde kahve/çay içmek olduğunu göstermektedir. Bu aktiviteler GM alanlarındaki sosyal etkileşimde eşlik edici değil; aktivitenin kendisi haline gelmiştir. Bu durumda sosyalleşirken çay-kahve içmenin aksine; kahve-çay içerken sosyalleşme tespit edilmiştir.

Ara-sıra da olsa alkol tüketiminin GM alanlarının kullanım eğilimleri ile ilişkisi incelendiğinde; konut tercih sebebi ile ara-sıra alkol tüketimi çaprazlaması ilişkili görünmektedir. Örneklemin tamamı için işe yakınlık sebebiyle konut tercihi, ara-sıra da olsa alkol tüketimiyle büyük oranda bağlantılıdır. Konutunu işe yakınlık sebebiyle seçen bireyler çoğunlukla bekâr olduğundan, sosyalleşme de alkol tüketimi eksenli gerçekleşmektedir. Bu grubun yaşları bağlamında gece yaşamı ile konut çevresinde sosyal etkileşimin de gerçekleştirdiği tespit edilmiştir. Bulgular örneklem grubunun konut çevresindeki kafe/bar/restoranlarda sık sosyal etkileşim gerçekleştirdiğini göstermektedir.

Verilerin işaret ettiği istatistiksel betimlemeler alkol tüketimi ile GM alanlarının algılanması, kullanımı ve sosyal etkileşimi arasında bağlantı önermektedir. Ancak nitel veriler belirgin olarak ara-sıra alkol tüketimi ekseninde kurgulanmamış GM kullanımına dair bulguya işaret etmemektedir. Diğer görüşmelerde istatistiksel olarak tespit edilemese de sigara kullanımı ile kahve/çay tüketimi çok daha etkin GM alanı kullanım motivasyonlarıdır.

7.2.3 Konut tercihleri

7.2.3.9 Konut tipi

Araştırma alanında mevcut konut tipleri ve konut alanları GM alanlarının tiplerine de referans vermektedir. Örneklemin yaşadığı konutlar üzerinden incelenen konut tipleri örneklemin tamamı için kent içindeki genel tipolojiyle örtüşen veriler ortaya koymaktadır. Saha araştırmasının gerçekleştiği güzergâh üzerinde çoğunlukla bitişik nizam ya da tek parsel içinde apartmanlar bulunmaktadır. Sarıyer’de konut tipleri genellikle müstakil ev, rezidans ve lojman şeklindedir. Bu konut tiplerinde yaşam tercihlerinden çok, kentsel yapıda var olan seçenekler belirleyicidir. Genç yetişkinler çoğunlukla konut tipini değil; konutun yer aldığı ilçe ve mahalleyi; yani konumu tercih etmektedir.

Coolen (2009) Hollanda’da yaptığı araştırmada konut formlarının çoğunun birey için birincil tercih sebebi olduğunu; mahremiyet ve barınma gibi birincil işlevler için olanak sağladığını tartışmaktadır. Bu araştırmanın bulguları ise sahadan toplanan veriler ışığında kent içindeki sıkışık dokuda konut formu tercihinin yerini kent içindeki konumun aldığını göstermektedir. Konut tercih sebebi bağlamında konut tipi parametreleri, iş nedeniyle konutunu seçen bireylerin (% 83); iş yerine yakın seçenekler içinde en ulaşılabilir olana yöneldiklerini göstermektedir. Bu aksta tek apartman dairesi yaygın olduğundan tercihler bu yönde gerçekleşmektedir.

Medeni durum bağlamında konut tipi; bekâr bireylerin çoğunlukla apartman dairesinde yaşamayı tercih ettiğini göstermektedir (% 82,1). Araştırmaya katılan bireyler içinde tek apartman haricindeki konut tiplerinde yaşama oranı son derece azdır. Yine de konut tiplerindeki çeşitlenme bekâr olmayan bireyler arasında tercih edilmiştir. Bekâr genç yetişkinler kent yaşamıyla iç-içe olmayı daha fazla tercih etmeleri sebebiyle sıkışık doku içindeki bu konut tipine yönelmektedir. Örneklemdeki bekâr bireylerin apartman dairesinde yaşama tercihleri bu yaş grubu için gündelik yaşam kültürünün bir sonucu olabilir. Diğer yandan; tek apartman konutu kira harcamaları bakımından daha ulaşılabilir bir seçenektir. Site içinde yaşayan bekâr bireyler ise büyük oranda aile kökenine ilişkin tercihler yapmışlardır (% 6,1). Nitel veriler bu genç yetişkinlerin çoğunlukla gelir seviyesi yüksek, kent kökenli ailelere mensup olduklarını ortaya koymaktadır. Konuttaki demografik yapılar konut eğilimlerinde rol oynamaktadır (Stegman, 1969; Habraken, 1998; Kim, 2006; Cosco ve diğ, 2009).

Çocuk sahibi olma bağlamında konut tipi dağılımı, örneklem için en kolay bulunan konut seçeneğinin tek apartman olması üzerinden değerlendirilebilir. Beklenenin aksine çocuk sahibi olanların kapalı yerleşkede yaşamayı tercih ettiğine dair kanıt bulunmamaktadır. Site içinde apartman dairesi (% 4,1), rezidans (% 0) ve lojman (% 2) olmak üzere çocuklu genç yetişkinlerin bu tür daireleri seçtiklerine dair yargıda bulunmak zordur. Nitel veriler *bu konuda şanslı olanların* imkânları kullandıklarını göstermektedir. Beklenenin aksine; çocuksuz bireylerde tek apartman dışındaki konut tiplerinin tercih edilmesi daha yüksektir (toplamda % 14,3). Ayrıca derinlemesine görüşmeye katılan *lojmanda yaşayan çocuklu birey* de evlenmeden ve çocuk sahibi olmadan bu konutta yaşamaya başladığını belirtmektedir. Dolayısıyla konut tercihinin çocuk eksenli olduğunu söylemek oldukça zordur.

Mumcu-Uçar ve Özsoy (2006) tarafından yapılmış konut ve çevresindeki sınırlar üzerine araştırma konut tipleri ve kullanım pratiklerindeki değişimlerle modern kent içindeki sınırlarda kaymalar bulunduğu ve alt ölçekte yerleşim ile konuta da bu kaymaların yansıdığı belirlenmiştir. Konutun iç ve dış sahaları arasındaki bağlantı güçlenmiştir. Bu tür veriler GM alanlarının kullanımındaki yüksek oranın tüm konut tiplerinde var olması ile örtüşmektedir.

7.2.3.10 Konutun tercih edilme sebebi

Örneklem bağlamında konutun tercih edilme sebebi, örneklemde sadece Beşiktaş'ta yaşayan bir bireyin şehir merkezinde bulunması nedeniyle konutunu tercih ettiğini göstermektedir (% 2). Sarıyer (% 12,2), Beşiktaş (% 12,2) ve Şişli'de (%10,2) konutu bulunan örneklem, çoğunlukla aileyle beraber yaşama sebebiyle konut seçimi yapmıştır. Bireyler kendilerini çevreleyen belirgin nesneleri bazı durumlar ekseninde seçmektedir. Genç yetişkinler yaşam içindeki bazı aktiviteleri destekleyecek özellikleri temel olarak tercih etmektedir. Buna karşın; sınırsız seçim şansından söz etmek imkânsızdır. Kontrol edilemeyen faktörler sosyal ya da kültürel olarak kesinleşmiş seçimleri sınırlandırabilmektedir. Dolayısıyla sınırlar dâhilinde kendiliğinden bir seçim gerçekleşmektedir (Coolen, 2009). Aileye dair bağlayıcı faktörler de bu tür bir durum sergilemektedir. Ailevi tercihler de işe yakınlık sebebiyle konut seçiminin önüne geçmektedir. Sarıyer ilçesinde yaşayan genç yetişkinliklerin büyük oranda işe yakınlık sebebiyle konutlarını tercih ettikleri tespit edilmiştir. Beyoğlu'nda konut tercihi yapan örneklem grubu ise, sosyal yaşama yakınlık kriterini (% 12,2) iş sebebiyle konut tercihinden daha fazla önemsemektedir. Derinlemesine görüşmeler aracılığıyla toplanan veriler de paralel bulgular ortaya koymaktadır.

Genç yetişkinlerin konut tercihleriyle hem işlerine; hem de sosyal yaşama yakın olmayı talep ettikleri tespit edilmiştir. *İş biraz da, işte sosyal hayat* deyimi genel eğilimi de yansıtmaktadır. Ayrıca; işe yakınlık sebebiyle tercih edilen konutun; yaşam pratiklerinde sosyal yaşama da imkân sağladığı tespit edilmiştir. Yaş ile konut tercih sebepleri arasındaki ilişki, iş ve sosyal hayata kolay ulaşım imkânlarının genç yetişkinliğin erken dönemlerinde daha etkin olduğunu göstermektedir. Genç yetişkinliğin geç döneminde evlilik, çocuklar ve aile sorumluluklarıyla kent içindeki hareketli sosyal yaşam tercihinin ikinci plana atılmaktadır.

Konut tercih sebebi ile cinsiyet dağılımı arasındaki ilişki, konut tercihinin kadınlarda çoğunlukla işe yakınlık ya da kolay ulaşım eksenli olduğunu göstermektedir. Bu konu kadınların annelikle ilgili birincil rolleri ve eve ilişkin diğer sorumluluklarla bağlantılıdır (EGRIS, 2001; Chernova, 2014). Örneklemdaki kadınların erkeklere göre daha yüksek oranda çocuk sahibi olması bu seçimde etkilidir. Konut tercihi genç yetişkin erkekler için çoğunlukla sosyal hayata ulaşım kolaylığı motivasyonu ile gerçekleşmektedir. Literatürle benzer şekilde örneklemdaki erkeklerin genel olarak evlenmemiş, çocuk sahibi olmayan bireyler olması onları bu tercihinde etkilidir (Holloway, 1998).

Örneklem bağlamında konut tercihinin GM alanlarına göre yapılması, kurgulanmamış GM alanlarının kullanımıyla ilişkili bulunmuştur. Konut çevresinde kafe/bar/restoranların bulunması sebebiyle konut tercih etme özellikle Beşiktaş ve Beyoğlu'nda gerçekleşmiştir. Bu ilçelerde sosyal yaşama kolay ulaşmak amacıyla konut tercih edilmektedir. Ayrıca gündelik yaşam kültüründe daha serbest, geleneksel kalıpların dışında yaşam tercihleri olanların da kentin bu akslarında yaşamayı tercih ettikleri söylenebilir. *Mahremiyet* konusu da bu yönüyle *özel hayata saygı* ve ön yargıların bulunmaması şeklinde algılanmaktadır. Bu iki konu birbiriyle tutarlı çıkarımlar sağlamakta ve nitel verilerle de desteklenmektedir. Bu durumu bireyler *rahatlık* ve *kimsenin karışmaması* şeklinde ifade etmektedir.

Bunun dışında ulaşım akslarının yakınlığı ve güvenlik diğer konut tercihi faktörleri arasında öne çıkmaktadır. Özellikle trafik probleminin bulunduğu bu güzergâhta metro hattına yakın konut önemlidir. Bulgular uluslararası literatürle de örtüşen bir desen göstermektedir (Stegman, 1969; Kim ve diğ., 2003; Pagliara ve diğ., 2006).

7.2.3.11 Konutta karşılanan ihtiyaçlar

Araştırmanın gerçekleştirildiği aksta genç yetişkinlerin GM alanlarını algılama, kullanım ve bu alanların sosyal etkileşime destek olması açısından konutun bireyin yaşamında karşıladığı ihtiyaçların etkisi bulunmaktadır. Genç yetişkinlerin konutun yakın çevresinde bulunan ortak alanlardan memnun olmadığı tespit edilmiştir. Konutun iş yerine ve kent merkezlerine yakınlığı, sosyal/kültürel aktivitelere ulaşılabilir oluşu memnun edici faktörler arasındadır. Bu bulgu, kentin bu aksında yaşayan genç yetişkin bireylerin konut çevresinde bulunan öğelerden çok kentin sağladığı imkânlardan memnuniyet duyduklarını göstermektedir. Var olan GM

alanları ise ihtiyaç sebebiyle kullanılmakta, bu konuda bireyler ellerindeki imkânları değerlendirmeye çalışmaktadır. Kurgulanmamış GM alanlarının yüksek oranda bulunması bu konuyla bağdaşmaktadır.

Konutta memnun edici faktörler ile çocuk sahibi olma arasında yakın ilişki bulunmaktadır. Örneklem için çocuk sahibi olan bireylerin yaşamında konut ve yakın çevresindeki ortak alanlar önem kazanmaktadır. Nicel veriler konut ve yakın çevresindeki ortak alanların çocuklu bireyler için de; iş yerine yakınlık (% 24,5), konutun kent içindeki merkezlere yakınlığı (% 22,4), sosyal/kültürel aktivitelere yakınlık (% 18,4) gibi memnun edici faktörlere göre daha düşük düzeyde (%12,2) memnuniyet ifade ettiğini göstermektedir. Nitel veriler çocuk sahibi olma bağlamında GM alanında zaman geçirme olasılığını azaltsa da ulaşım kolaylığı sebebiyle bu ihtiyacın konut tercihinde göz ardı edildiğine işaret etmektedir.

Örneklem ile konutun kent içinde yaşamla ilişkili temel ihtiyaçları karşılaması durumu maddeler halinde irdelenmiştir. İş yerine yakınlık bakımında örneklem tamamı için iş yerine yakınlık ihtiyacının birincil olarak karşılanmakta olduğu görülmektedir (% 84,70). Nitel veriler de bu konuya güçlü şekilde referans vermektedir.

Sosyal yaşama ulaşılabilirlik ihtiyacının Beşiktaş ve Beyoğlu örneklem gruplarında büyük oranda karşılandığı görülmektedir. Şişli’de Beşiktaş ve Beyoğlu’na oranla görece daha az oranda bu ihtiyaç karşılanmaktadır. Sarıyer ilçesi için ise oran daha düşüktür. Sarıyer’in kent merkezine göre konumu bu anlamda belirleyici olmaktadır. Sarıyer ilçesi kent merkezine görece uzak olduğundan kendi içinde küçük topluluklar oluşturmaktadır. Bu bulgu Thornkild’in (2006) kent merkezine uzak konut tercihleri bulgularıyla örtüşmektedir. İstanbul kent merkezindeki aktif sosyal yaşamın küçük topluluklar içindeki etkileşimlere göre tercih edildiği tespit edilmiştir. Böylesi tercihler, gündelik yaşam kültürünün bir yansıması olarak da görülebilir. Diğer yandan; kapalı konut topluluklarında çok yakın komşuluk bağları geliştirilmemekte, sadece ortak alan olasılıkları artmakta ve GM alanları kurgulanmış hale gelmektedir.

Konut çevresinde yeşil alan ihtiyacının karşılanması konusundaki görüşler örneklem içinde değişkenlik göstermektedir (üçte bir oranında olumlu, üçte bir oranında orta, üçte bir oranında ise olumsuz görüş bildirilmiştir). Beşiktaş ilçesinde konut çevresindeki yeşil ihtiyacının orta değerlerde karşılandığı görülmektedir. Beşiktaş sınırları içinde araştırma alanına yürüme mesafesinde kentin tümü için nirengi

noktası olmuş Serencebey Parkı bulunmaktadır. Buna karşın derinlemesine görüşme verileri Serencebey Parkı kullanımına dair bulguları yansıtmamaktadır. GM uyan yerel küçük yeşil alanların daha yaygın kullanıldığı dikkat çekmektedir. Ayrıca yeşil doku da aynı GM alanları gibi kolay ulaşılabilirlik oranında kullanılmaktadır. İngiltere üzerinden üretilmiş bir çalışma; kapı önündeki yeşil mekânın özgün nitelikli semtler için mahalle içi yerel kentsel parklar ve yeşil alanlar olarak kullanıldığını kanıtlamıştır (Gidlow ve Ellis, 2011). Serencebey Parkı'nın yokuşlu topografya yapısı mekâna ulaşımın zor olması sebebiyle kullanımın azalmasına sebep olmaktadır.

Beyoğlu'ndaki örneklem grubu yeşil alan ihtiyacının çoğunlukla karşılanamadığını belirtmektedir. Bu ilçe, bitişik tek apartman sıralarıyla bilinmektedir. Sarıyer ilçesi konut çevresindeki yeşil ihtiyacını yüksek oranda karşılamaktadır. Örneklemin GM alanı olarak İstinye Parkı ya da İTÜ kampüsü gibi büyük yeşil alanlara işaret etmektedir. Şişli örneklemini konut çevresindeki yeşil ihtiyacını düşük derecede karşılamaktadır. Yeşil öge açısından Beyoğlu ile Şişli benzer kentsel yapılar oluşturmaktadır. Örneklemin geneli dikkate alındığında araştırmanın yapıldığı aks üzerinde konut çevresindeki yeşil alanın yetersiz olduğu; ancak kullanıcının bu talebinin öncelikli olmadığı dikkat çekmektedir. Ancak genç yetişkinler yeşil ögenin yine de bir ihtiyaç olduğuna vurgu yapmaktadır. Beyoğlu ilçesinde Cihangir, Setüstü ve Firüzağa mahalleri için GM alanı Fındıklı Parkı'dır. Deniz kenarında konumlanan bu alan özgün yapısıyla ortak alan eksikliğini bir dereceye kadar doldurmaktadır.

Kentsel yeşil mekânlarla fiziksel aktivitenin artışı arasındaki bağa dair kanıtlar bulunmaktadır (Cohen ve diğ, 2007), akıl sağlığının iyileşmesi (Barton ve diğ 2011, Bowler ve diğ, 2010), sosyal refah (Kuo, 2003) ve uzun yaşam yeşil alanların varlığı ile özdeşleştirilmektedir (Gidlow ve Ellis, 2011). Yeşil kamusal mekânların diğer faydaları çevrenin, sağlık koşullarının, mülklerin, turizmin ve kentsel yaşam kalitesinin nitelikleriyle ilişkilidir. Bu alanlar toplumun çeşitli katmanları için rekreasyon için kullanılan tarafsız zeminler oluşturmaktadır. Yeteri kadar kalabalıklaştığında, kamusal alanlarının suç seviyelerinde ve anti-sosyal davranışlarda azalma görülmektedir (Jacobs, 1961).

Komşuluk ihtiyacı, sadece sosyal değil; bazı durumlarda fiziksel gereksinimler dolayısıyla da önemlidir. Konut çevresindeki yaşamda topluluk desteği ve sosyal paylaşım komşuluk ile gerçekleşmektedir. Araştırmanın gerçekleştiği aksta bu

ihtiyaç orta değerlerde karşılanmaktadır. Genç yetişkinlerin komşuluk fikrinden anladıkları ve beklentileri yaşam kültürü çerçevesinde dikkate alınmalıdır. Geleneksel komşuluk pratiklerinin günümüz kentsel yapısı içinde gerçekleşmesi mümkün olmamaktadır. Atkinson (2006) kent içindeki orta sınıfların geniş çeşitlilikteki mekânsal pratikleri gerçekleştirdiğini ancak çevreleyici olgularla bağlarını kopardığını önermektedir. Bu durumda ortak konut mekânları egzersiz yapmak ya da kitap okumak amacıyla kullanılırken; sosyalleşme gerçekleşmemektedir. Bu önerme özellikle İstinye ve Maçka parkları örnekleri özelinde doğrudur.

Konut çevresinde sosyal tesis ihtiyacı sadece Sarıyer ilçesinde yüksek değerlere işaret etmektedir (% 80 üzeri). Bu ilçedeki konut tiplerinin tek apartman yanında, kapalı siteler ve lojmanlarla çeşitlenmesi bu oranlarda etken olmuştur. Örneklemin geri kalanı için konut çevresinde sosyal tesis ihtiyacının ancak orta değerlerde karşılandığı görülmektedir. Örneklemin bulunduğu kentsel dokunun sıkışıklığı ve kent merkezindeki konut çevresinde sosyal tesislerin eksikliği bu şartın oluşumunda etkindir.

Paylaşılan yarı-açık/açık alan; yeşil alanlarla birlikte GM olarak adlandırılan olguya referans vermektedir. Bu ihtiyaç, örneklemin geneli için oldukça düşük oranda karşılanmaktadır. Kurgulanmamış GM alanı tipleri bu ihtiyacı karşılamaya çalışmaktadır. Hatta bu ihtiyacı karşılamak üzere kurgulanmamış GM alanları kullanıcı iradesiyle üretilmiştir. Özel alan ile kamusal alan arasındaki mekânsal hiyerarşik geçiş sağlanamadığında aslında kamusal özellikli sokakların da genç yetişkinler tarafından paylaşılan yarı-özel/yarı-kamusal alanlar arasında algılandığı tespit edilmiştir.

Mahremiyet kavramı örneklem bakımından *özel hayata saygı ve ön yargıların bulunmaması* olarak anlaşılmaktadır. Rapoport (1969) mahremiyeti, etkileşimleri kontrol etme yetisi ve istenen etkileşimi gerçekleştirme yeteneği olarak tanımlamaktadır. Kent merkezindeki gündelik yaşam kültürü ve nitel-nicel bulgular örneklemin tamamı için konutta mahremiyet ihtiyacının yüksek oranda karşılandığını göstermektedir. Buna karşın, örneklemin mahremiyet fikrini algılama şeklinin bazı durumlarda aile kökeni, demografik veriler ve gündelik yaşam kültürü ekseninde değişkenlik gösterdiği tespit edilmiştir. Mahremiyet kavramı GM alanlarının

algılanması, kullanılması ve sosyal etkileşime destek olmasında belirleyicidir ve ortak alanlarda davranış rahatlığını belirlemektedir.

7.2.3.12 Konutta yaşamaya devam etme tercihi

Gündelik yaşam kültürü ve yaşam tercihleri ekseninde konut yaşamında tüm ihtiyaçların karşılanmamasına karşın katılımcıların çoğunun şu anda yaşadıkları konutta ya da çevresinde yaşamaya devam etmek istediği tespit edilmiştir. Sıkışık kent dokusu içinde yetersiz büyüklükteki konutlarının kendilerine gelecekte yetmeyeceği açıktır. Diğer yandan kent içindeki park sorunu, yoğunluklar ve konuta dair tüm ihtiyaçlarının karşılanmaması sebebiyle yaşamlarının bir evresinde şu anda yaşadıkları konutlardan taşınmak zorunda kalacakları dikkat çekmektedir. Buna karşın genç yetişkinlerin *nasıl yaşayacaklarını bilmemelerine karşın* bu konutlarda ya da bu konumlarda yaşamayı sürdürmek istedikleri görülmektedir.

Konutunun bitişiğinde bulunan kurgulanmış GM alanı sebebiyle konutundan çok memnun olan bireylerin konutta yaşama tercihini çocuk eksenli devam ettirmek istediği görülmektedir. Bu durum çocuk eksenli konut tercihleri bakımından literatürü doğrulamaktadır (Brown, 1975; Payne ve diğ, 2002; Pagliara ve diğ, 2006; Karsten, 2007). Bu konutların tek alternatifi kent dışındaki bahçeli banliyö konutlarıdır. Tek aile evi egemenlik davranışına açıkça belirlenmiş özel mülk sınırlarıyla çevreli olarak bir örnek oluşturmakta ve mahremiyeti de sağlayan fiziksel elemanlarıyla var olmaktadır. Konut ve ev arasındaki farkı *yerleşme* açıklamaktadır ve konut ünitesinin fiziksel yanı ev deneyimini açıklamaya yeterli olamamaktadır. Konut yaşamını şu andaki konutta ya da çevresinde sürdürmek isteyen genç yetişkinler yaşam tarzı eğilimleri, gündelik yaşam kültürleri ve kolay ulaşımın *konfor* olarak algılanması sebebiyle bu kararı vermiştir.

7.2.4 Konut çevresinde sosyal etkileşim eğilimleri

7.2.4.13 Komşularla görüşme eğilimleri

Sosyal-sermaye konusunda yapılan çalışmalar göstermektedir ki, bizden farklı olan bireyler kendi sosyal çevremizde bulamadığımız kaynaklara ulaşmamızda etkin rol oynamaktadır. Bu kaynaklar sosyal hareketliliğe katkı sağlamaktadır (Granovetter, 1973; Portes, 1998; Putnam, 2000; Lin, 2001). Sosyal yapıda bölünme ve ayrışmayı

azaltabilecek bağlar bu gruplar arasında köprüler kurmaktadır (Blokland ve Van Eijk, 2010).

Örneklem için komşularla görüşmeye dair veriler Beşiktaş ilçesinde genç yetişkinlerin yarısından fazlasının komşularıyla görüştüğünü göstermektedir (%54). Geri kalan örneklem için komşularla görüşme daha yüksek oranlarda gerçekleşmektedir (% 75-83). Ancak; komşularla görüşmenin yapısı ve yakınlık derecesi gündelik yaşam kültürünü yansıtmaktadır. Heidegger'in *dünya-mekânı* (world-space) diye adlandırdığı topluma ait mekân kavramı sağduyuya işaret etmektedir ve nesneler için kapsayıcı bir ortam olarak tanımlanmaktadır (Arisaka, 1995). Komşuluk yoğun etkileşim ve sıkı dostluklar şeklinde gerçekleşmese de konut çevresinde bir topluluk oluşturmaktadır.

Konut tercih sebebi ile komşularla görüşme arasındaki ilişki, iş (% 35) ve aileyle beraber yaşama nedeniyle (% 37) konutunu tercih edenlerin komşularıyla daha fazla görüştüğünü göstermektedir. Aileyle yaşama durumunda daha köklü bir konut çevresi ilişkisi bulunmaktadır. Bu durum komşularla görüşmeyi arttırmaktadır. Konutunu sosyal hayat nedeniyle seçen bireylerin küçük bir kısmı komşularıyla görüşmektedir (% 8,3). Ancak; genel olarak örneklem için komşularla görüşme gerçekleşmektedir. Gündelik yaşam pratikleri ve kent yaşamının dinamizmi sebebiyle görüşmeler oldukça seyrektir.

Komşularla görüşülen yerler bağlamında konut tercih sebebi komşuluk derecelerine dair ipuçları vermektedir. Örneklemdeki iş (% 47,4) ve aileyle beraber yaşama nedeniyle (% 36,8) konutunu seçenler genç yetişkinlerin çoğunlukla apartman koridoru, konut kapısı, konut içi ve sokakta komşularıyla görüştükleri belirlenmiştir. Konut içinde görüşme; genel olarak *dostluk seviyesinde* komşuluk ilişkisine işaret etmektedir. Örneklem aileyle beraber yaşama sebebiyle konutunu seçen bireylerin yarısından fazlası (% 54,5); çoğunlukla konut çevresindeki restoran/kafe/barlarda sosyal etkileşim gerçekleştirmektedirler. Bu mekânlar; konutu diğer aile bireyleriyle paylaşma sebebiyle evde bulunamayan özel yaşamın ya da mahremiyetin; bu kurgulanmamış GM alanlarında sağlanmasıyla bağlantılıdır. Dolayısıyla restoran/kafe/barların yarı-açık/açık alanları ailesiyle yaşayan genç yetişkinler için özel mekân karakteri kazanmıştır. Örneklem çerçevesinde konutunu sosyal yaşama ulaşılabilirlik sebebiyle seçen bireyler, komşularıyla en fazla apartman koridoru (%13,5) ve konut kapısında (% 16,7) görüşmektedir. Bu görüşülen mekânlar,

komşularla çok yakın arkadaşlıktan çok genel selamlaşma olduğunu göstermektedir. Sosyal yaşam beklentisiyle konutlarını tercih eden bireyler bu sosyal yaşamı konut çevresinde değil; kent merkezinde oluşturmaktadır. Diğer yandan, komşularla görüşme yerleri çoğunlukla, konut tipleri ve kentin sıkışık konut dokusuyla da ilişkilidir. Kent morfolojisi bu anlamda önemli bir etkidir.

Yaş dağılımlarına göre konut içi, apartman koridoru ve konut kapısında görüşme çoğunlukla genç yetişkinliğin son evresinde artmaktadır. Bu yaş grubunda daha erken evrelere göre konutta daha fazla vakit geçirmekte ve konut ekseninde dostluklar gerçekleşmektedir. Komşularla konut içinde görüşecek derecede dostluk kurma olasılığı da bu süreçte gerçekleşmektedir.

Bireysellik ya da *uzak durma* (de-severance) özel mekânı ima etmemektedir; bireysellik daha çok alanların birey tarafından algılanan yapısı ile ortaya çıkmaktadır (Arisaka, 1995). Araştırmanın bulguları genç yetişkinlerin gündelik yaşam kültürleri ve yaşam tarzları ekseninde komşuluk ilişkilerine bakış açılarında değişiklikler olduğunu göstermektedir. Bu anlamda bir tür bireysellik pratiğinin varlığı söz konusudur. Komşuluk olgusu; geleneksel, akrabalık ilişkilerini yansıtan sosyal yapının dışında algılanmaktadır. Daha çok konut çevresinde medeni bağların korunduğu belli derecede tutulan tanışıklıklar tespit edilmiştir. Oluşturulan komşuluk ilişkisi ilerlediğinde genç yetişkinler bu yakınlığa *komşuluk* değil, *arkadaşlık* ya da *dostluk* adını vermektedirler. Burada küresel yaşam koşullarında bireylerin eğitim, iş ya da konut yakınındaki sosyal aktiviteler sebebiyle tanıdıkları ve ilişkilerini konut ekseninde sürdürdükleri tespit edilmiştir.

Cinsiyet bağlamında komşularla görüşülen yerler; hem kadın, hem de erkek örneklemin çoğunlukla komşularıyla apartman koridoru ve sokakta görüştüğünü ortaya koymaktadır. Dolayısıyla cinsiyet rollerinden çok; konut dokusu görüşme yerlerinde belirleyicidir. Araştırmanın nicel bulguları kadınların komşularıyla daha çok etkileşim içinde olduklarını göstermektedir; bu etkileşim alanları çoğunlukla konut kapısı, bahçe, yakın restoran/kafe/barlar olarak sıralanabilir. Kadınların evle olan ilişkisinin erkeklere göre daha güçlü olması, çocuğa dair sorumluluklarla ilişkilendirilmektedir. Kadınlar için kurgulanmamış GM kadar, kurgulanmış GM alanları da komşularla görüşme yerleri olarak işaret edilmektedir.

Çocuk sahibi olma da cinsiyet verileriyle paralellik göstermektedir. Çocuk sahibi olmanda komşularla görüşülen yerler çok etkin değildir. Örneğin, komşularla

görüşülen yerler arasında konutun bahçesi çok az bulunmaktadır (çocuklu bireyler için % 0, çocuksuz bireyler için % 15,4); bunun yerine sokakta komşularıyla görüşenlerin oranı oldukça fazladır; çocuklu bireylerin % 54,5, çocuksuz bireylerin 53,8'i komşularıyla sokakta görüşmektedir.

Kent dokusu sebebiyle apartman bahçelerinin değil; bitişik apartmanların bulunduğu kentsel alanlarda sokakların bahçelerin yerini aldığı görülmektedir. Örneklem için komşularla görüşülen yerlerde sokak bulunması, yüksek bir oranda çocuk sahibi olmayla ilişkilidir. Çocukla açık havada vakit geçirilen yer büyük oranda bahçeye karşılık gelen sokaktır. Örneklem için konuta yakın restoran/kafe/barlarda komşularla görüşme durumu çocuk sahibi olan bireylerde azalma göstermektedir. Nitel bulgular; çocuk sahibi olmanın komşularla etkileşimi arttırdığına işaret etmektedir. Mekân; nesne ya da nesnenin özellikleri arasındaki ilişkiden başka bir şey değildir (Arisaka, 1995). Dolayısıyla konut ve çevresi ile olan ilişki komşuluk yapısını da biçimlendirmektedir.

Genç yetişkinliğin geç evresinde GM alanlarında etkileşimin daha etkin ve sosyal olduğu görülmektedir. Konut yaşamında yerleşik olmanın *komşuluk ilişkilerini geliştirdiği* kaydedilmektedir. Bu bulgu konutta yaşam süresiyle yer kimliği arasındaki bağı anımsatmaktadır (Weigert 1981; Proshansky ve diğ., 1983; Cuba ve Hummon, 1993). Yeni komşuluk ilişkileri ve açık alan kullanım tercihleri, özel bahçelerin yerini alan GM etkileşiminde etkinliği sağlamaktadır; *evde bir aktivite yapmaktansa* GM olarak adlandırılan alanda olmak daha *cazip hale* gelmiştir. Dolayısıyla GM alanında gerçekleşen sosyal etkileşim; komşuluğun yerini almaktadır.

Komşularla etkileşim tipleri ve derecesi konusunda genç yetişkinler için gündelik yaşam kültürü ve yaşam tarzı temel belirleyicilerdir. Gündelik yaşam kültürü genç yetişkinin konutu ve çevresini kullanma eğilimlerini belirlemektedir. Genel olarak çalışma yapısı, evlilik durumu, kültürel geri planın oluşturduğu davranış desenleri komşularla görüşme sıklıkları ve yerlerinde etkin rol oynamaktadır. Yaşam tarzı ise daha çok komşuluktan beklentiyi belirlemektedir.

Komşuluk bir bakıma çeşitliliğe açık olmak anlamına gelmektedir. Kentsel yaşamdaki güvenlik endişesi ve bireysellik bu çeşitliliğe karşı önyargılı olmayı da beraberinde getirmektedir. Çeşitliliğe *alışık ve hoşlanan* insanlar iş yerlerinde, spor kulüplerinde ve sosyal organizasyonlarda bağlar kurmaktadır. Bu durum komşuluk

doğurmamaktadır; ancak yine de ırk ve sınıf bakımından sosyal birleşme ve kaynaklara ulaşmayı sağlamaktadır (Blokland ve Van Eijk, 2010). Nitel bulgular gündelik yaşam kültürü ve yaşam tarzı ile evrilen komşuluk yapısına işaret etmektedir. Genç yetişkinlerin konuttan taleplerinin temel olarak yakın komşuluk ilişkileri olmadığı dikkat çekmektedir. Konut çevresindeki alanlar sosyalleşmeye uygun yapıda olsa da; genç yetişkinler bu alanları komşularıyla vakit geçirmek değil; kendi tanıdıklarıyla sosyalleşmek, yalnız zaman geçirmek ya da ailesiyle burada vakit geçirmek amacıyla kullanılmaktadırlar. Bu anlamda komşularla görüşme sıklığı bazı örneklerde oldukça seyrek tespit edilmiştir.

7.2.5 GM alanlarında zaman geçirme eğilimleri

7.2.5.14 Gündelik yaşam kültürü

Kentler hem materyal hem de santimental varlıklardır. Sosyal ve resmi yapılarıyla; kendilerini çevreleyen tarımsal ve ticari ağlarla etkileşim içinde olmakta ve birbirlerine bağlanmaktadır. Kentler insanları yoğun yerleşimler içinde bir araya getirmektedir (Livesey, 2007). Bu yapı içinde kullanıcının onayı ile gerçekleşmeyen bazı müdahaleler tepki çekmektedir. Kentin *kendine has* özellikleri de bu şekilde yok olmaktadır. Diğer yandan kent içindeki *özel* mekânlar da gündelik yaşam pratikleri içinde yok olmaktadır. Örneğin Galata Kuledibi Meydanı, belediyenin işletme açması ve alanı düzenlemesiyle GM alanı olma ruhunu kaybetmiştir. Nitel bulgular genç yetişkinlerin GM alanı kullanımına müdahale konusunda hassas olduğunu göstermektedir. Bu durum Bourdieu (1989) tarafından tanımlanan sosyal mekândaki *sembolik güç* ve Foucault (1991) tarafından *iktidarın mekân üzerindeki iradesi* şeklinde anlatılmaktadır. Burada güç GM alanlarında tasarımı gerçekleştiren yerel otoritelerdir; belediye kafeler tasarlamış; ancak *gençlerin işten sonra geceleri kullanımının engellendiği* için tercih edilmediği belirtilmektedir. Diğer yandan çalışma yapısının da GM alanlarının kullanımında belirleyici olduğu görülmektedir. GM’de vakit geçirmenin ve *sosyalleşmenin* günümüz yaşam temposu içinde bir ihtiyaç olduğu nitel bulgularla öne çıkmaktadır.

GM alanlarının kullanımı gündelik yaşam kültürü ve değişen şartlara göre dönüşmektedir. Türkiye için GM alanlarının kullanımı iklim ve kültürün etkisiyle geçmişten beri var olan bir durumdur. Hatta İstanbul’un eski semtleri dışında Mudanya gibi örnekler üzerinden de *kapıda oturma* ve *pencereden pencereye*

konuşarak komşularla etkileşim içinde olma bilinmektedir. Yoğun kent dokusu ve modern yaşamın gündelik pratikleri ile bu alışkanlıklar biçim değiştirmiştir. Kadınların çalışma hayatına geçişiyle GM alanlarının kullanımı kadınların evlerin önünde oturmasından konuta yakın alanlarda cinsiyet ayırt etmeksizin zaman geçirmeye doğru evrilmiştir.

7.2.5.15 GM alanlarında sosyal etkileşim

Fiziksel bakımdan sosyal etkileşimi destekleyen fiziksel faktörler, örneğin GM alanında zaman geçirirken ortak bankları ya da merdivenleri kullanmak, aynı yöne doğru manzara izleyerek oturmak bu anlamda etkileşimi artırıcı özelliklerdir. Sommer (1969) araştırmalarında karşılıklı oturmak yerine yan-yanaya oturan bireylerin daha kolay sosyal etkileşime girdiklerini tespit edilmiştir. Dolayısıyla manzara izlemek için kamusal merdivenlerde bir araya gelmenin bu alanı kurgulamamış GM alanı haline getirdiği görülmektedir. Buna karşın yaşam tarzları doğrultusunda genç yetişkinler GM alanlarında samimiyet geliştirirken daha temkinli davranmaktadır. Sosyal etkileşim çerçevesinde selamlaşma ve kısa süreli sohbet gerçekleşirken; bu etkileşimin bir arkadaşlığa dönüşmesinin uzun zaman aldığı kaydedilmiştir.

GM alanlarında gerçekleşen sosyal etkileşim konut çevresinde farklı grupların bir araya gelmesine destek olmaktadır. Heterojenlik (çeşitlilik) içeren etkileşimler paylaşılan alana demografik denge getirmenin yanında, farklılıklar da eklemektedir. Dolayısıyla yaşayan bireylerin yaşamını zenginleştirmektedir. Bu durum sosyal ve kültürel farklılıklara olan hoşgörüyü desteklemektedir, bu şekilde politik anlaşmazlıklar azalmakta ve demokratik uygulamalar cesaretlendirilmektedir. Bu tür etkileşimler çocuklar üzerinde eğitici bir etki oluşturmakta, onlara insan çeşitliliğinin varlığını ve insanlarla bir arada olmayı öğrenme olasılığı vermektedir. Konut çevresindeki çeşitlilik yaşamın alternatif şekillerine açık olma konusunda cesaretlendiricidir (Gans, 1961).

Genç yetişkinlerin GM alanında vakit geçirmelerindeki birincil motivasyonun yeni kişilerle etkileşime geçme değildir. Yeni ilişkiler kurmak yerine; var olanlar GM alanları aracılığıyla sürdürülmektedir. Genç yetişkinler GM alanlarında tanıdıkları bireylerle orta düzeydeki etkileşimlerini devam ettirmektedir. Gündelik yaşam kültüründe kafe/bar/restoranlar bu açıdan önemli rol oynamaktadır; çünkü bu tür yerel işletmeler genç yetişkinler tarafından benimsenmekte ve diğer kullanıcılarla

göz aşinalığı oluşmaktadır. Konut tercihleri GM alanlarındaki etkileşim olasılıklarıyla direkt olarak bağlantılı olmasa da; genç yetişkinlerin ilçe/mahalledeki toplulukla güçlü bağları bulunmaktadır. Dolayısıyla konut alanında zaman geçirme şansı yükselmektedir. Ancak bu etkileşim ve zaman geçirme geleneksel komşuluk çerçevesinde değerlendirilmemelidir. Genç yetişkinlerin konut çevresindeki sosyal bağlara dair beklentileri değişmiştir.

7.2.5.16 GM alanlarında gerçekleştirilen aktiviteler

GM alanlarının sınıflandırılmasında aktivite tiplerinin de kritik etkisi bulunmaktadır. Cuba ve Hummon (1991) tarafından önerilen *evde-hissetme* (at-homeness) terimi bu aktivitelerle var olma, bağ kurma ve yer hissiyatının oluşturulmasını ifade etmektedir. Aktiviteler doğrultusunda gelişen bağlar, kurgulanmamış GM alanlarının oluşumunda rol oynamaktadır. GM alanlarının kullanımında etkin olan bazı aktiviteler bu anlamda son derece basit yapıdadır: *Çalışmak, çay içmek ve uzanmak* gibi. Literatür de konut çevresindeki açık alanlarda gerçekleşen aktiviteleri futbol oynamak, arkadaşlarla sosyalleşmek ya da futbol oynayan arkadaşları izlemek gibi belirgin olayların parkta gerçekleşmesi şeklinde ifade etmektedir (Gidlow ve Ellis, 2011).

GM alanlarında gerçekleşen aktiviteler gündelik yaşam kültürü, değişen çalışma tipleri ve özellikle *ev-ofis* (home-office) çalışma tarzıyla paralel kullanım eğilimleri göstermektedir. İş yaşamlarının bir kısmını evdeki ofisten sürdürme de bir tür GM aktivitesidir. GM alanlarının formu bu yönüyle aktivite tipini de belirlemektedir. Örneğin kafe tipolojisindeki GM alanı, iş toplantıları yapmaya uygun bir ortam sağlamaktadır. Dolayısıyla toplum beraber yaşadığı yapıli formlara çok sayıda rol yüklemekte (Habraken, 1998); bu alanları ihtiyaçlarına göre dönüştürmektedir.

Aktivite kalıpları yapıli çevrede dinamik yaşamın çeşitli seviyelerde etkisini göstermesi anlamına gelmektedir. Böylece bireyler tarafından kontrol edilen, aktivite halindeki bireylerin ürünü olarak dinamik bir form ortaya çıkmaktadır (Habraken, 1998). Nadir de olsa bazı GM alanı tipleri bu tür formlara işaret etmektedir. Örneğin apartman çatısında yer alan teraslar kurgulanmış GM sınıfta yer almaktadır. Apartman içinde yaşayan bireylerin birbirini daha iyi tanınması ve alanın yarı-özel karakteri sebebiyle aktivitelerde çeşitlilik bulunmaktadır. Kullanımdaki bu çeşitlilik topluluk oluşturmada pekiştiricidir. GM aktivitelerinde GM alanının geçiş aksında

yer alması göreceli olarak önemini kaybetmekte ve GM alanının sakin olması, iklim koşullarından koruma gibi diğer özellikleri öne çıkmaktadır

Aktivite GM'nin genç yetişkinlerin yaşamındaki etkinliğinin sürmesi açısından önemlidir. Canlı bir konut alanı; sokağın sık kullanımıyla oluştuğu çeşitli aktivitelere katılımın gerçekleştiği olumlu ilişkiler için uygun şartlar oluşturmaktadır. Aksi durumda canlılık olmayan, güvensiz, ayrılmış, sıkıcı ve تنها alanlar ortaya çıkmakta; sosyal etkileşim gerçekleşmemektedir (Gehl, 1986).

7.2.5.17 GM alanlarının kullanıcıda oluşturduğu hissiyat

Fiziksel, düşünsel ve sosyal olarak rahat ve huzur içinde olma konut sakinleri için önem arz etmektedir (Gidlow ve Ellis, 2011). Kurgulanmış GM alanları tasarlanmış olduğundan daha çeşitli aktivite olasılıkları sunmaktadır. Aktivite çeşitliliği GM alanlarında geçirilen zamanın uzamasında etkilidir. Bu ortak alanda beraber vakit geçirme durumu genç yetişkinler arasında daha güçlü bağlar oluşturulmasını sağlamaktadır. Literatür de konut çevresinde oluşan *topluluk* olgusunun birbirine bağlı oluşturduğunu savunmaktadır. Karşılıklı bağlılık ve destek yere dair bağları güçlendirmektedir (Yeung ve diğ, 2012).

Genç yetişkinlerin de kurgulanmamış ve kurgulanmış GM alanlarını kullanma motivasyonu temel olarak *huzur* ve *mutluluk* hissetmelerine dayanmaktadır. GM alanları genç yetişkinler için günlük yaşantılarında yüklendikleri stresten kurtulmak için bir araçtır. Özellikle kullanıcılara GM alanlarının kendilerinde oluşturdukları hissiyat direkt olarak sorulduğunda söz birliği edilmişçesine *huzur* yanıtı verilmektedir. Huzur duygusu ile yere dair aidiyet duygusu, tanıdıklık hissiyatı ve sosyalleşmenin çok yorucu olmadan gerçekleşmesi tercih edilen GM alanlarının temel olarak verdiği hissiyattır. Evde hissetmenin ardında arkadaşlık ve çalışma gibi kurumsal bağlarla bir grubun parçası olma duygusu yatmaktadır. Topluluk olma duygusu olumlu yönleriyle ev kavramı ile bağdaştırılmaktadır. Kişinin kendisiyle ilişkili anlamlar, mutluluk, memnuniyet gibi duyguları ve benzeri psikolojik durumlar bu bağın var olmasında etkilidir. Bu konu toplum kökenli yer kimliğiyle ilişkili bulunmaktadır (Cuba ve Hummon, 1993).

Araştırmanın nitel bulguları genç yetişkinler GM alanlarında bulunan *insanların hepsinin tanıdık olması sebebiyle kendilerine bir güven hissiyatı* verdiğini anlatmaktadır. Bu duygu bireyin GM alanlarını *kendisininmiş gibi* algılamasında ve

kullanmasında etkindir. GM olarak adlandırılan alanlar literatürde tam olarak aynı isimle ifade edilmese de; konut çevresindeki yarı-kamusal açık alanların kullanımında tercih sebebinin nefes alınabilen, oturup kafa dinlenebilen, rahatlatan ve keyif veren ortamlar olarak tanımlanmaktadır. Bu alanları kullanmaktaki birincil motivasyon *temiz havaya çıkabilmek* olsa da; kent merkezinin kaotik yapısı içinde biraz yeşil görmek için konut çevresindeki yeşil alana *kaçabilme* olasılığıdır (Gidlow ve Ellis, 2011)

Gri madde olgusu araştırma sürecinde işaret edilen tüm örneklerde tam anlamıyla yarı-özel/yarı-kamusal yapıyı tespit edilmemiştir. Apartman içinde *özel kullanıma ait bir terasın* kullanıcılar tarafından sahiplenilmesinden (Feriköy Mahallesi, Şişli ilçesi), bir avlu ya da bahçe gibi kullanılan mahalle için kamusal yapıyı parka (Mısırlıbahçe Parkı, Beşiktaş ilçesi) kadar farklı mekânsal hiyerarşileri olan alanların GM olarak kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu durum GM alanlarının algılanması bakımından önemlidir. Çünkü her ne kadar bu alanlar özel ya da kamusal yapı olarak tanımlansa da; kullanıcıları için *yarı* özelliklidir. Mülkiyet ve sahiplenme bakımından özel değildir, konut çevresinde yaşayanlardan birine orayı tam olarak ait değildir. Ancak Feriköy’de bulunan örnek olayda tespit edildiği haliyle birkaç apartmanın sakinleri toplanıp ortak kullanılmak üzere buraya bahçe mobilyası alabilmektedir. Ya da şehircilik tanımlarına göre *kamusal* olan bir alan ölçeği ve kullanıcıların belirli olmasıyla yarı-kamusal bir yapı oluşturabilmektedir. O kadar ki; GM alanlarının devamlı kullanıcıları *dışarıdan gelenlerden rahatsız* olabilmektedir. Madanipour’un (2003) ifade ettiği tarihsel olarak canlı türünün çoğalması için gerekli olan; bir sahayla beraber küçük bir grup oluşturma ihtiyacı bu durumla benzeşmektedir. Biyolojik yaşam süreçleri kadar; bireylerin psikolojik ihtiyaçlarını da tatmin eden, yer kavramı oluşturan alanlar böyle anlamlar kazanmaktadır.

Konut çevresinde tercih edilen GM alanları bu çalışmada mülkiyet durumundan bağımsız değerlendirmektedir. Yerel karakterini koruyan yarı-kamusal alanlar da yarı-özel mekânlar kadar dikkate alınmaktadır. Yukarıda belirtilen kullanıcıda GM alanlarının oluşturduğu hissiyat; algı, kullanım ve sosyal etkileşim ekseninde değişmektedir. Örneğin GM alanı ile çok güçlü bağlar kuran bir genç yetişkin yarı-kamusal karakterdeki bir mekânı özel alanı gibi kullanmaktadır. Bu etki sadece GM alanlarının kendi özellikleriyle değil; örneklemin yaşadığı ilçe/mahalleye dair karakteristik özelliklerle de *yarı-özel hissiyatıyla* gerçekleşmektedir. Örneğin

Beyoğlu'nun Cihangir ve Galata mahalleleri bu tür özellikler göstermektedir. Bu yerel kullanımlarda kamusal karakterin zayıfladığı, yarı-özel algının güçlendiği dikkat çekmektedir.

Literatürde Amerikan banliyö evinin ön bahçesinin bireylerin kamusal alanları kullanmaktan alıkoyması ve özel alanlarda zaman geçirmeyi desteklemesi sebebiyle suçlanmaktadır. Gehl'e (1986) göre tam aksine bu tür yarı-özel geçiş alanlarının bulunması konut sakinlerinin özel konut alanından kamusal sahaya çıkışlarını desteklemektedir. Ön bahçeler yaşayanların konutlarından paylaşılan alanlara geçişindeki ilk ve en zor adımı atmalarına yardımcı olmaktadır. Sosyalleşme bakımından araştırmanın bulguları da literatürle benzerlik göstermektedir.

Nitel bulgular; GM alanları kurgulanmış yapıları olduğunda ve kullanıcıları tanımlandığında sosyal etkileşimin daha kolay gerçekleştiğini göstermektedir. Örneğin yarı-özel karakterli bir yarı-açık geçiş alanının genç yetişkinlerin *kendi apartmanında bulunduğu için* tanıdık olma duygusu yarattığı ve sosyal etkileşimin desteklendiği tespit edilmiştir. Etkileşimin samimiyet dereceleri de GM alanlarının yarı-özel/yarı-kamusal özellikleriyle bire bir ilgilidir.

Özellikle Beyoğlu ve Şişli'deki örneklem GM alanı tercihinde yarı-kamusal/kamusal hissiyatından söz ederken Maçka Parkı ile Fındıklı Parkı arasındaki farklara değinmekte; bu iki alanı referans olarak kullanmaktadır. Bir katılımcı Maçka Parkı'nın kamusal yapısı; aktivitelerin sosyal etkileşim ve cemiyyet oluşturmada çok açık havada gerçekleştirilecek aktiviteler için bir zemin oluşturduğuna vurgu yapmaktadır. Şehircilik tanımları bakımından aynı kategoride yer almasına karşın Fındıklı Parkı daha çok yarı-kamusal bir yapı sergilemektedir. Tanıdık ve komşularla görüşme; kamusalılık hissi silmektedir. Madanipour (2003) özel alanın oluşumunu bireye gizlenme ve açığa çıkma arasındaki dengeyi düzenleme olasılığı sunması üzerinden anlatmaktadır. Burada bireyler ulaşılır olmakta ve diğerleriyle iletişim kurulmaktadır.

Konutun devamı algısı GM alanlarının oluşturduğu bir hissiyattır. Konut çevresindeki sosyal etkileşim, gündelik yaşam kalıplarıyla olduğu kadar; bireyin yaşam kültürüyle de bağlantılıdır. Nitel bulgular bazı katılımcıların konut çevresindeki sosyal etkileşimi daha fazla talep ettiklerini; bazılarının ise bu yakın ilişkiyi tercih etmediklerini göstermektedir. Şikago Ekolü Kentsel Araştırmaları konuyu *yaşam formları* (life forms) nosyonu ile açıklamaktadır (Heijs ve diğ, 2009).

Yaşam formları toplum içinde bazı gruplara has davranış tipleriyle tanımlanmaktadır. Örneklem grubunun nerdeyse tamamı tercih ettikleri GM alanlarını özel yaşam alanlarının bir parçası, evlerinin uzantısı ya da *açık alanda sahip oldukları oturma odaları* olarak algılamaktadır. Sosyal etkileşim mutlaka komşuluk çerçevesinde değil; yürüme mesafesinde bulunan aile üyeleri ve arkadaşlarla da GM içinde gerçekleşmektedir (Cuba ve Hummon, 1993). GM alanları sosyal bağlar kurma görevini üstlendiğinden; açık alan aktivitelerinde gerekli olan donanım çeşitliliğinin önemi bir bakıma azalmaktadır. Bu durumda, kurgulanmamış herhangi bir alan GM haline gelebilmektedir. Yerel sosyal katılımlar; özellikle arkadaşlıklar, akrabalıklar, yerel alış-veriş ve topluluklar, duygusal bağın oluşmasındaki kaynaklardır (Hunter, 1974; Kasarda ve Janowitz 1974; Gerson ve diğ, 1977; Guest ve Lee, 1983).

Araştırma, GM alanının yarı-kamusal/kamusal yapıda olması ya da mülkiyet hakkının kullanıcıda olmaması durumunda bile kullanıcı için sahiplenme duygusunun geliştiğine dair kanıtlara rastlamıştır. Bireyin kendisini *evde hissetme* (at-homeness) kavramı yer kimliğinin üç bileşeni ile açıklanmaktadır. Bunlar yer kimliğinin var oluşu, ifade ettikleri ve konumudur. Bu his yer kimliğinin merkezinde bulunmaktadır. Evde hissetme deyiminin nitel analizlerinde (Seamon, 1979; Buttimer, 1980; Rowles, 1983) ve nicel çalışmalarda toplumsal bağın araştırılması bu anlamda önem kazanmıştır (Kasarda ve Janowitz, 1974; Goudy, 1982).

Yer kimliği; bireyin kendisinin çevresel anlam ve sembolize edilen, anlam kazanan kimlik üzerinden yorumlanması olarak tanımlanmaktadır. Sosyal psikoloji bakış açısıyla yer kimlikleri; yerle bağlar kurmakta; yerel olana kişisel, sosyal, kültürel anlamlar yüklenmekte, kimlik oluşturma, sürdürmekte ve dönüştürmektedir. İnsanlar gibi, nesneler ve aktiviteler de gündelik yaşamın önerdiği sosyal dünyanın parçalarıdır. Bu ortamlar içinde yer; kimliğin tanımlandığı ve oluştuğu önemli bir mekanizmadır (Weigert, 1981; Proshansky ve diğ, 1983).

Yer kimliğinin kaynağı fiziksel, sosyal ve kültürel çevrenin kimlik kazanma sürecini etkilemektedir. Yapılı çevre ve peyzaj; yerlerin sınırları, büyüklükleri, farklılık yaratan özellikleri ve oranları ile dikkat çekici şekillerde farklılaştığına işaret etmektedir (Steele, 1981). Ayrıca farklı ve özel yer anlamlarıyla bireyin kendini ifade ettiği nitelikler gelişmektedir (Cuba ve Hummon, 1993). Bu açıdan bakıldığında araştırmanın bulguları kurgulanmamış GM alanlarının kolay ulaşılabilir konumu sebebiyle konutun bir parçası haline geldiğini göstermektedir. Fiziksel konum ve GM

alanlarının konuta göre görüş alanında bulunması bu mekânların konutun bir parçası olarak algılanmasında etkin bir faktördür. Her gün bireyin onunla iç-içe olması; *uyandığında ona bakması ve ona karşı çalışması* bu anlamda önemlidir.

Genç yetişkinlerin GM alanlarını oturma odaları gibi görmesinin ardında *evleri ile asıl gitmeyi planladıkları yer arasında bir duraklama, dinlenme, buluşma noktası* olarak kullanmaları da etkindir. Dolayısıyla GM alanları sık kullanılmakta, tanıdık ve sahiplenilmiş bir karaktere bürünmektedir. Hatta Galata meydanında müzik yapma; fiziksel mekânın sahiplenilmesi ile müzik arasındaki ilişki de dikkat çekmektedir (Hill ve Bessant, 1999).

Konut yaşamında GM alanları sosyal etkileşim olasılıkları ve yer kimliğinin oluşmasında önemli rol oynamaktadır. Yerel alanlarda konut sakinleri gündelik hareketlerini daha kolay gerçekleştirmekte ve anlık kullanım gerçekleştirmektedirler (Gidlow ve Ellis, 2011). Araştırmanın bulguları örneklemin büyük bir çoğunluğu için GM alanlarının konut yaşamında iki yönden önemli olduğunu göstermektedir. Bunlardan birincisi kentin sıkışık dokusundaki konutların balkon, teras ve bahçe gibi yarı-açık/açık alanlar neredeyse hiç bulunmadığından açık hava ihtiyacının karşılanmasıdır. İkincisi ise genç yetişkinlerin gündelik yaşam kültüründe vazgeçilmez bir öge olan sosyal yaşamın bir kısmının GM alanlarında gerçekleşiyor olmasıdır. GM alanlarının genç yetişkinlerin hayatına *hareket kattığı* dikkat çekmektedir.

GM alanlarının oluşturduğu hissiyat konusunda genç yetişkinlerin konfor algısı önem taşımaktadır. GM bakımından genç yetişkinlerin konfor algısı genel fiziksel konfor koşullarının dışına çıkmaktadır. Örneğin Beyoğlu'nun mahallesi Cihangir'de GM olarak topografya nedeniyle ikiye bölünmüş alt kottaki konut alanı ile üst kottaki sokakları birbirine bağlayan *Cihangir Merdivenleri* tercih edilmektedir. GM alanı haline gelmiş bu düşey, açık kentsel sirkülasyon aksı manzaraya dönük konumu sebebiyle genç yetişkinler için önemli bir noktadır. Burada algılanan *konforlu olma durumu*, deniz manzarasını görmektir. Çoğunlukla böylesi GM alanı tipleri için fiziksel konfor dikkate alınmamakta; bu tür tekil özellikler öne çıkmaktadır. Bulgular, yeşil öğelerin ya da konuta göre kolay ulaşılabilir konumun da benzer şekilde konfor olarak algılandığını göstermektedir. Orta gelirli, kent kökenli genç yetişkinler GM alanı tercihlerini daha farklı parametrelere göre yaptıklarını ifade edip, *konfor peşinde* olmadıklarını vurgulasalar da; üst gelir seviyesine sahip,

İstanbul üst tabaka ailelerine mensup bir grup fiziksel çevre şartları bakımından konfor bileşenlerini son derece önemsemektedir.

7.2.5.18 GM alanlarının tercih edilme sebepleri

GM alanlarının konut tercihinde etkisi; örneklemin geneli için ulaşılabilir GM alanlarının bulunmasının konut tercihinde etkili olduğunu göstermektedir. Araştırmanın gerçekleştiği akstaki konutlar için GM alanı, restoran/kafe/bar, park ya da diğer buluşma mekânları haline gelmiştir. GM alanlarının konut tercihinde etkisi en fazla Sarıyer ilçesinde dikkat çekmektedir (% 22,5), bu durum örnekleimde İTÜ Maslak kampüsü lojmanlarının bulunmasıyla ilişkilidir. Beyoğlu ilçesi, Sarıyer ile benzer bir dağılım göstermektedir (% 20,5). Şişli ve Beşiktaş ise eşit oranda konut tercihinde GM alanı etkisine işaret etmektedir (16,3). Özellikle Beyoğlu ilçesiyle ilişkili bulgular, konut tercihinde yoğun olarak kullanılan Fındıklı Parkı gibi GM örneklerinin oluşturduğu olumlu hissiyatı etkilemektedir.

GM alanlarının sosyal ilişkileri destekleme üzerindeki etkisi örneklemin geneli için GM'nin sosyal yaşamı yüksek oranda desteklediğini göstermektedir. Beyoğlu (% 24,5), Sarıyer (% 20,4) ve Şişli (% 20,4) daha fazla sosyal etkileşime açık örnekleme işaret etmektedir. Beşiktaş bu anlamda en düşük oranı temsil etmektedir (% 18,3). Araştırmanın Beyoğlu ilçesinden edinilen bulguları, GM alanı kullanımında etkin olan özelliklerin öncelikle deniz manzarası gibi açık alanlarda farklılık yaratan faktörler ya da kendi yaşam tercihlerine uygun bir ortam olduğunu göstermektedir.

Genç yetişkinlik olgusu ile GM alanı kullanımı bulgular dikkate alındığında *birbiriyle ilişkili konular* olarak dikkat çekmektedir. *Dışarıda olma* olgusu ile *genç olma* birbiriyle bağlantılıdır. Genç yetişkinler tarafından GM alanları *var olanı kullanmak* şeklinde anlamlandırılmaktadır. Kent içinde örnekler üzerinden incelendiğinde GM kullanımı genç yetişkinler olgusunun tasarımdaki etkisi üzerine de ipuçları vermektedir. Genç yetişkinlerin kullanımda bazı nirengi noktaları tespit ettikleri ve buralarda toplandıkları görülmektedir. Çok işlevli yapılar çevre; yaşamak için ilginç bir yer ve bir topluluk fikri oluşturmaktadır. Bunlar ayrıca bireyleri alışveriş, çalışma ve otomobil kullanımı olmaksızın konut yakınında boş vakitleri geçirmek için alanlar oluşturmaktadır (Francis, 2011).

Yukarıdaki tanım genç yetişkinlerin Cihangir Roma Merdivenleri'nin ortak kullanım kalıplarıyla benzerlik göstermektedir. Bu anlamda genç yetişkinler için bir *topluluk*

oluşturma, o topluluktaki her birey tanınmasa da bir bütünün parçası olma fikrinin önem kazanmaktadır. Bu durumda genç yetişkinler, bazı bulundukları GM alanlarında baskın olmaktadır. Genç yetişkinlerin bu topluluk oluşturma durumu bu alanı kullanan *herkesin arkadaş olduğu* hissini vermektedir. Profesyoneller açısından, GM oluşumunun toplumun en azından birkaç grubuna hitap etmesi son derece önemlidir. Genç yetişkinler için açık alanda vakit geçirme ve sosyal etkileşim en belirgin haliyle kentteki kafeler üzerinden okunmaktadır. Hatta bu etkileşimin bir ihtiyaç haline geldiği görülmektedir.

7.2.5.19 Tercih edilen GM alanı tipi

Araştırmada tercih edilen GM alanı tipleri detaylı şekilde ayrıştırılmıştır. Bu kategoriler bilimsel mimari tanımlara göre gerçekleştirilmiştir. Ancak morfolojik bakımdan birbirine benzeyen yapılar bulunmaktadır. Bu kategoriler daha çok sahadaki GM alanı çeşitliliğini anlamak üzere gerçekleştirilmiş, sonrasında daha geniş başlıklar altında tekrar değerlendirilmiştir.

Çizelge 7.1 : Örneklem tarafından tercih edilen GM alanı tiplerinin oluşum bakımından sınıflandırılması.

Tercih edilen GM tipi	GM SINIFLANDIRMASI	
	Kurgulanmış	Kurgulanmamış
	Park % 26,5	Kafe % 34,7
	Avlu/bahçe % 10,2	Kafe/park % 18,4
	Teras/veranda % 8,2	Sokak/Kaldırım/dikey geçiş % 2,0

GM listeleri ve araştırma bulguları GM alanları konusundaki genel eğilimlerin daha basit şekilde görülmesini sağlamıştır. Ayrıca, kent morfolojisi ile GM alanı tipleri arasında bir ilişki kurulması önemlidir. Değerlendirmeler yapılırken her kod bir tipoloji haline getirilmiştir. Bu kodlamalar ileriki adımlarda *kurgulanmış* ve *kurgulanmamış* GM alanı sınıflandırmaları yapılmasında kesin ve sağlıklı ayrımlara yardımcı olmuştur. Genç yetişkinlerin kullanmayı tercih ettikleri GM alanları kurgulanmış ve kurgulanmamış sınıflandırmasıyla birbirinden ayrılmıştır (Çizelge 7.1).

Sarıyer, Şişli, Beşiktaş ve Beyoğlu ilçelerinin ulaşım güzergâhında bulunan mahalleler için en yoğun tercih edilen GM alanı tiplerinin kafeler ve parklar olduğu görülmektedir. Özellikle çok sıkışık konut dokusunun bulunduğu Beşiktaş ve

Beyoğlu ilçelerinde bu alanların konutla iç-içe bulunduğu ve sosyal etkileşime bir zemin hazırladığı görülmektedir. GM alanlarının birincil tipi olan avlu ve bahçelerin geleneksel biçimleriyle sadece Sarıyer ilçesinde bulunduğu ve kullanıldığı görülmektedir. Bu ilçede konut dokusu diğer ilçelere göre daha aralıklı tespit edilmiştir. Dolayısıyla konut çevresinde bahçe kullanım olasılıkları Sarıyer için daha fazladır. Ayrıca deniz kenarında bulunan peyzajı yapılmış yeşil alanların *park* adı altında kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu GM alanı tercihi deniz unsuru ve sahilde vakit geçirme isteği ile ilişkilidir. Sokak, kaldırım ve geçiş alanlarının GM alanına dönüşmesi durumu, bu alanın sıra dışı ve *hoşa giden* bir özelliği sebebiyle gerçekleşmektedir. Nişantaşı'ndaki Valikonağı Caddesi hareketli ve çekici alışveriş imkânları; Cihangir Merdivenleri ise topografik yapı sebebiyle bir seyir terası halini alarak GM olarak tercih edilmektedir. Teras ve veranda gibi konutla bağlantılı GM tiplerinin Beşiktaş ve Beyoğlu'nda bulunmadığı görülmektedir. Bunun sebebi ilçelere göre konut stoku tipleridir. Sıkışık konut dokusu ve metrekare birim fiyatlarının yüksek olması konut üreticilerinin bu tür alanları ortak kullanıma bırakmasına engel olmaktadır.

Tercih edilen GM alanı tiplerine dair bulgular, örneklemin geneli için ortak teras katlarında komşularla görüşme gerçekleşmediğini göstermektedir. Buna karşın; ortak teraslar en fazla kullanılan GM tipi olarak tespit edilmiştir. Bu bulgu, genç yetişkinlerin ortak terasları konut çevresinde sosyal etkileşim oluşturacak şekilde değil; daha çok bireysel aktiviteler doğrultusunda kullandıklarını göstermektedir. Gehl'in (1986) gerçekleştirdiği çalışma; uzun süreli aktivitelerin % 70'inin konutların yarı-özel ön bahçelerinde gerçekleştiğini göstermektedir. Aktivitelerin % 30'u kaldırımlarda ve cadde üstündeki başka alanlarda gerçekleşmektedir. Bir diğer önemli bulgu, var olan vaziyet planı ve ön bahçelerdeki detaylarla ilişkilidir. Birçok ön bahçe kullanım farklılıkları bu alanların tasarım ve büyüklüklerindeki farklılıkları ile ifade edilmektedir. Her ne kadar Gehl'in (1986) çalışması banliyö morfolojisini yansıtsa da; kullanım eğilimlerinin benzerlik gösterdiği dikkat çekmektedir.

Araştırmanın bulguları konuta giriş alanları, yürüme mesafesinde bulunan buluşma mekânları, kafe/bar/restoranların yarı-açık/açık bölümlerinin en yoğun kullanılan GM tipleri olduğu görülmektedir. Bulgular, GM tiplerini kentin araştırılan aksındaki konut dokusuyla ilişkili tanımlamaktadır. GM alanları sıkışık kent dokusu içinde geleneksel mimari biçimlerin dışına çıkmış ve form değiştirmiştir. Bulgular

İstanbul'un bu bölgesinde önceden apartman bahçesi olan alanların araç parkları, zemin katta bulunan kafe/bar/restoranların açık alanları, özel işletmelerin depoları ya da son imar kararları ile arazinin tamamına yapılan yapılar tarafından işgal edildiğini göstermektedir. Bu durumda GM alanı olarak algılanan/kullanılan alanlar örneklem için oldukça tanımlıdır. Örneğin İstinye sahili, Cihangir Merdivenleri ya da konutun yapısından kaynaklanan teraslar ve geçişler kullanıcılar için bir bakıma *tek alternatiflerdir*. Kullanıcılar tercih ettikleri GM alanını tam olarak isimlendirirken bazen zorlanmış; “Yani yarı özel olarak kat bahçesi. Yani bu listede olup da çok aktif kullandığım, iki daire aynı kata açılıyor. Kat bahçesi denebilir. Zemini sert zemin, o yüzden sahanlık mı denir bilemiyorum.” gibi ifadeler kullanmışlardır.

Tercih edilen GM alanı tipi ile medeni durum ilişkisi; örneklem çerçevesinde bekârların büyük oranda eve yürüme mesafesindeki kafe ve parkları GM alanı olarak tercih ettiklerini göstermektedir. Evlilerin çoğu ise kafe ve içinde yeme-içme hizmeti veren kafeler bulunduran parkları (kafe/parklar) GM olarak tercih etmektedir. Bulgular, örneklemdeki evli bireylerin çoğunlukla çocukları olmasıyla da ilişkilidir. Dolayısıyla; çocuk sahibi olma yeme-içme işlevini barındıran açık alanlarda vakit geçirmeyi arttırmaktadır. Tercihler bu bakımdan kurgulanmış ve kurgulanmamış GM yapılar ile medeni durumun bağlantısı üzerinden de değerlendirilebilir. Bulgular çocuk sahibi olma durumunda; içinde yeme-içme olasılığı bulunan parkların ve teras gibi daha gözetim altında yerlerin GM alanları olarak tercih edildiğini göstermektedir.

7.2.5.20 GM alanında geçirilen zaman

GM alanlarında geçirilen zaman çeşitli parametreler doğrultusunda değişiklik göstermektedir. Esnek çalışan genç yetişkinler hafta içi çalışma saatlerinde GM alanlarını daha fazla kullanmaktadır. Bu kullanım tipi için gündelik yaşam rutinleri çalışma, kısa toplantılar, yemek yeme ve görece az oranda sosyalleşme şeklindedir. Ofis çalışma saatlerinde işyerinde olan genç yetişkinliğin erken dönemindeki bireylerin ise iş ve diğer sorumluluklar dışında sosyalleşmeye ayırdıkları zamanları GM alanlarında geçirdikleri tespit edilmiştir. Bu süre haftada yaklaşık 7-8 saat zaman almaktadır ve genellikle hafta içi akşamları; hafta sonları da sabah saatlerinde gerçekleşmektedir.

GM alanlarında zaman geçirme motivasyonları incelendiğinde; örneklemin geneli için GM’de zaman geçirmeye etken olan en temel faktör geçiş/konuta ulaşma kolaylığıdır (% 75,5). GM alanlarının doğal/yapısal özellikleri (manzara, pergola, gölgelik vb.) etkin kullanımında ikincil faktördür (% 49). GM alanlarının sağlayacağı alışveriş olanakları ise örneklemin tamamı için üçüncül etken olarak tespit edilmiştir (% 49). Genç yetişkinliğin geç evresindeki örneklem ise iş/ev eksenli çalışma bağlamında GM alanlarını kullanmaktadır. Bu grup için hafta sonu vakit geçirmek için değil; daha çok hafta içi aile sorumlulukları dışında iş ve kişisel zaman geçirme doğrultusunda GM kullanımı gerçekleşmektedir. Hafta sonu büyük çoğunlukla aileye ayrılmakta ve aile ile yapılan aktiviteler için başka alanlar seçilmektedir. GM alanlarının konutun devamı gibi algılandığı düşünüldüğünde, hafta sonu aile ile ev dışında zaman geçirilmesiyle GM alanlarının kullanılmaması örtüşen durumlardır. Hafta içi GM alanlarının kullanımı ise genç yetişkinlerin yaşam rutinleri içinde duraksamak, kısa bir mola vermek, işlerini hallederken biraz hava almak amacıyla kullandıkları, konutlarına yakın, ulaşımı kolay alanlara işaret etmektedir.

Mevsimsel ayrımlar ve iklimler ise İstanbul şartlarında ayrıştırıcı faktörler değildir. İklim gereği; her mevsim güneşli, dışarıda vakit geçirmenin olumlu karşılanacağı hava koşulları oluşmaktadır. Çok yoğun yağışın yaşandığı günler, sıra dışı fırtına ya da çok üşüten zamanlar dışında GM alanları dört mevsim kullanılmaktadır. Ancak yaz günleri konutların da aşırı ısınmasıyla GM alanlarının kullanımında bir artış söz konusudur.

7.3 Fiziksel Özellikler Bakımından GM Alanları

Bulgular GM alanlarına dair iki tip fiziksel özelliğin tercihte belirleyici olduğunu göstermektedir. Bunlardan birincisi GM alanlarının fiziksel çevre koşulları bakımından yapısıdır. İkincisi ise GM alanlarını diğerlerinden ayıran özellikleridir. Bunlar ekseninde GM alanları kurgulanmış ve kurgulanmamış olarak iki kategoriye ayrılmaktadır. Dolayısıyla GM alanlarının fiziksel yapısına dair bileşenler aşağıdaki gibidir:

- Kurgulanmış/kurgulanmamış GM alanları
- GM alanlarının özgün özellikleri
 - Ulaşılabilirlik
 - İklim etkisi
 - Kent morfolojisi

- Manzara faktörü
- GM alanının ölçeği
- GM alanlarının fiziksel çevre koşulları
 - GM alanının yapısı

7.3.1 Kurgulanmış/kurgulanmamış GM alanı sınıflandırması

Kurgulanmış ve Kurgulanmamış GM alanı tipleri araştırma kapsamında oluşum kökenine dair bir sınıflandırma şekli olarak kullanılmaktadır. Ortak kullanım için tasarlanmış GM alanları temel donatıları da beraberinde getirmektedir. Kullanım kurgusu çerçevesinde kurgulanmış GM alanında; masa, sandalye, bank, yer döşemesi ve gölgelik elemanlar bulunmaktadır. Ortak geçiş alanında bulunma, manzaraya göre konum gibi özgün özellikleri sebebiyle *kendiliğinden* GM haline gelmiş bazı alanlar *kendiliğinden oluşmuş* olarak tanımlanmaktadır. Genç yetişkinler için konut çevresinde ortak alan algı, kullanım ve sosyal etkileşim bakımından araştırıldığından bu ayrım dikkat çekmektedir. Kurgulanmamış GM alanlarında genç yetişkinler belirli bir işlev için tasarlanmış bir alan toplanma ve konut çevresinde vakit geçirme amacına hizmet eder hale gelmiştir. Bu durumda örneğin düşey sirkülasyon elemanı olan açık alan merdivenleri bank gibi görev görmeye başlamaktadır. Ya da bir parkın denize yakın kısmına birkaç masa-sandalye ekleyerek, bir çay ocağının önüne getirilen birkaç bankla bazı alanlar kurgulanmamış GM alanlarına dönüştürülmüştür. Dolayısıyla bu *dinamik olarak kendiliğinden oluşmuş alanlar* birey ihtiyaçlarına tam olarak yanıt vermemektedir. Yine de çeşitli sebeplerle konut yaşamındaki önemlerini korumaktadır. Gehl (1986) sokak köşelerinden morfolojik bir ayrım yapmaksızın canlılık oluşturan yerler olarak söz etmektedir. Konut alanındaki sokaklarda gerçekleştirilen aktivitelerin süresi canlılık ya da tenhalık konusundaki en önemli belirleyicidir. Bu içerikte *canlılık* (life) bireylerin o sokakta bulunmaları ile ortaya çıkan hareket olarak tanımlanmaktadır. Canlı bir sokak insanların bulunduğu sokaktır; *cansız bir sokak* ise (lifeless street) içinde bireylerin bulunmadığı تنها bir alan anlamına gelmektedir (Gehl, 1986).

Tasarımcı bakış açısıyla kurgulanmış olacağı düşünülen GM alanı kategorisine giren kafe/bar/restoranların yarı-açık/açık alanlarının da kendiliğinden oluştuğu tespit edilmiştir. Bir profesyonel tarafından çok iyi planlanmış iç mekânlarına karşın kafelerin dış mekânlarının kaldırımın ya da önündeki boş alanın olasılıklarına göre planlanmadan oluştuğu ve büyüdüğü ifade edilmiştir. Arisaka (1995), Heidegger'in mekân teorisi üzerinden mutlak mekânın nesnelerin duruş ve hareketi için kesin bir

çerçeve ve göreceli bir olgu gerçekleştirdiğini anlatmaktadır. Bu çerçeve ortak kullanımda bir *arenaya* benzetilmektedir. *Kurgulanmamış GM* olgusu bu anlamda sınırları tam belli olmayan arena benzeri bir ortam oluşturmakta ve esneklik sunmaktadır.

Kurgulanmış GM alanları ise planlanmış bir yapıli çevreye işaret etmektedir. Örneğın Maçka Parkı kurgulanmış yapısı bakımından katılımcıların çoğunlukla karşılaştıırma amacıyla kullandıkları bir kıstastır. Fındıklı Parkı'ndaki kullanımın kendiliğinden oluşmuş durumu mekânın tam olarak tanımlanmamış olması ile açıklanmaktadır. Bu anlamda kurgulanmış GM alanı ifadesi; birey merkezli özel mekândan daha çok bir alana işaret etmektedir (Arisaka, 1995).

Mimari tasarım ana bilim dalının asıl bakış açısı; tasarımcı tarafından planlanan ya da kendiliğinden oluşan bir mekân ile kullanıcı ilişkisinin incelenmesidir. Bu ilişki mutlaka tasarımcının etken; kullanıcının edilgen olduğu bir kalıp anlamına gelmemektedir. Tasarımcının yaklaşımı ve müdahale sınırları bu anlamda çeşitli platformlarda tartışılmıştır. GM alanlarının *kurgulanmış* ya da *kurgulanmamış* olma durumu bu anlamda konut çevresindeki sosyal etkileşimde tasarımcının rolünü tartışmayı gerektirmektedir. Literatür ortak kullanımda niteliği, niceliğın önüne yerleştirmektedir. Küçük, iyi tasarlanmış, bakımlı bir park toplum için büyük ama terk edilmiş bir alandan daha değerli bulunmaktadır (Gidlow ve Ellis, 2011).

GM alanlarının oluşum sınıflandırması güçlü bir aidiyet duygusuyla ilişkilendirilemez. Kurgulanmamış GM alanlarında zaman geçirmeye genç yetişkinlerin olumlu bakması söz konusu düşük beklentilerle açıklanabilir. Buna karşın bulgular genç yetişkinlerin GM alanlarını benimsediklerini ve aidiyet kurulan yerlerle ilgili kullanılan fiillere başvurduklarını göstermektedir. Örneğın GM alanına çıkma *inerim* fiili ile anlatılmaktadır. GM alanından iki katlı bir evin alt katındaki oturma odası gibi söz edilmektedir. Dolayısıyla konut dokuları içinde bazı GM tipleri nirengi noktaları haline gelmiştir. Hatta bu mekânlarda çok yönlü kullanım ve mekânların anlamlarında farklılaşmalar dikkat çekmektedir. Cihangir Mahallesi'nde bulunan Firüzağa Camii avlusu ve musalla taşı bu karakterde bir alandır. Bu oluşum bir alanın *merkezi olma durumu* (centeredness) ile açıklanmaktadır (Francis, 2011). Örneğın merkezi olma, Central Parkın (New York, ABD) tasarım başarısının bir parçasıdır. Aktiviteler 60 metreye 120 metre büyüklüğündeki açık bir yeşil alan

çevresinde gerçekleşmektedir. Bu durum dağınık aktivitelerin birleşmesi, gürültünün dağılmasını sağlamaktadır (Francis, 2011).

Ayrıca belirgin bazı alanların kurgulanmamış GM alanlarına dönüşmesi yerel buluşma mekânlarının sınırlı olmasıyla da ilişkilidir. Örneğin Maçka'daki sıkışık konut dokusu bilinen bir kafenin GM alanı haline gelmesini zorunlu kılmaktadır. Bu anlamda genç yetişkinler ellerindeki olasılıklara *razı olmaktadır*. Apartman bahçeleri ise GM alanları olarak kullanılmamaktadır. Genç yetişkinlerin konut çevresinde sosyalleşirken apartman ya da site ölçeğinde komşuluk yapmadıkları dikkat çekmektedir. Beşiktaş ilçesinden birkaç apartman grubunun bir arada olduğu bahçeli konutun sakinleri Manolya Pastanesi'ni GM alanı olarak tercih etmektedir. Dolayısıyla teoride kullanılması önerilen alanlarla pratikler tam olarak örtüşmemektedir.

Kent yapısı içindeki bazı alışveriş alanları, konumları ve durumları sebebiyle GM olarak oldukça etkin kullanılmaktadır. Profesyoneller bunlara örnek olarak semt manavlarını işaret etmektedir. Meyve ve sebzenin sergilenmesi, dış ortamda durması sebebiyle iç-dış kullanımı bütünleştirebilen bu dükkân tipi önünde de bir etkileşim alanı yaratmaktadır. Buna benzer bir alan odak grup tartışmalarında birden çok defa işaret edilen Beşiktaş'taki Migros Market'in girişidir. Profesyoneller için *alışveriş torbalarıyla girip çıkmaya uygun bulunmayan* bu market girişi; sokak kotundan alçakta, merdivenli ve tenteli yapısıyla bir toplanma alanı haline gelmiştir. Bu örnekte bir geçiş alanı bir anlamda esnek kullanılmakta ve GM halini almaktadır. Alanın GM olmasında örnek olaylarda dikkat çeken *özgün* fiziksel özellikler etkilidir.

Günümüzde otorite figürleriyle genç yetişkinlerin etkileşimi, bir arada oluşu destekleyen, masum, pasif-şikâyetçi; sosyal karakterler olarak ifade bulmaktadır (Hill ve Bessant, 1999). Buna karşın Foucault (1977) güç olgusunu daha dinamik bir yapı olarak tanımlamaktadır. Güç merkeziyetçi, yukarıdan aşağıya bir oluşum değil; tüm kişisel ve kamusal ilişkilerde var olan ayrılmış bir fenomendir. Gücün dağılımı mekânın tasarımında, yapımında ve bazı bilgi tiplerinin dağıtımında da tespit edilmektedir. Bu durumda *alanı tarif eden, ancak kullanımı dikte etmeyen* bir GM alanı meydana gelmekte ve kurgulanmamış bir yapı oluşturmaktadır. Bu alanların kent içinde *para ödmeden kullanılması* son derece önemlidir. Genç yetişkinlerin

enerjik yapısı ve çoklu etkileşim durumları bir işletmeye gitmeden bir araya gelebilme talepleriyle oluşmaktadır.

Galata Meydanı'ndaki Beltaş Tesisleri tartışması da genç yetişkinlerin son yıllarda kamusal alanda fazlasıyla gözlem altında bulunmalarına dair literatürle örtüşmektedir. Bazı kentsel alanların *arıtılması* (istenmeyen kullanımdan temizlenmesi) çabaları; daha meşru yetişkin/aile ve ticari aktivitelerin bu alanlarda yer alması amacıyla gerçekleşmektedir. Genç yetişkinlerin tercih ettikleri mekânlar küreselleşme ve üretilen yapılar ile ortaya çıkmaktadır. Bu durum şu andaki olumsuz piyasa koşulları ile daha da pekişmektedir (Hill ve Bessant, 1999).

Bazı mekânların ise kendiliğinden GM alanlarına dönüşmesi tam olarak açıklanamamaktadır. Tasarım bakımından kentsel alanda mekân yaratma, özellikle İstanbul gibi kentlerde belediyelerin görevleri arasındadır. Ancak profesyoneller mimarların da mekân üretiminde aşırı tanımlayıcı olması, kullanıcı için rahatsız edicidir. Hatta kullanıcı bu duruma tepki vermektedir. GM alanlarının tasarımına müdahalenin, hassas bir şekilde oluşturulması gerekmektedir. Kullanım esnekliği ve mekânın sınırlarının basit şekilde tanımlanması yeterli bulunmaktadır. Dolayısıyla değişen ihtiyaçlara, farklı gündelik yaşam kültürü kalıplarına göre bir mekânın tekrardan defalarca üretilmesi mümkün olabilmektedir. *Bitmemişlik olması* GM alanları için dönüşüm ve yeni ihtiyaçlara ayak uydurma olasılıkları yaratmaktadır. Bulgular; sağlıklı kent içi etkileşim ve dönüşen kent dokusuna dair derin bir içerik sunmaktadır. Kentin dinamik dönüşümü ve farklı aktörler konut çevresindeki yaşamda çeşitlenmeler oluşturmaktadır. Genç yetişkinlerin yaşamı, kariyer kararları, aile kurma ya da diğer sorumluluklarla günümüz şartlarında farklılaşırken; bunun konut çevresindeki yaşamda da yansımaları okunmaktadır. Fiziksel özellikler bakımından *roller oynandığı sürece, savunulan alan oyunu* aynı kalmaktadır. Bu durum, *formun* (biçimin) belirli bir otonomi sahibi olduğunu önermektedir (Habraken, 2000).

7.3.1.21 GM alanlarının özgün yapıları

Araştırma çerçevesinde kullanım ve fiziksel özelliklerin araştırılması örnek olaylar üzerinden gerçekleştirilmiştir. Bulgular GM alanlarının yapısının algı, kullanımı ve sosyalleşmeye etkisini en iyi yansıtacak örnekler ve diğer veriler üzerinden analiz etmektedir. Sağlıklı sonuçlara ulaşmak amacıyla çeşitlilik gösteren GM alanı

örnekleri incelenmiştir. Bu örnekler aynı zamanda genç yetişkinlerin kent kurgusu içinde etkileşim gerçekleştirdiği alanlar konusuna da içerik sağlamaktadır. Bu kısımda örnekler üzerinden gerçekleşen bulgulara ek olarak diğer yöntemlerle elde edilmiş bulguların da birlikte analiz edilmesi ve literatürle birlikte tartışılması gerçekleştirilmiştir. Çeşitli araştırmalar da kullanım alanlarını çeşitli fiziksel kategoriler üzerinden incelemiştir (Gans, 1961; Mahdevinejad ve diğ., 2012). Fiziksel kategorilerle ilişkili olarak aktiviteler bu ekseninde değerlendirilmiş ve mekânla kullanım arasında bağlar kurulmuştur.

Beyoğlu ilçesi Bereketzade Mahallesi'nde iç avlu ve geçiş, Ömeravni Mahallesi'nde yarı-kamusal karakterli kafe/park seçilmiştir. Beyoğlu ilçesinden iki örnek olay seçilmiştir çünkü bu ilçede GM alanının daha çeşitli olduğu tespit edilmiştir. Şişli ilçesi Feriköy Mahallesi'nde konutlarla iç-içe yeşil bir hat gibi konut ile yoğun trafikli sokağı ayıran park, çocuk oyun alanı ve kullanıcılar tarafından düzenlenmiş bir oturma alanı bulundurmaktadır (veranda gibi işlev görmektedir). Beşiktaş ilçesinde yoğun konut dokusu içinde adeta geniş bir avlu ya da bahçe gibi konumlanmış Mısırlıbahçe Parkı seçilmiştir. Bu örnek olay diğer örneklerle göre planlanmış bir oluşum göstermektedir. Sarıyer ilçesi Maslak Mahallesi'nde yer alan yarı-kamusal karakterli yapı bir sitenin toplanma, alışveriş ve küçük esnaf lokantasının önündeki geçiş aksıdır. Bu alanda dükkânların ve lokantanın önünde yoğun vakit geçirme tespit edilmiştir. Diğer kafe örneklerine göre bu alan *kafe* tipolojisi altında tercih edilmiştir çünkü komşuluk ilişkisi içinde tanıdıklık durumu daha fazladır. Her örnek olayın özgün, genelleşemeyen bazı özellikleri bulunmaktadır. Bu ortamlardaki dinamizm, GM alanlarını kullanan farklı profillerdeki bireylerin, farklı saat dilimlerinde farklı aktiviteler yaptıkları tespit edilmiştir.

Galata Kulesi'nin bulunduğu Kuledibi Meydanı'na ulaşan akslardan birincisi üzerinde bulunan birinci örnek olay; *Saltı Pasajı* ismiyle de bilinmektedir. Alan Bereketzade Mahallesi'nde Küçük Hendek Sokak ile Tımarcı Sokağı birbirine bağlayan bir geçiş aksıdır. Kurgulanmış GM sınıfına giren alan iç avlu, ortak bahçe ve iki sokak arasındaki kot farkını düzenlemek amacıyla basamak dizilerinin bulunduğu bir geçiş oluşturulmuştur. Pasaj, Galata'nın tarihi dokusunu yansıtmaktadır. Geçiş, yüzyıl başından kalmış 4-5 katlı eklektik üslupta yapılmış apartmanlar tarafından çevrelenmiştir. Konutlar ve geçiş, günümüzde de etkin olarak

kullanılmaktadır. Geçişin bir kısmı yarı-kapalı; geri kalanı açık yarı-özel yapıdır. Apartmanların girişleri iç avluya açılmaktadır ve yüksek apartmanlarla sarmalanmış küçük bir açık alan oluşturmuştur.

Alan notları ve raporlara göre; pasajın iki yönündeki bitim noktalarında geçişe olanak veren ferforje parmaklıklı kapılar bulunmaktadır. Bu kapılar kilitli tutulmakta, geçiş için dışarıdan zile basılması ve sakinlerden birinin otomatiğe basması gerekmektedir. Dolayısıyla geçişi kullanabilmek için ya alanda konut sakini olmak ya da bu alandan birilerini tanımak gerekmektedir. Bu durum geçiş alanını yarı-özel bir karaktere dönüştürmektedir. GM alanlarının etkin kullanımı için yarı-geçirgenlik gereklidir. Alanda gölgeleme elemanı bulunmamaktadır. Bunun sebebi yapıların güneşe göre konumu sebebiyle gölgenin kendiliğinden oluşmasıdır. Bu alan tarihi yapı dokusu içinde sıkışık bir kurgu ifade etmektedir. Kullanımda bazı özel durumlar sebebiyle yarı-açık geçiş alanında kahve ve çay içmek üzere düzen yapılması kullanımı arttırmaktadır. Etkileşimin çay-kahve servis edilen masaya yakın alanlarda gerçekleştiği tespit edilmiştir.

Bulgular, kullanıma ilişkin eğilimlerin yapısal özelliklerle yakından ilişkili olduğunu göstermektedir. Avluda bulunan yeşil alanın çit içine alınmış olması yeşil ögeyi etkin olarak kullanılan değil; dekoratif amaçlı bir nesneye dönüştürmekte; yeşil alan kullanım olasılığını azaltmaktadır. Yeşil ögenin konut çevresindeki kullanım değişimi Mumcu-Uçar ve Özsoy (2006) tarafından irdelenmiştir. Konutların ilk tasarımında ön bahçede yeşil alan ve bodur bitkiler yardımı ile tanımlanmış ayrı bir eleman, duvar veya çit kullanılmamasına karşın; Avrupa veya Amerikan banliyö evinde görülen yarı kamulaşmış, ev önü bütünleşik bahçe çözümü Bahçelievler'de ilk andan itibaren değiştirilen öge haline gelmiştir. Bu tip kullanım bu araştırmanın bulgularında da tespit edilmiştir. Genellikle mal sahibi olan kullanıcıların ön bahçelerini egemenlik alanı sınırlarını netleştirmek, bazen de mahremiyeti sağlamak amacıyla, birbirinden oldukça farklı şekillerde ayırdıkları dikkat çekmektedir (Mumcu-Uçar ve Özsoy, 2006).

Yarı-özel ve korunmuş yapısından dolayı konut sakinleri yabancı bireyleri kolaylıkla ayırt edebilmektedir. Dolayısıyla kent merkezinde yer almasına karşın bu alandaki yaşamın içine kapalı olduğu belirlenmiştir. Konutların çoğunluğunda bütün pencerelerin açık olduğu; iç-dış ayrımının çok belirgin olmadığı dikkat çekmiştir. Pencereden konuşarak sosyalleşmek kent kültüründe devam etmektedir. Yarı-özel

yapılı alanlarda Pazar günü aktiviteleri görece azalmakta; yarı-kamusal alanlarda ise artmaktadır. Pazar günleri yaşam konut içinde gerçekleşiyor olabilir; üst katta bulunan konutların pencerelerinin açık olduğu ve terasta kullanım tespit edilmiştir. Sadece apartmanlar arasında makaralı sistemle çamaşır asma ortak olarak Pazar günü yapılmıştır. Teras katlarındaki sohbet ve diğer etkileşimin daha fazla olduğu görülmüştür. Konuta daha yakın alanlarda etkileşimin daha etkin gerçekleşmektedir. İş çıkış saatlerinde ise geçiş ve sosyal etkileşim artmaktadır. Bekleme ve selamlaşma aktiviteleri artmaktadır. Alanda bulunan banklarda oturarak, genç yetişkinlerin birbirlerini bekledikleri tespit edilmiştir. Bunun yanında konut sakinlerinden birinin ortak alanda bulunan çiçekleri suladığı tespit edilmiştir. GM alanının bakımsız ve pis bırakılması, bu alanda vakit geçirme olasılıklarını azaltmaktadır. Konut sakinlerinin genellikle motosiklet, bisiklet kullandığı yakın mesafelerde bulunan işyerlerine ve yerel yaşam tarzlarına işaret etmektedir.

Beyoğlu ilçesindeki bir diğer örnek olay, Fındıklı Setüstü adıyla bilinen mahalledeki kamusal karakterli park ve içinde yer alan yarı-kamusal karakterli çay-kahve içme alanıdır. Bu alan GM alanı tipolojilerine göre kafe/park ve kafe karakterlerine sahiptir. Cihangir Mahallesi Sıraselviler Caddesi ile devamındaki Defterdar Yokuşu ile ikiye bölünmüştür. Alanlar kuzey-güney doğrultusunda sosyal, kültürel yapı ve kullanım şartları bakımından farklılıklar göstermektedir. Dolayısıyla Sıraselviler Caddesi bu iki alanı ayıran bir sınır görevi görmektedir. Boğazkesen Caddesinden Firüzağa Camii'ne kadar genişleyen alan, yapılı alanlar daha az yoğunur. İstiklal Caddesi boyunca devam eden alanda ve ona paralel sokaklarda yapılaşma daha yoğun, sıkışık ve yakındır. Boğazkesen Caddesi boyunca ticaret ve hizmet işletmelerinin daha fazla olduğu tespit edilmiştir (Öztel-Ağsakallı ve Zeren-Gülersoy, 2015). Bu örnek olayın Cihangir'de bulunan örneklem tarafından kullanıldığı tespit edilmiştir. Deniz kenarında konumlanması sebebiyle GM alanı olduğu görülmüştür. Alanın her iki ucunda bulunan küçük barakalarda küçük ölçekli yeme-içme hizmeti verilmektedir. Çaycı olarak işlev gören barakaların önlerinde ve yanlarında denize doğru devam eden masa-sandalye grupları yer almaktadır. Bunlar şemsiyelerle gölgelenmektedir. Çaycılarının önündeki oturma gruplarının devamında deniz hattı boyunca ve yeşil alana yerleştirilmiş banklar bulunmaktadır. Çaycılardan batı tarafında bulunanın arka tarafında, küçük bir çocuk oyun alanı bulunmaktadır.

Cihangir Senti, Cihangir Mahallesinin içinde bulunan tarihi merkez içinde bir alandır. Bu alan kentsel bir deseni ve karakteristik özellikleri bulunmaktadır (Öztel-Ağsakallı ve Zeren Gülersoy, 2015). Cihangir Mahallesi'nin karakteristik özelliklerinin, Fındıklı Parkı'nın GM olarak kullanımı tetiklediği düşünülmektedir. İlçede bulunun ulaşım şeması, birincil ulaşım güzergâhlarının Sıraselviler Caddesi, Defterdar Yokuşu, Boğazkesen Caddesi, Meclis-i Mebusan Caddesi ve Meclis-i Mebusan Yokuşu olduğunu göstermektedir. Türk Gücü Caddesi, Sıraselviler Caddesi'ne paralel bir şekilde uzanmakta ve yoğun trafik akışı bulunmaktadır. Yaya yolları Cihangir, Kılıç Ali Paşa, Pürtelaş ve Firüzağa Mahallelerine doğru devam etmektedir. Bu aks dar caddeler, merdivenli sokaklardan oluşmuştur ve araç trafiğine uygun değildir (Öztel-Ağsakallı ve Zeren-Gülersoy, 2015). Bu alanda bulunan bir parkta çocuk oyun alanı kısa bir süre önce sökülüştür. Yoğun yapı dokusu ve zorlu topografya koşulları mahallenin içinde zemin katlarda bulunan kafeler dışında GM oluşumuna izin vermemektedir. Dolayısıyla Fındıklı Parkı, kafe/bar/restoran gibi işletmeler dışında – Roma Merdivenleri ile birlikte GM alanı haline gelebilecek birkaç olasılıktan birisidir. Çocuklarıyla oyun parkında vakit geçirme ihtiyacı bulunan genç yetişkinler için ise tek olasılıktır.

Kafe-park örneğindeki aktiviteler dinamik ve kullanım bakımından çeşitlilik göstermektedir. Özellikle hafta içi gerçekleştirilen bu ve diğer gözlem oturumlarında kamusalda çok yarı-kamusal; hatta yarı-özel hissiyatı tespit edilmektedir. Kullanıcıların birbirlerini tanıdıkları; tanımadıklarında bile sosyal etkileşime girmekten kaçınmadıkları görülmüştür. Çaycının önündeki masalarda ve banklar arasında sohbetlerin başladığı tespit edilmiştir. Sohbet edilirken denize dönük oturma, manzara ve konuma dair faktörler GM alanının kullanımındaki etkiyi göstermektedir. Genç yetişkinlerin kamp sandalyelerini getirmesi ve içeceklerini çaycıdan temin etmeleri GM alanında vakit geçirmek için oturma ve yeme-içme işlevlerinin gerekliliğini göstermektedir Yerellik, komşuluk ve aidiyet duygusunun izleri dikkat çekmektedir. Aidiyet belirtisi kabul edilen kişisel eşyaların GM alanına yayılmış olması bu etkiyi güçlendirmektedir.

Kalabalık kullanımla ifade edilen kullanıcılar arasındaki tanıdıklık ve yer kimliği ilişkisi tespit edilmektedir. Hafta sonu kullanımda yerellik hissinin görece kaybolduğu görülmektedir. Hafta içine göre kullanıcılarda daha fazla çeşitlilik tespit edilmiştir. Öğleden sonra saatlerinin hafta sonu kullanımının en yoğun

zamanlarından biri olduğu görülmektedir. Yoğun yaz mevsimi kullanımı mevsimsel kullanıma dair literatürle örtüşmektedir (Mahdevinejad ve diğ, 2012).

Fındıklı Parkı'ndaki hafta içi gündüz kullanımının daha çok konutun devamı ya da büyük bir açık hava oturma odası gibi olduğu gözlemlenmiştir. Gazete ve kitap okuma oldukça yaygın; yeşil alanda oturma ve piknik örtüleri üstünde yeşil alanda yeme-içme sıkça görülmektedir. Yeşil alan ilişkisi bu anlamda kent merkezindeki yeşil ihtiyacına değinen literatürle örtüşmektedir (Francis, 2011). Denize bakarak oturma ve banklar arası sosyal etkileşim tespit edilmiştir. Sommers'ın (1969) birbirinin tanımayan bireylerin kamusal alanlarda yan-yanada daha yakın oturmaktan rahatsız olmadıkları ve bir şeyi izlerken daha kolay etkileşime geçtiklerine dair önermeler bu araştırma için de geçerlidir. Çocukla zaman geçirme daha fazladır; hatta çocuklarıyla uçurtma uçuran ebeveynler tespit edilmiştir. Çocukla kullanımda çevrede yaşayanların çoğunlukta olduğu dikkat çekmektedir; bu konu çocuklu genç yetişkinlerin açık alanları GM olarak tercih ettiğine dair literatürle örtüşmektedir (Chernova, 2014).

Hafta içi akşam saatlerinde Fındıklı Parkı gibi GM alanı tiplerinde daha yerel kullanıcılar tespit edilmiştir. Yürüyerek yakından gelen kullanıcılar çoğunluğu oluşturmaktadır. Hafta içi akşamları çocukla vakit geçirme hiç görülmemiştir Sahil kenarında dağınık yerleştirilmiş tekli oturma birimlerinde daha fazla sosyal etkileşim tespit edilmiştir. Bu durum kullanım saatleri dikkate alındığında önceki bulgularda işaret edilen çocuk sahibi; geç genç yetişkinlik evresindeki bireylerle erken evredeki genç yetişkinler arasındaki GM alanı kullanım farklılıklarına işaret etmektedir. Genç yetişkinlerin kıyafetleri ve kullandıkları eşyalar belli bir yaşam tarzını temsil etmektedir: *kentli, entelektüel ve bohem*. Kentli kadınların özellikle çaycuyu GM alanı olarak kullanımı dikkat çekicidir. Genç yetişkin kadınlar bu alanda genellikle hemcinsleriyle ya da yalnız zaman geçirmektedir. Kadın genç yetişkinlerin iş yaşamına girmesiyle GM alanlarının kullanımlarının değiştiğine dair bulgular bu araştırmaya göre doğrulanmaktadır (EGRIS, 2014).

Üçüncü örnek olay; Şişli ilçesi, Feriköy Mahallesi'nde konumlanmış konut yanı yeşil alan, park ve bahçe GM alanı tipindedir. Bu GM, kurgulanmış ve kurgulanmamış tipte alanları bir arada bulundurmaktadır. Konutlara bitişik mahalle içi park; apartmanlarla sokak dokusu arasında dar ve yeşil bir hat oluşturmaktadır. Sokakta bulunan yoğun trafik akışı ile apartmanların girişi arasında bir tür ortak *ön bahçe* gibi

görev yapmaktadır. Bu konumlanış; profesyoneller tarafından yapılan *buffer zone* (tampon bölge) benzetmesini akla getirmektedir. Önemli olan diğer faktörler konutların ve yaşayanların yoğunluğu, yapıların yükseklikleri ve tipleri, sokak büyüklükleri, trafiğin durumu ve etkinliği, iklim koşulları, kent mobilyaları ve kültür, yaşam tarzı ve tercihlerle ilişkili diğer faktörlerle değişmektedir (Gehl, 1986).

Alan temel olarak üç bölüme ayrılmıştır. Üst sokak kotundan yaklaşıldığında öncelikle tel örgülerle çevrelenmiş ve anahtarla girilen bir çocuk parkı bulunmaktadır. Bu alanın anahtarı kullanıcılarda bulunmaktadır ve günün sonunda kapatılıp kilitlenmektedir. İkinci kısımda, yoğun yeşil öğelerin bulunduğu çitle çevrelenmiş bir bahçe bulunmaktadır. Bu yeşil alan da kullanım değil; daha çok dekoratif amaçlıdır. Alanın üçüncü kısmında sekiz kişilik bir dış mekân oturma grubu bulunmaktadır. Ağaç altında bulunan bu kısım veranda benzeri bir yapıdadır. Bu oturma grubu kullanıcılar tarafından alınmış ve yerleştirilmiştir. Bu durum yer kimliği ve evde olma durumuyla paralellik göstermektedir (Kasarda ve Janowitz, 1974). Yeşil alanla apartmanlar arasında bulunan dar yolun sonunda bulunan bu veranda iç yol için de sınır olmuştur. Bu örnek yarı-kamusal özellikli olmasına rağmen; buraya konulmuş çitler, kilitli giriş ve özenli açık alan oturma mobilyaları ile yarı-özel bir yapı sergilemektedir. Kamusal alanların yerel kullanımları ve oluşturduğu hissiyat akla gelmektedir.

Bu örnek olay, bulunduğu konum ve çitlerle çevrili yapısı sebebiyle geçmek için kullanılmamaktadır. Geçiş daha çok sokağa bitişik kaldırım üzerinde tespit edilmiştir. Dolayısıyla özellikle geçiş aktivitesi kullanımı arttıran bir özelliktir. Bu alanda hafta içi sabah saatlerinde çocukla vakit geçirme daha fazla görülmektedir. Alanın konutla olan yakın ilişkisi kullanımı arttırmaktadır. Genç yetişkinler arasında kadın ebeveynlerin yanında esnek çalışma saatleri olan erkek ebeveynlerin de bulunduğu tespit edilmiştir. Bu durum kent içindeki gündelik yaşam kültüründeki değişime örnektir. GM alanında en yoğun kullanım Cumartesi günleri öğlen saatlerinde tespit edilmiştir. Ebeveynlerin çocuklarıyla vakit geçirirken birbirleriyle sosyal etkileşim halinde oldukları görülmektedir. GM'nin çocuklu genç yetişkinler için bir sosyal etkileşim alanı olduğuna dair bulgular bu anlamda pekişmektedir (Cosco ve diğ, 2010).

Dördüncü örnek olay, Beşiktaş ilçesi Sinanpaşa Mahallesi'nde yer alan Mısırlıbahçe Parkı'dır. Sıkışık konut dokusu içinde korunmuş yapısı ile bir parktan çok büyük bir

avluyu hatırlatmaktadır. Bu alandaki apartmanların ön ve arka cephelerinde kendilerine ait bahçeleri bulunmamaktadır. Bulunan alanlar ise kullanılmamakta, *depo* halini almakta; sonuçta arkaya bakan konut birimleri için geniş havalandırma şaftları oluşmaktadır. Mısırlıbahçe Parkı bu alan içinde kurgulanmış bir GM alanı tipi ve korunmuş yapısıyla yarı-kamusal bir ortak alan halini almıştır. Alan yaya geçiş patikasıyla iki bölüme ayrılmıştır. Birinci kısımda, banklarla donatılmış bir yeşil alan dekoratif amaçlı değil; üzerine basılabilen, kullanıma uygundur. İkinci kısımda, çocuk oyun ile küçük bir basketbol alanı bulunmaktadır. Spor alanı dışındaki tüm alanlar belirgin şekilde sınırlandırılmamıştır. Bu geçirgen yapı kullanımı etkinleştirmektedir; kurgulanmış GM tipindedir. Alanın yapısı gereği apartman bloklarının girişleri, GM alanı ve kaldırımlar aynı kotta ve yer döşemesi taş dokuludur. Alan bu kurgusuyla bütün bir bahçe hissiyatını güçlendirmektedir. Çevredeki dükkânlar, apartman girişleri ve örnek olay iç-içe geçmiştir. Sokak üzerindeki bakkaldan genç yetişkinler tarafından gazete alındığı ve parkta okunduğu izlenmiştir. Bu durum alanın kullanıcılar için bir tür ortak bahçe ya da konutun devamı gibi düşünüldüğünü göstermektedir (Hunter 1974; Kasarda and Janowitz 1974; Gerson ve diğ., 1977; Goudy, 1982; Guest ve Lee, 1983). Engelleyici topografya ya da basamakların alanda bulunmaması kullanımı arttırıcı bir etki yaratmaktadır. Yeterince bank ve donatı mevcuttur. Gölgeleme elemanları tespit edilmemiştir; geniş gövdeli ağaçlar gölgeleme işlevi yapmaktadır. Hafta içi akşamüstü yoğun kullanım tespit edilmiştir. Okulun çıkış saatinde hareketlenme artmıştır. Bu ortak bahçe etkisi aidiyet duygusunu güçlendirmektedir; dolayısıyla sosyal etkileşim ve selamlaşma sıklıkla tespit edilmektedir (Cuba ve Hummon, 1993).

Alanda sosyal etkileşim oldukça sıktır; hatta sosyal etkileşim sohbet şeklindedir. Bu örnekte bir mahalle ruhu olduğu tespit edilmiştir. GM alanında bir vefat ve başsağlığı sebebiyle komşular arasında kısa süreli bir araya gelme gözlemlenmiştir. Bu etkileşim selamlaşmanın ötesinde bağlara işaret etmektedir. Hafta içi öğleden sonra kullanımı bu tip GM alanı için görece daha seyrek. Köpek gezdirme, kısa süreli *temiz hava alma* ve telefonda konuşma da tespit edilmiş aktiviteler arasındadır. Semt pazarının kurulduğu günler gibi bazı haftalık rutinler GM alanında etkileşimi arttırmaktadır. Pazar alışverişi sonrası banklarda sohbet eden üç adet iki-üç kişilik genç yetişkin grupların yanında; kadın genç yetişkinlerin GM’de daha uzun vakit

geçirdikleri; termosla sıcak içecek getirdikleri görülmüştür. Bu tür etkileşimler komşuluk ile dostluk ilişkisinin bütünleştiğini anlatmaktadır.

2009'daki *Urban Age* (Kentsel zamanlar) Raporu, ekonomik işlevlerin otobüs ve raylı sistemler üzerinde büyüyen bir nüfusun yer alması ile ulaşım altyapısı kentsel biçim ve yapıların en önemli etkenidir (Yardım ve Hacıhasanoğlu, 2015). Sarıyer ilçesi Maslak Mahallesi'nde yer alan beşinci örnek olay; ulaşım aksının yakınında merkeze görece uzak bir konumda bulunmaktadır. Yapısı sebebiyle, bu konut çevresi için merkezi bir toplanma alanı ve küçük, az sayıda dükkânın bulunduğu bir alışveriş bölgesidir. Kapalı yerleşke gibi adlandırılrsa da; Gazeteciler Sitesi'nin içinde bulunduğu alan rahat girilebilen bir yapıdadır. Kullanım pratiğine bakıldığında kapalı yerleşke karakterinden sıyrılmıştır. Dolayısıyla çevrede konutu olanlar için bir sosyal etkileşim ve dış mekân ihtiyaçlarına yanıt veren özellikler taşımaktadır. Alanın tipolojik sınıflandırması; *kurgulanmış GM ve geçiş tipidir*.

Morfolojik yapısı, kuzey-güney aksında dört apartman önü uzunluğunda geçiş ifade etmektedir. Ortasında peyzaj ile çevrelenmiş, sadece görsel işlev gören yeşil bir alan bulunmaktadır. Ortak alan üzerindeki dükkânlar daha çok temel ihtiyaçlar doğrultusunda eczane, manav, küçük bir esnaf lokantası, bakkal ve berber olarak çalıştırılmaktadır. Özellikle eczanelerin bulunması sebebiyle çevredeki diğer konut alanları tarafından da GM haline gelmiştir. Esnaf lokantasının önünde açık oturma alanı bulunmaktadır. Diğer dükkânların önünde ise kullanıcılar tarafından konulmuş oturma elemanları bulunmaktadır. Apartmanların birinci kat çıkmalarının altında kalan bu alanlar, yağış ve güneşe karşı koruma sağlamaktadır. İklim koşulları Maslak'ın yüksek konumu sebebiyle İstanbul'un diğer alanlarına göre daha serindir. Hava şartlarına karşı korunmuş olmak bu alanda diğer örneklerle göre daha önemlidir.

Esnaf lokantası, çok yoğun bir buluşma noktasıdır. Pazar kahvaltısını burada yapanlar tespit edilmiştir. Sabah bakkal alışverişi de GM alanının kullanımında etkindir. Alan yeşil öğelerle çevrelenmiştir; ancak yeşil öğeler dekoratif amaçlı; etkin kullanım ise sert zemin üzerinde gerçekleşmektedir. Karşılıklı konumlanmış olan dükkânlar sosyal etkileşime zemin hazırlamaktadır. Küçük gruplar halinde esnaf lokantasının önündeki masalarda toplanma; sohbet etme kadar, kısa selamlaşma da yaygın bir sosyal etkileşim kalıbıdır. Komşuluk konusunda güçlü bağlar dikkat çekmektedir. Bu alandaki kullanım genel olarak alışveriş ve sosyalleşme eksenlidir.

GM alanında gazete okuma da çok yaygın bir aktivitedir. Hafta içi gözlem oturumunda işten eve dönüş sebebiyle çoğunluklu olarak geçiş ve alışveriş tespit edilmiştir. Okul çağı öncesi çocuklarla zaman geçirme, bisiklete binme ve yürüyüş gibi egzersizlerin genç yetişkinler tarafından sıklıkla gerçekleştirilmektedir. Alanda hafta sonu öğle saatlerindeki kullanım büyük çoğunlukla alışveriş eksenlidir. Bu tip GM alanları karakteristik olarak bir *merkez* gibi davranmaktadır.

7.3.1.22 Ulaşılabilirlik

Kurgulanmış ve kurgulanmamış GM alanı sınıflarının her ikisi için de fiziksel yapı kullanım motivasyonlarını yansıtmaktadır. Araştırmanın bulguları, GM alanı tercihinde konumun birincil öneme sahip olduğunu göstermektedir. İstanbul kent kurgusu içinde, ulaşım kolaylığı parametresi, örneklem için ulaşılmak istenen noktaya yaya olarak gitmenin *lüks* olarak algılandığını göstermektedir. Dolayısıyla GM alanı, konuttan talep edilen açık hava ihtiyacının konuta çok yakın bir noktada karşılanabilmesini ifade etmektedir. Ayrıca GM alanı basamaksız giriş, cadde kotunda bulunan konum ya da apartman içinde düşey sirkülasyon elemanlarıyla ulaşılabilir olmaktadır. GM'nin konut kapısının önünde yer alması kullanılmasındaki birincil etkidir. GM alanının konutla iç-içe ve geçiş aksında bulunan örnekleri daha fazla tercih edilmektedir. Literatür de ortak alanların yerel olarak konut sakinlerinin gündelik hareketlerinde görece daha kolay geçiş ve anlık kullanım sağladığını göstermektedir (Gidlow ve Ellis, 2011).

7.3.1.23 GM alanının yapısı

GM yapısı yarı-açık/açık alanın fiziksel çevre koşulları bakımından ele alınmaktadır. Fiziksel özellikler; mimari etkileşimin toplumsal kültürle bağı üzerinden anlam bulmaktadır. Kuramsal bakımdan geleneksel ya da modern mekânlarda biçim ve mimarinin etkileşim içinde olduğunu görülmektedir (Mahdavinejad ve diğ, 2012). Yapılı çevrenin fiziksel koşulları mekânın çevresel etkilere açık olma durumu ile ilişkilidir. GM alanının güneşe ve hâkim rüzgâr yönüne göre konumu, havadar olması, sadece yön olarak konumu değil; aynı zamanda yüksekliğini de bu anlamda dikkate alan parametrelerdir. Bunun yanında gece kullanımı için aydınlatma özellikle güvenlik hissiyatıyla bağlantılıdır. *Doğa* kavramı fiziksel özellikler kategorisinde bir değişkendir (Francis, 2011). GM olarak adlandırılan alan içinde ağaç, çalı, peyzaj

elemanları ve diğer bileşenler de kullanımda dikkat çekici etkenlerdir. Yeşil ögesi gölgeleme, serinlik ve ferahlık fikrini de çağrıştıran bir olgudur.

GM alanının yapısal bileşenlerinden bir diğeri ise kullanımı kolaylaştıran donatılardır. Bunların içinde dış mekân kullanımına uygun masa, sandalye ve banklar, güneş koruyucu gölgeleme elemanları, kullanıma uygun zemin döşemesi öne çıkmaktadır. Bu donatıların yerini kurgulanmamış GM alanında düşey sirkülasyonu sağlayan basamaklar, sınır belirleyen parapet ve kısa duvarlar bu tür donatıların yerini almaktadır. Kullanıcı tiplerindeki çeşitliliği yaş, cinsiyet ve ırk bakımından değerlendirmek gerekmektedir. Bununla birlikte fiziksel yönler bir mekânda gerçekleşebilecek aktivitelerin tanımlanmasında önemli bir role sahiptir (Lopes ve diğ, 2012).

7.3.1.24 İklim etkisi

GM alanlarının çevresel şartları aktivite tipini de belirlemektedir. Toplum beraber yaşadığı yapıli formlara çok sayıda rol yüklemekte (Habraken, 2000); bu alanların olasılıklarıyla kullanım ve etkileşim sağlanmaktadır. Çalışma kapsamında iklim etkisi GM alanlarının oluşum şekillerinin sınıflandırılması bakımından da araştırılmaktadır. Bulgular istenmeyen hava koşullarından koruyan konumun; bir alanın kurgulanmamış GM haline gelmesinde etkisi olduğunu göstermektedir. Ayrıca İstanbul'un içinde bulunduğu iklim koşulları yumuşak hava koşulları sunmaktadır. Bu durumda yarı-açık/açık alanlar için sıra dışı hava olayları dışında dört mevsim kullanılmaktadır. Açık alan aktiviteleri mevsimle değil; iklimle ilgili olarak etkin olarak GM alanlarında gerçekleşmektedir. Hava durumu belirgin bir etken olmakla birlikte, bir GM alanı tercihini oluşturan bileşenler arasındadır.

7.3.1.25 Kent morfolojisi

Bachelard (2008), Paris'in kentsel kurgusunu anlatırken; bu kentte ev bulunmadığını ve büyük şehrin sakinlerinin üst üste yerleştirilmiş kutular içinde yaşadığını ifade etmiştir. Kentsel morfoloji özellikle kurgulanmamış GM alanı oluşumunda kritik rol oynamaktadır. Araştırmanın gerçekleştiği aks kentin eski dokusunun da bir parçasıdır. Bu alanlarda genel olarak eski kent dokusundaki bitişik kâgir tekil konutların yerine yıllar içinde aynı cephe genişliğine sahip bitişik nizam apartmanlar yapılmıştır. Dolayısıyla eski İstanbul'un kentsel sokak dokusu ile apartmanlar birleşmiştir. Bu tür kentsel oluşumlarda araç parkı, kentsel donatılar ve rantın yüksek

olduğu böylesi bir aksta konut içinde kullanıma ayrılmış balkon, teras vb. yapılar yok denecek kadar azalmıştır. Bu tür problemlere çözüm amacıyla apartmanların yanlarındaki küçük yeşil alanlar otopark yerlerine dönüştürülmüştür. Araç park alanlarının çok az olması, bazı sokakların otopark olarak kullanılması, sokak kenarlarına park edilmesi özellikle Cihangir sokaklarında sıklıkla görülmektedir (Öztel-Ağsakallı ve Zeren-Gülersoy, 2015).

Otopark yapılmamış alanlar ise ticari amaçlarla kiralanmış ya da mülk sahipleri tarafından çevrilmiştir. Bulgular özellikle Beyoğlu, Şişli ve Beşiktaş ilçeleri için apartmana ait bahçe ya da benzeri yeşil alanların neredeyse hiç olmadığını göstermektedir. Eski organik konut dokusu apartmanlarla devam ettirildiğinden kaldırımlar oldukça dardır ve apartman kapıları direkt olarak bu kaldırımlara açılmaktadır. Cihangir Mahallesi Sıraselviler Caddesi ile devamındaki Defterdar Yokuşu ile ikiye bölünmüştür. Alanlar kuzey-güney doğrultusunda sosyal, kültürel yapı ve kullanım şartları bakımından farklılar göstermektedir. Dolayısıyla Sıraselviler Caddesi bu iki alanı ayıran bir sınır görevi görmektedir. Boğazkesen Caddesi'nden Firüzağa Camii'ne kadar genişleyen alanda yapılaşma daha az yoğunur. İstiklal Caddesi boyunca devam eden alanda ve ona paralel sokaklarda yapılaşma daha yoğun, sıkışık ve yakındır. Boğazkesen Caddesi boyunca ticaret ve hizmet işletmelerinin daha fazla olduğu tespit edilmiştir (Öztel-Ağsakallı ve Zeren-Gülersoy, 2015).

Bu kurgu içinde kentsel açıdan özel mülkiyet ile kamusal alan arasında hiyerarşik bir geçişten söz etmek oldukça zordur. Bu sebeple sokak yeni bir yarı-kamusal karaktere bürünmüştür. Genç yetişkinler, bahçeye dair bir konudaki fikirleri sorulduğunda sokaktaki kaldırımları işaret ederek yanıtlar vermektedir. Sadece avlu ve bahçe gibi kullanılan Mısırlıbahçe Parkı'na dair bulgular sıkışık dokudaki yeşil yapısı olan bir bahçe ve güvenli sokak yapısına işaret etmektedir. Katmanların tarihsel gelişimi ve yaya akslarına duyulan ihtiyaç değişen metropol ihtiyaçları ulaşımı gerektirmektedir. Kentler modernleşmekte, ekonomik faktörler iyileşmekte ve mobilitayı/taşınmayı tetiklemektedir (Yardım ve Hacıhasanoğlu, 2015)

Morfolojik yapıları sebebiyle benzer fiziksel konumlar, ölçekler ve demografik yapıları bulunan yerleşimler tamamen farklı toplumsal gruplara dönüşebilirler. Bunun sebebi değişim süreçlerinde geçirdikleri farklı durumlar ve kurucularının sosyal kökenidir (Habraken, 1998). Bu konu bazı yönleriyle mülkiyet kavramından

da bağımsız hale gelmiştir. Hatta bazı durumlarda ortak GM alanlarının de kullanım olasılıklarının ortadan kalktığı görülmektedir. Bu bir yandan kentin değişen yoğun dokusuna; diğer yandan da konutun artık *kent içinde çevresi ile birlikte sahiplenilemediğine* işaret etmektedir. Bir anlamda gündelik yaşam pratiklerinde *bir dereceye kadar* üzerinde hak sahibi olunan konut çevresi alanlarla ilişkilerin zayıfladığı görülmektedir.

Diğer yandan yoğunluğun en fazla ve gündelik yaşam pratiklerinin en sık gözlemlendiği kent merkezinde bile eski konut çevresi iletişim kalıplarına devam edilmektedir. Örneğin *kapılarda GM olgusu mevcut, kapı önünde sohbet oluyor, esnaf esnafla; esnaf mahalleliyle burada bağlantı kurmaktadır* örneği güncelliğini korumaktadır. Genç kuşakta da mahallede camdan cama konuşma devam etmektedir. Bu geleneksel davranışlar günümüzde ortaya çıkan yeni alışkanlıklarla birleşmekte; melez bir sosyal etkileşim yapısı ortaya koymaktadır. Burada tasarlanmış olanla kendiliğinden ortaya çıkmış nüveler bir araya gelmektedir. Bu durum GM bakımından bir tür *yeniden oluşum* durumunu da beraberinde getirmektedir

7.3.1.26 Manzara faktörü

Bu alan topografya özellikleri sebebiyle İstanbul'daki en çekici manzaralardan birine sahiptir. Ancak kıyı şeridiyle ulaşım bakımından bağlanamamıştır (Öztel-Ağsakallı ve Zeren-Gülersoy, 2015). Özellikle kurgulanmamış GM tercihinde; alanın konumunun tekil karakteristiği olan manzara faktörü devreye girmektedir. Motorlu araçların ulaşımına pek de izin vermeyen merdivenli dikey akış; konutlar arasında izleme teraslarının oluşmasında etkindir. Nitel veriler, GM alanlarında manzara izlemendiğini ve manzaraya karşı aktiviteler gerçekleştiğini göstermektedir. Bu durum, genç yetişkinler için GM alanının ulaşılabilir konumundan sonra ikinci en temel tercih sebebidir. Hatta bu özellik kalabalık yapısıyla bilinen bu metropolün merkezinde yaşamak için belirgin etkenlerden biridir. Manzara gören özellikleri sebebiyle bazı mahallerin genç yetişkinler tarafından *hoş* ya da *güzel* bulunduğu tespit edilmiştir. Deniz manzarası üst kotta bulunan GM alanlarından izlenirken; bazı GM tipleri de deniz kenarında konumlanmaktadır.

7.3.1.27 GM alanlarının ölçeği

Mekânsal olan *yakınlık* ve *uzaklık* kavramları (Arisaka, 1995), bireyin kamusal sahadaki etkileşiminde önemli belirleyicilerdir. GM alanı tercihleri ekseninde bu

alanların boyutları da fiziksel özelliklerin bir diğer bileşenidir. Araştırma sürecinde toplanan veriler genç yetişkinlerin çok geniş alanları GM olarak tercih etmediklerini göstermektedir. Örneğin Maçka Parkı'na göre Fındıklı Parkı'nın, Roma Parkı yerine hemen üstünde yer alan Cihangir Merdivenleri'nin tercih edilmesi, Beşiktaş'taki Serencebey Parkı'nın Beşiktaş örnekleminde hiçbirinin GM olarak burayı işaret etmemiş olması bu anlamda dikkat çekicidir. *Samimiyet* oluşturan, topluluk hissiyatı veren GM alanlarının ortak özelliğinin çok sıkışık değil ama çok da serbest bırakmayan büyüklükler ifade ettiği tespit edilmiştir. Ayrıca genç yetişkinlerin kendi algılarıyla *optimum* olarak tanımladıkları büyüklükler sosyal etkileşime de zemin hazırlamaktadır.

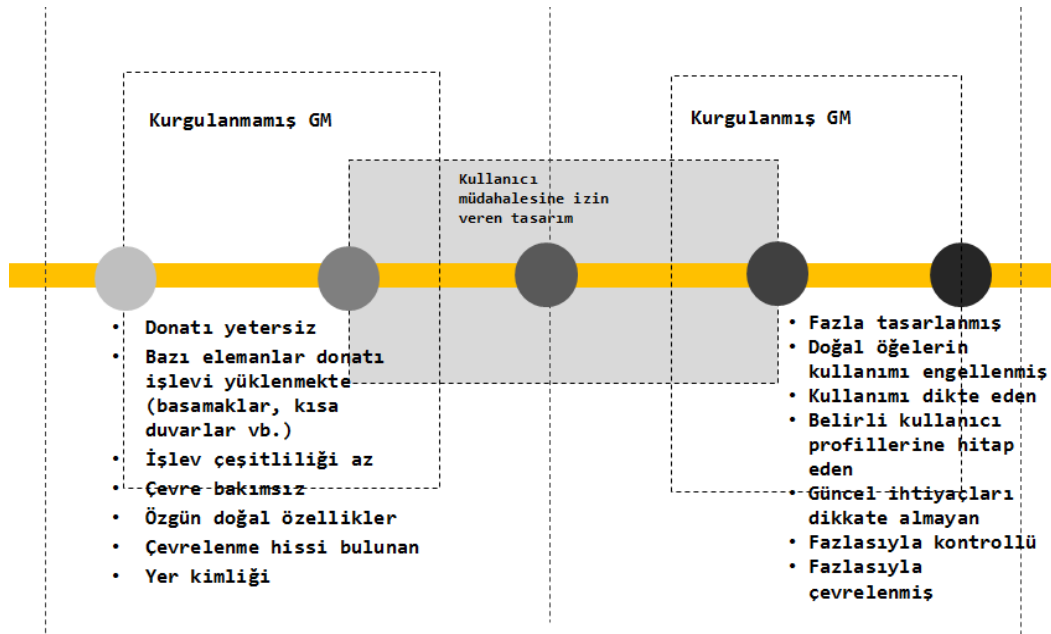
8. SONUÇ

Demografik yapı; genç yetişkinlik evreleri, toplumsal cinsiyet, meslek eğitimi sürdürme ve çalışma hayatına atılma, medeni durum ve gelir düzeyi bakımından GM alanlarının oluşumunda etkili olmaktadır. Kentli genç yetişkinlerin gündelik yaşam kültürleri sonucunda bazı geleneksel yaşayış alışkanlıklarından vazgeçtiği görülmektedir. Örneğin çocuklu genç yetişkin kadınlar çocukla geçirdikleri zaman dışında; GM alanlarını kendilerine ait *kişisel/özel zaman* kullanmak amacıyla kullanmaktadır. Kadın genç yetişkinler için çalışma dışındaki tüm zamanın eve ayrılması fazla görülmemektedir. Çalışma tipleri de genç yetişkinlerin gündelik yaşam kültüründe önemli yer tutmaktadır ve GM alanlarının kullanım kalıpları hakkında fikir vermektedir. Çalışma saatleri ve alınan meslek eğitimi GM alanlarının algılanması, kullanılması ve sosyal etkileşime destek olması konusunda etkili olmaktadır. GM alanlarının fiziksel özellikleri de algılama, kullanım ve sosyal etkileşimde etkilidir. Bu tez içinde fiziksel özellikler üç temel bileşene ayrılmıştır. Bunlardan birincisi GM alanlarının oluşumuna işaret eden kurgulanmış ve kurgulanmamış GM alanı tipleridir. GM alanlarının özgün yapısı bir başka bileşendir. GM alanına ulaşma kolaylığı, iklim etkisi, kentsel morfoloji, manzara faktörü ve büyüklükler özgün yapının parçaları olarak sayılabilir. GM alanlarının fiziksel çevre koşulları ise diğer konvansiyonel özelliklere işaret etmektedir. GM alanlarının fiziksel özellikleriyle aktivite tipleri arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır. Kurgulanmış ve kurgulanmamış GM tipleri aktivite çeşitlenmelerinde farklılıklar oluşturmaktadır. Kurgulanmamış GM alanı tiplerinde gerçekleşen bazı aktiviteler kahve-çay içme ve kısa süreli sohbetin ilerisine geçememektedir. Kurgulanmış GM alanları ise aktivitelerde çeşitliliği arttırmaktadır. Hatta tasarımın kullanıcıya göre bölünmesi, yer döşemesi için kullanılan malzemeler ve diğer donatılar aktiviteleri çeşitlendirmektedir. Aktivite çeşitliliği ise GM alanında geçirilen zamanın uzamasını sağlamaktadır. Hatta kurgulanmış GM alanlarında

kullanıcının çeşitlenmesini de sağlamaktadır. Böylece sosyal etkileşim olasılıkları artmaktadır.

Ayrıca GM alanı tiplerinde bir ölçüde *çevrelenme* bulunmaktadır. Özellikle konut çevresindeki daha küçük ölçekli toplanma alanlarında çevrelenmiş olma durumu *samimiyet* ve *güvenlik* duygularını uyandırmaktadır. Ayrıca *oturma eylemi*, yerle bağ kurmada büyük önem taşımaktadır. Bütün örnek olaylar için ister basamaklar üstünde olsun; ister tasarlanmış kent mobilyalarında olsun oturma gerçekleşmektedir.

GM alanlarının oluşumunda *kurgulanmış* ve *kurgulanmamış* olmak üzere iki kategori derinlemesine incelenmiştir. Kurgulanmış GM alanları, bir yönetim otoritesi (konut üreticisi kurum ya da yerel yönetimler gibi) eliyle planlanmış bir yarı-özel/yarı-kamusal hatta bazı durumlarda kamusal alanları ifade etmektedir. Kurgulanmamış GM alanları ise kendiliğinden oluşmuş, konut sakinleri tarafından çeşitli sebeplerle kullanılan alanlardır. Bu kategoriler bilimsel mimari tanımların sahadan elde edilen verilerle tekrar analiz edilmesiyle ortaya çıkmıştır.

Şekil 8.1 : Tasarımda kurgulanmış ile kurgulanmamış GM alanları arasındaki müdahale dereceleri.

Kurgulanmış ve kurgulanmamış GM alanı tiplerinin oluşumu tasarım bakımından müdahale ile ilişkilidir. Özellikle kurgulanmamış GM tiplerinde kentin *özgün* özellikleri öne çıkmaktadır. Dolayısıyla GM alanlarında yapılan müdahale dereceleri bu tezin çıktıları arasındadır. Şekil 8.1’de hiç müdahale edilmemiş GM tipinden bütünüyle tasarlanmış GM alanlarına doğru giden bir değerlendirme bulunmaktadır.

Şeklin ortasındaki sarı çizgi müdahale sürecini, üzerindeki dairesel işaretlemeler müdahalenin derecesini temsil etmektedir. Açık gri renk az ya da hiç müdahale yapılmadığını, grinin tonu koyulaştıkça müdahalenin arttığı işaret edilmektedir. Kurgulanmamış GM alanlarında müdahale azdır. En azından bu alanların toplanma ya da konut çevresinde vakit geçirme için tasarlanmadığı kesindir. Bu tip GM alanlarında donatılar yetersizdir. Dolayısıyla basamaklar ya da ayırıcı duvarlar gibi elemanlar bank işlevi görmekte, alanın gölge kısımları kullanılmaktadır. İşlevler için donatılar düşünülmediğinden alanda gerçekleştirilebilecek aktiviteler kısıtlıdır. Çoğunlukla bu tür örneklerde çevrenin bakımsız olduğu dikkat çekmektedir. Kurgulanmamış GM alanlarının oluşumunda özgün doğal özellikler tetikleyicidir. Bu özelliklerden faydalanmak üzere konut sakinleri var olan imkânları kullanmaktadır. Genellikle kurgulanmamış GM alanları güvenlik ve samimiyet hissi oluşturacak büyüklüklere sahip ve çevrenlenmiştir. Kullanıcıları bu alanları uzun süredir kullanmaktadır ve belirgin şekilde yer kimliği oluşmuştur.

Kurgulanmış GM alanları için ise dereceler bulunmaktadır. Kullanımı tam olarak tanımlayan GM fazlasıyla tasarlanmıştır. Özellikle yeşil öğeler çevrenlenmiş ve kullanımları engellenmiştir. Bu anlamda doğal öğeler adeta dekoratif nesnelere dönüşmüştür. İşlevlerin belirgin şekilde ayrılmasıyla kullanıcılar bir bakıma *seçilmektedir*. Bu anlamda genç yetişkinlere ait güncel ihtiyaçlar büyük ölçüde dikkate alınmamıştır. GM alanları fazlasıyla kontrollü ve çevrenlenmiştir.

İdeal olan GM alanlarının *optimum düzeyde tasarlanmış* konut çevresi alanı olmasıdır. Bu GM tipleri kullanıcıyı fiziksel konfor koşulları bakımından *rahatlatırken*; güncel ihtiyaçlara göre dönüşecek olasılıkları da bulundurmalıdır. Alanın sınırları belirlenmeli; kurgusu ise bir dereceye kadar kullanıcıya bırakılmalıdır. Şekil 8.1’de gri kesik çizgili dikdörtgen içinde gösterilen bu orta müdahale derecesi *bir yönüyle alanı tarif etmekte*, ancak kullanımı dikte etmemektedir. Dolayısıyla GM alanları kent içinde genç yetişkinlerin dönüşen ihtiyaçlarına yanıt verecek şekilde değişme olasılığı barındırabilir.

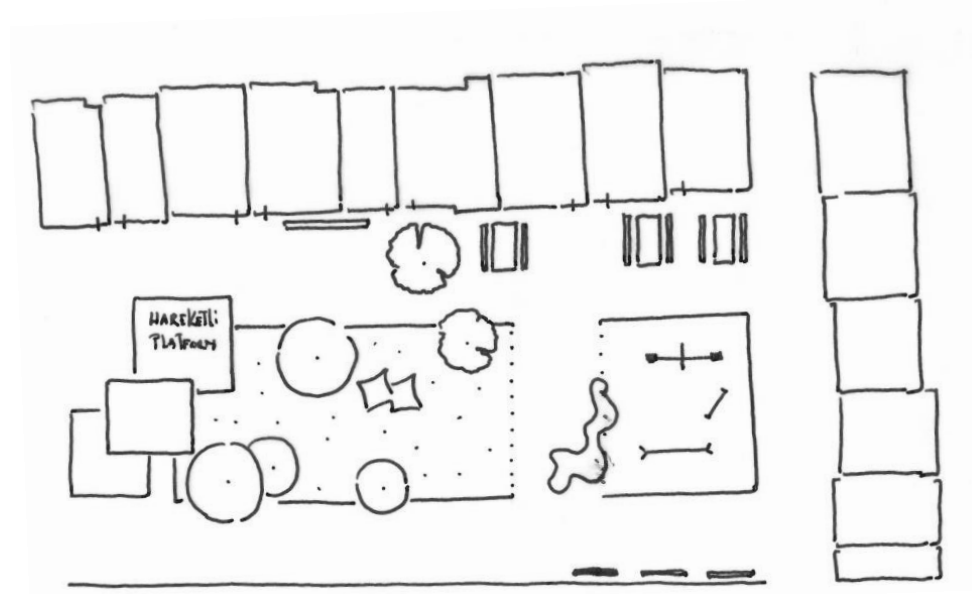
Mimari tasarımda GM alanlarının kurgulanma yöntemleri bu tezin temel çıktısıdır. Genel tasarım ilkeleri açısından bazı konular dikkat çekmektedir. Bu konular kesin *çözüm reçeteleri* olmasa da kullanıcının ihtiyaçlarına uygun yaşayan ortak mekânlar oluşturmak adına kılavuz olarak görev yapmaktadır. Metropol şartlarında GM alanları, genç yetişkinler tarafından yoğun şekilde kullanılmaktadır. Tasarım

sürecinde mimar ve plancıların kullanıcı profillerini dikkatle ele almaları ve bu mekânları güncel ihtiyaçlara göre düzenlemeleri gerekmektedir. Özellikle GM alanlarının çalışma için de kullanıldığı dikkate alınmalı; mekân kurgusu ve altyapısı bu anlamda örgütlenmelidir.

Yeşil ögesinin yoğun kent dokusu içindeki önemi bu tezde bir kez daha ortaya çıkmıştır. Araştırılan örnek olaylar; yeşil dokunun çoğu konut alanında dekoratif amaçlarla yer aldığını göstermektedir. Kullanıcı ile doğal doku arasına engel koyan bu anlayış kullanımın sadece sert zemin üzerinde gerçekleşmesine sebep olmaktadır. Yeşil alanların çevresi yüksek bitkilerle ya da çitlerle çevrelenerek kullanımı engellenmektedir. Özellikle yeşil ögesinin üzerinde gezilebilir olarak GM alanlarında yer alması gerekmektedir. GM alanlarının yeşil dokudan zengin olması; hatta gölgelenmenin ağaçlar tarafından yapılması kullanımı artırmaktadır. GM alanlarının üzerinde zaman geçirmeye izin veren, geçirgen, kullanımı serbest bırakan yeşil ögeler bulundurulması gerekmektedir.

Konut ile GM alanı arasındaki kolay geçiş kullanımı etkin hale getirmektedir. GM alanlarının konuta ulaşımında içinden geçilen bir konumda bulunması kullanımı arttırmaktadır. Ayrıca zorlayıcı topografik yapının, basamakların ya da yer zeminindeki engellerin bulunmaması GM alanlarının tercih edilmesinde önemlidir. Zorlayıcı topografik şartlar ancak manzara görme ya da bir açıya yönelme amacıyla yapılıyorsa kullanıcı bu alanları kullanmaya devam etmektedir.

Yoğun konut dokusunun bulunduğu kent merkezinde kafe-bar-restoranların GM halini aldığı görülmektedir. Yeme-içme işlevi ile GM alanlarında zaman geçirme arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır. GM alanında bu tür işlevlere ulaşım kolay olmalıdır ya da bu tür işlevlerin açık havada zaman geçirme ile iç-içe geçtiği tasarımlar gerçekleştirilmelidir. Yeme-içme faaliyetleri sosyal etkileşimi de desteklemektedir. GM üretiminde bu tür işlevlere yönelik planlamaya odaklanılmalıdır. Ancak GM alanları sadece yeme-içmeye hizmet veren işletmeler halini de almamalıdır. Yiyecek-içeceğin kullanıcı tarafından getirildiği durumda kullanılabilecek donatılarla, bu tür küçük hizmetler bir arada bulunmalıdır. Yine de GM alanının konut ile iç-içe olma durumu, yerelliği (konuttan bu ihtiyaçları getirebilme olasılıkları) dikkate alınmalı; yeme-içme hizmeti GM alanının ölçeği üzerinden değerlendirilmelidir.

Şekil 8.2 : GM alanlarının kullanıcı çeşitliliğine uygun dönüşebilir tasarım.

GM alanlarında günün ve haftanın çeşitli zamanlarına göre kullanıcı ve dolayısıyla kullanım yapısı değişmektedir. Örneğin gündüz saatlerinde çocukla vakit geçirilen bir GM alanı, akşam saatlerinde genç yetişkinliğin erken dönemindeki bireyler için bir buluşma mekânı haline gelmektedir. Bu durum çok yönlü tasarımı gerektirir. Esnek tasarım, hareketli kent mobilyaları mekân düzeninin dönüşebilir olması, hareketli bölmeler, platformlar ve bölücü saksılar bu bakımdan önemli tasarım elemanlarıdır (Şekil 8.2).

GM alanlarının kullanımında metropolün güvenlik şartları dikkate alınmalıdır. Yarı-geçirgen ve gözle kontrol altına alınması kolay mekânlar GM olarak tercih edilmektedir. Güven ve bilindiklik hissi uyandıran tanıdıklarla karşılaşmanın daha yüksek olasılıklı olduğu alanlar tasarımcılar tarafından önemsenmelidir. Gündelik yaşam kültüründeki etkinlikler tasarıma eklemlenmeli; yaşamın bu alanda gerçekleşmesi tasarımın amaçlarından olmalıdır. Konutun devamı gibi algılanacak ve benimsenecek işlev aksları ve bir dereceye kadar mahremiyet (ortak alan olmasına karşın yalnız kalabilme gibi) önem kazanmaktadır.

Çoğunlukla tercih edilen kurgulanmamış GM alanlarının tiplerinin özellikleri incelenmelidir. Bu alanların özgün karakteristikleri, denize göre konumlanışları ve ilişkileri, manzaraya göre tasarımda dikkate alınmalıdır. Ayrıca kent içinde kesişim noktalarında bulunan konum da tasarımda dikkate alınmalıdır. Tasarlanacak GM alanlarının bu tür özellikleri varsa mekân kurgusunda öne çıkarılmalıdır.

Kentin eski dokusunda yer alan GM alanlarının da benzer ölçeklere, dokulara ve morfolojik kurguya uyması gerekmektedir. Sokak genişlikleri, yeşil alanın yapısı-sıklığı, gölgeleme, basit oturma yerleri, kısa uyuma donatıları (hamaklar, yer donatıları vb.) gibi öğeler de tasarıma bu uyum dikkate alınarak eklenmelidir.

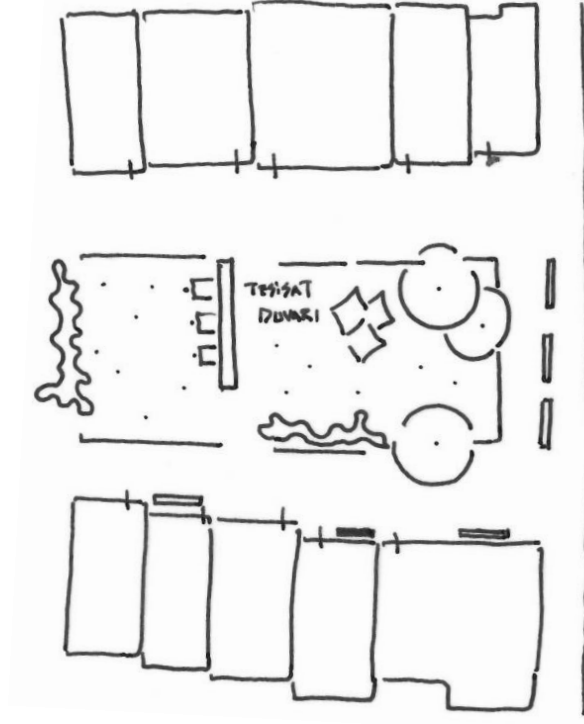
GM alanlarının kullanımında algı önemli bir etkidir. Algıya etki eden ise genç yetişkinlerin çevresi, sosyo-ekonomik yapısı ve kent-kır kökenidir. GM alanlarının benzeri olan yarı-açık/açık alanları çocukluğunda kullanmış bireylerin GM kullanıma yatkın oldukları görülmektedir. Algıya etki eden bu kişisel etkenler dikkate alınmalıdır. Mahremiyet kavramı toplumsal cinsiyet kavramının ya da kişisel özgürlüklerin algılanma durumuna göre GM alanlarının tasarımında değişiklikler yapılmalıdır. Hatta kültürel kalıpların, tabuların ya da cinsiyet kalıplarının güçlü olduğu konut alanlarında mahremiyeti de dikkate alarak tasarımlar gerçekleştirilmelidir. Ancak; ortak kullanımın toplumdaki bazı statükoları da yıkma olasılığı bulunmaktadır. Bu anlamda tasarım hem geçirgen; hem de kişisel alanlara izin verir bir yapıda olmalıdır.

Genç yetişkinlerin değişen statüleri GM alanlarının tasarımında dikkate alınmalıdır. Genç yetişkinlik çağında üst düzey yönetim kademelerinde, girişimci ya da sanatçı olarak serbest meslek yaşamında başarı kazanmış bireyler bulunmaktadır. Bu dönüşüm gündelik yaşam kültürü ve kullanıcı profillerinde de değişikliğe sebep olmaktadır. Bu bireylerin dünya görüşlerindeki farklılıklar dikkate alınarak GM alanlarının tasarımında inovasyon, yeni malzeme, akıllı tasarım, teknoloji ve kullanım kolaylığı önemsenmelidir.

Tasarım sürecinde GM alanlarının sosyal etkileşime olanak sağlama özelliği dikkate alınmalıdır. Kişisel sınırlara ve bir ölçüde mahremiyet sağlayacak mesafelere dikkat ederek; tasarımda birleştirici bir etki oluşturmanın önemi üzerinde durulmalıdır. Kullanıcı profilinde bir dereceye kadar çeşitlilik sosyal çevreyi zenginleştirmektedir. GM alanlarının tasarımında çeşitli kullanıcıların tiplerini dikkate alan tasarımlara odaklanılmalıdır.

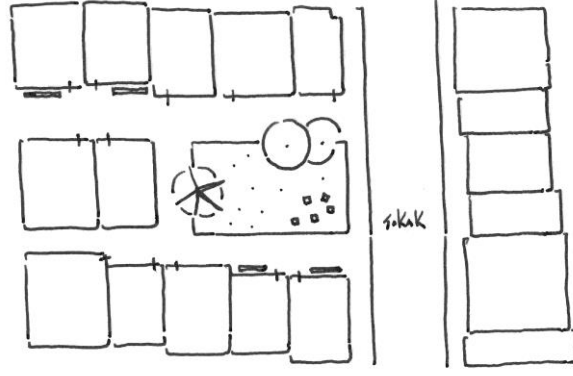
Form ve donatı ile mekân üzerinden tasarım ilkeleri GM alanlarının tasarımına daha detaylı bir perspektif kazandırmaktadır. GM alanlarının gündelik fiziksel ihtiyaçlara (elektrik prizleri, yeterli aydınlatma ve gölgeleme gibi) izin vermesi gerekmektedir. Çocukla vakit geçirmeye izin veren alanların (oyun alanları, güvenli yumuşak zemin, üzerinde gezilebilir yeşil ögesi) GM alanları içinde tasarlanması gerekmektedir.

Çocukla zaman geçirilen alan ile GM'nin geri kalanı arasında etkileşim sağlayacak tasarım, geçirgenlik, etkileşimin sürmesi ve birleştiriciliğin dikkate alınması gerekmektedir.

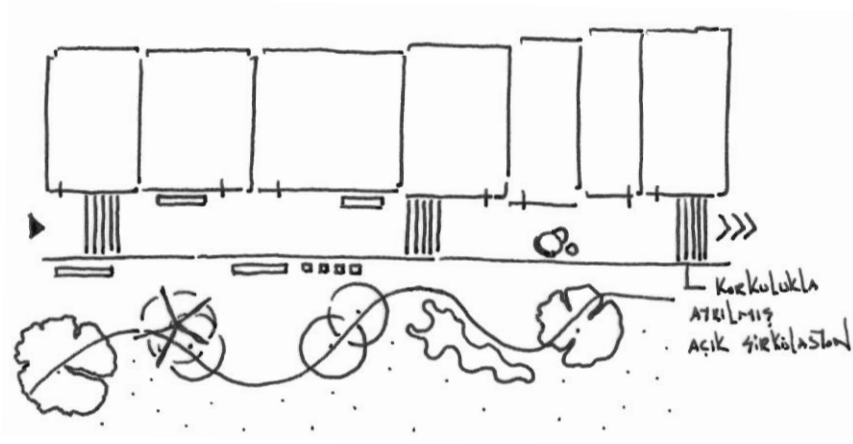
Şekil 8.3 : GM alanlarında tesisat duvarı üzerinde gündelik ihtiyaçların kurgulanması.

Özgün karakteristiklerin kullanıma katılması (deniz ya da manzara faktörlerinin tasarımda şekillendirici olması); donatılar konuma göre düzenlenmesi, küçük toplanma alanları, ortak işleve izin veren ve özgün yapıya önem veren mekân bölünmeleri ve donatı duvarları kurgulanabilir (Şekil 8.3). Evden/dışarıdan getirilecek yiyecek ve içeceklerin burada tüketilmesi konusunun tasarımcı tarafından dikkate alınması önemlidir. Oturma elemanlarının, kapalı ve rahatsız etmeyen bir şekilde muhafaza edilen çöp ve gerektiğinde birleştirilip ayrılabilen masaların mekân içinde düşünülmesi gerekmektedir. Katılımcılar tarafından kolay temizlenebilen zemin, donatı ve diğer öğelerin tasarımda tercih edilmesi gerekmektedir. GM alanlarının kullanılmasında temizliğin önemli bir girdi olduğu unutulmamalıdır.

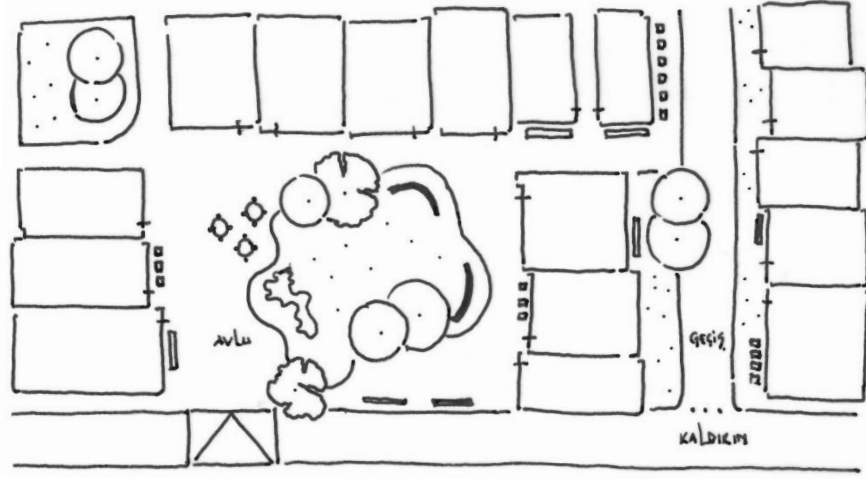
Şekil 8.4. : GM alanlarının çevreleyici bir yapıda bulunması.

Bölücü elemanlar olarak kısa çalılar, maki tipi ağaçlar ve çiçek tarhlarının kullanılması, bakıma ihtiyaç duymayan bitkilerin ve ağaçların ekilmesi önerilebilir. Çevreleyici formların ve mekân kurgularının tercih edilmesi gerekmektedir(Şekil 8.4).

Şekil 8.5 : GM alanlarının konutla ilişkili geçiş akslarında yer alması.

Konutun kendi yapısı içinde bulunan teras, giriş ya da geçiş alanlarının GM olarak tasarlanması, kurgulanması, tefriş edilmesi ve değerlendirilmesi gerekmektedir. Özellikle apartmanlarda yer alan yarı-açık/açık sirkülasyon koridorları, ortak kullanıma bırakılmış kat terasları ve bahçeleri bu tür kullanımlar için düzenlenebilir. Aydınlatma apliği, bank, ayaklı küllük gibi donatıların bu alanlarda yer alması gerekmektedir (Şekil 8.5).

Şekil 8.6 : GM alanlarının konutla ilişkili geçiş akslarında yer alması.

GM alanlarındaki geçişte çok sayıda basamak ya da eğimi zorlayıcı yokuşlar yerine uygun eğimli rampalar kullanımı artırmaktadır. GM alanlarının konuttan görünen konumda bulunması, GM ile bağ kurulması, aidiyet hissiyatının güçlenmesi etkilidir. GM alanının bireyin kendisine ait hissedeceği özelliklerinin bulunması da bu anlamda önemlidir. Sıcak, küçük ölçekli kent mobilyalarının, konutlarla ve ağaçlarla çevrelenmişlik, havadarlık ve yerellik GM alanlarının benimsenmesinde önemli etkenlerdir (Şekil 8.6).

Kent içinde bilinen büyük kamusal parklardaki kurgulanmış yapı; daha yerel kafe/parklardaki kendiliğinden oluşmuş yapıdan oldukça farklıdır. GM alanlarının yarattığı bitmemişlik durumu kullanımı etkinleştirmektedir. Bu tür mekânlar kolaylıkla dönüşmekte ve daha fazla kullanıcının kontrolü altındadır. Kullanıcı tasarımı da bir bakıma etkin olduğunda GM alanını sahiplenmekte ve korumaktadır.

Sonuç olarak GM olgusu genç yetişkinler için geleneksel komşuluk anlayışından farklı bir sosyal etkileşimi çağırırsa da; konut çevresindeki sosyal etkileşimin devam ettiği bir gerçektir. Kent içindeki yaşam pratikleri ve yeni yaşam tarzı kalıpları sadece bu etkileşimi dönüştürmüştür. Etkileşim için uygun platformlar olan GM tipleri bir yandan kentin kendi doku özellikleriyle; bir yandan da açık alana olan ihtiyaçla konut çevresinde sosyal topluluklar oluşturmaktadır. Genç yetişkinler konut çevresinde, dinamik kent yaşamının merkezinde bulunmaktadır. Ne var ki, GM olgusu kentin söz konusu güzergâhında oldukça azalmıştır. Genç yetişkin bireyler ellerindeki imkânları kullanmakta ve çoğunlukla *var olanla idare etmektedirler*.

Diğer yandan bazı tip GM alanının ise fazlasıyla tanımlanmış olması, özgürce kullanmayı engelleyen *fazla tasarlanmış* (over-design) durumları da yoğun konut dokusu içindeki GM alanlarının kullanım olasılıklarını azaltmaktadır.

Mimara (tasarımcıya) düşen içinde bulunulan zaman için değil; gelecek için de tasarım yapma hassasiyetine sahip olmaktır. Bu durumda kullanıcı tasarımda inisiyatif alabilmekte ve kullanımı yönlendirmektedir. Özellikle yerel yönetimlere ve konut üreten kurumlara bu konuda görevler düşmektedir. Kullanıcı çeşitliliği ve dönüşme olasılıkları dikkate alınarak tasarım yapılmalıdır. Öneri; konutla ilişkili ortak alanların tamamen tanımsız bırakılması şeklinde anlaşılmamalıdır. Sadece müdahalenin derecesi üzerinde tartışılmalıdır. Doğal öğelerin aşırı korunması bu konudaki bilincin zayıflamasına sebep olmaktadır. GM alanları konut sakinleriyle bu tür imkânları buluşturmalı ve kullanıma sunmalıdır.

Tez sadece İstanbul kentinin belli bir aksında gerçekleşmiş araştırmayı ele almaktadır. Türkiye’deki diğer kentlerde ve kırsal alanlarda GM oluşum, algı, kullanım ve sosyalleşmeye etkisinin değişeceği öngörülmektedir. Ayrıca dünyada bulunan farklı kültürler, inanışlar ve iklimler farklı GM alanı oluşumlarını da beraberinde getirmektedir. Gelecekte bu alanda yapılacak araştırmalar bu tür yapıları karşılaştırmayı amaç edinebilir. Ayrıca siyasi rejimlerin de GM alanlarının oluşumunda etkilidir bulunmaktadır. Siyasi rejimler bu tür fri alanların tasarımda söz sahibi olan otoriteleri de farklılaştırmaktadır. Tasarımcı aktörler ve güç paylaşımı bu tür alanların kurgusunda etken olmaktadır. Araştırma bu yönüyle geliştirilebilir. Bu tezde GM olgusu incelenirken mülkiyet durumu dikkate alınmamıştır. GM oluşumları ve kullanımı mülkiyet bakımından da sınıflandırılabilir ve aidiyet duygusu be ekseninde incelenebilir. Bu yönleriyle bu doktora tezi, gelecekte konuta ve genç yetişkinlere dair yeni araştırma alanları açmaktadır. Sadece ülkemizde değil; tüm dünyada genç yetişkinliğin konut ile olan ilişkisine dair derinlemesine araştırma az bulunmaktadır. Bu çalışmanın bu anlamda bir öncü olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Altman, I. ve Chemers, M. M.** (1980). *Territorial behaviour. Culture and Environment*. California: University of Cambridge.
- Anderson, J. R.** (1990). *Cognitive Psychology and Its Implications*: Third Edition. New York: Freeman.
- Arisaka, Y.** (1995). On Heidegger's theory of space: a critique of Dreyfus. *Inquiry*, 38(4), 455-467.
- Arnett, J. J.** (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist*, 55, 469-480.
- Arnett, J. J. ve Tanner, J. L.** (2006). *Emerging adults in America: Coming of age in the 21st century*. Washington, DC, US: American Psychological Association.
- Bachelard, G.** (2008). *Uzamanın Poetikası* (çev. Alp Tümertekin). İstanbul: İthaki Yay.
- Bal, H.** (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri: Nicel Araştırma Yöntemi*. Isparta: Fakülte.
- Barton, J., Griffin, M. ve Pretty, J.** (2011). Exercise, Nature and Socially Interactive Based Initiatives Improve Mood and Self-esteem in the Clinical Population. *Perspectives in Public Health*.
- Bauman, Z.** (2007). *Consuming Life*. Oxford: Polity Press.
- Berngruber, A.** (2015). 'Generation boomerang' in Germany? Returning to the parental home in young adulthood. *Journal of Youth Studies*, 18(10), 1274-1290.
- Bell, M. ve Ward, G.** (2000). Comparing temporary mobility with permanent migration. *Tourism Geographies*, 2(1), 97-107.
- Blokland, T. ve Van Eijk, G.** (2010). Do People Who Like Diversity Practice Diversity in Neighbourhood Life? Neighbourhood Use and the Social Networks of 'Diversity Seekers' in a Mixed Neighbourhood in the Netherlands. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 36(2), 313-332.
- Bolt, G. A., Ozuekren, S. ve Philips, D.** (2010). Linking integration and residential segregation. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 36(2), 169-189.
- Bourdieu, P.** (1989). Social space and symbolic power. *Sociological Theory*, 7(1), 14-25.
- Bowler, D., Buyung-Ali, L., Knight, T. ve Pullin, A.** (2010). A systematic review of evidence for the added benefits to health of exposure to natural environments. *BMC Public Health*, 10, 456.

- Brown, H. J.** (1975). Changes in workplace and residential locations. *Journal of American Institute of Planners*, 41(1), 32-39.
- Buttimer, A.** (1980). *Home, Reach, and The Sense of Place* (pp. 166-187). The Human Experience of Space and Place (ed. Ann Buttimer and David Seamon). New York: St. Martin's Press.
- Carlson, D. L.** (2012). Deviations from desired age at marriage: Mental health differences across marital status. *Journal of Marriage and Family*, 74, 743–758.
- Carpenter, J. ve Lees, L.** (1995). Gentrification in New York, London and Paris: An International Comparison. *International Journal of Urban and Regional Research*, 19 (2), 286–303.
- Carr, S., Francis, M., Rivlin, L. ve Stone, A.** (1992). *Public Space*. New York: Cambridge University Press.
- Carroll, J. S., Willoughby, B., Badger, S., Nelson, L. J., Barry, C. M. ve Madsen, S. D.** (2007). So close, yet so far away: The impact of varying marital horizons on young adulthood. *Journal of Adolescent Research*, 22, 219–247.
- Carroll, J. S., Badger, S., Willoughby, B., Nelson, L. J., Madsen, S. ve Barry, C. M.** (2009). Ready or not? Criteria for marriage readiness among young adults. *Journal of Adolescent Research*, 24, 349–375.
- Charmaz, K.** (1983). *The grounded theory method: an explication and interpretation*. *Contemporary Field Research*. (pp. 109-126). Little Boston: Brown ve Co.
- Chernova, Z. V.** (2014). The Gender Specifics of Young Adults. *Sociological Research*. 53(1), 35-52.
- Cohen, L., Manion, L. ve Morrison, K.** (2007). *Research methods in education*. London: Routledge.
- Coleman, M.** (2010). How to run a DIY party space (without the cops shutting you down). *Maisonneuve Magazine*: 37.
- Coolen, H.** (2009). House, home, and dwelling. Paper presented at the ENHR conference *Changing Housing Markets: Integration and Segmentation*. Prague, Czech Republic, June 28 – July 1.
- Corner, J.** (1999). *Recovering Landscape: Essays in Contemporary Landscape Architecture*. New York: Princeton Architectural Press.
- Chaney, D.** (1996). *Lifestyles*. London: Routledge.
- Chiagouris, L. G.** (1991). The Personal Dynamics of the Decision Maker, *PhD dissertation: The City University of New York, Baruch Graduate School of Business*.
- Corbin, J. ve Strauss, A.** (1990). Grounded theory research: procedures, canons, and evaluative criteria. *Qualitative Sociology*, 13 (1).
- Cosco, N. G., Moore, R. C. ve Islam, M. Z.** (2009). Behaviour mapping: a method for linking preschool physical activity and outdoor design, *Medicine & Science in Sports & Exercise*, 513-519.

- Cloutier, D., Lilley, B., Phillips, D., Weber, B. ve Sanderson, D.** (1987). *A Guide to Program Evaluation and Reporting*. Orono, Maine: University of Maine Cooperative Extension Service.
- Csikzentimihalyi, M. ve Rochberg-Halton, E.** (1981). *The Meaning of Things: Domestic Symbols and the Self*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Cuba, L. ve Hummon, D. M.** (1993). A place to call home: Identification with dwelling, community, and region. *The Sociological Quarterly, Midwest Sociological Society, Blackwell Publishing*, 34(1), 111-131.
- Cuzzocrea, V.** (2011). Squeezing or blurring: young adulthood in the career strategies of professionals based in Italy and England. *Journal of Youth Studies*, 14(6), 657-674.
- Çelebi, N.** (1994). Yorumlayıcı etkileşim: yöntem mi, teknik mi?, *Araştırma Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü Dergisi*, 15, 154-156.
- Çerçi, S.** (1997). *Konut Yakın Çevresinin Kullanıcı Bilişsel Duygusal ve Davranışsal Parametrelere Bağlı Olarak Değerlendirilmesi*. Tez (Doktora). İstanbul Teknik Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Deleuze, G.** (1990). *The Logic of Sense*. New York: Columbia University Press.
- Deleuze, G.** (1993). *The Fold: Leibniz and the Baroque*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Demby, E.** (1974). *Psychographics and From Whence it Came*. (ed. W. Wells 9–30) Life Style and Psychographics, Chicago: American Marketing Association.
- Desagis, M.** (2006). *Konut Alanı - Yaşam Alanı İlişkisi Açısından Küçük Konutlar*. Tez (Yüksek Lisans). İstanbul Teknik Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Du Bois Reymond, M.** (2004). Youth – Learning – Europe. Ménage à trios? *Young Research*, 12 (3), 187-204.
- Duncan, J.** (1973). Landscape taste as a symbol of group identity. *Geographical Review*, (63), 334-355.
- Elder, G. H.** (1978). Approaches to Social Change and the Family. *American Journal of Sociology*, 84 (1): 1–38.
- Ellin, N.** (1996). *Postmodern Urbanism*. Oxford: Blackwell.
- Ermisch, J.** (1999). Prices, Parents, and Young People's Household Formation. *Journal of Urban Economics*, 45 (1), 47–71.
- European Group for Integrated Social Research (EGRIS).** (2001). Misleading Trajectories: Transition Dilemmas of Young Adults in Europe. *Journal of Youth Studies*, 4(1), 101-118.
- Farmer, J., Knapp, D. ve Benton, G. M.** (2007). The Effects of Primary Sources and Field Trip Experience on the Knowledge Retention of Multicultural Content. *Multicultural Education*, 14(3), 27-31.

- Featherstone, M.** (1982). *The Body in Consumer Culture, Theory, Culture & Society*, 1(2) (eds, reprinted in M. Featherstone, M. Hepworth and B.S. Turner 1991), *The Body*. London: Sage.
- Feldman, R.** (1990). Settlement identity: psychological bonds with home places in a mobile society. *Environment and Behaviour*, 22, 183-229.
- Fischer, C. S.** (1972). Urbanism as a way of life: a review and an agenda. *Sociological Methods and Research*, 2, 187-242.
- Fischer, C. S.** (1977). Long-Term Contracts, Rational Expectations, and the Optimal Money Supply Rule. *Journal of Political Economy*, 85(1), 191-205.
- Foucault, M.** (1977). *Discipline and Punishment*. London: Tavistock.
- Fletcher, G. J. O. ve Kininmonth, L. A.** (1992). Measuring relationship beliefs: An individual differences scale. *Journal of Research in Personality*, 26, 371-397.
- Francis, M.** (2011). Mixed life places, Companion to Urban Design (Ed. Tridib Banerjee ve Anastasia Loukaitou-Sideris), *Chapter 33*, 432-445.
- Gans, H. J.** (1961). The balanced community: homogeneity or heterogeneity in residential areas. *Journal of the American Institute of Planners*, 27(3), 176-184.
- Gehl, J.** (1961). *Cities for People*. USA: Island Press.
- Gehl, J.** (1986). 'Soft edges' in residential streets. *Scandinavian Housing and Planning Research*. 3(2), 89-102.
- Gehl, J.** (1987). *The Life between Buildings*. New York: Van Nostrand Reinhold.
- Gençoğlu, A. Y.** (2014). Bir kavram ve kuram üretme stratejisi olarak temellendirilmiş kuram. *Tarih Okulu Dergisi (TOD)*, 7(17), 681-700.
- Gerson, K., Stueve C. A. ve Fischer, C.** (1977). *Attachment to place, Networks and Places* (Ed. C. Fischer). New York: The Free Press.
- Gibson, J. J.** (1986). *The Ecological Approach to Visual Perception*. Mahwah: Erlbaum.
- Giddens, A.** (1991). 'Living in the World': Dilemmas of the Self, Modernity and Self-Identity: Self and Society in the Late Modern Age (ss. 187-201). Stanford, CA: Stanford University Press.
- Gidlow, C. J. ve Ellis, N. J.** (2011). Neighbourhood green space in deprived urban communities: issues and barriers to use. *Local Environment*, 16(10), 989-1002.
- Glaser, B. ve Strauss, A.** (1967). *The Discovery of Grounded Theory*. Chicago: Aldine.
- Gouldner, A.** (1979). *The Future of the Intellectual and the Rise of the New Class*. London ve New York: Macmillan.
- Goffman, E.** (1959). *Presentation of Self in Everyday Life*. New York: Doubleday Anchor Books.
- Goldscheider, F. ve Goldscheider, C.** (1999). *The Changing Transition to Adulthood. Leaving and Returning Home*. Thousand Oaks, CA: Sage.

- Goldscheider, F. K. ve DaVanzo, J.** (1986). Semiautonomy and Leaving Home in Early Adulthood. *Social Forces*, 65 (1), 187–201.
- Goodman, L. A.** (1972). A modified multiple regression approach to the analysis of dichotomous variables. *American Sociological Review*, 33, 28-46.
- Goodwin, P. Y., Mosher, W. D. ve Chandra, A.** (2010). Marriage and cohabitation in the United States: A statistical portrait based on cycle 6 (2002) of the National Survey of Family Growth. *National Center for Health Statistics*, 23 (28), 1–45.
- Gorman-Murray, A.** (2015). Twentysomethings and twentagers: subjectivities, spaces and young men at home. *Gender, Place and Culture*, 22 (3), 422-439.
- Goudy, W. J.** (1982). Further Considerations of Indicators of Community Attachment. *Social Indicators Research*, 11, 181-192.
- Granovetter M. S.** (1973). The strength of weak ties. *American Journal of Sociology*, 78 (6), 1360-1380.
- Guest, A. M. ve Barret L.** (1983). Sentiment and Evaluation as Ecological Variables. *Sociological Perspectives*, 26, 159-184.
- Jersild A. T. ve Meigs, M. F.** (1939). Direct Observation as a Research Method Review of Educational Research. *Methods of Research in Education*, 9 (5), 472-482.
- Habraken, N. J.** (1998). *The Structure of the Ordinary, Form and Control in the Built Environment* (Ed. J. Teicher). New York: MIT Press.
- Hall, S. S.** (2006). Maritalmeaning: Exploring young adults' belief systems about marriage. *Journal of Family Issues*, 27, 1437–1458.
- Hauser, P. M.** (1965). *Urbanization: An Overview* (eds. P.M. Hauser ve L. F. Shorenore), The Study of Urbanisation, New York: John Wiley.
- Heft, H. R.** (2001). *Ecological psychology in context: James Gibson, Roger Barker, and the legacy of William James's radical empiricism*. Mahwah, N.J.: Lawrence Erlbaum.
- Heidegger, M.** (2008). *Varlık ve Zaman* (çev. Kaan H. Ökten). İstanbul: Agora Kitaplığı.
- Heijs, W., Carton, M., Smeets, J. ve Van Gemert, A.** (2009). The labyrinth of lifestyles. *Journal of Housing and the Built Environment*, 24 (3), 347-356.
- Hil, R. ve Bessant, J.** (1999). Spaced out? Young people's agency, resistance and public space. *Urban Policy and Research*, 17 (1), 41-49.
- Holt, D. B.** (1997). Poststructuralist Lifestyle Analysis: Conceptualising the Social Patterning of Consumption in Postmodernity. *Journal of Consumer Research*, 23 (4), 326–50.
- Horowitz, A. D. ve Bromnick, R. D.** (2007). 'Contestable adulthood': Variability and disparity in markers for negotiating the transition to adulthood. *Youth & Society*, 39, 209–231.

- Hummon, D. M.** (1990). *Commonplaces: Community Ideology and Identity in American Culture*. Albany: State University of New York Press.
- Hunter, A.** (1974). *Symbolic Communities: The Persistence and Change of Chicago's Local Communities*. Chicago: University of Chicago Press.
- İlgar, M. Z. ve Cosgun, S.** (2013). Nitel bir araştırma deseni olarak gömülü teori (temellendirilmiş kuram). *IZU Social Sciences Journal*, 197-247.
- İlgin, C.** (2006). *Konut Çevrelerinde Göç - Aidiyet İlişkisinin Belirlenmesi İçin Model: Berlin / Kreuzberg Örneği*. Tez (Doktora). İstanbul Teknik Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Kansoy, İ.** (2006). *Konut yerleşmelerinde Dış Mekân Tasarımı Üzerinde Bir Çalışma*. Tez (Yüksek Lisans). İstanbul Teknik Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Jacobs, J.** (1961). *The Death and Life of Great American Cities*. New York: Random House.
- Jencks, C.** (1993). *Heteropolis: Los Angeles, the Riots and the Strange Beauty of Heteroarchitecture*. London: Academy Editions.
- Joseph, M. L., Chaskin, R. J. ve Webber, H. S.** (2007). The theoretical basis for addressing poverty through mixed income development. *Urban Affairs Review*, 42 (3), 369-409.
- Jung, C. G.** (1907). *Letter from C. G. Jung to Sigmund Freud*. (November 30, 1907)
- Kaplan, G.** (2009). Boomerang Kids: Labor Market Dynamics and Moving Back Home. *Federal Reserve Bank of Minneapolis, Research Department, Working Paper No. 675*.
- Karp, W. B. ve Robertson, A. F.** (1977). Correlation of human placental enzymatic activity with trace metal concentration in placentas from three geographical locations. *Environmental Research*, 13, 470-477.
- Karsten, L.** (2007). Housing as a way of life: towards an understanding of middle-class families' preference for an urban residential location. *Housing Studies*, 22 (1), 83-97.
- Kasarda, J. D. ve Janowitz, M.** (1974). Community attachment in mass society. *American Sociological Review*, 39, 328-339.
- Kaynak, E. ve Kara, A.** (2002). Consumer Perceptions of Foreign Products: An Analysis of Product-Country Images and Ethnocentrism. *European Journal of Marketing*, 36 (7/8), 928-949.
- Kennedy, S. ve Bumpass, L.** (2008). Cohabitation and children's living arrangements: New estimates from the United States. *Demographic Research*, 19, 1663-1692.
- Kim, J. H.** (2006). Amenity valuing differentiation in residential location choice among income groups: a stated preference approach. *International Journal of Urban Sciences*, 10 (1), 41-57.
- Kim, J. H., Pagliara, F. ve Preston, J.** (2005). The Intention to Move and Residential Location Choice Behaviour. *Urban Studies*, 42 (9), 1621-36.

- Kleinhans, R.** (2004). Social implications of housing diversification in urban renewal: a review of recent literature. *Journal of Housing and Built Environment*, 19, 367–390.
- Knorr-Siedow, T.** (2008). Towards new forms of social housing in Germany. *Urban Research ve Practice*, 1 (3), 319-323.
- Kumar, K.** (1987). *Rapid, Low-Cost Data Collection Methods for A.I.D.* Washington, D.C.: U.S. Agency for International Development.
- Kuo, F. E.** (2003). The role of arboriculture in a healthy social ecology: Invited review article for a Special Section. *Journal of Arboriculture*, 29 (3), 148-155.
- Kurokawa, K.** (1977). *The Philosophy of Space*. Japan: Hakuba Publishing Co.
- Kurokawa, K.** (2001). *Çağdaş Dünya Mimarları Dizisi: Kisho Kurokawa*. İstanbul: Boyut Yayın Grubu.
- Kuş, E.** (2012). *Nicel-Nitel Araştırma Teknikleri, Sosyal Bilimlerde Araştırma Teknikleri: Nicel mi? Nitel mi?*. Ankara: Anı.
- Lazer, W.** (1963). Life Style Concepts and Marketing, in *Toward Scientific Marketing* (ss. 130-139, ed. Stephen A. Greyser, Chicago). IL: American Marketing Association.
- Lefebvre, H.** (1968). *Bir araştırmanın ve bazı bulguların takdimi. Modern Dünyada Gündelik Hayat* (ss. 7-82). İstanbul: Metis.
- Leopold, T., Geissler, F. ve Pink, S.** (2012). How Far Do Children Move? Spatial Distances after Leaving the Parental Home. *Social Science Research*, 41 (4), 991–1002.
- Levy, S. ve Church, S.** (2012). Opening doors and sitting on floors: Public events in private spaces: the (re)-appropriation of space through grassroots events in Halifax. *The Journal for Undergraduate Ethnography*, 2 (1), 1-8.
- Lin, N.** (2001). *Social capital. A theory of social structure and action*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Livesey, G.** (2007). Deleuze, Whitehead, the event, and the contemporary city. *Paper presented at the conference 'Event ve Decision', Claremont Graduate University, USA*.
- Lloyd, S. P.** (1982). Least Squares Quantization in PCM. *IEEE Transactions on Information Theory*, IT-28 (2).
- Lopes, M., Cruz, S. ve Pinho, P.** (2012). The changing publicness of urban spaces. *EURAU 2012 – Public Space and the Contemporary City*. 12-15 September, Porto, Portugal.
- Lynch, K.** (1992). *The Image of the City*. Cambridge. London: MIT Press.
- Madanipour, A.** (1996). *Design of Urban Space: An Inquiry into a Socio-spatial Process*. Chichester: John Wiley and Sons.
- Madanipour, A.** (2003). *Public and Private Spaces of the City*. New York: Routledge.

- Mahdavinejad, M., Mashayekhi, M. ve Ghaedi, A.** (2012). Designing communal spaces in residential complexes. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 51, 333–339.
- Manning, W. D.** (2013). *Trends in cohabitation: Twenty years of change, 1987–2008 (Family Profile 13-12)*. Bowling Green: National Center for Family & Marriage Research.
- Marcus, G. E. ve Fischer, M. M. J.** (2013). *Kültürel Eleştiri Olarak Antropoloji: İnsan Bilimlerinde Deneysel Bir An* (Çev. Barış Cezar). İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Mensch, J.** (2007). Public space. *Continental Philosophy Review*, 40, 31-47.
- Miller, A. J., Sassler, S. ve Kusi-Appouh, D.** (2011). The specter of divorce: Views from working-and middle-class cohabitators. *Family Relations*, 60, 602–616.
- Montgomery, J.** (1998). Making a city: urbanity, vitality and urban design. *Journal of Urban Design*, 3 (1), 93-116.
- Morris, R. N.** (1968). *Urban Sociology*. New York: Frederick A. Praeger.
- Mumcu-Uçar, Ö. ve Özsoy, A.** (2006). Sınır kavramına mekânsal bir yaklaşım: Bahçelievler örneği. *İTÜ Dergisi A/Z, Mimarlık, Planlama, Tasarım*, 5 (2/1), 11-24.
- Nemeth, J. ve Schmidt, S.** (2011). The privatisation of public spaces: modelling and measuring publicness. *Environment and Planning B-Planning & Design*, 38, 5-23.
- Norberg-Schulz, C.** (1971). *Existence, Space and Architecture* (ss. 9-36). New York: Praeger.
- O’Keefe, J. ve Nadel, L.** (1978). *The hippocampus as a cognitive map*. Oxford: Clarendon Press.
- Owen, J., Rhoades, G. K., Stanley, S. M. ve Markman, H. J.** (2011). The revised commitment inventory: Psychometrics and use with unmarried couples. *Journal of Family Issues*, 32, 820–841.
- Özçelik-Güney, S.** (2014). Grey matters: the boundaries of open spaces in the housing settlements. *ENHR Conference Edinburgh July 1-4, New Researchers’ Colloquium, UK*.
- Özdamar-Akarçay, G.** (2013). Etnografların alanda fotoğrafı kullanma deneyimleri ve alanda iş pratikleri üzerine bir etnografik çalışma. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Antropoloji Dergisi*.
- Özmen-Yanar, B.** (1994). *Konut ve Çevresinde Kullanıcı Tatmininin İrdelenmesi*. Tez (Doktora). İstanbul Teknik Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Öztel-Ağsakallı, O. ve Zeren-Gülersoy, N.** (2015). Changes of urban structure in the Cihangir neighbourhood: Some proposals for re-designing the area. *ITU A|Z Journal*, (12) 1, 83-105.
- Pagliara, F., Preston, J. ve Kim, J. H.** (2003). An analysis of residential location choice behaviour in Oxfordshire, UK: a combined stated preference

- approach. *International Review of Public Administration*, 8 (1), 103-114.
- Parkinson, J.** (2009). Symbolic presentation in public space: capital cities. *Presence and Memory, Representation*, 45 (1), 1-14.
- Patton, M. Q.** (1990). *Qualitative Evaluation and Research Methods* (2nd ed.). Newbury Park, California: Sage Publications.
- Payne, L. L., Mowen, A. J. ve Orsega-Smith, E.** (2002). An examination of park preferences and behaviours among urban residents: the role of residential location, race, and age. *Leisure Sciences*, 24 (2), 181-198.
- Peake, A. ve Harris, K. L.** (2002). Young adults' attitudes towards multiple role plan-ning: The influence of gender, career traditionality, and marriage plans. *Journal of Vocational Behavior*, 60, 405–421.
- Piaget, J.** (1932/1965). *The moral judgment of the child M. Gabain, Trans.* New York: Free Press.
- Plummer, J.** (1974). The Concept and Application of Lifestyle Segmentation. *Journal of Marketing*, 38, 33–7.
- Portes, A.** (1998). Social Capital: Its Origins and Applications in Modern Sociology. *Annual Review of Sociology*, 24, 1-24.
- Prince, G.** (1987). *A Dictionary of Narratology*. Lincoln: University of Nebraska Press.
- Proshansky, H. M., Fabian, A. K. ve Kaminoff, R.** (1983). Place identity: physical world socialization of the self. *Journal of Environmental Psychology*, (3), 57-83.
- Punch, K. F.** (2005). Introduction to Social Research: *Quantitative and Qualitative Approaches* (2nd Edition). London: Sage Publications.
- Putnam, R. D.** (1993). *Making democracy work: Civic traditions in modern Italy*. (Chapter 4). Princeton: Princeton University Press.
- Rapoport, A.** (1969). *House Form and Culture* (Foundations of Cultural Geography Series). Englewood Cliffs, N.J: Prentice Hall.
- Rapoport, A.** (1988). *Levels of meaning in the built environment* (Ed. F. Poyatos). Cross-cultural Perspectives in Nonverbal Communication (pp. 317-336). Toronto: C. J. Hogrefe.
- Rapoport, A.** (1990). *The Meaning of the Built Environment*. Tucson : University of Arizona Press.
- Rapoport, A.** (1990). *Systems of activities and systems of settings* (Ed. S. Kent), Domestic Architecture and the Use of Space (9-20). Cambridge: Cambridge University Press.
- Rapoport, A.** (1995). *A critical look at the concept home* (pp. 25-53), New York: Benjamin and Stea.
- Rogers, A. A., Willoughby, B. J. ve Nelson, L. J.** (2016). Young Adults' Perceived Purposes of Emerging Adulthood: Implications for Cohabitation. *The Journal of Psychology*. 150 (4), 485-501.

- Rowles, G. D.** (1983). Place and Personal Identity in Old Age: Observations from Appalachia. *Journal of Environmental Psychology*, 3, 299-313.
- Rivlin, L.** (1987). *The neighbourhood, personal identity, and group affiliations*, *Neighbourhood and Community Environments* (Ed. I. Altman & A. Wandersam, pp. 1-34). New York: Plenum Press.
- Rossi, A.** (1982). *The Architecture of the City*. Cambridge: MIT Press.
- Rossi, P. H.** (1995). *Why Families Move*. Glencoe: Free Press.
- Rybczynski, V.** (1986). *Home: A Short History of an Idea*. USA: Viking.
- Sampson, R. J.** (1988). Local friendship ties and community attachment in mass society: a multilevel systemic model. *American Social Review*, 53 (5), 766-779.
- Saunders, A.** (1990). Mapar: island management 'mainland' style (Towns eds. Daugherty, C. H. ve Atkinson I. A. E.). *Ecological Restoration of New Zealand Islands. Conservation Sciences Publication 2* (pp. 147-149), Wellington: Department of Conservation.
- Scheerlinck, K.** (2012). *Depth configurations and privacy, proximity, permeability and territorial boundaries in urban projects. Revealing Privacy: Debating the Understandings of Privacy* (Ed. M. Carucci, ss. 89-104). Frankfurt am Maine: Peter Lang.
- Seamon, D.** (1979). *A Geography of the Lifeworld*. New York: St. Martin's Press.
- Shaftoe, H.** (2008). *Convivial Urban Spaces: Creating Effective Public Places*. London: Earthscan.
- Shaw, C. R. ve McKay, H. D.** (1969). *Delinquency and urban areas*. Chicago: University of Chicago Press.
- Sommer, R.** (1969). *Personal Space: The Behavioural Basis of Design*. London: Prentice-Hall International.
- Spradley, J. P.** (1980). *Participant Observation*. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Stagol, C.** (2010). *Becoming. in The Deleuze Dictionary Revised Edition*. (edited by Adrian Parr, pp. 25-27). Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Stauber, B. ve Walther, A.** (2002). *Introduction: Young Adults in Europe – Transitions, Policies and Social Change. In Misleading Trajectories. Integration Policies for Young Adults in Europe?* (edited by A. Walther, B. Stauber, A. Biggart, M. du Bois-Reymond, A. Furlong, A. López Blasco, S. Mørch and J. Machado Pais, pp. 11–26). Opladen: Leske + Budrich.
- Stegman, M. A.** (1969). Accessibility Models and Residential Location. *Journal of the American Institute of Planners*, 35 (1), 22-29.
- Stea, D.** (1969). The measurement of mental maps: An experimental model for studying (Ed. K. R. Cox & R. G. Golledge). *Behavioural Problems in Geography, Northwestern University Studies in Geography*, Evanston 17, 228-253.
- Steele, F.** (1981). *The Sense of Place*. Boston: CBI.

- Stone, J., Berrington, A. and Falkingham, J.** (2014). Gender, Turning Points, and Boomerangs: Returning Home in Young Adulthood in Great Britain. *Demography*, 51 (1), 257–276.
- Strauss, A. ve Corbin, J.** (1990). Grounded theory research: procedures, canons and evaluative criteria. *Qualitative Sociology*, 13 (1), 3-21.
- Suttles, G.** (1972). *The social construction of communities*. Chicago: University of Chicago Press.
- Thorkild, A.** (2006). Residential choice from a lifestyle perspective. *Housing, Theory and Society*, 23 (2), 109-130.
- Thornton, A., Axinn, W. G. ve Xie, Y.** (2008). *Marriage and cohabitation*. Chicago, IL: University of Chicago Press.
- Thornton, A. ve Young-DeMarco, L.** (2001). Four decades of trends in attitudes towards family issues in the United States: The 1960s through the 1990s. *Journal of Marriage and the Family*, 63, 1009–1037.
- Tschumi, B.** (1983). *Spaces and Events, The Discourse of Events*. London: Architectural Association.
- Tuan, Y.** (1977). *Space and Place: The Perspective of Experience*. London: Edward Arnold.
- Uitermark, J.** (2003). Social mixing and the management of disadvantaged neighbourhoods: the Dutch policy of urban restructuring revisited. *Urban Studies*, 40 (3), 531-549.
- Warren, R. L.** (1972). *The community in America*. Chicago: Rand McNally.
- Weigert, A.** (1981). *Sociology of Everyday Life*. New York: Longman.
- Willoughby, B. J., Hall, S. S. ve Goff, S.** (2015). Marriage Matters but How Much? Marital Centrality among Young Adults. *The Journal of Psychology*, 149 (8), 796-817.
- Willoughby, B. J.** (2010). Marital attitude trajectories across adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 39, 1305–1317.
- Willoughby, B. J. ve Dworkin, J. D.** (2009). The relationships between young adults' expressed desire to marry and frequency of participation in risk behaviors. *Youth & Society*, 40, 426–450.
- Whitehead, A. N.** (2004). *The Concept of Nature*. New York: Prometheus Books, Amherst.
- Whyte, W.** (2000). *The social life of small urban spaces*. New York: Project for Public Spaces.
- Worpole, K. ve Knox, C.** (2007). *The Social Value of Public Spaces*. York: Joseph Rowntree Foundation.
- Vyncke, P.** (2002). Lifestyle segmentation. From attitudes, interests and opinions, to values, aesthetics styles, life visions and media preferences. *European Journal of Communication*, 17 (4), 445-463.

- Van Melik, R., Van Aalst, I. ve Van Weesp, J.** (2007). Fear and fantasy in the public domain: the development of secured and themed urban space. *Journal of Urban Design*, 12 (1), 25-42.
- Varna, G. ve Tiesdell, S.** (2010). Assesing the publicness of public space: the star model of publicness. *Journal of Urban Design*, 15 (4).
- Ventura, S. J.** (2009). *Changing patterns of non-marital child-bearing in the United States*. NCHS Data Brief (18). Hyattsville, MD: National Center for Health Statistics.
- Yardımlı, N. ve Hacıhasanoğlu, O.** (2015). Urban sections. *ITU A|Z Journal*, 12 (1), 37-51.
- Yeung, P., Passmore, A. ve Packer, T.** (2012). Examining citizenship participation in young Australian adults: a structural equation analysis. *Journal of Youth Studies*, 15 (1), 73-98.

EKLER

EK A. ÖRNEK OLAYLARIN KARŞILAŞTIRMALI ÇİZELGESİ

EK B. ANKET FORMU ÖRNEĞİ

EK C. DERİNLEMESİNE GÖRÜŞME FORMU ÖRNEĞİ

EK A. ÖRNEK OLAYLARIN KARŞILAŞTIRMALI ÇİZELGESİ

ÖRNEK OLAY	ÖRNEK OLAY YERİ	GM TİPİ	İLÇE	MAHALLE	OTURUM ZAMANI	SAAT	SÜRE	HAVA ŞARTLARI	KROKİ	FOTOĞRAF	KULLANIM DURUMU
1	SALTI PASAJI	Adu/Barçe	Beşoğlu	Bereketzade	1	HAFİA İÇİ (sebat)	11:00	50 dak.	18 derece, güzel		Çeşli beklene, se hamlama
					2	HAFİA İÇİ (alışam)	18:30	50 dak.	26 derece, bulutlu		Çeşli sebet, alıam kırm, geşli
					3	HAFİA SONU (sebat)	10:35	40 dak.	28 derece, güzel		Çeşli ksa sebet, se hamlama
					4	HAFİA SONU (alışam)	17:15	45 dak.	26 derece, güzel		Çeşli ksa sebet, se hamlama
2	FINDIKLI PARKI	Kah/Park	Beşoğlu	Fındıklı	1	HAFİA İÇİ (sebat)	11:15	40 dak.	18 derece, parçalı b.		Çeşli oturma, yemak yrm, kahve-pay tleem, sebet, oturma, çıkm
					2	HAFİA İÇİ (alışam)	18:30	50 dak.	24 derece, bulutlu		Çeşli oturma, yemak yrm, kahve-pay tleem, sebet
					3	HAFİA SONU (sebat)	10:40	50 dak.	25 derece, güzel		Çeşli oturma, sebet, yemak yrm, pay-kahve tleem, sebatla vakti geirme
					4	HAFİA SONU (alışam)	17:15	45 dak.	26 derece, güzel		Çeşli oturma, piknik yarm, yemak yrm, pay-kahve tleem, oturma, sebatla vakti geirme, gımsalama
3	KONUT YANI YEŞİL A. Adu/Barçe	Park	Şişli	Feniköy	1	HAFİA İÇİ (sebat)	11:15	45 dak.	18 derece, parçalı b.		Oturma, ksa sebet, sebatla vakti geirme
					2	HAFİA İÇİ (alışam)	17:00	55 dak.	23 derece, güzel		Oturma, sebatla vakti geirme, ksa alma, sebatla kumama
					3	HAFİA SONU (sebat)	11:05	55 dak.	23 derece, güzel		Çeşli sebet, sebatla vakti geirme, sebatla kumama
					4	HAFİA SONU (alışam)	17:00	45 dak.	24 derece, güzel		Çeşli sebet, sebatla vakti geirme, oturma
4	MISIRLIBAHÇE PARKI Adu/Barçe	Park	Bağlıca	Şişli	1	HAFİA İÇİ (sebat)	10:30	45 dak.	20 derece, güzel		Çeşli oturma, ksa alma, sebatla kumama, sebatla vakti geirme, sebet geirme
					2	HAFİA İÇİ (alışam)	17:40	45 dak.	26 derece, bulutlu		Çeşli oturma, sebatla vakti geirme, sebatla kumama, sebet geirme, ksa sebet
					3	HAFİA SONU (sebat)	11:10	50 dak.	24 derece, bulutlu		Çeşli sebet, kumama, sebetla kumama, sebet geirme, sebatla vakti geirme, yemak yrm
					4	HAFİA SONU (alışam)	18:00	55 dak.	24 derece, güzel		Çeşli se hamlama, oturma
5	GAZTECİLER SİTESİ Adu/Barçe	Sokak /Kültürm/Düey geşli	Sarıyer	Maslak	1	HAFİA İÇİ (sebat)	11:15	45 dak.	17 derece, bulutlu		Çeşli se hamlama, oturma, sebet, pay-kahve tleem, alıam kırm, oturma, alı-veriş
					2	HAFİA İÇİ (alışam)	17:30	60 dak.	19 derece, parçalı b.		Çeşli se hamlama, oturma, sebet, pay-kahve tleem, sebatla vakti geirme, alı-veriş
					3	HAFİA SONU (sebat)	10:40	45 dak.	23 derece, parçalı b.		Çeşli se hamlama, oturma, sebet, pay-kahve kırm, yemak yrm, alı-veriş
					4	HAFİA SONU (alışam)	17:30	45 dak.	21 derece, güzel		Çeşli se hamlama, oturma, sebet, pay-kahve kırm, alı-veriş

EK B. ANKET FORMU ÖRNEĞİ

İTÜ MİMARLIK FAKÜLTESİ / MİMARİ TASARIM ANABİLİM DALI DOKTORA ÇALIŞMASI

SAHA ARAŞTIRMASI

Y. Mimar Sedef Özçelik Güney

Bölüm 1: Genel olarak açık ortak alan kullanımlarını araştırmaktadır.

Görüşmenin amacının açıklanması: Bu çalışma Prof. Dr. Yurdanur Dülgeroğlu Yüksel danışmanlığında; konut çevresinde yer alan “yarı-özel/yarı-kamusal” alanların, genç yetişkinler için algılanma, kullanılma ve sosyal yaşama destek olma durumuna dair sürdürülen doktora tezinin saha araştırma aracıdır.

1- Yaşınız nedir? (Lütfen aşağıdaki yaş gruplarına göre kodlayınız)

	K.1
23-27 yaş	1
28-32 yaş	2
33-37 yaş	3

2- Cinsiyet (sormadan işaretleyiniz)

	K.2
Kadın	1
Erkek	2

3- Eğitim durumunuz (en son mezun olduğunuz okul) nedir?

	K.3
Üniversite	1
Yüksek lisans	2
Doktora	3

4- Okuyacaklarımdan hangisi şu anki çalışma ve eğitim durumunuzu ifade etmektedir?

	K.4
Çalışma hayatıma devam ediyorum	1
Eğitim ve çalışma hayatımı beraber sürdürüyorum	2

5- Üniversitenin hangi bölümünden mezunsunuz?

	K.5
Üniversitede bitirilen bölüm	

6- Şu an hangi işle uğraşıyorsunuz?

	K.6
Uğraşılan iş	

7- Medeni durumunuz nedir?

	K.7
Evli	1
Bekar	2
Boşanmış/dul	3

8- Çocuğunuz var mı?

	K.8
Evet, var	1
Hayır, yok	2

9- Sigara kullanıyor musunuz?

	K.9
Evet	1
Hayır	2

10- Ara sıra da olsa içki içer misiniz?

	K.10
Evet	1
Hayır	2

11- Konutunuzun çevresindeki restoran, kafe ya da barların hayatınızda sosyalleşme alanı olarak işlevi var mı, buralarda başkalarıyla vakit geçiriyor musunuz?

	K.11	
Evet	1	
Hayır	2	12. soruya geç

11. a. (EVETSE) Yaşadığınız konutu tercih etmenizde bu sosyalleşme olanakları etkili oldu mu?

	K.12
Evet	1
Hayır	2

12- Oturduğunuz konutu seçme nedeniniz nedir? *(Tek seçenek işaretlenecek)*

	K.13
İş sebebiyle	1
Eğitim sebebiyle	2
Aileyle beraber yaşama sebebiyle	3
Diğer (Belirtiniz:.....)	

13- Bu konutunuzda ya da öncesinde aileden ayrı yaşama (üniversite dönemindeki yurt yaşamı dâhil) deneyiminiz oldu mu?

	K.14
Evet	1
Hayır	2

14- Evinizi paylaştığınız kişiler kimler?

	K.15
Yalnız yaşıyorum	1
Ailemle	2
Arkadaş(lar)ımla	3
Eşim ve Çocuk(lar)ımla	4
Yalnızca çocuk(lar)ımla	5
Yalnız eşimle	6
Diğer (Belirtiniz:.....)	

15- Aylık net gelirinüz aşağıdaki gelir aralıklarından hangisine denk düşmektedir?

	K.16
1000-2999 TL	1
3000-4999 TL	2
5000-6999 TL	3
7000 TL ve üstü	4

16- Bulunduğunuz konut aşağıdaki ihtiyaçlardan hangilerine ne ölçüde yanıt verebilmektedir?

		Çok olumsuz	Olumsuz	Orta	Olumlu	Çok olumlu
İş yerine yakınlık	K.17	1	2	3	4	5
Komşuluk	K.18	1	2	3	4	5
Sosyal yaşam	K.19	1	2	3	4	5
Sosyal tesisler	K.20	1	2	3	4	5
Yeşil alan	K.21	1	2	3	4	5
Paylaşılan açık alan	K.22	1	2	3	4	5
Mahremiyet	K.23	1	2	3	4	5
Diğer (belirtiniz).....	K.24	1	2	3	4	5

17- Yaşantınızda konutunuzla ilgili memnun edici faktörler hangileridir? **(Birden çok seçenek işaretlenebilir)**

Konut ve yakın çevresindeki ortak alanlar	K.25	1
İş yerine yakınlık	K.26	2
Konutun kent içindeki merkezlere yakınlığı/kolay ulaşılabilir bir konumda bulunuşu	K.27	3
Sosyal-kültürel aktivitelere yakınlık	K.28	4
Diğer (belirtiniz).....	K.29	

18- Komşularınızla görüşür müsünüz?

	K.30	
Evet	1	
Hayır	2	21. soruya geç

19- Komşularınızla hangi sıklıkta görüşürsünüz?

	K.31
Çok sık	1
Sık sık	2
Orta sıklıkta	3
Seyrek	4
Nadiren	5

20- Komşularınızla daha çok nerede/nerelerde görüşürsünüz? (Birden çok seçenek işaretlenebilir)

Pencere	K.32	1
Apartman koridoru	K.33	2
Asansör	K.34	3
Konut kapısı	K.35	4
Bahçe	K.36	5
Konut içi	K.37	6
Sokak	K.38	7
Yakın bir kafe, restoran, bar v.b.	K.39	8
Diğer (belirtiniz).....	K.40	

- 21-** Konutunuzun çevresinde yer alan ortak açık alanları düşündüğünüzde en çok hangilerini kullanırsınız? Lütfen en fazla 3 mekan belirtiniz? *(En çok 3 cevap alınız)*

Açık/yarı-açık alanda bulunan kat sahanlıkları	K.41	1
Açık/yarı-açık alanda bulunan ortak merdivenler	K.42	2
Açık/yarı-açık kat bahçeleri	K.43	3
Açık/yarı-açık ortak teraslar	K.44	4
Zemin katta yer alan açık/yarı-açık bahçeler	K.45	5
Açık/yarı-açık iç bahçeler/avlular	K.46	6
Açık/yarı-açık konuta giriş alanları	K.47	7
Konuta giriş-kaldırım arası	K.48	8
Konut altında/yakınında bulunan açık/yarı-açık kafe/lokanta	K.49	9
Konuta yürüme mesafesinde buluşma mekânları	K.50	10
Konutlar arasındaki açık/yarı-açık alanlar (yan bahçe	K.51	11
Açık/yarı-açık çatı katı terası	K.52	12
Diğer (belirtiniz).....	K.53	

- 22-** Saydıklarınız arasında sizin için en önemli olan, kendinizi en yakın hissettiğiniz ortak açık alan hangisidir? *(Katılımcı konutu yakınındaki bir alanı açık olarak belirtmelidir)*

	K.54
En önemli mekan	

- 23-** Konut çevresindeki ortak açık alanlarda zaman geçirmenize aşağıdakilerden hangi(leri)si etken olabilir? *(Birden çok seçenek işaretlenebilir)*

Geçiş, konuta ulaşma kolaylığı	K.55	1
Alışveriş olanakları	K.56	2
Doğal ve yapısal özellikler (ortak bahçe, pergola, gölgelik, teras, yeşil alan vb.)	K.57	3
Komşuluk etme için sağladığı şartlar ve kolaylıklar	K.58	5
Spor yapma olanakları	K.59	6
Diğer (belirtiniz).....	K.60	

24- Şimdi size okuyacağım ifadelere ne ölçüde katılırsınız?

		Tamamen katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Hiç katılmıyorum
Konutunun çevresindeki ortak açık alanlar sosyal ilişkilerimi desteklemektedir	K.61	1	2	3	4	5
Konutunun çevresindeki ortak açık alanlar burada yaşama tercihimde etkilidir	K.62	1	2	3	4	5

25- Konut çevresindeki ortak açık alanları geçiş gibi zorunluluklar dışında kullandığınızda, bunda fiziksel bakımdan hangileri etken olabilir? **(Birden çok seçenek işaretlenebilir, kullanıcının kafasındaki ideal durumu tespit etmek amacıyla genel fikir sorulmalıdır)**

Uygun malzeme seçimi	K.63	1
Gece aydınlatma durumu	K.64	2
Hava şartları	K.65	3
Uygun doğal ışık	K.66	4
Mekânda uzun süre geçirme olasılığı sağlayan donatılar (bank, masa, sandalye, gölgelik vb.)	K.67	5
Rüzgâra göre rahatsız edici olmayan/rahatlatıcı konum	K.68	6
Doğa ile ilişki	K.69	7
Konuta göre konumu	K.70	8
Ortak alana ulaşım kolaylığı (merdiven, basamak vb. engellerin bulunmaması)	K.71	9
Sosyal tesislere (cafe, restaurant, okul, cami, alışveriş v.b.) yakınlık	K.72	10
Diğer	K.73	

26- Lütfen nerede yaşadığınızı ilçe ve mahalle olarak söylemisiniz?

Yaşadığınız ilçe:	K.74	
Yaşadığınız mahalle:	K.75	

27- E-posta adresiniz

	K.76
E-posta:	

28- Yaşadığınız konutun tipi

	K.77
Müstakil ev (tek parsel)	1
Tek ev (site içinde)	2
Bitişik ev (sokak/cadde sırasında)	3
Apartman dairesi (tek apartman içinde)	4
Apartman dairesi (site içinde)	5
Residans	6
Lojman	7
Diğer (belirtiniz).....	

TEŞEKKÜR EDERİM, ŞİMDİ İKİNCİ BÖLÜME GEÇMEK İSTİYORUM.

EK C. DERİNLEMESİNE GÖRÜŞME FORMU ÖRNEĞİ

İTÜ MİMARLIK FAKÜLTESİ / MİMARİ TASARIM ANABİLİM DALI DOKTORA ÇALIŞMASI

DERİNLEMESİNE GÖRÜŞME KILAVUZU

Y. Mimar Sedef Özçelik Güney

Bölüm 2 – Katılımcının ankette belirttiği açık ortak alanı kullanımını araştırmaktadır.

1- AİLE YAPISI (5 dakika)

1. Nasıl bir ailede büyüdünüz? *Bireyin sosyo-ekonomik durumunu tespit amacı ile sorulmalıdır*

2- ALANIN TANIMLANMASI VE ALGILANMASI - KULLANIM (15 dakika)

- *Yukarıdaki belirleme için Araştırma Bölüm 1’de Soru 22’de verilen yanıt hatırlatılacak; bunlardan en çok kullanılan ilk seçenek derinlemesine görüşmede irdelenecektir.*
- *Bu alanın neresi olduğunu yazınız:*

.....

1. Bu alan birileri tarafından aktif olarak kullanılmakta mıdır?
2. Bu alanın birileri tarafından aktif kullanılmasında ya da kullanılmamasında en önemli etken ne olabilir?
3. Bu alanı siz aktif olarak kullanır mısınız?
4. Bu alanı sizin aktif kullanılmanızda ya da kullanılmamanızda en önemli etken ne olabilir?

5. Bu alanı aşağıdaki sıfat çiftlerine göre değerlendirir misiniz?

	++	+	0 (nötr)	-	--	
Tenha						Kalabalık
Canlı						Hareketsiz
Kullanım için planlanmış						Tesadüfen oluşmuş
Kullanımı süren						Terkedilmiş
Dinamik						Durgun
İlginç						Sıkıcı
Çekici						İtici
Heyecan veren						Monoton
Konut yaşamında önemli yeri olan						Konut yaşamında etkisiz ya da önemli değil
Çok işlevli						Tek işlevli
Çeşitli/hareketli/değişken						Monoton
Temiz						Kirli

6. Sizce yukarıdakilerden hangisi bu alanı tanımlayabilecek en iyi sıfattır?
7. Hangi özelliğinin değişmesi durumunda kullanım etkinliği azalır ya da artar?
8. Bu alanı düşündüğünüzde sizde nasıl bir hissiyat oluşmaktadır?
9. Bu alanı sizin kullanım şekliniz sosyo-kültürel kökeninizle (aile yapınızla) ilişkili olabilir mi?

3- ALANIN TANIMLANMASI VE ALGILANMASI – FİZİKSEL MESAFELER (15 dakika)

- *Bu bölümde belirlenen alan konusunda fiziksel mesafeler açısından katılımcının nasıl bir algısı olduğu anlaşılmaya çalışılacaktır. Öncelikle katılımcıya fiziksel mesafeler konusunda bir bilgi vermek gerekmektedir. Açık alandaki mesafeler, bireyin tekil olarak yapmak istediği aktivitelerle izin verirken; sosyal bir ortamda etkileşime geçmesini sağlayacak kadar da yakın olmalıdır. Bu hissiyatın normları bulunurken; bireylere göre de değişiklik gösterebilmektedir. (Asansör örneği)*

1. Bu alan ortak bir açık/yarı-açık alanın sahip olması gereken ölçülerde midir? Nasıl? *Görüşmeci bireyin kendini boşluk içinde kaybolmuş ya da tam tersi sıkışmış hissetme durumunu sormalıdır.*

2. Aşağıdaki sıfat çiftlerine göre bu alanı değerlendirir misiniz?

	++	+	0 (nötr)	-	--	
Özel hayatın gizliliği açısından rahat						Özel hayatın gizliliği açısından rahatsız edici
İlişki kurmaya uygun						İzole edici
Yabancıdan korunmuş (bireye verdiği hissiyat bakımından)						Yabancıya fazlasıyla açık bırakılmış
Yeterli genişliği bulunan						Sıkışık
Konutla ortak alan iç-içe						Konutla ortak alan kopuk
Komşuluk geliştirmeye uygun						Komşuluk ilişkisi geliştirmeye uygun değil

3. Bu alan size aitmiş gibi hisseder ve kullanır mısınız?

4. Bu alan yakınınızda yaşayan insanlarla resmiyet ya da samimiyet kurmada etken midir?

5. Bu alanın büyüklükleri sosyal etkileşim kurmada etken midir?

4- ALANIN TANIMLANMASI VE ALGILANMASI – ETKİLEŞİM HİSSİYATI (15 dakika)

1. Bu alanda kendinizi etkileşimden uzak hisseder misiniz?

2. Bu alanda kendinizi aktivitelerin bir parçası hisseder misiniz? (örneğin bir mangal partisi olduğunda davet edilmeden gider misiniz?)

3. Aşağıdaki sıfat çiftlerine göre bu alanı değerlendirir misiniz?

	++	+	0 (nötr)	-	--	
Evin bir parçası hissi uyandıran						Bir bağ kurulamayan
Sosyalleştiiren						Yalnız bırakan
Samimi						Mesafeli
Özel/korunmuş alan hissi veren						Ortak alan hissi veren
Neşeli						Kasvetli
Cana Yakın						Mesafeli
Güven verici						Ürkütücü

4. Bu alanı konutunuzun bir devamı olarak görür müsünüz?

5. Bu alan sosyal ilişkilerinizi sürdürmek için bir araç mıdır?

**5- ALANIN ALGILANMASI VE BUNA BAĞLI KULLANIM ŞEKİLLERİ
(15 dakika)**

1. Bu alanda yaptığımız aktiviteleri belirtir misiniz? *(Katılımcı herhangi bir aktivite yapmadığını söylüyorsa, 2. Sorudaki seçenekleri sorun, eğer yine herhangi bir aktivite yapmadığını belirttiyse 6. Bölüm'e geçin)*

2. Bu alanda yaptığınız aktivite sıklıklarını aşağıdaki kategorilere göre değerlendirir misiniz?

	Asla	Nadiren	Bazen	Sık	Çok sık
Geçiş					
Bekleme					
Sigara içme					
Mola verme					
Çocukla vakit geçirme					
Evcil hayvanla vakit geçirme					
Spor yapma					
Güneşten faydalanma					
Hava alma					
Sosyallesme					

3. Bu alanda en sık yaptığınız aktiviteyi burada gerçekleştirmenizin sebebi ne olabilir? (**ortam şartları, iklim, açık havaya ihtiyaç, komşularla sosyalleşme v.b.**)
4. Bu alanda aktivite gerçekleştirmekten memnun musunuz? (**Katılımcı bu alanda aktivite gerçekleştirmediyse önceki soruyu yanıtlarken belirttiyse bu soru atlanabilir**)
5. Bu alanda gerçekleştirdiğiniz aktivitenin tipi sizin bu konuttan statü olarak beklentinize uygun mudur?

6- ALANIN ALGILANMASI VE ETKİLEŞİM YARATAN KULLANIM ŞEKİLLERİ (15 dakika)

1. Komşularınızla tanışıklığınızı bu alanda mı oluşturdunuz? (**Katılımcı komşularıyla tanışıklık oluşturmadiysen önceki soruları yanıtlarken belirttiysen, bu soruyu atlayın**)

2. Bu alanda konut çevresinde diğer yaşayanlarla etkileşime geçme olasılığınız olur mu?
3. Bu etkileşim hangi seviyededir?
4. Bu alanda gerçekleştirdiğiniz etkileşim sizin yaşam tercihlerinize/beklentinize uygun mudur?
5. Bu etkileşimi aşağıdaki kategorilere göre değerlendirir misiniz?

	Asla	Nadiren	Bazen	Sık	Çok sık
Komşularla selamlaşma					
Komşularla tanışma					
Komşularla kısa süreli sohbet etme					
Komşularla arkadaşlık kurma					
Komşularla toplanma					

7- ALANIN KULLANIM ZAMANLARININ BELİRLENMESİ (5 dakika)

1. Bu alanı yılın hangi aylarında daha sık kullanırsınız?
2. Bu alanı haftanın hangi zamanlarında kullanırsınız?
3. Bu alanı günün hangi saatlerinde kullanırsınız? (Örnek: Belirli bir saat belirtebilir ya da günlük rutin içindeki yerini söyleyebilir, “iş dönüşü” gibi)
4. Bu alanda geçirdiğiniz haftalık toplam ortalama süre nedir?
5. Bu alanda geçirdiğiniz süreyi belirleyen nedir? (fiziksel şartlar, mevsim koşulları, köpek gezdirme, egzersiz yapma, dışarıda birini bekleme, sigara içme v.b.)

8- ALANIN FİZİKSEL ŞARTLARININ ALGILANMASI (15 dakika)

- *“Fiziksel konfor koşulları”nın tanımı konusunda bilgilendirme yapılması gerekmektedir. Fiziksel konfor koşulları bir bireyin herhangi bir mekânda fiziksel ihtiyaçlarına uygun şartlar bulunmasına işaret etmektedir. O mekândaki sıcaklık, güneşe göre konum, gölge durumu, ı ışık, zemin yapısı gibi birçok faktör bu kategoride değerlendirilmektedir.*

1. Bu alanın fiziksel konfor koşulları konut yakınındaki açık/yarı-açık alanda zaman geçirmek isteyen bir bireyin ihtiyaçlarına uygun mudur? (kolay ulaşımı var mıdır, yeterince güneş alır/ gölge olur mu, yeterince oturma elemanı var mı, havadar mı v.b.)

2. Bu alanın fiziksel konfor koşulları onu kullanmanızda etken midir?
3. Bu alanın kullanımında konfor bakımından en iyi özelliği nedir?
4. Bu alanın kullanımında konfor bakımından en kötü özelliği nedir?
5. Bu alanı aşağıdaki sıfat çiftlerine göre değerlendirir misiniz?

	++	+	0 (nötr)	-	--	
Gölgeli						Güneş altında (rahatsız edici)
Fazla sıcak						Üşüten
Serinletici						Bunaltıcı
Rüzgârsız-Sakin						Rüzgârlı
Aydınlık						Karanlık
Parlak						Mat
Sessiz						Gürültülü
Büyük						Küçük
Yeterli						Yetersiz
Yumuşak						Sert
Doğal						Yapay

6. Bu alanın fiziksel durumu kullanımını arttırmakta mıdır? Nasıl? (konforlu, havadar, aydınlık, konuta yakın, manzara gören v.b. olması kullanımında etkin midir?)
7. Bu alanı kullanmayı sever misiniz? Bunun sebebi konfor koşullarıyla ilişkili olabilir mi?
8. Bu alanın fiziksel yapısı sizin yaşam/konut tercihlerinize uygun mudur? Nasıl? (sosyo-ekonomik düzeyle yaşanan konutun ortak alan özellikleri örtüşüyor mu?)

9. Bu alanı aşağıdaki sıfat çiftlerine göre değerlendirir misiniz?

	++	+	0 (nötr)	-	--	
Özgün						Sıradan
Şaşırtıcı						Alışılmış
Basit						Karmaşık
Modaya uygun						Demode
Modern						Klasik
Dinlendirici						Yorucu
Rahatlataban						Stres yaratan
Uyumlu						Uyumusuz

10. Yaşamanızın devamında da bu konutta yaşamayı sürdürmeyi düşünür müsünüz?

TEŞEKKÜR EDERİM

ÖZGEÇMİŞ

Ad-Soyad : Sedef ÖZÇELİK GÜNEY

Doğum Tarihi ve Yeri : 04.03.1982 / İstanbul

E-posta : sozcelik@gtu.edu.tr

ÖĞRENİM DURUMU:

- **Lisans** : 2004, Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü
- **Yükseklisans** : 2011, Yıldız Teknik Üniversitesi, Yapı Anabilim Dalı, Konut Üretimi ve Yapım Yönetimi Yüksek Lisans Programı

DOKTORA TEZİNDEN TÜRETİLEN YAYINLAR, SUNUMLAR:

Ozcelik-Guney Sedef, Dulgeroglu-Yuksel Yurdanur, 2015, Making a problem a research subjecky matter: the grey matters in the housing settlements, *ENHR Conference Lisbon*, June 28-July 1, Lisbon, Portugal

Ozcelik-Guney Sedef, 2014, Grey Matters: the boundaries of open space in the housing settlements, *ENHR Conference, Beyond Globalisation, New Researcher's Colloquium*, July 1-4, Edinburgh, Scotland, UK

DİĞER YAYINLAR, SUNUMLAR:

Ozcelik Sedef, Koksak Almula, 2013, Women in architectural profession: different aspect of the construction industry, *5T Gendered Perspectives in Design, Turkish and Global Context –An international conference*, May 9-10, Yasar University,Izmir, Turkey, pp. 208-221

Ozcelik Sedef, Aydın Elif Özlem, Coşgun Nilay, 2012, Sustainability of Tradition with the Modern: Bayramoglu Settlement, *ISVS-6, 6th International Seminar on Vernacular Settlements, Contemporary Vernaculars: Places, Processes and Manifestations*, April 19-21, pp. 413-422, Famagusta, North Cyprus

Ozcelik Sedef, Aydın İpekçi Cahide & Arıkan Tarhan, 2011, Designing the Campus Settlement: A Studio Challenge, *OIKODOMOS Conference: Innovating, Housing, Learning*, October 27-28, W&K Sint-Lucas School of Architecture, Brussels, Belgium

Ozcelik Sedef, 2008, “EU As a Sign: Comparisons between Turkish and Dutch Applications in the Construction Sector, on the Aspect of VET Systems and Collective Agreements” 1st International Semiotic Congress, *Living In Between/Being In Between: Corridors of Meaning Between Binary Oppositions*, Girne American University, Conference Abstract Book, April 25-27, 2008, Kyrenia, Northern Cyprus.

Ozcelik Sedef, 2007, “The Environmental Risks of Constructional Developments on Water Reservoir Areas in Istanbul” VII Safety, Health and Environment World Congress – SHEWC’2007, Resources and Responsibility, Catholic University of Santos, Conference Abstract Book, July 22-25, 2008, Santos, Sao Paulo State, Brazil.

Ozcelik Sedef, 2010, “Comparisons of VET Systems and Collective Agreements in the Labour Rights Aspect of the Construction Sector: The EU, the Netherlands and Turkey (İnşaat Sektöründe İşçi Haklarının Toplu Sözleşmeler ve Meslek Eğitimi Açısından İşçi Hakları, Hollanda ve Türkiye karşılaştırmaları)”, MSGSÜ Tasarım + Kuram, Mimarlık Fakültesi Dergisi, 9-10 (6): 57-70, ISSN: 13022636, based on the Research Project, advised by Prof. Wim Wenselaar, Eindhoven University of Technology

2011, “Reagents Workshop”, OIKODOMOS, Virtual Campus Project, Barcelona Plus Ultra District, La Salle Universitat Ramon Llull, Barselona, Spain, January 12-16, 2011, Contributed as a tutor with 9 students from Design Studio, 4th year, GYTE.

2011, “Proximity”, OIKODOMOS, Virtual Campus Project, Situ Göksu Quarter, Taşkışla, Istanbul, May 02-06, 2011. Contributed as a tutor with 5 students from Design Studio, 3rd year, GYTE.

2015, OIKONET Workshop, Growth/Shrinkage: Contemporary living patterns, June 1-6, Cottbus, Berlin Germany

2014, OIKONET Workshop, Contemporary Living Patterns in mass housing in Europe, July 14-19, ISCTE, Lisbon, Portugal, tutoring

2011, ISTANBUL DESIGN WEEK, Universities Exhibition, September 28th - October 2nd, 2011, Old Galata Bridge – Feshane. Istanbul, the works of 12 students completed are selected to be exhibited within the organisation.

2008, Organising committee member in, CONFRONTATION Workshop, on August 9-19, in Yeditepe University Campus/ISTANBUL co-organized by Department of Architecture, Miami University, Ohio and the Department of Interior Architecture-Faculty of Fine Arts, Yeditepe University

2008, “Consequences of VET Systems and Collective Agreements in the Labour Rights Aspects of the Construction Industry: The EU, the Netherlands and Turkey”. Research Project Course, Eindhoven University of Technology, the Netherlands. (Project Advisor: Prof. Wim Wenselaar, Faculty of Architecture, Technology Management DepartmentnWithin the frame of ERASMUS Lifelong Learning Program)

2015, BAP Projesi, Doktora Destek Programı, İTÜ